

Rudolf Steiner Macrocosmos si microcosmos

CUPRINS

Cuvânt înainte de Mărie Steiner.....

I. Interacțiunile vieții omului cu microcosmosul și macrocosmosul. Lumea exactică și cufundarea mistică. Starea de veghe

și starea de somn. Curentul uitării. Viața alternativă a omului între

macrocosmos și microcosmos. Revărsarea extaticului în macro-

cosmos. Trăirea sentimentelor lăuntrice de către mistic

II. Sistemul planetar un ceasornic universal. Forțele lui Marte, Jupiter, Saturn, care acționează în timpul somnului, și ale lui

Venus, Mercur și ale Lunii, care acționează în timpul stării de veghe.

Sistemul planetar ca ceasornic universal.

III. Trăirile lăuntrice ale misticului cufundat în lumea sa interioară. Trăirea ciclică a întregii naturi în cadrul misteriiilor nordice. Corpul fizic și cel eteric examinate din interior. Corpul senzației ca limită între trăirea interioară și cea exterioară. El ascunde

conștiinței normale ceea ce altminteri ar acționa ca un incendiu mistuitor datorat sentimentului rușinii. „Micul păzitor al pragului”.

Trăirea ciclului marii naturi și educarea sentimentelor în cadrul misteriiilor nordice. Soarele la miezul nopții: vederea prin materie,

încremenirea de teamă la limita vălului lumii sensibilului.

„Marele
păzitor al pragului”

IV. Trăirile omulți în momentul trecerii conștiente pe lângă „Micul păzitor al pragului”. Trecerea prin cele două porți și târâmurile de dincolo de cele două limite. Trecerea pe lângă „Micul păzitor al pragului” în cazul perceperii conștiente a trezirii.

Trăirea celor trei forțe principale ale sufletului ca pe o revărsare din macrocosmos. Sentimentul recunoaștinței și al datoriei față de sufletul universal. Jurământul mistic. Imaginile reflectate ale păca telor noastre prin omisiune 60

V. Lăcașurile mistcriilor egiptene ale lui Osiris și Isis. Circuitul Superiorului și Inferiorului. Reîntoarcerea în corpul eteric până la limita regnului mineral. Coborârea în corpul fizic. Pericolele drumului mistic. Preoții lui Hermes cdguru. „Desdevenirea” mis ticilor sensibili din Evul Mediu..... 76

VI.: Ascensiunea conștientă în macrocosmos. Traseul pwwrăiprjnJumikiSMpefiQare. Stăvilirea Eului în cazul inițierii mitice, y;eqb,țlej'ț,o necesitate datorită accentuării sentimentului

g j Eului prin cufundarea în lumea lăuntrică proprie. Pericolul pier

derii Eului în timpul trăirilor extatice. Metodele de accentuare a Eului în cazul inițierii; în misteriiile nordice. Pregătirea prin înfrânare.sî prin capacitatea de a discerne. Ridicarea conștientă în macrocosmos. Drumul prin lumile superioare: lumea elemeliitală,

,',spmtuaia\6u ^Saiacar'JM'Yrontierâ), lumea rațională, lumea arhetipurilor* i"..... 91

1 ■ VII. C<ynMpircâvcu lumea elementală. Trecerea pe lângă ,-,MareJe păzitoc <al pragului”. Legătura strânsă cu lumea elementală de qaiie depind temperamentele. Adaptarea în „lumea

spirituală” * după echilibrarea temperamentelor. Perceperea obiectivă,

în „pragul lumii spirituale, ;a,propriei entități imperfecte, ca pe o

replică alcătuită din toate elementele, după dobândirea
capacității de
a depăși dificultățile. Trecerea pe lângă „Marele păzitor al
pragului”
și jurământul sfânt pentru autocuioaștere și autodepășire.
Contactul
cu entități spirituale în lupta rațională. Forțele necesare pentru
dobândirea
uriei conștiințe
r» clarvăzătoare în regiunea arhetipurilor...107

VIII. Formarea impresiilor senzoriale. Sistemul nervos ca sistem solar interior. Aura Eului omului. Eul omului revărsat în sfera cosmică în timpul somnului. Realizarea senzațiilor în momentul strecurării Eului în corp prin reținerea unei părți a lumii elementale, care nu formează organele noastre, ci formează conștiința prin reflectare. Sistemul nervos ca sistem solar interior. Reflectarea forțelor formative ale celor trei lumi superioare în sistemul senzorial, cerebral și al nervilor spinali. Pentru lumea arhetipurilor percepția imaginativă creează în organele de percepție spirituală aparatul de reflectare. Modelul sângelui purificat reprezintă depășirea naturii inferioare în cununa rosicruciană. Cuvinte simbolice, activitatea simbolică creatoare. Întruparea activității sufletești. Drumul rosa-crucii în lumea spirituală, ca cel mai adecvat drum pentru evoluția actuală a omului122

IX. Organele cunoașterii spirituale. Contemplarea Eului din douăsprezece puncte de vedere. Organele cunoașterii spirituale și forțele tonifiante ale somnului. Formule și simboluri. Gândirea inimii. Analizarea Eului din douăsprezece puncte diferite de vedere. Sacrificarea propriei personalități și intrarea într-o altă entitate cu care se cuplează.....135

X. Transformarea organelor. Cititul în Cronica Akasha. Logica inimii în contrast cu logica capului. Trecerea gândirii raționale la gândirea inimii. Cele trei etape ale evoluției omenirii. Transformarea memoriei într-o altă formă a activității sufletului, nu una temporală, ci una spațială. Descifrarea evenimentelor păstrate

este citirea Cronicii Akasha; lumea Akashei este lumea în care timpul a devenit spațiu. Capacitatea de gândire a inimii: un circuit

continuu al timpului transformat în spațiu. Sângele care curge: o imagine a mobilității conștientei cercetătorului spiritual.

Liniile

spațio-temporale de timp; cea de a patra dimensiune. Cele trei stări

ale memoriei. Schimbările organului inimii ca imagine pentru cele

trei stări succesive ale umanității și Universului 148

XI. Adaptarea omului la diferitele stadii ale planetei noastre. Formarea corporalului din cele spirituale. Drumul rațional spre cunoașterea spirituală și forțele latente din inimă pentru cunoașterea adevărului. Adaptarea omului la diferitele stadii ale planetei noastre. Apariția celor fizice din cele spirituale. Pătrunderea Eului în viitoarele încarnări. Transformarea vechilor organe în organe cu conformații noi: de exemplu, a inimii pământene ca rod al inimii lunare. Formarea unui organ ca organ embrionar pentru viitor: de exemplu, laringele, datorită căruia suntem inserați într-o evoluție spirituală în care va trebui să ne integrăm mai întâi cu individualitatea noastră. Prin laringe macrocosmosul ne transformă în oameni: duhul ne-a fost insuflat prin laringe. Pentru desăvârșirea omului spiritual (Atnrd) va trebui perfecționată respirația, care se manifestă în cânt și vorbire. Influența directă asupra graiului are loc numai atunci când cunoașterea devine rugă163

CUVÂNT ÎNAINTE

Există adevăruri care trebuie să fie rostite înainte ca ele să poată fi, pe deplin înțelese de toată lumea, pentru că forța lor intrinsecă să creeze mai întâi terenul spiritual propice în care aceste adevăruri să poată răsar, cândva. Ele se fixează mai întâi în suflet ca niște germen.. dezvoltându-se în subconștient precum un organism viu, pentru ca apoi, la momentul oportun, să pătrundă în viață ca o capacitate sufletească trează. Manie adevăruri trebuie să fie gândite mai întâi, prelucrate și verificate de către marile spirite alese. Înainte ca ele să pătrundă în marea masă. Abia apoi la vremea potrivită, când vechile adevăruri și tipare devin desuete și depășite, vine și momentul ca ele să fie aduse la cunoștință celor mulți. Acest drum al evoluției stă la baza apariției oricărei forme noi a concepțiilor despre lume. Tot ceea ce a adus cultura cu ea până la acel moment s-a epuizat. Un neam obosit apune. Dar undeva, într-un ungher, există impulsuri noi care aduc o adiere intelectuală mai însuflețită; de aceasta adiere sunt cuprinse la început cercuri mai restrânse, care treptat încep să crească simțitor, încât foarte curând glasul celor care solicită explicații ale unor probleme spirituale nu mai poate fi acoperit. Starea de spirit pustiitoare a îndoielilor agnostice cedează. Treptat locul stărilor de pasivitate interioară este preluat de convingere, de încredere. Vechile dogme ale credinței și științei sunt privite acum într-o altă lumină, nucleul lor ființial licărește din deșertăciunea definițiilor [ar.de](#). Noile cunoștințe acumulate se desprind din lupta cu formulele anchilozate

devenite neviabile. În acest chip are loc depășirea stării de stagnare, sunetul se află din nou ancorat în starea sa originală, iar conținuturile veșnic adevărate ale religiilor, împreună cu geneza miturilor și simbolurilor care stau la baza lor sunt salvate pentru umanitate. Această transsubstanțiere de la moarte la viață reprezintă una dintre cele mai binecuvântate cuceriri ale existenței umane. Ea se datorează influenței acelor vestitori de adevăruri care au renunțat la propria existență, pusă în slujba umanității, devenind sprijinul ei de nădejde, atunci când totul pare să se năruie.

Această aducere la suprafață a adevărilor ascunse în izvoarele veșnice ale existenței — și vestirea lor — devine o necesitate istorică, la cumpăna marilor perioade istorice, când marile culturi dispar și izbucnește în mod haotic și impetuos din străfundul sufletelor cu impetuoșitate un nou impuls dornic să cucerească noi aptitudini pentru umanitate. Și acum ne aflăm într-un asemenea moment de cotitură istorică. Poate mai mult ca oricând, tot mai multe din vechile valori s-au prăbușit. Dar ele pot reînvia într-o formă nouă, precum pasărea Phoenix din propria-i cenușă, dacă experimentul unei asemenea prăbușiri spirituale și materiale, de genul celei trăite de umanitate în primele decenii ale acestui secol, va deveni din temelie o forță transformatoare; pentru a apela la un vechi simbol spunem: cenușa distruge și, în procesul arderii, noile cunoștințe se prefac într-un act de voință. Doar astfel poate să se ivească noua făclie din tenebrele Universului.

Contra afirmării noilor mari adevăruri se ridică nu numai oameni ale căror sfere de interese sunt periclitare, dar se opun și forțele și puterile universale retrograde de orice fel ar fi ele. Tocmai prin faptul că ele determină apariția urii și respingerea lor sunt constructive și viabile; uneori chiar și cei care sunt însetați de cunoaștere trec la început indiferenți pe lângă ele, tocmai pentru că nu sunt deocamdată în stare să pătrundă în profunzimea lor. Dar adevărul așteaptă parcă să-i acordăm atenția necesară, face în așa fel ca puterea sa curativă și ordonatoare să acționeze în liniște asupra stării noastre spirituale latente, semiconștiente,

CUVÂNT ÎNAINTE

pricinuind posibile frământări și dureri, asemenea acțiunii razelor solare care pătrund în organul vederii. Într-un chip asemănător dobândim și organele vederii spirituale, care ne fac capabili să suportăm puterea strălucitoare a înrăurilor spirituale. Ca și orbiți ne retragem mai întâi, până când învingem teama, pentru ca apoi să ne simțim ca niște nou-născuți. În aceste momente, cu smerenie și prin autocunoaștere. Învățăm să respectăm căile înțelepte ale Providenței și să admitem cu recunoștință că la momentul oportun ne-a trimis acele călăuze, acei mesageri care clădesc noul din vechi, dispuse să coboare în sufletul nostru spre a ne oferi darul lor. Abia acum vom înțelege de ce aceste spirite alese, în ciuda zeflemei și a disprețului la care au fost supuse, și-au asumat de bunăvoie o asemenea grea povară. Dragostea față de oameni și acea voință contopită cu voia Domnului le-au transformat spiritul de sacrificiu într-o îndatorire a iubirii înțeleasă de la sine. Făuritorul viitorului trebuie oricând să fie dispus să se jertfească pe sine cu bucurie, căci numai propriul act de voință îl face capabil să suporte cu resemnare forțele demonice care se ivesc la tot pasul, pe neașteptate, stând la pândă să-i distrugă opera. El este, de fapt, un neînțeles, deoarece, față de ceilalți, trăiește în avans o treaptă viitoare a omenirii. El trebuie să rămână un însingurat, cu toată stima care i se acordă. Marile adevăruri pe care le are de transmis vor trebui prezentate mai întâi ca atare, pentru ca treptat judecata sufletească și puterea de gândire să se poată apoi dezvolta spre a le prelua. Paralel cu drumul de calvar al învățătorului merge și drumul încercărilor omenirii, chemate spre un nou progres spiritual, care nu poate fi cucerit decât prin forța purificatoare a suferinței, realizând pătrunderea în sfere superioare ale cunoașterii.

În pragul marilor prefaceri la care asistăm, Rudolf Steiner a rostit acele mari adevăruri ale vieții spirituale pentru care mai întâi a fost ignorat, apoi calomniat și persiflat. Dar el a suportat toate acestea cu stoicism, chiar cu o anumită înțelegere, demnă de toată admirația, dar și cu o bucurie, din toată inima, pentru tot ceea ce survenea cu un minimum

MĂRIE STEINER

de pozitivitate, în sensul unei acționări pentru bine și în mod creator pentru introducerea progresului în viața activă. Războiul mondial a zădărnicit speranța că omenirea ar putea fi salvată de la un experiment fatal, iar consecințele devastatoare ale acestuia s-au așternut ca umbre grele pe elanul său creator. Cu toate acestea Rudolf Steiner nu și-a găsit nicicând odihna, imboldul inimii sale era acela de a se ști de folos în orice împrejurare, acolo unde sfatul și prezența sa erau solicitate, chiar dacă trebuia să accepte că forțele umane nu erau pe măsura marilor exigențe ale timpului.

Soarta Europei era pecetluită și efectele urmau să se arate din plin. Dar cercetătorul spiritual ia în calcul viitorul, cerințele destinului, suferințele multor popoare. El ține seama de viețile pământene care se reîntorc ciclic.

În toate acestea se afla chezașia pentru tot ceea ce a fost sădit în suflete ca un germene care va răsări totuși, cândva, trăindu-și reînvierea. Suferința nesfârșită, răsturnările dureroase aduse de războiul mondial și urmările sale devastatoare asupra omenirii vor face să renască o forță în suflete, un fel de predispoziție de a birui, de a raționa cu teză.

„Din curajul luptătorilor, Din sângele
vărsat în bătălii, Din durerea celor
părăsiți, Din faptele de jertfă ale
poporului Va crește fructul spiritului.
Călăuzind conștient sufletele Spre
împărăția spiritelor.”

Astfel sunau cuvintele cu care Rudolf Steiner își începea sau își încheia de fiecare dată prelegerile sale din timpul războiului mondial.

În conferințele cuprinse în acest volum, care au fost ținute la Viena cu câțiva ani înainte de primul război mondial, Rudolf Steiner își fixase drept scop să clarifice dintr-un alt unghi acele cunoștințe ale căror

CUVÂNT ÎNAINTE

descrieri le găsim în cărțile sale. De această dată a dorit să aleagă drumul trăirilor nemijlocite, să apeleze la gândirea inimii, care nu trebuie nicidecum să lipsească din baza gândirii raționale, de care ar trebui să fie ea însăși pătrunsă, dar care trebuie să fie considerată totuși ca o etapă superioară a viitorului, gândirea noastră de acum fiind doar o treaptă preliminară. Sesizarea nemijlocită a adevărului va înlocui la un moment dat ceea ce apare astăzi deja la mulți oameni ca un sentiment sigur al adevărului.

Fiecare mistică are la baza sa impresii primite din lumea spirituală, dobândite prin trăiri nemijlocite și care sunt receptate de gândirea inimii sub forma unor imagini sau idei. Pentru redarea unor asemenea trăiri s-a folosit mai de mult un limbaj metaforic, a cărui nuanță acționa puternic asupra sentimentului. În vremurile noastre trebuie adoptată calea explicațiilor logice, pentru ca rezultatele astfel obținute să poată fi transmise mai departe oamenilor într-un chip inteligibil. Imperativul ca acestea să găsească astăzi drumul spre sufletele gânditoare constituie o necesitate, întrucât și torțele cosmice se epuizează și trebuie să fie înlocuite cu altele noi. Așa cum odinioară în adâncul omului s-a trezit vocea conștiinței, care anterior nu-i era cunoscută în această formă, tot astfel vor ieși la iveală și alte aptitudini, alte facultăți încă nebănuite. Lumina din inima omului va trebui să se reverse spre lumina cosmică pentru ca sursa să nu se epuizeze.

Ca scop imediat al Științei spirituale întemeiate de el, Rudolf Steiner și-a propus să răspândească cunoștințele în rândul oamenilor, considerând că obligația generației sale este aceea de a colabora la devenirea lumii, căci în caz contrar ar însemna să aibă loc o pustiire a vieții.

O dată cu asumarea conștientă a propriei evoluții, omul continuă acea activitate pe care până atunci au desfășurat-o, în propria sa ființă, forțele spirituale. În timpurile străvechi, oameni izolați îndeplineau această misiune în cadrul lăcașului de cult. ca pe o anticipare, și prin

aceasta ca pe o înlesnire viitoare a ceea ce va deveni cândva condiția umană, în general. Prin reguli rigide, supunere coercitivă și suprimarea propriei voințe s-a împlinit ceea ce în cadrul esotericii creștine s-a transformat mai degrabă într-o trăire interioară a sentimentelor, decât într-o moștenire a lui Christos, dar care acum trebuie să cuprindă din ce în ce mai mult sfera autonomă a voinței omului, care are nevoie de îndrumarea mentorului, dar care în îndrumător nu mai are decât un prieten care îl sfătuiește. Aceasta este metoda școlii rosicruciene, care este corespunzătoare timpurilor moderne și care ia în considerare facultățile intelectuale și nevoia de libertate a individului. Ea trebuie să vegheze ca elevul să lucreze în primul rând la desăvârșirea lui morală; ea vede în autocunoaștere o chemare la autoperfecționare.

Esoterismul creștin reprezintă reunirea a ceea ce în vechile misterii păgâne se poate separa în calea cufundării în sine și aceea a înălțării extatice în Univers. În timp ce la misticii sentimentului din Evul Mediu și timpurilor moderne care se anunțau întâlneau un fel de continuare a drumului parcurs de vechiul aspirant la inițiere egiptean și de cel palestinian, la metoda rosicruciană se mai pot găsi, într-un mod deosebit de pregnant, punctele de convergență cu vechile misterii nordice, care își orientau discipolii spre viețuirea macrocosmosului și a ciclului anual, cu diferențierile atât de accentuate care caracterizează cele patru anotimpuri. În aforismele Calendarului sufletesc de Rudolf Steiner întâlnim participarea la trăirea acestui ciclu al întregii naturi adus într-un chip minunat la forțele de cunoaștere ale sufletului modern. Purtat de gânduri limpezi cum este cristalul, Eul, care datorită intensității manifestărilor cosmice era aproape anihilat și avea nevoie de o fortificare din partea altor Euri, poate printr-o viețuire plină de simțire să se perceapă în sine și în Cosmos. Aici ne este dată o coborâre a trăirii macrocosmice, o pătrundere a naturii preschimbată într-o activitate a sufletului, care ne conduce spre o devenire conștientă aprofundată și spre o menținere a Eului. Este exact ceea ce și-a propus Rudolf Steiner drept sarcină prin

CUVÂNT ÎNAINTE

ciclul de conferințe ținute la Viena și cuprins în această carte: ca indirect, prin lumea ideilor, să stârnească sentimente și dispoziții; aceasta s-a petrecut în forma cea mai autentică în aforismele din Calendarul sufletesc. Cu adevărat ele ne unesc cu universul spiritual.

Descrierii acestor două căi de inițiere, a celei orientale și a celei nordice, și implicării tuturor cuceririlor obținute de gândirea rațională greacă a timpurilor mai recente, care au contribuit la ascuțirea stării de conștiință, le datorăm imaginea grandioasă a Cosmosului, ale cărui frumusețe și consistență îmbogățesc în același timp mintea și inima, aducându-le într-o stare de rezonanță. Se putea cumva ca tabloul minunat al Soarelui, ca inimă a sistemului lumii noastre și ca punct central al revărsărilor forțelor spirituale planetare, a căror reprezentare microcosmică este dată de circulația sanguină, să nu ne încălzească și nici să nu ne entuziasmeze? Această lucrare abundă în imagini care răspândesc viață.

Decriindu-ne căile esoterismului occidental și arătându-ne ce trebuia acesta să devină pentru timpurile prezente în procesul său transformator, s-a recurs la o terminologie specifică, care diferă întrucâtva de cea folosită în alte locuri. Rudolf Steiner a dorit mereu să contribuie la mobilitatea noțiunilor; nu trebuie să se introducă un cuvânt acolo unde lipsesc concepte. Dacă la început, pentru a înlesni auditorilor săi să-1 urmărească și să-1 înțeleagă, a păstrat expresiile împrumutate din filo-sofia indiană, care le erau mai familiare, cu timpul a trecut la alte forme și denumiri ale lucrurilor și fenomenelor din lumea spirituală, definindu-le potrivit necesității de a caracteriza lucrurile mai mult din interior și de a le adapta manierei moderne de formare a noțiunilor. El stabilea denumirile în funcție de punctele de vedere din care rezultaseră descrierile sale, punându-le în evidență în cele mai diferite moduri. Pentru orientarea cititorului, prezentăm aici o succintă sinteză a diferitelor denumiri echivalente pentru domenii cosmice sau pentru stările de conștiință.

MĂRIE STEINER

În teosofia orientală: plan fizic plan

astral

Rupa-Devakhan sau planul mental inferior Arupa-

Dcvakhan sau planul mental superior planul Buddhi

planul Nirvana.

În teosofia rosicrucienilor. lumea fizică

lumea imaginativă

lumea inspiratoare sau lumea armoniilor sferelor

lumea intuiției autentice.

În mișcarea care s-a alăturat celei rosacruciene:

lumea mică sau lumea rațiunii lumea

elementară

lumea cerească sau lumea spirituală lumea

rațională lumea arhetipurilor sau lumea

previziunilor.

Lumea astrală ar mai putea fi denumită și lumea sufletelor, iar cea devakhanică și lumea a spiritului. Pentru planul Nirvana, limbile europene nu pot încă avea o denumire corespunzătoare, dacă vor să fie sincere.

Preluăm din lucrarea Cursul vieții mele de Rudolf Steiner următorul pasaj, care poate sluji drept călăuză pentru editarea acelor prelegeri care au apărut — la solicitarea expresă a membrilor Societății Antroposofice — mai întâi ca ediții destinate unui cerc restrâns, date apoi publicității și devenind accesibile sub forma acestei cărți:

„ Cine vrea să-mi urmărească frământările lăuntrice și eforturile depuse în vederea aducerii antroposofiei în conștiința zilelor noastre trebuie să o facă în baza lucrărilor generale publicate. Acolo am discutat

CUVÂNT ÎNAINTE

tot ceea ce constituia strădania epocii spre cunoaștere. Acolo am consemnat ceea ce prindea din ce în ce mai mult contur în «vederea spirituală» și care a devenit edificiul antroposofiei, deși în multe privințe într-o formă imperfectă.

Pe lângă obligația pe care o aveam, de a construi «antroposofia» și de a sluji ceea ce rezultă atunci când trebuie să faci comunicări din lumea spirituală lumii intelectuale actuale, apăsarea și aceea de a veni în întâmpinarea a ceea ce s-a manifestat ca necesitate sufletească, ca dor spiritual din partea membrilor Societății, în calitatea lor de membri dornici de cunoașterea spirituală.

A existat înainte de toate cerința imperioasă de a prezenta Evangheliile și conținutul Bibliei în lumina învățăturilor și a ceea ce se dovedise a fi antroposofia. Se cerea audierea unor cursuri despre aceste revelații date omenirii.

În timp ce se țineau aceste prelegeri în cadrul Societății Antro-posofice, a mai survenit ceva. La aceste conferințe participau doar membrii Societății. Ei erau deja familiarizați cu noțiunile elementare antroposofice și se putea vorbi cu ei ca și cu cei avansați în materie. Acest fapt mi-a oferit posibilitatea dezvăluirii unor aspecte imposibil de a fi abordate într-o lucrare destinată publicului larg.

În aceste cercuri restrânse puteam vorbi despre anumite lucruri într-un mod pe care, dacă s-ar fi pus problema publicării lor, cu siguranță că ar fi trebuit să le concep diferit.

În privința sursei de inspirație, există realmente un dualism între scrierile destinate marelui public și cele cu caracter particular, în sensul că nu au aceeași proveniență. Totalitatea cărților publicate este rezultatul propriilor mele frământări și căutări; la volumele care cuprind conferințele mele a colaborat indirect Societatea. Eu sunt atent la vibrațiile vieții psihice a întregii Societăți, ascult ceea ce se petrece în viața mea lăuntrică și dintr-o vie comunicare cu ea rezultă tonul și ținuta conferințelor mele."

MĂRIE STEINER

INTERACȚIUNILE VIEȚII OMULUI CU MACROCOSMOSUL ȘI MICROCOSMOSUL

În cadrul acestui ciclu de conferințe urmează să dăm o vedere de ansamblu asupra cercetărilor Științei spirituale, astfel încât să putem întrevădea cele mai tainice enigme ale vieții omenești, în măsura în care acest lucru este posibil, având în vedere condițiile specifice privind înțelegerea lumilor superioare impuse de perioada pe care o parcurgem. Și anume, de acesta dată, privirea de ansamblu a cercetărilor de știință spirituală trebuie dată astfel încât să se pornească de la simplu spre complex, încercând să urcăm spre sfere din ce în ce mai înalte ale existenței și spre mistere din ce în ce mai tainice ale vieții omenești. De această dată nu vom porni prezentând noțiuni și idei fixe asemănătoare unor dogme, ci într-un chip cât se poate de simplu ne vom referi mai întâi la ceea ce fiecare om poate percepe și în viața obișnuită. Cercetarea spirituală, Știința spirituală se bazează în general pe presupunerea că lumea în care trăim, pe care o cunoaștem, are la bază o altă lume, cea spirituală. În această lume spirituală care stă la baza vieții noastre senzoriale și până într-un anumit grad și a celei sufletești, trebuie să căutăm cauzele intrinseci pentru tot ceea ce se întâmplă, de fapt, în lumea senzorială și cea sufletească.

Desigur este cunoscut tuturor celor prezenți, lucru menționat și în prelegerile" introductive date publicității, că există metode pe care omul

Viena, 17 martie 1910: „Esența morții și enigma omului”;
 Viena, 19 martie 1910: „Circulația omului prin lumea senzațiilor, lumea sufletească și lumea spirituală”. (Nota editorului elvețian.)

MACROCOSMOS ȘI MICROCOSMOS

le poate aplica în viața sa sufletească, cu ajutorul cărora să-și declanșeze anumite aptitudini ale vieții sale sufletești, care în mod obișnuit există în stare latentă, în așa fel încât să poată trăi clipa inițierii, când dobândește o nouă lume, o lume a cauzelor, a condițiilor spirituale, așa cum cel care a fost orb dobândește, după o intervenție chirurgicală, lumea culorilor și a luminii. De această lume pe care dorim să o investigăm de fiecare dată, oră de oră, în cadrul acestor conferințe, de acesta lume a realităților și entităților spirituale omul este despărțit în viața sa normală actuală; și anume în două sensuri, spre ceea ce am putea numi partea exterioară și spre ceea ce am putea numi partea interioară. Dacă omul își aruncă privirea înspre lumea exterioară, el va vedea înăuntrul acesteia tot ceea ce se oferă simțurilor sale: în primul rând lumea care îl înconjoară. El vede culori, lumină, aude sunete, simte căldura, răceala, mirosurile, gusturile ș.a.m.d. Aceasta este lumea sa înconjurătoare. Să ne imaginăm această lume înconjurătoare așa cum se întinde în jurul nostru. Atunci putem spune: ea reprezintă totuși într-un fel graniță; căci prin percepția nemijlocită, prin trăirile sale nemijlocite omul nu poate privi în prezent, dincolo de această graniță care este dată prin lumea culorilor, a luminii, a sunetelor etc. Am putea să creăm o imagine grosieră despre cum avem, spre exterior, o graniță. Să ne imaginăm că privim o suprafață de culoare albastră. În condiții obișnuite omul nu vede ce se află în spatele ei. Dar un gânditor obișnuit obiectează: nu este nevoie decât să te uiți pe cealaltă parte pentru a vedea ce se află în spatele acestei suprafețe. Dar lucrurile stau cu totul altfel în lumea care se desfășoară în fața noastră. Nu se pune problema de a privi în spatele ei, întrucât tocmai lumea exterioară, pe care noi o percepem, este cea care acoperă lumea spirituală în sunete, căldură și răceală puteam avea manifestarea exterioară a unei lumi care se află camuflată înapoia \ot.\ Dar prin perceperea culorilor, luminilor și sunetelor nu putem realiza ceea ce se află înapoia lor. Va trebui să observăm întreaga lume exterioară în manifestarea ei. La o analiză sumară veți putea să spuneți prin cea mai simplă logică: Dacă, de exemplu, fizica actuală sau oricare altă abordare științifică crede că în spatele culorilor se vede materia eterică în mișcare, atunci, cu un mic efort de gândire, putem spune că

RUDOLF STEINER

ceea ce se presupune că există în spatele culorilor nu poate fi altceva decât ceva imaginat de gândire. Ceea ce fizica explică ca fiind mișcări oscilatorii, din care culoarea este doar o consecință, nu poate fi perceput de nimeni. În primul rând este numai ceva gândit. Ceea ce se spune despre oscilațiile eterice nu poate fi perceput direct de nimeni. Lumea senzațiilor exterioare se desfășoară ca un covor și avem sentimentul că în spatele acestui covor există ceva în care nu putem pătrunde prin percepție. Aceasta este una din limitele cunoașterii noastre. Cea de-a doua limită o descoperim atunci când privim adânc în sinea noastră. Aici găsim o lume a bucuriei și tristeții, a plăcerii și durerii, a pasiunii, instinctelor ș.a.m.d., într-un cuvânt, ceea ce numim viața noastră sufletească. De obicei, referindu-ne la ea spunem: Simt acesta bucurie, această durere; am o pasiune, o înclinație. Dar mai avem și sentimente care se ascund în spatele acestei vieți sufletești și sunt acoperite, camuflate de trăirile noastre sufletești ca și când ceva exterior este acoperit de percepțiile senzoriale. Căci cine se mai îndoiește de faptul că bucuria, tristețea, plăcerea și durerea, într-un cuvânt, că toate aceste sentimente răsar ca dintr-o mare necunoscută și că omul într-un fel anume se lasă în voia lor. Și cine ar putea să tăgăduiască că atunci când cineva își analizează viața sa sufletească află în adâncul său ceva tainic, ascuns și care face să se reverse trăirile noastre sufletești și că acestea trebuie să fie manifestările unei lumi necunoscute la fel ca percepțiile exterioare.

În acest caz să ne întrebăm: Dacă acolo există aceste două limite sau cel puțin, după toate probabilitățile, ar putea să existe, dispunem noi ca oameni de anumite posibilități pentru a depăși într-un fel anume aceste limite? Există oare ceva în firea omului care să-l poată face să pătrundă, ca să spunem așa, prin covorul exterior al percepției, ca și când ar străbate printr-o membrană care ascunde ceva în spatele său? Și există ceva anume care duce adânc spre natura noastră interioară umană, dincolo de durerile, bucuriile și pasiunile noastre? Putem face, oare, un pas mai departe în lumea exterioară și altul în cea interioară?

Într-adevăr, există două trăiri prin care are loc ceva asemănător străbaterii unei membrane dinspre exterior, astfel

încât omul să poată

MACROCOSMOS ȘI MICROCOSMOS

birui rezistența din interior, lucru ce demonstrează că acel ceva de genul unei membrane exterioare cedează, iar noi putem pătrunde în lumea acoperită de vălul fenomenelor sensibile. Acest ceva ni se poate arăta atunci când, în anumite împrejurări obișnuite, ni se întâmplă ceva pe care l-am putea numi o trăire inedită, în raport cu ceea ce omul, în decursul unei zile obișnuite, nu poate percepe și dacă în timpul acestei trăiri avea sentimentul că nu este vorba de percepții exterioare, că aceste percepții exterioare dispar coborând prin simțuri, iar covorul lumii exterioare se rupe. Atunci putem spune că pătrundem, într-o anumită măsură. Într-o lume care se află în spatele percepțiilor.

Există înainte de toate o trăire care are un dezavantaj considerabil pentru întreaga existență a individului și care, în sensul cel mai bun al cuvântului, este definită prin noțiunea de extaz, acea stare emoțională în care pentru o clipă omul uită de tot ceea ce îl înconjoară ca impresii senzoriale, așa încât pentru câteva momente nu vede și nu aude în jurul său nimic din existența a ceea ce este culoare și sunet, devenind insensibil la toate preocupările și senzațiile, obișnuite. Această trăire a extazului îl poate conduce pe om, în anumite situații, până acolo încât să aibă noi experiențe care nu survin în mod obișnuit. De notat că extazul nu trebuie considerat ca ceva spre care trebuie să se tindă, ceva demn de a fi dorit, ci l-am descris numai ca ceva posibil. Și, de asemenea, nu orice contemplare aprofundată, nu orice ieșire obișnuită din fire trebuie să fie categorisită ca extaz. Două lucruri sunt posibile. Există o ieșire din sine când omul își pierde subit, pentru scurtă durată, cunoștința, impresiile simțurilor, atunci când pur și simplu leșină, când în jurul său, în locul senzațiilor, se așterne întunericul, bezna. Pentru omul normal aceasta este situația cea mai bună. Există însă și o trăire extatică când nu numai că în jurul omului se așterne bezna deasă, dar acest câmp întunecat este populat de o lume pe care el mai înainte nu a cunoscut-o absolut deloc. Nu vă grăbiți să spuneți: Dar poate este o lume a iluziei, a mistificării... sau. ei bine, poate să fie o lume amăgitoare, numiți-o o imagine spumoasă, o lume a imaginilor cețoase ș.a.m.d., este vorba că ceea ce vezi înaintea ta poate fi de fapt o lume a imaginilor, a iluziilor, o lume

necunoscută până acum. Omul trebuie să se întrebe atunci:
Sunt eu oare

RUDOLF STEINER

În, stare cu propriile mele posibilități să-mi clădesc din conștiința mea obișnuită o astfel de lume? — Dacă imaginile sunt cele văzute de om acolo, dacă această lume a imaginilor arată astfel încât el să-și poată spune: Sunt incapabil ca pe baza trăirilor mele proprii să-mi clădesc o astfel de lume a imaginilor, înseamnă atunci că aceste imagini trebuie să-i fie date de undeva. Dacă este vorba de o fantasmă sau de adevăr, acest lucru îl vom hotărî mai târziu. Acum contează faptul că o asemenea ștațe există și că în timpul extazului se revelează o lume necunoscută până în acel moment.

Această stare extatică are însă pentru omul normal un dezavantaj cu totul special. De fapt, omul normal nu poate ajunge la această stare extatică decât doar datorită faptului că ceea ce el numește Eul propriu, sinea sa interioară puternică, prin care el stăpânește toate trăirile sale este ca-și stins. În această lume nouă, care îl împresoară cu bezna sa neagră, omul este ca ieșit din sine, ca lepădat, aruncat în noua lume care îi populează întinericul. Nenumărați oameni au avut astfel de trăiri sau le pot avea.

În această viațuire avem o dualitate: una este aceea în care dispar impresiile simțurilor, când tot ceea ce era familiar omului se șterge, inclusiv Eul și trăirile pe care omul le are în raport cu lumea simțurilor, în care simte și poate spune: Eu văd culoarea, eu aud toate acestea. În starea de extaz el nu vede acest Eu; în starea de extaz, omul nu se deosebește de restul obiectelor. De fapt, doar Eul se poate deosebi de obiecte. De aceea în starea de extaz nu se poate distinge dacă este vorba de o iluzie sau de un adevăr; asupra acestei situații decide doar Eul. În timpul extazului are loc o pierdere a percepției senzoriale exterioare, aceste două dimensiuni mergând paralel în starea de extaz. Extazul ni se prezintă, ca și cum covorul lumii fenomenelor sensibile s-ar dizolva în sine. S-ar fărâmița — iar Eul nostru, care parcă s-ar scurge prin percepțiile senzoriale, trăiește ca infiltrat în această lume a imaginilor cu totul nouă. În starea de extaz, omul face cunoștință cu ființe și întâmplări total necunoscute până atunci, pe care nu le găsește nicăieri în lumea sensibilă, în măsura în care învață să și combine percepțiile senzoriale. Așadar, cunoaște lucruri cu desăvârșire noi, și acest lucru este important.

MACROCOSMOS ȘI MICROCOSMOS

În extaz vedem ca o străpungere a granițelor exterioare care îi sunt puse omului. El poate arunca o privire în lumea care stă la baza celei perceptibile. Dacă această lume, în care pătrunde omul, este o iluzie sau o realitate se va constata mai târziu.

Să ne întrebăm acum dacă putem pătrunde și în spatele lumii noastre interioare, în spatele lumii pasiunilor noastre, a plăcerilor și bucuriilor noastre, a durerii și suferinței noastre ș.a.m.d. Și aici există o cale. Există trăiri care duc în afara vieții sufletești, la care se poate ajunge dacă aprofundăm tot mai mult viața sufletească în ea însăși. Drumul care duce într-acolo este cel parcurs de așa-numiții mistici. Cufundarea mistică constă în faptul că omul își abate mai întâi atenția de la lumea simțurilor și și-o îndreaptă spre ceea ce trăiește în sine însuși, că se dăruiește propriilor sale trăiri interioare. Asemenea mistici, care nu își folosesc puterea spre a-și exterioriza propriile preocupări, simpatii, pasiuni și bucurii, ci privesc de fapt numai la ceea ce crește și descrește în sufletul lor, ajung să pătrundă apoi tot mai adânc în viața sufletească proprie și au parte de trăiri sufletești cu totul aparte, care se deosebesc considerabil de trăirile sufletești obișnuite. Eu vă spun de fapt niște lucruri pe care numeroși oameni le știu cu siguranță din propria lor experiență. Aceste experiențe constau în faptul că misticul, care se afundă tot mai adânc în sine, transformă cu totul anumite sentimente și senzații. Dacă, de exemplu, un om normal, străin în viață de orice fel de trăire mistică, primește o lovitură din partea cuiva, cauzându-i durere, acest om este cuprins de un sentiment de revoltă, situație perfect normală în viața curentă. Acela care se cufundă mistic în sine sa capătă un cu totul alt sentiment în cazul aceleiași lovituri. El are sentimentul că nu ar fi primit acea lovitură dacă nu i-ar fi rămas cândva, în viață, dator respectivului. Altfel acel individ nu i-ar fi ieșit în cale. Prin urmare, nu trebuie să se mânie pe el, întrucât fatalitatea a făcut în așa fel încât să-l întâlnească pentru a-i primi lovitura pe care a meritat-o.

Prin adâncirea progresivă a tuturor trăirilor lor sufletești, acești oameni ajung să capete un anume sentiment de ansamblu asupra întregii lor vieți sufletești. Acest lucru poate fi caracterizat după cum urmează. Ei își spun: Am suferit mult, am primit multe lovituri, pe care le-am

RUDOLF STEINER

îndurat, dar eu singur sunt vinovat pentru toate acestea. Probabil am făcut niște greșeli, chiar dacă nu mi le mai amintesc. Dacă nu le-am făcut în această viață, atunci cu siguranță trebuie să le fi făcut într-una trecută.

Prin această cufundare în sine, sufletul își modifică natura simțămintelor de până acum, căutând să descarce asupra sa, să caute în sine ceea ce căutase mai înainte în lumea înconjurătoare. Așa se face că acești oameni, descărcând tot mai mult în sinea lor, provoacă o densificare a sinelui propriu. Cu alte cuvinte, așa precum extaticul străpunge covorul exterior al percepțiilor senzoriale pătrunzând într-o lume, tot astfel și misticul pătrunde în jos, sub Eul său de până atunci. El pătrunde prin Eu spre ceea ce se află la baza vieții sufletești, în ceea ce a dat motivația propriu-zisă soartei sale. Așa se face că misticul poate ajunge atât de departe încât, cu timpul, pierde complet din vedere lumea înconjurătoare. El pierde treptat chiar noțiunea acestei lumi exterioare, iar propriul său Eu crește, revărsându-se peste întreaga lume. Dar cum nu ne-am propus astăzi să stabilim dacă lumea extaticului este o realitate sau o himeră, tot astfel nu vom stabili dacă viețuirea misticului, în comparație cu viața sufletească obișnuită, este realitate și dacă el însuși este acela care își cauzează durerea și suferința. Poate ca toate acestea sunt o reverie a omului, totuși este o trăire pe care omul o poate avea. În orice caz, omul pătrunde în partea cealaltă, într-o lume necunoscută până atunci. Așadar, el pătrunde spre exterior și spre interior într-o lume cu totul necunoscută.

Reflectând acum asupra faptului că extaticul își pierde Eul, ne putem spune: Acesta stare extatică nu reprezintă ceva spre care omul obișnuit ar trebui să aspire, întrucât posibilitățile noastre de a realiza ceva pe lume, toate capacitățile noastre umane îndreptate spre a face ceva se bazează tocmai pe faptul că avem, în Eul nostru, un punct fix central, stabil al ființei noastre. Dacă prin extaz ni se ia această posibilitate de orientare, acesta posibilitate de a ne trăi Eul, atunci ne-am pierdut mai întâi pe noi înșine. Pe de altă parte, misticul împinge totul în Eu, considerându-se vinovat pentru tot ce simțim, și aici există pericolul ca în cele din urmă el să ajungă să caute în sine cauza a tot ceea ce se întâmplă pe lume. Prin aceasta își pierde

total capacitatea de orientare

MACROCOSMOS ȘI MICROCOSMOS

sănătoasă în lume, culpabilizându-se din orice. Prin urmare, în ambele direcții, a extazului obișnuit și a misticii obișnuite, ne pierdem capacitatea de orientare. De aceea este bine că în ambele direcții omul se lovește permanent de ceva. Când Eul evoluează spre exterior se lovește de percepții care nu-i permit să treacă mai departe, și în acest fel Eul este conservat. În cealaltă direcție, prin trăirile sufletești care duc spre orientare nu i se permite să coboare sub Eu. Omul este sechestrat astfel între două frontiere. El nu poate trece mai departe de nivelurile care îi permit orientarea.

Ceea ce am prezentat până acum reprezintă numai o comparație între starea de existență normală și stările anormale de extaz și de contemplare mistică. Extazul și trăirea mistică sunt stări anormale, dar în viața obișnuită a omului există o situație în care putem observa mai clar aceste stări dincolo de limitele exterioare: și anume în stările alternative obișnuite de veghe și de somn pe care le parcurgem în cele douăzeci și patru de ore. Ce facem în timpul somnului? În somn se petrece, de fapt, exact același lucru pe care abia l-am descris ca pe o stare anormală din timpul extazului: pășim cu omul nostru interior spre exterior. Răspândim omul interior în lumea exterioară. Aceasta este de fapt situația. Așa precum ne pierdem Eul în timpul extazului, tot astfel în timpul somnului ne pierdem conștiința propriului Eu. Dar în timpul somnului pierdem ceva mai mult. și este bine că se întâmplă așa. În starea de extaz ne pierdem numai conștiința Eului propriu, dar păstrăm o lume de imagini necunoscute până atunci, o lume pe care nu am cunoscut-o înainte, o lume plină de fapte și entități spirituale etc. În somn ne lipsește și această lume, și în general suntem lipsiți de ceea ce se poate numi capacitate de percepție. Ca atare somnul se deosebește de extaz prin faptul că omul pe lângă propriul Eu își mai pierde și capacitatea de percepție, indiferent dacă este vorba de capacitatea fizică sau de cea spirituală. În timp ce în starea de extaz dispare doar Eul. în somn dispare și conștiința. Omul și-a răspândit în această lume nu numai Eul, ci pierde și propria sa conștiință. El păstrează în somn absolut tot ceea ce are, în afară de Eu și de conștiință. În omul care doarme avem în fața noastră pe cineva care s-a debarasat de propria conștiință și de Eul său.

RUDOLF STEINER

Dar încotro s-a dus această conștientă? Potrivit descrierii făcute stării de extaz, putem da un răspuns la această întrebare. Când survine starea de extaz suntem împresurați de o lume de fapte și individualități spirituale. În momentul pierderii cunoștinței ne învâluie o beznă deasă. Ca și în starea de extaz, și în somn ne părăsește Eul, de asemenea — și tocmai acest lucru caracterizează somnul — și purtătorul fenomenelor conștientiei. Putem deci afirma: Somnul omului este un gen de extaz în care acesta se află în afara trupului său nu numai cu propriul Eu, dar și cu conștienta sa. Am abandonat în timpul extazului ceea ce se înțelege prin Eu. Eul este o componentă a ființei umane. Dar în somn se mai adaugă o componentă care dispare, și aceasta este corpul astral. Dispariția corpului astral face să se stingă posibilitatea de a avea o stare de conștientă.

Îl putem astfel prezenta pe omul care doarme pe de o parte ca fiind ceea ce rămâne lungit în pat: trupul fizic și corpul eteric, și pe altă parte ca pe ceea ce se dăruiește lumii înconjurătoare și a părăsit trupul care doarme: Eul și cea de-a doua componentă, care în timpul extazului nu este dăruită încă lumii înconjurătoare, și anume corpul astral. Prin urmare, somnul ne apare ca o stare în care se produce un fel de scindare a ființei umane. Conștienta și Eul se desprind de corpul uman. În timpul somnului omul intră într-o stare în care nu mai știe nimic despre evenimentele cotidiene, stare în care nu își mai dă seama de realitățile înconjurătoare, de ceea ce pătrunde în conștienta sa prin intermediul impulsurilor exterioare. Ca om interior el aparține acum unei lumi de care nu are cunoștință, despre care nu știe absolut nimic. Această lume în care se află acum omul interior, care i-a preluat Eul propriu și corpul său astral și în care el a uitat cu desăvârșire de restul lumii, este denumită, dintr-un motiv, macrocosmos, lumea la scară mare. În timp ce doarme omul se află în macrocosmos, fără ca el să știe acest lucru. Dar și în timpul extazului omul se află abandonat într-o lume, numai că de această stare el știe ceva. anume că trăiește ceva ce se extinde în junii său, ocupând un spațiu imens. El are parte de un fel de abandonare de sine a propriului Eu. dar și de o participare la evenimente pe care nu le-a mai cunoscut până atunci. Această proiectare într-o lume care se deosebește de lumea noastră cotidiană, obișnuită, în care ne simțim legați numai de

MACROCOSMOS ȘI MICROCOSMOS

corpul nostru, ne îndreptățește de pe acum să putem vorbi despre ea ca despre o lume mare, de un macrocosmos, în antiteză cu lumea în care ne simțim izolați, captivi în pielea noastră fizică. Aceasta este cea mai superficială prezentare posibilă. În timpul extazului, pătrundem în această lume diferită, în care vedem chipuri fantastice, îngerești, fenomene spirituale de care însă nu ne putem deosebi, individualiza, în care nu aveam sentimentul că doar noi înșine trăim în ea și nu știm dacă doar noi înșine am provocat toate acestea. Așa stau lucrurile în timpul extazului.

Dacă înțelegem extazul în acest fel, atunci putem să ne facem — cel puțin într-un chip comparativ — și o idee asupra cauzei care face să ne pierdem Eul în timpul extazului. Să ne imaginăm acest Eu uman ca pe un strop al unui lichid colorat oarecare. Să presupunem că am avea un recipient cât se poate de mic care să poată prelua acest strop; atunci am vedea în acel recipient stropul datorită culorii sale. Dar dacă picurăm stropul respectiv într-un vas mare, într-un bazin cu apă, același strop va fi prezent acolo, dar nu l-am mai percepe. Extinzând această comparație și aplicând-o Eului care se diluează, se extinde într-o lume mare, vă puteți lesne face o imagine: pe măsură ce se mărește Eul, se simte din ce în ce mai slab. Când Eul se risipește în macrocosmos el își pierde capacitatea de a se mai percepe. Înțelegem acum de ce prin pătrunderea sinelui omului într-o lume mare — în macrocosmos — se pierde Eul. El există acolo; dar sub forma unui strop turnat într-o mare și de aceea nu știe nimic de sine și nici nu se percepe. Dar în timpul somnului mai survine ceva important pentru om. Atâta vreme cât omul are conștientă, el acționează. În timpul extazului are conștientă. În schimb nu mai are Eul orientativ. El nu-și mai controlează acțiunile. Acesta este lucrul cel mai important care se petrece în timpul extazului: omul trece realmente la acțiune. Și, studiindu-l din afară, vom găsi că el este ca și substituit. Nu mai este, de fapt, el cel care acționează; el acționează ca și cum s-ar afla sub imperiul cu totul altor impulsuri. Întrucât survin numeroase entități care îl influențează; acesta constituie și pericolul stării extatice. Căci ceea ce vede omul reprezintă o multiplicitate, astfel încât el se află când sub imperiul uneia

când sub imperiul alteia, dând impresia unei

RUDOLF STEINER

rupturi. El se află într-o lume spirituală, dar care aparține unei lumi a pluralității, care îi sfâșie ființa sa interioară. Dacă acum vom analiza starea de somn, trebuie să admitem că această stare, că această lume în care pătrunde are totuși o anume realitate. O lume poate fi contestată atâta timp cât nu se resimte nici un efect al ei. Când afirmăm că cineva se află dincolo de zid, putem tăgădui această afirmație atâta timp cât nu se aude bătând cineva acolo; atunci când auzim bătăi nu mai putem contesta acea afirmație. Când se percep efectele, încetează posibilitatea de a considera ceva ca simplă fantezie.

Există oare efecte rezultate din lumea pe care o vedem în stare de extaz, dar nu și în cea de somn? De efectele lumii în care ne aflăm în starea de somn oricine se poate convinge când se trezește dimineața. Dimineața ne găsim într-o cu totul altă dispoziție decât în seara precedentă. Seara, când mergem la culcare, suntem obosiți, dar dimineața ne trezim cu forțe noi, refăcuți, forțe pe care cu o seară înainte nu le aveam și pe care le dobândim prin somn. În timpul când Eul și corpul astral se află într-o altă lume, absorb de acolo forțele de care avem nevoie pentru existența noastră zilnică. Lumea din care se revarsă forțele cu care ne biruim oboseala este aceeași lume pe care o vedem în starea de extaz, în fiecare dimineață percepem efectul acestei lumi. Cum are loc acest lucru nu este important acum, esențial este însă faptul că acesta lume se dovedește a fi aceea care ne furnizează puterile și ne înlătură oboseala. Acolo unde există o lume care își arată efectele nu mai suntem îndreptățiți să vorbim despre o irealitate. Din aceeași lume în care privim în starea de extaz și care se șterge în timpul somnului absorbim forțele revigoratoare pentru existența cotidiană. Aceasta o facem în împrejurări cu totul deosebite. Practic noi nu asistăm la acesta absorbție de forțe din lumea respectivă. Caracteristica cea mai importantă a somnului este faptul că noi realizăm ceva fără a ne vedea participând la acea activitate. Dacă ne-am putea privi în timpul unei astfel de activități, atunci ne-am putea convinge că lucrurile ar ieși mult mai prost decât atunci când nu suntem prezenți acolo prin conștiința noastră. Există și în viața noastră zilnică situații când trebuie să ne spunem: la mână de acolo. Dacă omul ar interveni în acest proces ar fi mai rău. Prezența omului la această

MACROCOSMOS ȘI MICROCOSMOS

operație dificilă a înlocuirii forțelor, intervenția sa nu ar face decât să compromită întreaga acțiune, deoarece astăzi el nu este suficient de pregătit să ia parte în mod conștient la aceasta. Este o binecuvântare faptul că în momentul în care omul ar putea să perturbe evoluția sa conștienta lui se eliberează de propria-i existență. Pătrundem astfel în macrocosmos uitând de propria noastră existență.

În fiecare seară, adormind, omul pătrunde din microcosmosul său în macrocosmos, unindu-se cu acesta și abandonându-și Eul și corpul astral. Dar pentru că în decursul vieții sale actuale omul este capabil să acționeze numai în starea de conștientă de veghe, conștienta sa îl părăsește în clipa când adoarme. Știința ocultă spune: între viețuirea în materie, între microcosmos și macrocosmos se află fluviul uitării. Omul 1 bea din fluviul uitării atunci când, în timpul somnului, trece din micro-
i _Cosmos în macrocosmos. \

În stare de somn omul predă macrocosmosului două componente ale entității sale: corpul astral și Eul. Momentul trezirii constă în faptul că el începe să trăiască din nou bucuria și suferința. În al doilea rând își recapătă conștienta Eului. Din tenebrele nedeterminate își fac apariția trăirile sufletești și Eul. Când omul se trezește avem să ne spunem: Dacă omul ar reprezenta în sine doar ceea ce se află lungit în pat în timpul nopții, atunci nu ar putea percepe trăirile sufletești, bucuria și durerea, plăcerile ș.a.m.d., căci ceea ce se află acolo lungit nu diferă, în cel mai adevărat înțeles al cuvântului, de condiția unei plante, care nu trece prin trăiri sufletești, nu viețuiește evenimente sufletești. Și totuși acest om interior este purtătorul trăirilor sufletești. Din toate acestea desprindem faptul că, pentru perceperea bucuriei și a tristeții, în afară de corpul astral mai este nevoie și de altceva, și anume ca acest corp astral să se cufunde în omul exterior, cel care rămâne lungit în pat, altminteri nu ar percepe trăirile sale sufletești. Această trăire sufletească pe care o descărcăm din noi în macrocosmos devine perceptibilă pentru noi abia dimineata, când ne cufundăm în ceea ce rămâne întins pe pat. Ceea ce se află acolo reprezintă o structură dublă. Prima componentă este aceea pe care o percepem ca fiind viața noastră

interioară. Interesele noastre, sau, mai pe scurt, tot ceea ce înțelegem prin trăiri sufletești nu se pot viețui în

RUDOLF STEINER

macrocosmos. Dar când ne trezim și ne cufundăm din nou în trupul nostru lungit pe pat, percepem nu numai trăirile noastre sufletești, dar redobândim și facultatea percepțiilor noastre senzoriale. Percepem și culoarea trandafirului. Plăcerea de a admira un trandafir este o trăire sufletească, percepția culorii sale roșii este o trăire exterioară. Din acest motiv ceea ce se află acolo lungit pe pat trebuie să aibă două componente: o componentă trebuie să ne oglindească trăirile interioare, iar cealaltă să viețuiască o lume exterioară. Dacă ar exista doar o singură componentă, am avea în fața noastră numai o panoramă a impulsurilor exterioare și nu am mai percepe bucuria și durerea; sau, invers, am simți doar bucuria și durerea și nu am percepe lumea exterioară. Prin urmare, nu ne cufundăm într-o unitate, ci într-o dualitate. O structură dublă o revărsăm spre macrocosmos în timpul somnului, în cealaltă structură dublă ne cufundăm la deșteptare. Ceea ce ne face apți să percepem tabloul exterior al lumii senzațiilor este corpul fizic, iar ceea ce ne face ca în stare de veghe să avem o trăire sufletească, bucurie și durere, este corpul eteric. Dacă nu am avea corpul fizic și corpul eteric, atunci nu am avea decât sentimente de bucurie și de durere, fără să știm de unde vin ele. Ziua percepem bucuria și durerea, noaptea nu putem face așa ceva, ci doar atunci când ne cufundăm din nou în trupul nostru pe care l-am întins pe pat.

Cu alte cuvinte, ne cufundăm într-o componentă dublă, și anume în corpul nostru eteric — cel care reflectă lumea interioară — și în corpul nostru fizic — cel care este cauza impresiilor pe covorul senzațiilor exterioare. Avem dreptul ca în cazul omului să vorbim așadar de o entitate cvadripartită. Două dintre componentele sale aparțin în somn macrocosmosului, iar în stare de veghe Eul și corpul astral aparțin microcosmosului, care este cuprins în pielea noastră fizică. Această lume la scară mică este cauza a tot ceea ce ni se înfățișează înaintea ochilor în starea de veghe, întrucât corpului nostru îi datorăm faptul că percepem înjur lumea exterioară, iar corpului eteric că avem o viață interioară.

Omul trăiește alternativ atât în microcosmos cât și în macrocosmos. În fiecare dimineață pătrunde în microcosmos. Faptul că în timpul somnului suntem revărsați în macrocosmos este și

motivul pentru

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ "PETRE
DULFU"

MARAMUREȘ

MACROCOSMOS ȘI MICROCOSMOS

care în momentul în care pătrundem în el trebuie să trecem prin fluviul uitării. Cum poate omul să provoace acele stări, caracterizate la început, atunci când se cufundă în sine în mod mistic? În stare de extaz are loc o revărsare a Eului în macrocosmos. În vreme ce corpul său astral rămâne în microcosmos în trupul său fizic. În ce constă atunci starea mistică descrisă? — Viața noastră de peste zi, în corpul nostru fizic și în cel eteric, este ceva cât se poate de uimitor. Noi nu ne scufundăm în corpul fizic și în cel eteric, noi nu percepem corpul nostru fizic și pe cel eteric, ci în ele se reflectă lumea interioară și cea exterioară. Ele fac posibile viața noastră sufletească și percepția senzorială. De ce percepem viața noastră sufletească când ne trezim? Deoarece corpul nostru eteric nu ne permite să privim viața noastră interioară. Corpul eteric reflectă viața noastră sufletească; și fiindcă ne-o reflectă, corpul eteric ne apare ca fiind adevărata cauză a vieții noastre sufletești. El însuși se dovedește a fi impenetrabil. Nu noi pătrundem în noi înșine, ci corpul eteric reflectă viața noastră sufletească. Aceasta reprezintă și particularitatea sa specifică. Dar misticul, prin educație, prin intensificarea vieții sale sufletești, reușește să pătrundă întrucâtva în corpul eteric. Pătrunzând în acest microcosmos, el trăiește în sine ceea ce viețuiește în stare normală în exterior, ceea ce se revărsă peste lumea exterioară. Misticul pătrunde așadar în corpul său eteric, ajungând sub acel prag în care se reflectă viața sufletească, deci în interiorul corpului său eteric. Acestea sunt procesele din corpul său eteric propriu-zis pe care le trăiește misticul când depășește acest prag. În acest caz el trăiește ceea ce, într-un anumit sens, se aseamănă cu pierderea Eului în starea de extaz. Așa cum acolo se produce o dilatare a Eului, tot astfel în cazul misticului are loc o comprimare a Eului, de la care acesta primește anumite impulsuri de natură să-i ofere trăiri atât de puternice prin pătrunderea corpului său eteric.

În vreme ce extaticul privește spre exterior, risipindu-se în macro-cosmos", misticul se comprimă, se concentrează în microcosmos. Ambele trăiri, atât cele ale extaticului, care vede

anumite imagini în macro-cosmos, cât și cele ale misticului, care trăiește în sine anumite sentimente, se află într-un anumit raport, care poate fi caracterizat în felul

31

^f13^

RUDOLF STEINER

următor: Lumea pe care o percepem trezește în noi anumite sentimente de plăcere, durere ș.a.m.d. Cineva se bucură mai mult, altcineva mai puțin, dar acest lucru nu reprezintă decât diferențe de intensitate. Este vorba de cu totul altceva decât de durerile și contemplațiile misticului, unde avem de-a face cu o deosebire calitativă imensă. Există o mare deosebire între suferința și fascinațiile interioare trăite de extatic, atunci când plonjează în macrocosmos și în percepții ale sensurilor. Dacă l-am determina pe extatic să-și descrie lumea sa și apoi pe mistic să-și descrie stările de beatitudine și caznele sale, suferințele sale, atunci cu siguranță ne vom spune: Există posibilitatea ca suferințele și fascinațiile trăite de extatic să fie provocate de același resort care i-a pricinuit și misticului trăirile sale. Dacă ascultăm descrierea sentimentelor misticului spunem: Așa ceva poate surveni și în cazul trăirilor de către extatic. Lumea extaticului este reală. Dacă trăirile sale sunt iluzii sau realitate nu este deocamdată atât de important. Misticul își trăiește în interior sentimentele și stările sale de beatitudine, în vreme ce extaticul vede lumea macrocosmosului. Și lumea misticului este reală. Subiectiv reale sunt și entitățile percepute de extatic. Extaticul vede o lume care diferă de lumea senzațiilor, iar misticul trăiește sentimente, stări de beatitudine și suferințe care nu pot fi comparate sub nici o formă cu ceea ce trăiește în mod obișnuit oricare om. Doar că misticul nu vede lumea extaticului, după cum nici, invers, extaticul nu simte lumea misticului.

Acesta constituie un raport cât se poate de ciudat. Un terț însă își explică lumea unuia prin trăirile celuilalt. Cu cele prezentate mai sus am indicat o anume conexiune între lumea mistică și cea extatică. De fapt, atât spre interior cât și spre exterior omul se lovește de lumea spiritului. S-ar putea crea impresia, din cele prezentate astăzi, că lucrurile au rămas în suspensie, dar în următoarele zile ele ne vor deveni mult mai clare, atunci când vom încerca să răspundem la întrebările: în ce măsură putem pătrunde în lumea spirituală, dacă pătrundem lumea exterioară? în ce măsură este posibil să depășim starea extaticului și să pătrundem într-o lume reală, iar trecând dincolo de simpla stare de beatitudine și de suferință a misticului să ajungem într-o adevărată lume spirituală?

n
SISTEMUL PLANETAR UN CEASORNIC
UNIVERSAL

Am schițat în linii generale raportul existent între starea de veghe și starea de somn, precizând că din starea de somn omul își extrage forțele de care are nevoie în starea de veghe pentru a-și clădi viața sufletească. În realitate, lucrurile acestea se prezintă mult mai complicat decât suntem tentați să credem. Astăzi vom zăbovi ceva mai mult asupra deosebirii care există între starea de veghe și starea de somn a omului, din punctul de vedere al cercetării spirituale. Colateral se impune observația că putem face abstracție de toate ipotezele, mai mult sau mai puțin interesante, pe care le-a enunțat psihologia contemporană privind starea de veghe și de somn pentru a explica deosebirile dintre ele. Ar fi un lucru simplu de a le menționa, care ne-ar abate însă de la contemplarea noastră științifico-spirituală propriu-zisă. Ar trebui cel mult să precizăm că știința curentă actuală ia în considerare numai ceea ce rămâne, ca să spunem așa, în lumea fizică, ceea ce ieri am desemnat prin corp fizic și corp eteric. Acestei științe fizice îi este cu desăvârșire străin domeniul de investigare al Științei spirituale. Din propriul său punct de vedere are întrucâtva dreptate să fie unilaterală. Pentru cercetătorul spiritual acel Eu și corpul astral, care în somn abandonează corpul fizic și pe cel eteric, ridicându-se în lumea spirituală, reprezintă o realitate de necontestat; și care apoi, când omul se trezește, sunt din nou în lumea fizică, ca afundate în corpul fizic și cel eteric.

RUDOLF STEINER

Să-1 analizăm acum pe omul care doarme. Este ceva cu totul obișnuit faptul că pentru o conștiință normală omul reprezintă în starea de somn o entitate unitară; în viața curentă oamenii nu se întreabă dacă noaptea asupra omului care se află într-o lume spirituală, asupra sufletului său eliberat de trup acționează mai multe forțe sau doar una singură, unitară, care impregnează lumea spirituală, își revendică influența. Putem noi oare distinge mai multe forțe cărora le suntem subordonați în timpul somnului? Da, putem deosebi cu exactitate influențe total diferite cărora le este expus omul în timpul somnului și care se exercită în primul rând nu asupra a ceea ce se află lungit în pat, ci asupra a ceea ce este unitar sufletească, corpul astral și Eul. Prin experimente accesibile și prin dovezi concludente vom ajunge la aceste influențe care au o înrâurire mare asupra omului care doarme.

Dacă omul analizează ceva mai atent ceea ce i se întâmplă în momentul când așipește, va constata cum începe să slăbească treptat acea activitate exterioară care îi pune în mișcare membrele în timpul stării de veghe, într-un cuvânt ceea ce pune trupul nostru în mișcare cu ajutorul sufletului. Cine lasă să-i zăbovească puțin atenția în momentul așipirii simte cum Eul nu-și mai poate exercita stăpânirea sa asupra propriilor picioare. Se va simți mai întâi incapabil de a-și mișca membrele. Apoi își pierde controlul asupra a ceea ce numim vorbire. Apoi omul simte cum din ce în ce mai mult pierde posibilitatea de a stabili orice legătură cu lumea înconjurătoare. Toate impresiile din timpul zilei încep să dispară treptat. Mai întâi dispare capacitatea de a pune în mișcare membrele și aparatul vorbirii, apoi dispare capacitatea simțului pentru gust și miros și în cele din urmă dispare auzul. În această stare de sincopă treptată a activității sufletești interioare, omul simte că iese din învelișul său trupesc. Cu aceasta, de fapt, am și caracterizat prima influență care acționează asupra omului în stare de somn, influență care îl scoate pe om din trupul său. Cel ce se autosupraveghează va simți ceva de genul unei puteri care coboară asupra sa. Se face simțit ceva dintr-o altă lume, care se impune și îl scoate din trupul său fizic. Să nu ne închipuim că ne auto-comandăm: încetează acum să mai miroși, să mai auzi etc. Dimpotrivă, este o forță care acționează în om. Este prima

dintre influențele din acea

/
MACROCOSMOS ȘI MICROCOSMOS

lume în care omul se cufundă în fiecare seară. Dar dacă aceasta ar fi singura influență care se exercită, atunci ea ar fi cauza generatoare a ceea ce înțelegem prin somnul absolut liniștit, nederanjat de nimic. Noi cunoaștem acest fel de somn, dar mai știm că în viața noastră normală nu aveam parte nicidecum numai de acest gen de somn lin, netulburat de nimic, ci mai există și două posibilități ca somnul nostru să ia și o altă formă. Există în primul rând o stare de somn în limpul căreia pătrund imagini mai mult sau mai puțin haotice. Dacă s-ar impune doar această unică influență, atunci ar exista somnul absolut liniștit, dar mai există și o altă forță care își exercită influența, forță care face ca somnul nostru să fie întrerupt de o stare de vis. Deci imediat următoarea influență este aceea care ne leagănă sufletul în lumea viselor, care aduce în viața noastră nocturnă lumea viselor.

Dar acesta nu este singurul mod prin care somnul normal poate lua un alt aspect. Există oameni al căror somn se prezintă într-un al treilea mod, deși, este adevărat, acest tip de somn survine la un număr foarte limitat de persoane; este vorba de acele situații când omul începe în timpul somnului să vorbească sau să execute diferite acțiuni fără a fi conștient de aceasta. În mod obișnuit, a doua zi el nu-și mai amintește de impulsurile care l-au determinat să execute aceste acțiuni; acestea ajung până acolo încât îl aduc pe om în situația de a se ridica din pat, stare care se numește somnambulism; somnambulul acționează ca un automat, perioadă în care acesta poate avea chiar și vise; în marea majoritate a cazurilor el acționează ca un automat, sub imperiul unor impulsuri obscure, de cele mai multe ori fără să-și dea seama. Sub imperiul celei de a treia influențe, somnambulul ia legătura inconștient cu lumea înconjurătoare la fel ca și în timpul zilei. El nu trebuie să aibă nici măcar starea de conștientă de vis. Aceste acțiuni din timpul somnului sunt subordonate unei a treia influențe.

Rezultă, așadar, că este vorba de trei influențe. Aceste trei influențe cărora le este subordonat omul există permanent în timpul somnului și cercetarea spirituală poate fără tăgadă confirma acest lucru, cu precizarea că la marea majoritate a oamenilor predomină prima influență. Cea de-a doua, starea de

visare, este mai puțin prezentă, dar și ea se face simțită

RUDOLF STEINER

când și când. Aceste două stări acționează la majoritatea oamenilor destul de puternic, în vreme ce a treia, aceea a acționării în somn, este o raritate, dar și ea există latent la fiecare individ. La somnambuli, dimpotrivă, această a treia influență este atât de puternică, iar primele două atât de slabe. Încât această ultimă influență preia supremația.

În Știința spirituală aceste trei influențe au fost permanent diferențiate și în cadrul vieții sufletești a omului trebuie să admitem existența a trei domenii astfel structurate încât primul este mai mult subordonat primei influențe, al doilea domeniu mai mult celei de-a doua, iar al treilea domeniu este subordonat mai mult celei de a treia influențe. Așadar, sunetul omului este o entitate tripartită, întrucât el este subordonat la trei influențe. Acea parte a sufletului care este subordonată primei influențe, aceea care scoate afară sufletul din corpul fizic și eteric, este denumită sufletul senzației, partea din suflet asupra căreia se impune cea de a doua influență este denumită sufletul înțelegerii sau sufletul afectivității, sau al rațiunii; a treia parte, care în general, datorită naturii sale particulare, nu se manifestă, se numește suflet al conștiinței. Trebuie să distingem, așadar, în perioada de somn a omului trei influențe; iar cele trei părți ale vieții sufletești subordonate celor trei influențe le evidențiem ca fiind sufletul conștiinței. Dacă omul este transpus, datorită primei forțe, într-un somn fără vise, atunci se exercită influență asupra sufletului conștiinței sale. Cu aceasta am înfățișat doar o parte a vieții sufletești umane în timpul somnului; am descris, ca atare, omul care doarme. Urmează acum să facem o descriere a celeilalte părți a vieții sufletești, care este contrară în raport cu starea de somn. Să observăm acum omul care se trezește și care se reîntoarce în lumea fizică. Ce se întâmplă cu omul care se trezește?

Seara, o anumită forță 1-a scos pe om din trupul său. Omul este subordonat acestei forțe capabile să-l scoată seara din trupul său pentru că ea este prima care acționează asupra lui. În stadiile ulterioare ale somnului el se află în subordinea celorlalte influențe. Când se fac simțite aceste două influențe, omul devine însă altceva decât era mai înainte; el se schimbă în timpul somnului. Schimbarea se observă prin faptul că seara, la culcare, omul era obosit, iar dimineața are capacitatea să se

MACROCOSMOS ȘI MICROCOSMOS

reîntoarce la viața sa trupească și doar ceea ce se întâmplă cu el în timpul somnului îi dă capacitatea de a se reîntoarce. Acea influență care se impune în lumea viselor noastre este aceeași care se impune și asupra sufletului înțelegerii și afectivității atunci când lipsesc visele, deci în starea de veghe. Cea de a treia influență, care survine în cazul unui somnambul, este cea care pune stăpânire pe sufletul conștiinței. Când predomină ultimele două influențe omul se trezește fortificat, refăcut. El a extras din lumea spirituală acele forțe de care are nevoie în viața cotidiană. În special influența asupra sufletului înțelegerii și cel al conștiinței îl reface pe om. Dar aceeași forță care l-a refăcut este și forța care îl scoate și îl readuce pe om în trupul său, dar o face în sens invers. Aceași forță care seara l-a scos pe om din trupul său îl readuce dimineața înapoi și este forța care are influență asupra sufletului senzației. Tot ceea ce avea legătură cu sufletul senzației, seara era istovit, epuizat. Dimineața, când suntem din nou vioi, revigorați, ne interesează din nou impulsurile din lumea înconjurătoare — culorile, lumina, obiectele —, astfel încât ne produc din nou bucurie și durere, ne umplu de simpatie etc. Ne lăsăm din nou în voia bucuriei, durerii și a lumii fizice înconjurătoare. Ce se aprinde în noi și ne face să ne lăsăm din nou în voia lumii exterioare? Cine percepe bucuria și durerea? Cine resimte interes? Este sufletul senzației. Vioiciunea noastră de peste zi, starea însuflețită este seara ca și paralizată, consumată, pe câtă vreme dimineața este reîmprospătată. Dimineața simțim că aceleași fenomene ale sufletului senzației, ale vieții sensibile, care seara erau ca și paralizate, sunt reînviolate și își fac din nou simțită prezența. Ne dăm seama că este vorba de aceeași forță care ne-a condus în afară și ne readuce înapoi. Sufletul care se trezește ne readuce la viață. Ceea ce seara era ca amorțit, fără vlagă, este din nou plin de viață dimineața. Doar că acum omul se mișcă într-o direcție opusă. În timpul nopții omul este într-un fel de circuit. Când doarme el se mișcă în direcția punctului unde există influența cea mai puternică asupra sunetului conștiinței sale. După adormire și înainte de trezire mai puternic este ceea ce acționează asupra sufletului rațiunii sale; la adormire și la trezire, ceea ce acționează asupra sufletului senzației.

RUDOLF STEINER

Dacă vrem să ne reprezentăm toate acestea sub forma unui desen, o putem face doar într-o formă schematică.

Somn

i Saturn $\sqrt{\text{X}}$ Sufletul conștientei

li . • ii
Jupiter //

x V 7i

X \ y Marte

/ Venus X

\

Mercur

Sufletul rațiunii Sufletul senzației Tranziție

\

Luna

Veghe

Însemn printr-un punct momentul adormirii, când omul este scos din corpul său fizic și intră în inconștiență. Trecerea în stare de somn și trezirea, ca o revenire din starea de somn, le-am marcat printr-o linie. Derularea vieții în timpul zilei am evidențiat-o prin linia de la bază și reintrarea în stare de somn cu aceeași linie, în așa fel încât prin liniile buclate să redau starea de veghe și cea de somn; partea superioară marchează deci starea de somn și cea inferioară starea de veghe.

Am văzut că în timpul somnului asupra omului acționează trei forțe. Din cele mai vechi timpuri aceste trei forțe poartă în Știința spirituală denumiri precise. În legătură cu denumirile lor nu trebuie să ne gândim mai întâi decât la faptul că ele aparțin acestor trei forțe. Căci în realitate lucrurile se prezintă astfel: Dacă ne-am întoarce în timpurile străvechi, descoperim că denumirile au fost date inițial acestor trei forțe și dacă le folosim acum pentru alte lucruri atunci li se înstrăinează sensul.

MACROCOSMOS SI MICROCOSMOS

Acea forță care acționează asupra sufletului senzației în momentul adormirii și trezirii corespundea în limba veche numelui „Marte”. Acea forță care acționează asupra sufletului rațiunii sau afectivității după adormire și înainte de trezire, deci în părți distincte, purta numele „Jupiter”. Ea este acea forță care aduce lumea viselor în sufletul rațiunii. Forța care în condiții speciale îl transformă pe om în somnambul și care acționează asupra sufletului conștientei poartă numele „Saturn”, în accepțiunea vechii Științe spirituale, s-ar putea astfel spune că Marte îl adoarme pe om, Jupiter îi trimite în somn visele și, în sfârșit, că întunecatul Saturn este cauza care face ca omul să nu se poată împotrivi influenței sale și care în timpul somnului îl zdruncină și îl îndeamnă la acțiuni inconștiente, necontrolate.

Deocamdată să folosim sensul inițial al acestor denumiri, care desemnează forțe care acționează asupra sufletului uman în timpul somnului și să nu ne gândim la semnificația lor din astronomie. Ce se întâmplă când omul se trezește dimineața? El este adus într-o lume pe care omul actual o consideră ca fiind singura căreia îi aparține. Ea acționează asupra simțurilor, provocând impresii. Impresiile acționează în așa fel încât omul nu poate să privească dincolo de ele. Dimineața, când omul se trezește, impresiile senzoriale se așază înaintea simțurilor sale. Întregul covor al lumii senzațiilor se așterne în fața sa. Dar mai există încă ceva, și anume faptul că în timp ce percepe ceva exterior concomitent el și resimte ceva. Oricât de mică este senzația de plăcere în momentul percepției unei culori oarecare, întotdeauna este prezent un anume fenomen interior. Toate percepțiile exterioare acționează astfel, încât stârnesc impresii interioare. De pildă, violetul acționează altfel decât roșul. Senzația produsă aparține corpului senzației. Ceea ce ne încântă sufletul din afară este cauzat de corpul senzației. El determină omul să vadă culoarea galbenă sau roșie. Dar sufletul senzației hotărăște ca noi, acolo, în interior, să simțim și să trăim impresia pe care ne-o dă culoarea roșie sau galbenă. Dimineața sufletul senzației este pus la dispoziția impresiilor lumii exterioare, care îl preia prin forțele corpului senzației. Ceea ce noaptea, în timpul somnului, se afla sub influența lui Marte este predat dimineața, la trezire, noianului de senzații exterioare.

RUDOLF STEINER

Să exprimăm acum întreaga lume exterioară senzorială, în măsura în care aceasta trezește anumite senzații în sufletul nostru, cu un nume special, acela de „Venus”; în acest caz trebuie însă să ne gândim la ceea ce, din covorul de senzații exterioare, exercită influență asupra sufletului nostru, deci ceea ce nu ne lasă reci, ci ne umple de simțire. Această influență care se exercită începând de dimineață poartă denumirea de forță a lui Venus. Din lumea fizică se exercită și o influență asupra sufletului înțelegerii sau afectivității. Aceasta este influența prin intermediul căreia ne ferim de impulsurile exterioare, putându-le prelucra. Există o deosebire între trăirile sufletului senzației și ale sufletului înțelegerii. Sufletul senzației trăiește ceva atâta timp cât este dăruit lumii exterioare. Dar dacă pentru un răstimp oarecare ne sustragem atenția de la lumea înconjurătoare și lăsăm să acționeze ecoul impresiilor exterioare, când, de exemplu, cădem pe gânduri și medităm la ceva, atunci ne dăruim sufletului înțelegerii. Acesta este ceva mai autonom decât sufletul senzației. Capacitatea cu ajutorul căreia omul combină impresiile exterioare o denumim forță a lui Mercur. În timpul zilei, așadar, acționează influențele lui Mercur. Există astfel o anumită corespondență între influențele lui Mercur și cele ale lui Jupiter. Influența-Jupiter acționează astăzi în omul normal, prin imagini de vis, în sufletul afectivității sau al înțelegerii. Influența-Mercur provoacă în suflet trăiri-gânduri interioare. Noaptea, în somn, omul nu știe însă de unde vin stările pe care le trăiește sufletul său. În schimb ziua știe de unde vine tot ceea ce el meditează, gândește. Dar și în timpul zilei există influențe care acționează asupra sufletului conștientei. În ce constă deosebirea? Sufletul senzației acționează numai atunci când zăbovim insistent cu privirea la lumea înconjurătoare. Dacă ne desprindem de sub influența lumii exterioare și prelucrăm impresiile primite de la aceasta, atunci ne dăruim sufletului înțelegerii. Dacă ne întoarcem în lumea înconjurătoare împreună cu aceste impresii prelucrate, stabilind din nou un contact cu ea, trecând la fapte, atunci ne dăruim predați acestei lumi prin intermediul sufletului conștientei. De exemplu: 1. Văd o floare. 2. Mă gândesc la ea. 3. Vreau să fac cuiva o bucurie.

Există o corespondență între acțiunea sufletului conștientei

din starea de veghe și cea din starea de somnambulism. Doar în starea de

MACROCOSMOS ȘI MICROCOSMOS

veghe este vizibil faptul că omul acționează concomitent și cu Eul său; în timpul nopții omul este sub imperiul forței obscure a lui Saturn, care îl împinge de la spate. Dar ceea ce acționează asupra sufletului conștiinței umane în starea de veghe, făcându-l să poată ieși din starea normală în starea de independență, a fost denumită forța „Lunii”. — Am urmărit astfel viața sufletului uman și am stabilit că sufletul omului este structurat din trei mădulare diferite. În timpul nopții el este în subordinea a trei influențe diferite: influența lui Marte, a lui Jupiter și a lui Saturn. În timpul zilei, când omul își derulează viața sa sufletească, acesta se află sub influența forțelor lui Venus, ale lui Marte și ale Lunii. Am marcat astfel traseul zilnic străbătut de om în decursul celor douăzeci și patru de ore. Pentru moment, vom pune alături, fără alte gânduri, o serie de fenomene care în mod curent nu sunt interpretate în maniera în care o vom face astăzi. Este și momentul să precizez că ciclul nostru de conferințe trebuie să fie evaluat în ansamblul său, ca un tot unitar, în sensul că ceea ce se afirmă în introducere ca enunț își găsește în final o clarificare corespunzătoare.

Să urmărim acum cu aproximație traseul parcurs de Pământ în jurul Soarelui. Dacă facem acest lucru așa cum procedează știința exterioară, atunci aceasta reprezintă pentru Știința spirituală doar începutul începutului. Ceea ce se petrece în lumea fizică, exterioară, este un simbol, o imagine exterioară a fenomenelor spirituale interioare. Ceea ce ne învață astronomia despre lumea stelelor se poate compara cu ceea ce se află la baza explicațiilor date unui copil care învață să cunoască ceasul. Acestuia i se explică ce semnifică cifra 12 și ce importanță prezintă rotirea acelor ceasornicului. Așa învață un copil să cunoască ceasul. Dar acest lucru nu este chiar atât de important. El mai trebuie să învețe să pună în mișcare acele ceasornicului și să le coreleze cu ceea ce se petrece în lume. Când una dintre limbi, cea mică, se află la 6 iar cea mare la 12, el trebuie să știe ce anume perioadă din zi semnifică această poziție a lor și să mai știe că Soarele răsare la această oră într-o perioadă bine determinată a anului. De asemenea, trebuie să i se explice relațiile care stau la baza Universului și să interpreteze ceasul ca pe un simbol care exprimă relațiile din lumea noastră.

Astronomia ne învață că Soarele se află în centrul sistemului nostru solar și că în jurul lui se rotesc planetele; tot ea ne învață unde se află Saturn sau Jupiter. Dacă cunoaștem poziția reciprocă în care se află planetele unele față de altele, atunci cunoaștem exact cât a învățat un copil despre ora exactă când spune: Este ora nouă și jumătate. Abia apoi se poate învăța în ce raporturi cu viața se află toate aceste lucruri. Abia atunci se poate înțelege cum forțele universale acționează, din puterile macrocosmosului, ca ceva invizibil, ca un enorm ceasornic universal. De la ceasornicul sistemului nostru planetar se poate trece mai departe la marile conexiuni planetare. În acest caz putem afirma: Exista deci motive care fac ca la un moment dat Venus să se afle într-un anumit raport cu Jupiter și altă dată într-un raport diferit. Există motive pentru care ceasornicul universal este astfel construit și nu altfel. Atunci gândul despre mișcarea planetelor din sistemul nostru solar se extinde și ia forma unui gând mult mai profund. Sistemul planetar reprezintă pentru noi un fel de ceasornic universal. Căci altminteri, făcând o comparație, ar fi ca și când ceasul ar fi fost executat doar așa în șagă, pentru plăcerea noastră, fără nici un scop.

Am putea, prin urmare, spune că sistemul planetar reprezintă un fel de ceas universal, un mijloc de exprimare pentru ceea ce se află cu adevărat dincolo de corpurile celeste din sistemul solar. Să analizăm mai

MACROCOSMOS ȘI MICROCOSMOS

Întâi acest ceasornic universal în sine, așa cum ne-am obișnuit să o facem în știință, pentru a nu fi învinuiți de aceasta că procedăm neștiințific. Concepția științei exterioare potrivit căreia acest sistem planetar s-ar fi format singur este lesne de combătut. Potrivit științei, nebuloasele au intrat într-o mișcare de rotație în urma căreia s-au desprins planetele. Profesorii demonstrează acest fenomen printr-un experiment cu un strop de ulei pe care încep să-l agite. Un elev ștrengar ar putea spune că teoria Kant-Laplace astfel exemplificată în școală păcătuiește prin aceea că profesorul s-a exclus pe sine din acest experiment, întrucât el este acela care a făcut ca stropul de ulei să se rotească. Dar experimentul stropului de ulei dovedește faptul că în spatele a ceea ce se rotește mai există ceva: forțele care provoacă mișcarea. Așadar, forțele și puterile stau la baza formării lumii. În jurul Soarelui se rotește Pământul, planetele. Să admitem următoarea poziție a Pământului față de Soare: Pământ, Venus, Mercur, Soare. Când Pământul ajunge să se afle de cealaltă parte a Soarelui atunci ordinea planetelor va fi: Luna, Mercur și Venus. Ceea ce în timpurile îndepărtate se numea „Mercur” acum se numește Venus; mai aproape de Soare va fi Venus și mai îndepărtat Mercur. Deci, vom avea mai întâi Luna, apoi Mercur, Venus și de partea cealaltă a Soarelui pe Marte, Jupiter și Saturn. Dacă unim aceste corpuri diferite obținem o lemniscată*, Soarele fiind punctul central. Există în sistemul solar o poziție posibilă, dacă este omis Pământul, în care diferitele planete ocupă în spațiu aceeași ordine pe care o are traseul parcurs de om în stare de somn și de veghe.

Rezultă o ordonare în spațiu care corespunde într-un totu schemei privind traseul parcurs de om ziua și noaptea, dacă se consideră momentul adormirii ca punct central. Și pentru sistemul planetar se obține aceeași schiță.

Ajungem astfel la concluzia că la baza orânduirii sistemului nostru planetar se află forțe mari, care reglează atât marele ceasornic universal cât și viața noastră în decurs de douăzeci și patru de ore. Mai

Curbă plană, pentru care produsul distanțelor de la un punctai său la două puncte fixe (numite focare) este constant. (Nota trad.)

Saturn Jupiter

Marte

Soare

Venus

Mercur

Luna

Pământ

rezultă și ideea, deloc absurdă, că în macrocosmos acționează forțe deosebit de mari, analoage celor care ne călăuzesc pe noi în timpul zilei și al nopții. Din asemenea idei au luat naștere aceleași denumiri pentru forțele sistemului solar cât și pentru cele care acționează în noi. Forța care îl determină pe Marte să se rotească în jurul Soarelui este identică cu aceea care ne face să adormim. Forța care îl rotește pe Jupiter-este analoagă celei care trimite visele în sufletul rațiunii. Aceeași forță care o pune în mișcare pe Venus este înrudită cu forța care în timpul zilei reglează sufletul senzației. Îndepăratul Saturn, cu puterea sa diminuată, se dovedește a fi la baza acelor forțe slabe care acționează cu totul sporadic asupra sufletului conștientiei celor care sunt somnambuli. Luna se rotește datorită unei forțe analoage celei care reglează viața noastră cotidiană, cu senzațiile sale. Depărtările spațiale exercită influențe care se reflectă în viața temporală cu o înrăurire mai puternică sau mai slabă. Colateral, clacă se are în vedere faptul că Saturn este planeta cea mai îndepărtată, care are și influența cea mai mică asupra sistemului nostru solar, se poate aprecia cât de mică este și acțiunea forțelor sale sumbre exercitată asupra noastră. Și tot astfel se poate compara forța care îl pune în mișcare pe Jupiter cu lumea viselor care intervin uneori în trăirile noastre nocturne. Există deci o corespondență ciudată între viața omului

MACROCOSMOS ȘI MICROCOSMOS

și ceea ce acționează ca forță asupra marelui ceasornic universal: corespondența dintre macrocosmos și microcosmos. Dar în realitate Universul este mult mai complicat decât suntem tentați să credem. Putem înțelege calitatea noastră de oameni doar atunci când luăm în considerare ceea ce este înrudit din noi cu marele Univers și îl comparăm cu sistemul planetar. De aceea cercetătorii spirituali, marii corifei, au ales, în mod corespunzător, aceleași denumiri atât pentru marele Univers cât și pentru ceea ce noi considerăm aparent ca fiind lumea cea mică, acea lume sechestrată în piele, în învelișul corporalității noastre.

Astăzi am încercat să prezentăm în linii generale corespondența existentă între microcosmos și macrocosmos. Am încercat de asemenea să ilustrez o astfel de corespondență. Mai departe am arătat că există entități care prin forțele lor proprii reglează mișcările sistemului nostru cosmic ca un ceasornic, așa cum se reglează și funcționarea unui ceas obișnuit. Am aruncat apoi o privire până la limita domeniului de unde putem spera că toate lumile spirituale ni se dezvăluie. Să identificăm planetele din arătătorul marelui ceasornic universal și entitățile care pun în mișcare planetele în jurul Soarelui ca fiind ceva ce se dovedește a fi înrudit cu ceea ce preexistă în om. Atunci vom înțelege că omul a apărut ca un microcosmos în lumea cea mare a macrocosmosului.

TRĂIRILE LĂUNTRICE ALE MISTICULUI CUFUNDAT ÎN LUMEA
SA INTERIOARĂ
TRĂIREA CICLICĂ A ÎNTREGII NATURII ÎN CADRUL MISTERELOR
NORDICE

Pentru a nu da naștere unor confuzii aş dori să fac unele precizări în legătură cu conferința de ieri. Ea nu a vrut să demonstreze ceva anume dintr-o anumită direcție și în final am arătat că din cele mai îndepărtate timpuri cercetătorii spirituali s-au văzut nevoiți să folosească aceleași denumiri atât pentru fenomene și lucruri ale spațiului ceresc cât și pentru alte fenomene și lucruri ale trăirilor noastre diurne și nocturne. Prelegerea a fost concepută mai ales, ca să spun așa, pentru a procura noțiuni pe care să le utilizăm în expunerile noastre viitoare. În general, prelegerile care se vor ține în cadrul acestui ciclu trebuie considerate ca un tot unitar, iar cele introductive, datorită conținutului lor, sunt alcătuite în așa fel încât să transmită idei și concepte necesare cunoașterii lumii spirituale, scop pe care îl vom urmări de altfel și în conferințele următoare. Chiar și astăzi. Într-un anumit context, ne vom referi la unele dintre cele mai apropiate, pentru ca treptat să pătrundem în zone spirituale din ce în ce mai îndepărtate. Am văzut că omul, în privința entității sale interioare, sau ceea ce am deslușit ca fiind corpul astral și Eul propriu-zis. trăiește în starea de somn în lumea spirituală, pentru ca apoi, trezindu-se, să se reîntoarcă în ceea ce se află lungit în pat. în corpul său fizic și eteric, deci în această lume fizică a noastră. Oricine observă cu atenție viața se poate curând convinge singur că prin trecerea de la starea de somn la cea de veghe are loc de fapt o modificare completă a trăirii. Ceea ce trăim în stare de veghe nu este deloc o viziune sau o cunoaștere

MACROCOSMOS ȘI MICROCOSMOS

pe care o căpătăm despre cele două componente ale naturii umane în care reintrăm la trezire. Pătrundem în corpul eteric și în corpul fizic, ceea ce nu înseamnă că le percepem întrucât le privim din interior. Ce știe omul în viața sa obișnuită despre cum arată corpul său fizic și cel eteric privite din interior? Esențial pentru trăirea stării de veghe este faptul că ne privim trupul propriu din exterior și nu din interior. Niciodată nu ne observăm propria ființă din interior, ci întotdeauna o facem din exterior. Ca oameni. Învățăm să ne cunoaștem pe noi înșine prin contemplare ca entități ale lumii sensibile. ^um ar fi dacă, printr-o cufundare în sine, ne-am observa într-adevăr din interior?

Ar trebui să vedem cu totul diferit decât o facem în realitate. Acestea sunt de fapt trăirile lăuntrice pe care le caută misticul. El încearcă să-și abată atenția de la lumea exterioară, să anihileze ceea ce vede ochiul și aude urechea, încercând cu adevărat să pătrundă în ființa sa lăuntrică ^ Făcând abstracție de aceste trăiri, am putea spune: În viața noastră cotidiană suntem protejați de a privi în sinea noastră, prin faptul că în momentul trezirii privirea ne este captată de lumea înconjurătoare, de covorul senzațiilor. În starea de veghe suntem lipsiți de posibilitatea de a ne observa din interior. Este, ca să spunem așa, ca și când, fără știrea noastră, am fi purtați de un curent. Când dormim suntem dincoace de curent, iar când ne trezim de cealaltă parte a acestuia. Dacă am putea percepe ceva din partea de „dincoace” am percepe Eul și corpul nostru astral; dar în timpul somnului suntem protejați de perceperea a ceea ce este în sinea noastră, întrucât în momentul adormirii dispare posibilitatea de percepere. ^ fost astfel trasată o limită riguroasă între lumea interioară și cea exterioară, pe care o putem trece numai în momentul când adormim și când ne trezim. Dar nu putem trece de nici una dintre aceste frontiere fără să nu ne fie sustras ceva. Când trecem frontiera în momentul trezirii nu mai putem percepe cele spirituale; în momentul adormirii este anihilată conștiința și ca atare nu ne mai putem percepe sinea noastră. În momentul trezirii suntem dirijați spre exterior, așa încât nu ne mai percepem interiorul. Ce este acel ceva peste care trecem și care, ca să spunem așa, ne întunecă spiritul în momentul când ne trezim? Este ceva care se

strecoară între sufletul senzației și corpul nostru eteric

RUDOLF STEINER

și fizic. Este corpul senzației, care la trezire ne ascunde aceste ultime două componente. În momentul trezirii corpul senzației este acaparat pe deplin de covorul senzațiilor exterioare. El se prezintă ca o limită strict trasată între trăirile noastre interioare și cele exterioare.

Vom vedea că pentru om este un lucru cât se poate de benefic ca pe parcursul vieții sale normale să nu aibă posibilitatea de a trece conștient prin acest curent, întrucât o asemenea eventualitate ar fi de nesuportat. Pentru un asemenea experiment îi trebuie o pregătire prealabilă. Evoluția mistică nu constă în pătrunderea cu forța în viața interioară a corpului nostru fizic și eteric, ea constă într-o perioadă de maturizare care să-i permită individului să pătrundă conștient prin acest curent. Ce s-ar întâmpla cu omul dacă ar coborî nepregătit în sinea proprie și care, deci, în momentul trezirii nu ar mai vedea lumea înconjurătoare, ci ar pătrunde în lumea sa lăuntrică, în acea lume care stă la baza corpului său fizic și a celui eteric? Ar trăi în sufletul său un sentiment de o extremă intensitate, pe care în viața obișnuită îl percepe într-o formă estompată, foarte atenuată; în momentul în care, la trezire, ar reuși să pătrundă în sinea sa proprie, acel sentiment pur și simplu l-ar copleși. Printr-o comparație vă veți putea forma o idee mai clară asupra acestui sentiment: timpul este înzestrat cu ceea ce se numește simț al rușinii. Acest sentiment constă în aceea că fiecare individ în adâncul sufletului său dorește să abată atenția celorlalți de la lucrurile și trăsăturile de care se rușinează. Acest simț specific al rușinii pentru ceea ce există intim în om și pe care el nu vrea să și-l dezvăluie reprezintă doar o analogie pentru acel sentiment copleșitor de intens pe care l-ar avea în cazul în care ar reuși să pătrundă și să vadă în sinea sa proprie. Acest sentiment ar putea pune stăpânire pe sufletul omului într-o asemenea măsură, încât acesta s-ar năpusti asupra a tot ceea ce i-ar ieși în cale în lumea exterioară; ar trăi o experiență care s-ar putea compara cu propria sa mistuire în foc. Acel simț al rușinii ar avea asupra lui efectul unei arsuri.

De ce acționează astfel asupra sa? Pentru că în acel moment omul simte că, de fapt, corpul său fizic și cel eteric sunt desăvârșite în comparație cu ceea ce este el ca entitate

sufletească. Prinț-un raționament simplu ne putem face o idee asupra acestui fenomen. Cel care prin

MACROCOSMOS ȘI MICROCOSMOS

intermediul stnței fizice pătrunde strici dm exterior în structura miraculoasă a inimii umane sau în creier, cu toate complicațiile sale, sau m sistemul osos. vede cât de înțelept și desăvârșit a fost alcătuit trupul fizic al omului. Dacă luăm ca exemplu un singur os, să spunem femurul, care cu minime elemente se dovedește a fi capabil să suporte o mare putere de tracțiune, sau dacă analizăm construcția miraculoasă a inimii, atunci ne outem lesne face o părere despre acea trăire eare se petrece în situația m care pătrundem cu privirea și vedem din câtă înțelepciune a luat naștere acest edificiu uman. Comparați aceste lucruri cu ceea ce este omul ca entitate sufletească din punct de vedere al pasiunilor și dorințelor sale. Prin faptul că el cedează unor ispite pe parcursul întregii sale vieți nu face altceva decât să distrugă această construcție miraculoasă a trupului omenesc. Ceea ce poate fi observat în viața cotidiană este o acțiune de distrugere a edificiului miraculos al trupului uman. Toate aceste aspecte ar urma să fie permanent vii și oamenii ar trebui să țină seama de ele, iar comparația dintre imperfecțiunea sufletului și construcția miraculoasă a trupului ar avea un efect nimicitor, căruia nu i-ar putea face ața daca ar reuși să vadă ce este în sufletul lor și cum a făcut Creatorul Suprem cornul fizic si pe cel eteric în care se cufundă în fiecare dimmeața. De aceea omul este ferit, spre a nu pătrunde conștient cu pnv.rea in sinea sa proprie.fimdu-iabătutăatenția prin ceea ce se așterne înfațasa ca un

covor al senzațiilor fcomparația dintre sufletul omului și ceea ce se afla spiritual la baza corpului fizic și al celui eteric provoacă simțul rușinii sentiment premergător acelor trăiri sufletești prin care trece misticul înainte de a deveni demn să coboare în sinea sa> percepe trăirile sufletului ca pe ceva imperfect, a fi conștient că sufletul are înaintea sa un drum încă foarte lung de străbătut sunt lucruri care trebuie să trezească sentimentul smereniei, al dorinței de perfecționare, pregătindu-1 pe om să suporte comparația de care am vorbit; în caz contrar, ar trebui sa fie mistuit de rușine ca de un foc.

Misticul se maturizează și devine apt să suporte acesta comparație prin următoarele gândun: Dacă privesc ceea ce sunt și compar cu ceea ce a făcut din mine Creatorul Suprem,

trebuie să recunosc sincer ca. sunt de mic de rău si de josnic;
iar roșeața din obraz,ce apare datorită acestui

RUDOLF STEINER

sentiment copleșitor, crește atât de mult încât ar putea deveni cu adevărat un foc parjolitor dacă nu ar avea puterea să-și spună: Da, acum mă simt neînsemnat în comparație cu ceea ce pot deveni și ca atare vreau să încerc să dezvolt acele forțe care să-mi permită să înțeleg orânduiala Universului de care să mă fac demn. Misticul care vrea să coboare în sinea sa trebuie să fie îndrumat de către un inițiat, de maestrul său spiritual, care îi va trezi prin antrenament mental un sentiment nelimitat al smereniei'. Lucrurile i se prezintă aproximativ în felul următor: Privește chiar și această plantă; ea își are rădăcinile în pământ. I se oferă ca posibilitate de a exista acest regn, care îi este inferior. Planta ar trebui să se încline cu supușenie în fața acestui regn mineral și să spună: Datorez existența mea acestui regn inferior. Lui îi datorez faptul că exist. Animalul datorează existența sa regnului vegetal, față de care ar trebui să se încline cu smerenie. Omul ar trebui să se uite în jurul său și să-și spună: Nu aș fi putut de fapt să ajung pe această treaptă de dezvoltare dacă tot ceea ce mă înconjoară și se află sub mine nu s-ar fi dezvoltat într-un mod corespunzător. Dacă omul își cultivă asemenea stări se creează atmosfera mentală propice nu numai ca el să-și ridice privirea în sus, dar să și-o și coboare cu recunoștință față de tot ceea ce îi este inferior. Abia atunci sufletul este inundat de sentimentul smereniei, dar care mai are de parcurs încă un drum extraordinar de lung pentru a deveni desăvârșit. În acest fel se educă smerenia. La toate cele ce s-au spus nu este suficientă numai împărtășirea unor noțiuni și idei pentru a urma calea misticului. Toate acestea trebuie să fie profund trăite. Numai cel care le trăiește iar și iar, de fiecare dată, face ca sufletul său să fie învăluit de o stare favorabilă, de care are nevoie misticul. În al doilea rând, pentru a fi apt să coboare în sinea sa, el trebuie să-și dezvolte acel sentiment care să-l facă să suporte ceea ce îi va apărea în cale, atunci

Smerenia este un cuvânt slav cu sens ascuns. Nu există o explicație convenabilă pentru acest cuvânt: el trimite la o experiență, nu la o noțiune. Unii credeau smerenia este o virtute și o plasează în morală. Dar smerenia este o stare. În grecește se spune Phosyne, un derivat de la phren (minte, spirit). Putem spune că smerenia este un eveniment al minții purificate. Este începutul și sfârșitul căutării. (Nota trad.)

MACROCOSMOS ȘI MICROCOSMOS

când merge mai departe pe drumul desăvârșirii sale. Este vorba de educarea sentimentului de resemnare față de tot ceea ce urmează să îndure. Numai prin înfrângerea durerilor și suferințelor timp îndelungat se pot dezvolta forțele necesare acestui scop. Apoi asupra sufletului trebuie lăsat să acționeze acel sentiment care să-l aducă pe om în situația de a-și spune: Oricât de multe dureri și suferințe m-ar lovi, nu vreau să șovăi; căci dacă vreau să trăiesc numai stările care aduc bucurie nu voi deveni nicicând puternic. Forțele sufletești se dezvoltă numai prin rezistență, prin acumulare, prin înfrângerea dificultăților. Ele se dezvoltă doar atunci când omul este pregătit să suporte cu resemnare suferințele și durerile. De aceea el are nevoie de o pregătire prealabilă pentru a și le dezvolta, după care poate să coboare în sinea sa interioară fără a fi ars de sentimentul rușinii.

Nimeni nu trebuie să creadă că pretenția de a experimenta așa ceva se ridică față de un om obișnuit. Numai cine își asumă în mod voluntar aceste rigori poate face ca și sufletul său să aspire la trăirile misticului. Pe parcursul vieții normale, între trăirile pe care le încearcă misticul și cele pe care ni le oferă viața înconjurătoare se interpune corpul senzației, care îl ferește pe om să nu coboare în sinea proprie, pentru ca, să spunem așa, să nu fie ars de simțul rușinii. Pe decursul vieții sale omul nu poate afla cu ce este învăluit corpul senzației, căci altfel ar însemna că trece peste frontiera vieții spirituale. Această limită poate fi trecută de cercetătorul spiritual care vrea să studieze sinea omenească; conștiința obișnuită a omului normal este protejată pentru a nu pătrunde nepregătită, într-un stadiu imatur, într-o altă lume. Forța care în fiecare dimineață, în momentul trezirii, îl ferește pe om, nu poate fi văzută. Este prima entitate spirituală pe care o întâlnește cercetătorul spiritual autentic pe drumul care duce spre sinea sa. El trebuie să treacă pe lângă această entitate care ferește conștiința normală de a arde în focul simțului rușinii și care îi deviază introspecția către lumea înconjurătoare. Conștiința normală simte acțiunea acestei entități, pe care omul nu o poate însă vedea. [Această entitate spirituală care în fiecare dimineață se postează în fața omului și îl ferește să-și privescă propria sine pentru a nu se mistui de

RUDOLF STEINER

rușine este „Micul păzitor al pragului”. Drumul spre lumea spiritului trece pe lângă el.”}

În acest mod ne-am condus conștiința spre „Micul păzitor al pragului”. Acest lucru vrea să marcheze faptul că noi nu ne vedem entitatea noastră adevărată în conștiința zilnică. Și dacă numim propria entitate microcosmos, atunci trebuie să ne spunem că noi nu vedem niciodată această entitate în forma sa spirituală adevărată, ci vedem doar ceea ce ni se prezintă din ea în stare normală, adică doar exteriorul. Așa cum atunci când privim în oglindă vedem imaginea noastră și nu pe noi înșine, tot astfel în conștiința zilnică nu vedem chiar microcosmosul, ci doar imaginea sa oglindită. Putem vedea oare macrocosmosul cu adevărat? Ce viețuiește omul în lumea senzorială? Și acolo, ca și în microcosmos, el viețuiește alternanța dintre zi și noapte, doar că această alternanță i se opune în lumea înconjurătoare. El percepe felul cum soarele răsare și apune, cum este reflectată lumina soarelui în lumea fizică, a percepțiilor, luminând toate obiectele din jur. Ce vede omul de dimineață până seara? De fapt, nu vede obiectele, ci lumina soarelui, pe care ele ne-o reflectă. Când este întuneric nu vedem deloc obiectele din jurul nostru; un obiect neluminat nu este perceput de om. Același lucru îl putem spune și despre celelalte simțuri. Dacă privim în soare, orbim; din această cauză el nu poate fi perceput cu adevărat. Omul percepe razele solare pe care i le reflectă lumea înconjurătoare, fenomen care se pertrece de dimineață până seara. Dar omul vede într-un mod cu totul imperfect, lucru ce constituie și cauza că el vede totuși ceva. Faptul că vedem totuși ceva îl datorăm celui care ne orbește, noi nu ne putem ridica până la nivelul la care lucrurile vor să ni se destăinuie. La fel cum stau lucrurile în timpul zilei cu soarele care ne încălzește, tot astfel se întâmplă și cu sinea noastră când ne trezim. Forțele din sinea noastră ne dau posibilitatea să trăim, dar ele ne și împiedică să ne autopercepem, precum soarele, care ne orbește atunci când vrem să-l privim. Ziua nu putem percepe tot ceea ce are o oarecare legătură cu soarele. Vedem ceea ce ne arată pământul în lumina reflectată a soarelui.

Din sistemul nostru solar nu face parte numai Soarele, ci și planetele pe care nu avem posibilitatea să le privim în timpul

zilei.

MACROCOSMOS ȘI MICROCOSMOS

Soarele nu ne orbește numai în ceea ce îl privește, ci și în privința observării planetelor, imposibil de cercetat în timpul zilei. Așa cum în timpul zilei ne scapă sinea proprie iar noaptea ne este subtilizată lumea spirituală, tot astfel în timpul zilei ne scapă cauza percepțiilor noastre senzoriale. Ceea ce se află la baza Soarelui și care îl leagă de celelalte corpuri ale sistemului solar, Mercur, Venus ș.a.m.d., reprezentând interacțiunea vie dintre el și celelalte corpuri, ne este sustras în timpul zilei. Percepem doar efectul luminii solare. Dacă comparăm această stare cu starea în care se află lumea percepțiilor din timpul nopții, putem, într-o oarecare măsură, să percepem ceea ce aparține de sistemul nostru solar. Putem ridica ochii spre cerul înstelat, unde stelele se oferă privirii noastre; dar privindu-le pe timp de noapte o facem în absența Soarelui. Așa încât trebuie să spunem: Ceea ce în timpul zilei ne face vizibilă lumea percepțiilor noastre, ne ia pe timpul nopții posibilitatea de a observa. În timpul nopții lumea percepțiilor noastre este învăluită în imperceptibilitate și de aceea vedem numai lumea planeară. Există oare pe timpul nopții, ca să spunem așa, o posibilitate de a construi o stare asemănătoare celei interioare a misticului? Lumea contemporană nu prea este conștientă de existența acestei stări, care totuși există. Ea constă în faptul că omul, precum misticul, și-a dobândit anumite facultăți, însușiri ca smerenia și resemnarea, pe care și le cultivă, dar și alte trăsături pe care și le poate conștientiza, începând cu cele mai simple. În viața normală, omul deține și asemenea trăsături, dar cu intensitate scăzută, precum este și simțul rușinii. Dacă își intensifică tot mai mult aceste trăsături va deveni apt ca în timpul nopții să trăiască cu totul alte stări decât în cazul în care conștienta sa rămâne la un stadiu normal.

Cu toții știm că primăvara resimțim bucuriile cu totul altfel decât toamna. Când natura reînvie și florile încep să înbobocească, un suflet sănătos percepe acesta stare ca pe o promisiune, o anticipare făcută frumuseții și măreției verii: sufletul nostru se umple de o speranță renăscută. Primăvara ne țace să trăim speranța redeșteptării. Este un "sentiment puținTcEzvoltat, dar la naturile sănătoase, sensibile, această trăirtExistă înlraîn fel anume. La venirea toamnei acest sentiment se transformă într-unui de profundă melancolie: o

RUDOLF STEINER

/^

copacilor și a tufelor, care devin golașe, sufletul este cuprins de o tristețe profundă. În decursul anului. Însoțind fenomenele care au loc în jurul nostru, parcurgem un ciclu al vieții, chiar dacă este de o intensitate redusă. Omul percepe slab trecerea de la speranță la tristețe. Deoarece acest sentiment al primăverii și toamnei este atât de puțin dezvoltat, omul va percepe în mod corespunzător și trecerea treptată spre toamnă, și tot astfel când toamna intră în iarnă. În spiritul acestor simțăminte au fost educați învățăceii de odinioară, care urmau să meargă pe o cale opusă celei pe care pășea misticul; ei au fost orientați în afară, în circuitul marii naturi, pentru a deveni martorii ei oculari, trăind aceste fenomene împreună cu ea. Discipolul era învățat să simtă trezirea naturii primăvara, atunci când el se putea uita pe sine însuși. Acest sentiment al speranței redeșteptate primăvara se transforma vara într-un chiot de bucurie. Și apoi. câmlornuXajmîle^tâUle departe încât în uitarea de sine învață să perceapă tristețea toamnei, poatelleveni apt să înainteze până laiui^enUmejnjle^unpatie și față de iarnă: sentimenfuTnîDrții întregii naturi. Acestea erau trăirile discipolilor cărora li se predau ore de sensibilitate în cadrul vehilor misterii nordice, care nu mai sunt cunoscute decât în mod exterior. Ei erau astfel educați, încât prin metode speciale să resimtă mersul naturii, al anotimpului în sufletul propriu. Focul din noaptea de Sânziene și ceea ce trăia discipolul cu acea ocazie reprezenta un fel de preludiu în vederea intensificării speranței, culminând cu un chiot de bucurie în concordanță cu natura însăși atunci când ajungea la unison cu suflarea vieții la nivelul Cosmosului. Iar la solistițiul de iarnă resimțea în adânculsjifjejujuuui^ejîțmetyt sfâșietor de_pjgie-re a naturiUxjilminana ciTpercepexaa-Spectrului morții.

Acestea erau senzații, trăiri senzoriale în vechile misterii nordice, care, ca intensitate, abia mai pot fi resimțite de omul contemporan. Datorită progresului înregistrat în cultură, omul contemporan este incapabil să atingă acele cote pe care sufletul popoarelor primitive din regiunile centrale și nord-europene le atingeau odinioară. Atunci însă când se realiza așa ceva, la oamenii care își intensificaseră trăirile sufletești la cote superioare se constata manifestarea unei aptitudini care, oricât de ciudat ar părea, consta în capacitatea de a pătrunde materia așa cum

MACROCOSMOS SI MICROCOSMOS

misticul reușea să pătrundă în sinea proprie: adică reușeau să vadă nu doar ceea ce se percepe la suprafață, ci, în tot răstimpul, de la apusul soarelui și până la răsăritul său, deci în puterea nopții, puteau privi soarele strălucitor prin Pământul devenit transparent; firește acest tablou, în întreaga sa măreție, era posibil numai în perioada Soarelui de iarnă, când întregul covor exterior al lumii percepțiilor era amortit. Atunci se dobândește capacitatea de a privi Soarele nu ca pe o entitate strălucitoare, orbitoare, așa cum este el ziua, ci atenuând tot ceea ce este orbitor. Așadar, nu era văzut ca o entitate fizică, ci ca una spirituală. Se percepe spiritul soarelui. Acel efect fizic care acționează ca o orbire era atenuat prin materialitatea Pământului, care devenea transparent, lăsând să treacă prin el doar spiritul soarelui. Cu perceperea Soarelui în acest fel, mai era legat încă ceva mult mai demn de remarcat. Se adevărea, de fapt, ceea ce ieri am menționat tangențial, și anume că există o interacțiune vie între ceea ce aparține Soarelui ca planetă și soarele ca atare, în sensul că de la el pornesc continuu curenți către fiecare planetă și invers. Din punct de vedere spiritual există ceva comparabil în viața noastră cu circulația sângelui în corpul omenesc. Așa cum sângele circulă spre inimă, ca punct central, tot astfel și Soarele se dovedește a fi un punct central al curenților însuflețiți. Sistemul solar se dovedește a fi un sistem spiritual însuflețit, al cărui exterior este cu adevărat doar un simbol.

Cele spirituale, aparținând spațiului cosmic, pe care omul învață să le trăiască în acest chip, intensificându-și posibilitățile sale senzitive, se ascund unei priviri obișnuite. Ele se camuflează, spre a nu fi percepute nici în timpul nopții. Din cele descrise până acum, în timpul nopții omul nu vede decât partea exterioară, ca și în cazul interiorului său. Ceea ce vedem noi ca fiind cerul plin de stele reprezintă un corp având la bază ceva spiritual. Când privim noaptea cerul înstelat vedem de fapt un edificiu minunat; dar el nu constituie altceva decât corpul fizic al spiritului cosmic, care se manifestă prin efectele sale. Și de această dată se întâmplă că pentru conștiința umană obișnuită se trage un vâl peste tot ceea ce s-ar putea vedea, dacă am pătrunde spiritual în spațiu. Așa cum în viața obișnuită suntem protejați pentru a nu ne privi sinea proprie, tot astfel suntem

apărați de a nu privi spiritul care stă la baza lumii

RUDOLF STEINER

exterioare: deasupra se aşterne ceea ce numim vălul lumii percepţiilor. De ce se întâmplă toate acestea?

Dacă omul ar vedea imediat cele spirituale, fără o pregătire şi maturizare prealabile, dobândite prin trăirea fenomenelor aferente naturii şi alături ele aceasta, el ar fi cuprins de un sentiment înfiorător de derută, întrucât fenomenele sunt atât de extraordinare, de grandioase, încât noţiunile însuşite de om în viaţa sa obişnuită nu ar fi suficiente pentru a-l face să suporte acest spectacol derutant. Dacă ar fi să vadă toate acestea fără o pregătire prealabilă, omul ar fi cuprins de un sentiment de spaimă tot mai puternic, încât practic ar încremeni de frică, simţindu-se purtat ca într-un labirint. Dar dacă sufletul său a fost pregătit dinainte prin acele noţiuni şi reprezentări care conduc în afara trăirilor obişnuite, el poate să cuteze a privi dincolo de lumea percepţiilor. Prin natura vieţii sale intelectuale de azi, nu mai este posibil ca omul să realizeze acele trăiri pe care le experimenta odinioară în misteriiile nordice. Activitatea sa intelectuală nu-i mai permite să ajungă la acele intensificări ale sentimentului primăverii, al verii, toamnei şi iernii. Astăzi oamenii gândesc cu totul altfel decât odinioară. Pe atunci gândirea nu era atât de dotată, de educată, de sofisticată ca acum; o dată cu dezvoltarea intelectului său, omul şi-a pierdut capacitatea de a mai realiza asemenea trăiri. Dar există totuşi posibilitatea ca omul să treacă indirect prin aceste stări, ca şi când ar privi într-o oglindă. Ca atare, nu el direct va fi acela care trăieşte aceste senzaţii ale fenomenelor naturii înconjurătoare, ci le va vieţui prin descierile şi vizualizările făcute despre lumea spirituală.

De aceea în zilele noastre a fost posibil să fie aduse la cunoştinţa oamenilor asemenea descrieri, ca de exemplu cele cuprinse în lucrarea Ştiinţa ocultă. Acolo sunt prezentate bazele spirituale ale Universului, pe care şi le poate imagina doar cel care s-a pregătit în acest scop. O astfel de carte nu trebuie citită ca oricare alta, ci doar simţind în adâncul sufletului ceea ce stă scris acolo: atunci trăirile vor fi asemănătoare celor pe care le aveau vechii mistici nordici. Există acolo o descieri a uneia dintre cele mai vechi întruchipări a Pământului precum şi o deosebire de stil privind descrierea lui Saturn, a Soarelui, a Lunii. Dacă se lasă să acţioneze asupra sa ceea ce se spune

MACROCOSMOS ȘI MICROCOSMOS

obține ceva asemănător sentimentului de trăire a stării din anotimpul primăverii, iar în cazul descrierii Soarelui se ajunge la ceva corespunzător simțământului de euforie de care erau cuprinși discipolii care chiuiau în noaptea de Sânziene.

Descrierea Lunii corespunde atmosferei de toamnă, iar din descrierea făcută Pământului ne cuprinde o dispoziție care corespunde perioadei Soarelui hibernal: ea trezește tristețe, mâhnire profundă, depășite de atmosfera din preajma Crăciunului. Sarcina perioadei în care trăim este de a trezi simțăminte pe calea gândurilor și pe care le și regăsim și în cărțile științifice spirituale. Astăzi acest lucru este posibil întrucât omul a evoluat de la o viață dominată de simțire la una intelectuală. Și fiindcă s-a ridicat la cote înalte ale gândirii, urmează ca, prin oglinda gândirii, sentimentele sale să fie din nou trezite, sentimente care odinioară se aprindeau chiar de la natură. Descrieri de genul celor conținute în Știința ocultă trebuie puse în legătură cu atmosfera specifică fiecărui anotimp și cu mersul Universului.

Ce stă la baza lucrărilor Științei spirituale? Deosebirea dintre cărțile Științei spirituale și celelalte cărți ale științelor concrete nu constă atât în faptul că ne sunt prezentate cu totul alte lucruri, ci deosebirea rezidă cu precădere în modul cum sunt prezentate acele lucruri. Cărțile trebuie să se refere la sarcina pe care o are contemporaneitatea, ca prin intermediul ideilor să trezească indirect aceste sentimente. Astăzi există posibilitatea de a ieși din deruta în care ne aflăm.

La popoarele nordice primitive ale Europei a dăinuit multă vreme capacitatea de a simți fenomenele naturii, în vreme ce grecii au ales o altă cale, aceea a dezvoltării intelectului. În mod profetic, poporul grec a arătat cum poate omul să iasă din labirintul fenomenelor cosmice. Grecii au netezit calea pentru ceea ce noi astăzi reușim într-o mare măsură prin educație. Deși nu ne-a rămas de la ei vreo carte de Știință spirituală care să trateze modul cum pot fi trezite în noi asemenea sentimente, ei ne-au oferit, prin cultura lor, posibilitatea de a prinde capătul unui fir care să facă să dispară orice derută sufletească. Lucrul acesta ni s-a transmis sub forma unei legende. Firul Ariadnei reprezintă cunoștințele

care o dată dobândite ne ajută să intrăm și să ieșim în siguranță în și din lumea spirituală. Pentru lumea contemporană imaginea

RUDOLF STEINER

firului Ariadnei nu reprezintă altceva decât însăși cunoașterea spirituală dată de Știința spirituală și care se adresează rațiunii noastre; cunoaștere pe care trebuie să ne-o însușim pentru a putea pătrunde în siguranță în acest labirint. Vedem astfel că, de fapt, atunci când omul vrea să găsească spiritul în viața obișnuită. în lumea înconjurătoare, intră în contact cu un domeniu specific, propriu cercetătorului spiritual; dar în viața normală el pătrunde inconștient în acest domeniu, pe câtă vreme cercetătorul spiritual o face conștient. Omul pătrunde conștient numai dacă lasă să acționeze asupra sa sentimentele provocate de însăși natura, prin acea stare sufletească de trăire a atmosferei de primăvară, vară, toamnă și iarnă, sau dacă face să acționeze asupra sa reprezentări de genul celor pe care tocmai le-am descris. în acest chip, își va dezvolta treptat capacitatea de a se apropia fără teamă de acea forță spirituală care altminteri ar trebui să-1 umple de groază, și care este pvlarele păzitor al pragului", postat în fața mării lumi spirituale și perceput doar de acei care se pregătesc într-un mod adecvaijjAstfel pregătiți, pășind în macrocosmos, vom trece netemători pe lângă „Marele păzitor al pragului", lucru care ne arată totodată cât de neînsemnați suntem și câte alte disponibilități și însușiri avem, pe care trebuie să le fructificăm în viitor."!

(Am arătat, așadar, că omul cu o conștientă normală se află flancat de două frontiere, de două porți. La una veghează „Micul păzitor al pragului", iar la cealaltă „Marele păzitor al pragului". Una din porți duce spre interiorul omului, în spiritul microcosmosului, cealaltă poartă duce către spiritul macrocosmosuluf]Să fim mai expliciti: din același macrocosmos vin și puterile spirituale care ne clădesc pe noi înșine. Dar de unde provine materialul pentru corpul nostru fizic și cel eteric? Toate forțele care converg într-acolo, și pe care le-am putea defini ca fiind pline de înțelepciune, ne înfruntă, fiind împrăștiate în întregul Univers, atunci când vrem să trecem pe lângă „Marele păzitor al pragului". Atunci ne lovim, ne confruntăm nu numai cu lipsa cunoștințelor. Deși cunoștințele necesare pot fi dobândite, cu toate acestea nu putem spune că avem liber acces spre calea realităților spirituale. Trupul nu este compus din cunoștințe, ci este clădit din forțe.țjrecând pe lângă

„Marele păzitor al pragului", ajungem într-o lume a acțiunilor și forțelor necunoscute.

MACROCOSMOS ȘI MICROCOSMOS

Omul nu cunoaște nimic despre acestea, întrucât asupra lor se așterne vălul lumii senzoriale. Dar aceste forțe se află în noi: corpul nostru fizic și cel eteric sunt alcătuite din aceste forțe. Aceste interacțiuni, întregul joc de ansamblu dintre ceea ce există în interiorul și exteriorul nostru, între macrocosmos și microcosmos se află și în acel labirint derutant. Dar va trebui să descriem viața însuflețită, cea autentică.

Mâine vom încerca să ne formăm o primă imagine asupra a ceea ce nu poate omul să perceapă, dar i se prezintă ca un efect, dacă reușește să pătrundă prin cele două porți, atunci când trece pe lângă Micul și Marele păzitor al pragului.

IV
TRĂIRILE OMULUI ÎN MOMENTUL
TRECERII CONȘTIENȚE PE LÂNGĂ
„MICUL PĂZITOR AL PRAGULUI”

Ieri ne-am referit la cele două hotare în limitele cărora se află
fiicat omul și conștiința sa normală, iar azi vom încerca să
înțelegem

un fel anume domeniile aflate dincolo de aceste hotare între
care se

- fi" omul și pe care va reuși să le depășească în situația în care,
urmând

Hotăriile date și pe care le vom mai da în continuare, își va
desăvârși

lătură sufletului său trecând prin una sau prin cealaltă poartă pe
lângă

»" ne care i-am numit Micul și Marele păzitor al
pragului.

Astăzi ne propunem în primul rând să încercăm a înțelege care
sunt

"irile omului cântecând de „Micul păzitor al pragului", coboară
nsă în sinea proprie, omenească. Știm că această coborâre
se repetă

zilnic în viața noastră pământească, de fiecare dată când ne
trezim

subliniat deja faptul că în momentul trezirii nu există
posibilitatea de a

O privire și de a sonda cum se trăiește în sinea proprie. Dacă se
întreține așa ceva este necesar să ne postăm în fața sufletului
propriu,

lucru ne care l-am explicat succint în prelegerile publice
anterioare*, dar

În această dată dorim să discutăm mai exact despre ce anume
ne va lipsi.

Întrucât nu vom reuși să ne postăm măcar o dată în fața sufletului.
Totul

, ,n(nie de viitoare evoluție umană. Știm că în decursul vieții
sale omul

evoluează treaptă cu treaptă. Pe parcursul întregii sale vieți,
care se

* Vezi „Esența morții și enigma soartei omului (cu dezbateri)

unor probleme . •. c) e viață)", Viena, 17 martie 1910;
„Circuitul omului în lumea percepțiilor, - 1 ea sufletească și
în lumea spiritului", 19 martie. (Nota editorului elvețian.)

MACROCOSMOS ȘI MICROCOSMOS

desfășoară între naștere și moarte, omul înregistrează o evoluție care îl conduce de la stadiul incipient, cu forțe slabe, spre o dezvoltare continuă a capacităților, talentelor și forțelor sale. Cum se petrece această dezvoltare în viața obișnuită? În acest proces somnul și trezirea joacă un rol esențial. Dacă vom analiza trăirile omului în tinerețea sa și dorința de a-și însuși cunoștințe noi, învățând zi de zi, cunoștințe care se transformă în însușiri, în aptitudini, atunci trebuie să ne îndreptăm privirea spre starea de somn, care numai ea face posibil ca aceste trăiri să se transforme în capacități, în forțe noi. În fiecare seară, la culcare, luăm ceva în sufletul nostru din viața cotidiană, și ceea ce luăm cu noi devine apoi un rod al trăirilor noastre, pe care îl remodelăm. Îl transformăm în timpul somnului, consolidându-ne aptitudinile și forțele. Să luăm un exemplu ilustrativ: ce efort deosebit depunem în copilăria noastră, zi de zi, pentru a învăța să scriem! Toate acele eforturi trecute nu le mai conștientizăm acum, când punem mâna pe creion. Ele s-au transformat într-o deprindere, în capacitatea noastră de a scrie. Toate acele eforturi zilnice, transformate în deprinderea de a scrie, se găsesc, în principiu, în sufletul nostru, dar pot acționa chiar și în absența noastră, ca să spunem așa.

Putem, așadar, trage concluzia că în sufletul nostru există ceva care este mai presus de conștiința noastră și pe care dacă am putea să-l schimbăm prin propriile noastre forțe ar fi foarte frumos. În timpul somnului intră în acțiune niște forțe superioare, maturizând sufletul. În noi lucrează o entitate mult mai profundă, care contribuie la continua noastră evoluție; la culcare ea recepționează trăirile din timpul zilei, le prelucrează, punându-ni-le ulterior la dispoziție sub formă de aptitudini. Dar clin somn aducem cu mult mai mult decât am dus prin trăirile noastre conștiente, care se transformă în somn. Prin participarea noastră la evenimentele care se desfășoară în jurul nostru în timpul zilei consumăm energie. Seara simțim că aceste forțe sunt ca și consumate, dar le refacem dormind; o întreagă sumă de alte forțe se revarsă asupra noastră în timpul nopții, lucru pe care îl observăm abia dimineața. În timpul somnului primim cu totul alte forțe decât cele pe care le câștigăm în timpul zilei. În acest mod evoluăm treaptă cu treaptă. Știm, pe de altă parte, de asemenea, că această

evoluție are o anumită limită. La fiecare trezire,

RUDOLF STEINER

dimineața, întâlnim același corp fizic și eteric și mai știm că, în principiu, nu prea suntem în stare să transformăm prin forțe proprii aceste două corpuri și să le dăm o configurație mai bună. Cine cunoaște viața știe că există posibilitatea de a se acționa până la nivelul corpului fizic, transformându-l, într-o oarecare măsură. Dacă observăm un om care timp de zece ani s-a consacrat cunoașterii aprofundate și nu a rămas doar la stadiul teoretic, ci a pătruns în viața sufletească, ne putem face, după această perioadă de zece ani, o impresie asupra prefacerilor sale interioare comparând înfățișarea sa prezentă cu un portret anterior și vom vedea cum au lucrat cunoștințele dobândite asupra trăsăturilor chipului său; ceea ce s-a dezvoltat în suflet se reflectă în mod plastic și asupra aspectului exterior. Dar această evoluție exterioară este implicită numai în limite restrânse, deoarece în fiecare dimineață ne reîntâlnim, în fond, cu același corp fizic și eteric, cu aceeași construcție trupească pe care am căpătat-o prin naștere. Dacă în privința sufletului nostru, a forței sale intelectuale, spirituale și volitive putem evolua relativ mult, reușim foarte puțin să facem pentru a ne schimba, pentru a ne remodela corpul nostru fizic și pe cel eteric. Pe parcursul întregii noastre vieți, între naștere și moarte, există forțe interioare care trebuie permanent stimulate, pentru a face ca viața să-și urmeze cursul său. În clipa morții vedem ce se alege de corpul fizic când asupra sa încetează să mai lucreze corpul eteric. Forțele propriu-zise ale corpului fizic se impun din momentul morții, acționând distructiv, descompunându-l. Că acest lucru nu se petrece în timpul vieții o datorăm corpului eteric, care este un luptător credincios și se opune degradării corpului fizic, furnizându-i continuu forțe noi. Corpul eteric sau trupul vieții primește tot ceea ce are nevoie de la niște forțe interioare, mult mai profunde, din corpul astral, purtătorul plăcerii și al neplăcerii, al bucuriei și durerii, al dorinței și aversiunii, așa încât el lucrează continuu asupra trupului exterior, clădind corespunzător corpul interior. Ceea ce este vizibil în exterior se menține permanent prin intermediul forțelor interioare. (Așa cum asupra corpului eteric lucrează corpul astral, tot astfel asupra celui fizic lucrează corpul eteric, lucru pe care ar urma să-l vadă omul, dacă ar reuși să coboare conștient, în

MACROCOSMOS SI MICROCOSMOS

momentul trezirii, în corpul său fizic și în cel eteric, de la care este însă deviat datorită impresiilor lumii exterioare. "7

Dar fiindcă omul poate să-și educe în așa fel sufletul încât în momentul trezirii să fie capabil să perceapă conștient coborârea în corpul său eteric și în cel fizic, va afla cu această ocazie ce acționează în timpul somnului asupra șinei sale. Mecanismele de comandă ale naturii umane le conștientizăm atunci când suntem capabili să ne cufundăm mistic în sinea noastră. Ce trebuie să facem când vrem să coborâm conștient în sinea noastră proprie? Trebuie să ne pregătim în așa fel încât în momentul trezirii să nu ne conturbe impresiile exterioare, respectiv să evităm perceperea imediată a senzațiilor exterioare. Trebuie să ne oferim posibilitatea unei alte stări de conștientă, de genul celei date de somn, și să ne deprindem cu existența Universului, anihilând, contracarând toate impresiile exterioare. Dacă reușim acest lucru, atunci ajungem în apropierea „Micului păzitor al pragului". Despre felul în care acesta se prezintă, vom vorbi imediat.

Ce percepem atunci când pătrundem pe una din porțile care duce spre sinea noastră? Întâlnim ceva de care nu am avut nici un fel de idee mai înainte. Descrierea exterioară făcută de marea majoritate a compen-diilor de teosofie corpului astral, celui fizic și celui eteric, când sunt privite din interior, nu diferă de alte descrieri care fac referire la acest subiect; dar o cunoaștere adevărată este posibilă numai dacă timp îndelungat te apropii cu răbdare, din cele mai diferite unghiuri, de adevărurile existenței. Vom încerca astăzi să pătrundem în aceste secrete dintr-un anumit unghi.

Omul nu are nevoie să vadă ceea ce acționează din afară asupra sa, dar condus de intuiție învață că ceea ce este denumit suflet, în mod obișnuit, este cu totul altceva, care nu corespunde reprezentării obișnuite făcute despre acesta. Omul mai învață să înțeleagă că de fapt sufletul său este mic în comparație cu ceva mai mare și că toate atributele pe care le poate avea sufletul său sunt neînsemnate în comparație cu cele proprii sufletului mare cu care se simte asemănător. Și iată ce mai învață omul atunci când coboară în corpul său fizic și în cel eteric; că la trezire iese dintr-o realitate, dintr-o altă lume, dintr-o lume în care există ceva

RUDOLF STEINER

esențial, asemănător sufletului nostru, dar cu mult mai mareț, mai impunător decât acesta. La trezire, atunci când trece de „Micul păzitor al pragului”, sufletul omenesc se simte atât de mic. Încât poate să-și spună: Da, într-adevăr, sunt foarte mic și dacă nu aș avea în mine decât ceea ce eu însumi mi-am dat nu m-aș fi strecurat în lumea spirituală și dacă entitățile acestei lumi nu și-ar fi exercitat forțele asupra mea, aș fi rămas perplex, complet derutat. Sufletul realizează acum că are nevoie de tot ceea ce se pompează asupra sa întreaga noapte; și mai observă că ceea ce îl inundă este asemănător celor trei forțe fundamentale ale sale. Ele sunt: 1. Voința, care cumulează tot ceea ce este volițional și constituie una din forțele de bază ale sufletului, forța care ne îndeamnă să vrem un lucru sau altul. 2. Simțirea, care este forța care face ca sufletul nostru să fie atras de ceva și să respingă altceva. 3. Gândirea, care constituie capacitatea de a ne forma reprezentări asupra lucrurilor.*)

Aceste trei forțe fundamentale ale sufletului reprezintă, de fapt, lucrul cel mai valoros pe care îl putem educa pe parcursul vieții noastre, între naștere și moarte. Când ne educăm voința pentru a deveni tot mai puternică, devenim oameni în stare să abordăm viața cu cutezanță. Dacă ne vom educa permanent sentimentele, vom deosebi cu mai mult discernământ ceea ce este just de ce este injust și vom percepe nedreptatea cu durere. Dacă ne educăm gândirea, dobândim o înțelegere plină de înțelegere a fenomenelor lumii în general.

„Întreaga noastră viață trebuie să muncim pentru cizelarea acestor trei forțe fundamentale ale sufletului. Dar când ne trezim dimineața din acea stare pe care tocmai am descris-o, ne dăm seama că ceea ce ne putea dezvolta în viața noastră ca voință, simțire și gândire reprezintă o bagatelă față de forțele gândirii, ale simțirii și voinței, care se propagă la nivelul lumii spirituale. Și ne mai dăm seama că avem nevoie de ceea ce am absorbit în timpul nopții în sufletul nostru, căci altfel nu ajungem prea departe numai cu ceea ce am asimilat conștient în timpul zilei pentru a ne dezvolta în continuare. Precum un dar venit din partea forțelor superioare universale ale voinței, simțirii și gândirii curge în șuvoi toată noaptea, ceea ce coboară cu noi în sinea noastră. Dacă acum suntem conștienți că am absorbit din voința universală, din simțirea și gândirea universală,

MACROCOSMOS ȘI MICROCOSMOS

ne dăm seama apoi că de fapt nu ne-am însușit singuri în viață aceste trei forțe fundamentale, că ele sunt ceva care ne inundă fără concursul nostru și că aceste forțe fundamentale se transformă în sufletul nostru, căpătând o altă înfățișare. Ca atare, vom realiza că ceea ce identificăm ca fiind o reprezentare palidă a voinței din sufletul nostru, pe care o luăm într-o măsură infinit de mare din voința universală, se transformă năvalnic în ceea ce ne dă posibilitatea să fim ființe care se deplasează și au un aparat locomotor. În noi se revarsă această capacitate pe care ne-o putem exterioriza, și care iese în evidență atunci când urmărim un om care prestează o activitate fizică. Ceea ce luăm din voința universală se concretizează în mișcarea completă a picioarelor noastre. Pe scurt, rezultă că în noi există o forță interioară care ne încarcă, pe care o simțim revăr-sându-se în noi. Acum devine pentru noi o realitate faptul că voința inundă Universul, pătrunzând și în noi, și că datorită ei suntem ființe mobile, cu independență de a ne deplasa, și aceasta datorită faptului că dimineța se revarsă asupra noastră voința universală, pe care o consumăm în timpul zilei în viața noastră obișnuită nu simțim această revărsare; dar o dată ajunși la Păzitorul pragului simțim efectul voinței microcosmosului asupra noastră, ne simțim ca și când am fuziona cu voința universală, ne simțim uniți cu ea, contopiți, integrați în voința generală! a Universului.

Ceea ce cunoaștem în viața noastră sufletească obișnuită ca fiind forța simțirii am extras-o dintr-un rezervor nesecat de sentimente universale; ea ne învăluie din interior și se transformă astfel, încât pentru cel ce a evoluat suficient de mult devine vizibilă în interior, ca și când acest simțământ universal l-ar străbate, putând fi comparat cu lumea luminilor. În interior suntem transluminați; ceea ce ne inundă ca o înrâurire a simțirii universale este lumina interioară; ea nu este vizibilă din afară. Omul își dă seama în schimb că această lumină, de care are el nevoie pentru viața sa interioară, nu este nimic altceva decât o rezultantă a simțirii universale. Acum realizăm și faptul că atunci când omul se consacră vieții sale interioare trăiește o cu totul altă experiență în ceea ce privește sufletul propriu. El află ce devine sinea sa prin ceea ce îi vine din macrocosmos și ce devine ea în urma acestui proces. Ce

este corpul

RUDOLF STEINER

astral se poate cu adevărat afla doar când se percepe revărsarea în sine a forțelor simțirii.

Înțelegem ce sunt forțele gândirii prin faptul că ele acționează în noi ca un regulator pentru ceea ce ni se revărsă ca forță a mișcării și ca lumină interioară. Se stabilește un fel de echilibru care trebuie să existe între lumina interioară și voință. Dacă nu s-ar crea un raport corect între nevoia de activitate și lumina interioară, ființa fizică a omului nu ar fi alimentată într-un mod corespunzător; atunci omul ar fi pe cale să se prăpădească. Numai datorită acestui echilibru stabilit corect omul poate să-și dezvolte forțele, încât acestea, bine dozate, să-l slujească cum trebuie. Aceste trei forțe lucrează în somn asupra omului, influențându-l, stimulându-l pentru a duce la bun sfârșit ceea ce are de îndeplinit. Dacă avem în vedere acest lucru putem spune: În realitate, sufletul nostru este cât se poate de mic în comparație cu ceea ce există acolo, în marele Univers, în care ne-am aflat în timpul somnului, dar cu toate acestea este asemănător acestuia. În marele Univers se revărsă voința universală, simțirea universală și gândirea universală, așa cum în sufletul nostru se dezvoltă gândirea, simțirea și voința. Apoi se mai trăiește încă o experiență, care rezultă nemijlocit. Într-adevăr, dacă astăzi acest suflet al nostru este atât de mic în comparație cu sufletul mare al Universului, el poate ajunge ca acesta. Capacitatea sa este încă limitată, dar cândva sufletul nostru poate deveni mare și puternic precum sufletul universal.

Aceasta este, pe de o parte, una dintre concluzii; de cealaltă parte se știe cu precizie că ceea ce ne apare ca fiind macrocosmosul cel puternic a fost odinioară ca sufletul nostru; el s-a dezvoltat continuu, de la primele începuturi, până a ajuns la o asemenea mărime impresionantă, devenind sufletul puternic al Universului. Din cele două sentimente conținute în el s-a pogorât asupra sufletului misticului ceva de genul unui fruct. Încât ajunge să se întrebe: Ce s-ar fi întâmplat dacă acele entități care au creat toate cele câte se află în lume nu ar fi făcut nimic spre a evolua? Și ele erau odinioară la fel de slabe ca sufletul nostru, iar astăzi au ajuns atât de puternice încât nu au nevoie să primească nimic, ci dimpotrivă sunt în stare numai să dea. Ce s-ar fi întâmplat cu noi, dacă ele nu s-ar fi dezvoltat? Nu am fi ajuns nimic. Fără ele nu am fi putut

MACROCOSMOS SI MICROCOSMOS

exista nici noi. Un sentiment de infinită recunoștință ne cuprinde sufletul față de aceste entități uriașe. Aceasta reprezintă realitatea pentru un mistic autentic. Acest comportament care îl face fericit pe mistic, înflă-cărându-l, nu suferă comparație cu ceea ce înțelegem noi prin recunoștință în viața noastră obișnuită. Ceea ce înțelege lumea exterioară prin misticism este pură frazeologie, lăsând impresia că nu știe absolut nimic despre acest sentiment măreț al recunoștinței. Doar misticul autentic cunoaște acest sentiment al recunoștinței atunci când singur își spune: Unde ai fi fost, dacă aceste esențe nu ar fi existat acolo? Și dacă nu ar fi făcut în așa fel ca și tu să urci spre înălțimi și ca peste noapte să se reverse asupra ta aceste forțe de care are nevoie ființa ta?

Cine nu este pătruns în adâncul inimii sale de acest simțământ de mulțumire față de macrocosmos nu este un mistic autentic. Dar acestui sentiment i se mai alătură altul: Dacă astăzi ne aflăm abia la începutul începutului, așa cum odinioară se găseau și aceste entități, nu trebuie oare ca și noi să lucrăm asupra noastră făcând absolut tot ceea ce ne stă în putere pentru a ne atinge scopul și a ne depăși gândirea îngustă, simțirea și voința, în așa fel încât să nu fie nevoie numai să luăm, ci să și putem da? Pentru ca și noi, la fel ca ele, să putem revărsa din preaplinul nostru, așa cum ele se revărsă asupra noastră, atunci când plonjăm în macrocosmos. Acest sentiment constă într-o anumită obligație, o obligație enormă pentru automodelarea noastră, pentru evoluția sufletului nostru. Concluzia este următoarea: Sfidăm această datorie, nefăcând totul pentru a ne dezvolta puterea propriului suflet până la acea înălțime care ni se manifestă ca arhetip, atunci când privim în mod conștient în macrocosmos. Dacă nu evoluăm și ne împotrivim, contribuim, prin rezistența opusă, la stagnarea procesului de dezvoltare în continuare a acestor entități, participând nu la progresul lumii ci la pieire.

Vom vedea că trăirile din suflet transformă într-un chip ciudat totalitatea dorințelor, înclinațiilor și pasiunilor, în așa fel încât ceea ce cunoaștem ca fiind/sentimentul recunoștinței devine acum un sentiment al recunoștinței nețărnumite față de macrocosmos și ceea ce se percepea ca fiind datorie devine un sentiment incomensurabil al obligației. Aceste două sentimente

de care suntem animați atunci când trecem de Păzitorul

RUDOLF STEINER

pragului ne ajută să putem cunoaște corpul astral al omului cu adevărat, în autenticitatea sa"} Dacă aceste sentimente există ca atare în individul care își manifestă pregnant sentimentul recunoștinței și al obligației față de devenirea Universului, fiind pătruns de ele, atunci i se deschide un ochi profetic, o facultate interioară de percepție a unor zone la care în mod obișnuit nu are acces. Atunci în fața sa va apărea înfățișarea adevărată a propriului corp astral, pe care nu l-a putut percepe până atunci, acel corp astral născut din macrocosmos. Dacă vrem să vedem și să percepem cu o intensitate suficient de puternică faptul că spiritul se află la baza lumii sensibile, trebuie să trecem pe lângă Păzitorul pragului. Trebuie totodată să luăm în considerare și reversul părții pe care am descris-o ca fiind partea luminii.

Am văzut că voința universală ne stăbate ca o activitate, ca o acțiune de mișcare. simțirea universală ca o lumină, iar gândirea universală ca o forță odornatoare. Fără ele nu am putea exista ca oameni.

Să comparăm acum ceea ce lucrează asupra noastră cu ceea ce reprezintă bunul nostru personal. Abia acum ne apare clar ce a dobândit în plus sufletul nostru, până în acel moment, în privința forțelor gândirii, ale simțirii și ale voinței, anume, ne apare clar cât de puțin am făcut pentru a ne spori intensitatea forței gândirii și profunzimea sentimentelor. Rezultă că tot ceea ce am făcut, spre a asimila și a ne dezvolta intelectul, se rezumă doar la ceea ce provine din simțirea universală, care ne străbate ca o lumină, și că ceea ce nu am făcut pentru instruirea noastră intelectuală se prezintă ca un sabot de frână. Cu cât neglijăm să contribuim la evoluția propriilor noastre forțe ale gândirii, cu atât mai puțin se revarsă asupra noastră din simțirea universală. Dacă vrem să evoluăm, trebuie să ținem seama de faptul că gândirea noastră trebuie să se afle într-un raport corespunzător cu ceea ce absorbim din simțirea universală. Cine dorește să facă speculații pe această temă este ușor tentat să creadă că ceea ce acumulează inteligența umană s-ar rezuma doar la ceea ce se revarsă din gândirea universală. Așa ar vorbi un simplu teoretician; ceea ce nu corespunde realității. În realitate, inteligența umană se acumulează din voința universală și din simțirea universală, așa cum le

dobândim din somn. Cu cât inteligența este mai remarcabilă, cu
atât mai mult

MACROCOSMOS ȘI MICROCOSMOS

iluminează ceea ce ne-a dat simțirea universală. În această lumină a simțirii universale vedem năpustindu-se și întunericul, tenebrele care opun rezistență, atunci când neglijăm să facem ceva pentru evoluția inteligenței noastre. Când, din comoditate, nu reflectăm asupra acestor lucruri și neglijăm să ne educăm inteligența, situația se repercutează asupra luminii interioare, care are de suferit și în care va năvăli obscuritatea. Atunci când din comoditate omul neglijează să-și educe propria inteligență, ajunge în situația de a consuma din lumina sa interioară, lăsând-o în cele din urmă să cadă pradă întunericului.

Vedem spiritul la lucru, ținând parcă lumea noastră interioară. Cineva ar putea spune: Pentru mine este cât se poate de neplăcut faptul că există această ciudată revărsare spirituală și că se încearcă să i se atragă omului atenția asupra ei. Nu a trăit omul destul de fericit între cele două limite ale Universului — între Micul și Marele păzitor al pragului — fără să știe nimic din toate acestea? Și forțele spirituale și-au văzut de treaba lor și au vegheat asupra tuturor; ar fi mai bine să lăsăm lucrurile așa cum au fost. Dacă am privi în interiorul nostru, am vedea cum se amestecă lumina cu întunericul. Până acum grija aceasta au avut-o forțele spirituale; dacă începem să facem noi operațiunea aceasta, am putea strica ceva, așa că mai bine să lăsăm lucrurile cum au fost. Mulți oameni împărtășesc această părere, spunând: Să lăsăm în seama zeilor ceea ce se întâmplă deasupra noastră. În principiu, aceasta nu constituie o observație deplasată, în sensul ca lucrurile să rămână așa cum au fost. De fapt, și până acum lucrurile se derulau astfel încât omul absorbea din marele Univers suficiente forțe, din care se alimentau și esențele superioare. Dar în această privință nu trebuie să rămânem la faza de abstractizare, ci să ne orientăm după realități. Aceste realități demonstrează că și condițiile spirituale fundamentale ale vieții noastre cunosc schimbări de la o perioadă la alta. Acele forțe universale în voia cărora ne lăsăm în fiecare noapte au contat de la început pe ființa umană, au contat pe faptul că și oamenii vor trimite spre înălțimi din lumina proprie. Aceste forțe nu reprezintă un rezervor nesecat de lumină, ci unul din care se revarsă din ce în ce tot mai puține forțe, dacă din însăși viața omenească nu ar începe să emane forțe noi, lumină nouă. spre simțirea și

RUDOLF STÄINER

lumina universale. Această perioadă, în care este necesar ca oamenii să devină cu adevărat conștienți că nu trebuie să se lase numai în seama acelor forțe universale care revarsă energiile asupra lor, ci că și ei, la rândul lor, trebuie să colaboreze la devenirea lumii, este tocmai perioada pe care o traversăm noi acum. Este un ideal într-adevăr neobișnuit pe care și-l propun acum cercetătorii spirituali. Acest ideal diferă fundamental de idealul pe care și l-au propus celelalte curente spirituale, care pur și simplu se entuziasmează față de un ideal. Cei care vestesc Știința spirituală ca pe o misiune autentică nu sunt animați de un asemenea impuls, ci ei se bazează pe recunoașterea faptului că anumite forțe care se găsesc în macrocosmos încep să se epuizeze, și că noi mergem în întâmpinarea unui viitor în care aceste forțe ar lăsa să se scurgă prea puțin spre noi, dacă nu vom înțelege să colaborăm cu ele. Aceasta este perioada în care ne aflăm. De aceea cercetătorul spiritual trebuie să intervină în existență, spre a-i determina pe oameni ca, la rândul lor, să întregească ceea ce se consumă din aceste forțe care se revarsă spre noi. Știința spirituală nu și-ar justifica existența dacă, cunoscând aceste realități, ar lăsa evoluția umană la voia întâmplării. Dar ea vede totul în perspectivă și, dacă nu ar exista un număr suficient de mare de oameni care depun eforturi în acest sens, rezultatul ar fi o secătuire drastică a acestor forțe spirituale, cu repercusiuni grave asupra oamenilor. Oamenii ar deveni neputincioși. S-ar produce o pustiire a vieții umane, o uscare, ca în cazul unui copac, care se lignifică, nemaifiind alimentat, și în care nu mai circulă seva. Până acum speța umană a primit acest ajutor din partea forțelor exterioare. Cei care trăiesc lipsiți de aceste griji și nu cunosc decât lumea senzațiilor nu știu nimic despre prefacerile care au loc și care se precipită; dintre acestea face parte și epuizarea forțelor superioare, dar și necesitatea imperioasă ca oamenii înșiși să producă asemenea forțe. Dacă evoluția în continuare a omenirii ar fi lăsată pe seama oamenilor superficiali, atunci ar surveni pieirea umanității. Aici se atinge punctul culminant al evoluției și de aceea Știința spirituală trebuie răspândită și adusă la cunoștința tuturor, pentru ca oamenii să ia hotărârea decisivă, dacă vor sau nu să colaboreze la o astfel de lucrare.

MACROCOSMOS ȘI MICROCOSMOS

Să ne îndreptăm acum privirea spirituală asupra a tot ceea ce există în sufletul nostru ca păcat prin omisiune, a tot ceea ce se dovedește a fi opoziție față de acele forțe care de sus se revarsă asupra noastră. Toate păcatele prin omisiune ale gândirii se infiltrează în lumină ca niște tenebre. Păcatele prin omisiune care afectează simțirea fac să slăbească capacitatea noastră de mișcare. Aceste păcate, acționând asupra voinței, înfrânează activitatea ordonatoare a gândirii universale. Ceea ce face să se dezvolte forțe din voința universală, ceea ce dezvoltă lumină din simțirea universală și ordine din gândirea universală va fi perturbat de păcatul prin omisiune al simțirii, gândirii și voinței. Rezultă cât se poate de clar ce forțe lucrează în noi, ce forță rezultă din voința universală, ce lumină rezultă din simțirea universală și ce ordine și armonie rezultă din gândirea universală: toate la un loc arată ceea ce suntem noi, de fapt, prin neputința noastră, și anume suntem exact ceea ce am reușit să facem din noi înșine. Așa ajungem la autocunoaștere, la imaginea corectă asupra propriei persoane: ne aflăm ca în fața unui tablou luminat, în care o pată întunecoasă reprezintă ceea ce am ajuns datorită păcatelor noastre prin omisiune, ceea ce avem de îndreptat, de echilibrat. Ceea ce nu am ajuns se prezintă clar sufletului nostru în trei direcții. Mai întâi se arată piedicile pe care le punem devenirii universale prin ceea ce am omis în legătură cu voința noastră, apoi în legătură cu gândirea noastră și în cele din urmă în raport cu simțirea noastră. În aceste trei direcții iradiază imperfecțiunea ființei noastre. Fiecare în parte ne spune ceva precis. Mai întâi faptul că blocându-se voința proprie facem ca acest lucru să se repercuteze asupra a ceea ce ne vine de la forțele universale; blocajul acționează și asupra a ceea ce am neglijat prin voința proprie. Ar trebui să ne spunem: Prin tot ceea ce am omis, ne-am legat de forțele distrugătoare ale Pământului, de tot ceea ce împinge Pământul pe calea pieirii sale. În privința păcatelor prin omisiune ale gândirii trebuie să ne spunem: Datorită acestor păcate nu vom avea posibilitatea de a stabili armonia dintre voința și simțirea noastră. Iar în ceea ce privește păcatul prin omisiune al simțirii să ne spunem: Devenirea lumii va trece peste noi, ca și când noi am fi de față. Nu am făcut nimic și de aceea ni se va lua înapoi și ceea ce ne-a dat devenirea lumii.

RUDOLF STEINER

Ne vom vedea astfel deposezați de toate forțele care ne leagă de acest Pământ și vom vedea cum devenirea lumii va avea loc fără noi. Întrucât nu am contribuit cu nimic la acest proces. Vom simți forțele care ne leagă de Pământ trecând peste noi și distrugând ființa noastră reală, deoarece am păstrat în sufletul nostru doar forțe distrugătoare. În aceste momente teribile vom percepe păcatele prin omisiune ca pe un element distrugător al propriei noastre deveniri sufletești.

Numai un singur lucru poate să contribuie la contracararea acestei distrugerii, numai un singur lucru poate să ne aducă în stare ca în aceste momente teribile să biruim, și anume să facem prin jurământ promisiunea de a nu mai neglija nimic în viitor. Am atins astfel câteva puncte de susținere care sunt suficient de clare. În momentul trecerii pe lângă „Micul păzitor al pragului” ele ne spun: Aceste forțe te trag în jos, deci trebuie să lucrezi asupra voinței tale. Ele vor să treacă peste tine, deci trebuie să acționezi asupra gândirii și simțirii tale. Putem fi recunoscători acestei imagini îngrozitoare, întrucât ea ne-a trezit la realitate și a făcut posibilă prestarea acestui legământ, acestei promisiuni.

Dacă apreciem „sentimentul recunoștinței” și „sentimentul obligației” ca fiind necesare, atunci trebuie să mai amintim și de „făgăduiala mistică”. Fiecare își ia un angajament în fața propriilor sale slăbiciuni, minusuri: de a lucra pe viitor cât mai mult posibil asupra propriului suflet, pentru a-1 face mai bun, tocmai fiindcă a fost neglijat ceva. Prin acest angajament viața capătă un nou conținut, care corespunde în primul rând adevăratei autocunoașteri, unei autocunoașteri active, așa încât omul să nu mai mocnească în sine, ci să lucreze asupra sinelui său. Această trăire se poate prezenta în două feluri. Atâta timp cât o bănuim că există doar ne gândim la ea, înseamnă că ceva ne lipsește, că ceva încă ne încorsetează și avem motive să credem că devenirea lumii va trece peste noi. În acest caz s-a viețuit numai în corpul astral. Dar când trăim permanent cu sentimentul recunoștinței și al obligației, atunci această trăire se transformă în final într-o viziune cu totul precisă, devenind o trăire interioară, o adevărată forță. Ea apare datorită faptului că trăirea astrală se oglindește în corpul eteric, iar aceasta ne-o reflectă. Acum vom avea de fapt în fața noastră propria noastră

MACROCOSMOS ȘI MICROCOSMOS

fundal. În fundal ni se arată ce lucrează aceste forțe ale luminii și acțiunii sub învelișul nostru trupesc. Din fundal iese în evidență ceea ce am reușit să facem din noi înșine, ceea ce am realizat. Așa cum în realitatea înconjurătoare suntem confrunțați cu animalele, plantele, mineralele, tot astfel ne confruntăm și cu sinea proprie într-un mod real. Înainte, privirea noastră era abătută spre lumea înconjurătoare înainte de a ne afunda în noi înșine. Senzațiile din lumea înconjurătoare se revarsă în noi fiindcă nu aveam voie să vedem, ceea ce trebuie să vedem acum, când ne-am hotărât să contribuim la progresul omenirii.

Interiorul nostru se prezintă ca și cum ar fi zugrăvit pe acest fundal. Ni se prezintă cu precizie un tablou în care ni se arată tot ce ne leagă de Pământ, tot ceea ce ne leagă de trecut, sub forma unui taur slujit, care ne trage în jos. Tot ceea ce are legătură cu păcatul prin omisiune al simțirii se prezintă distorsionat și are imaginea unui leu schimonosit. Tot ceea ce ne este imputabil datorită păcatului prin omisiune al gândirii ni se înfățișează sub forma unui vultur deformat. Aceste trei imagini se amestecă cu propria noastră imagine deformată, pentru a vedea ceea ce mai avem de îndreptat pentru a ajunge la devenirea noastră corespunzătoare. Trei caricaturi și propria noastră caricatură. Raportul în care se află cele trei imagini una față de cealaltă constituie dimensiunea a ceea ce mai avem încă de lucrat asupra noastră. Așadar^tunci când trecem pe lângă „Micul păzitor al pragului” avem reprezentarea adevărată a propriei persoane, căci avem în fața noastră ceea ce am devenit; este vorba de o autoobservare^dimensiune stimulatorie pentru întreaga noastră viață. Dar de această trezire te poți îngrozi, crezând că ceea ce vezi nu există. Există oameni care închid ochii atunci când cade o cărămidă, în loc să se ferească. Acești oameni nu vor să vadă; dar faptul că omul refuză imaginea nu schimbă cu nimic situația. Singurul sprijin în această privință îl constituie acceptarea propriei persoane. În caz contrar păzitorul pragului îl va distruge pe individ; îi va distruge sufletul. Până acum puterile universale și forțele lor au fost suficiente spre a împiedica schimonosirea, deformarea forțelor sufletului ui, dar în viitor ele nu vor mai fi suficiente pentru a face față. Noi înșine vom deveni Păzitorii pragului, noi înșine vom fi aceia care ne vom împiedica să pătrundem în

RUDOLF STEINER

proprie. Va trebui să lucrăm asupra noastră spre beneficiul propriu. Doar această cunoaștere face posibil ca în viitor umanitatea să nu fie distrusă, să nu îi secătuiască puterile, să nu devină din ce în ce mai neputincioasă, ci să-și îndeplinească misiunea.

Am ajuns astfel în regiunea pe care am putea-o numi regiunea în care se desfășoară viața propriilor noastre senzații, cu care ne acomodăm în momentul trezirii. În viața obișnuită nu suntem conștienți de ea, întrucât ne aflăm continuu sub influența copleșitoare a impresiilor lumii înconjurătoare. Dacă în momentul trezirii nu lăsăm să ne inunde impresiile exterioare, atunci obținem, percepem acest fenomen. Am caracterizat astfel o parte a ființei noastre, și anume corpul senzației. Am ajuns la limita în care corpul senzației se lovește de corpul eteric. Imaginea oferită ne arată exact așa cum suntem. Înfățișarea deformată pe care o vedem este doar o imagine și orice discuție privind irealitatea imaginii din oglindă nu are nici un rost. Dacă omul vrea să știe cum arată, o discuție pe această temă nu are rost. Desigur, este vorba doar de o reproducere, o imagine în oglindă în corpul eteric, dar care ne ajută să ne autocunoaștem, și tocmai în aceasta constă valoarea sa. Eroarea ar începe abia în momentul în care clarvăzătorul ar crede cumva că aceasta este o altă ființă, o altă realitate, dacă nu ar ști că ea îl reprezintă, că este o imagine care îi prezintă sinea proprie. Dacă clarvăzătorul crede cumva că spre el vine un taur adevărat, o ființă cu patru capete, ar fi și el asemeni acelui individ căruia nu-i place propriul său nas și când și-l vede în oglindă se repede și sare la bătaie. Lucrurile nu trebuie privite decât așa cum sunt ele cu adevărat. Sincer vorbind, acela care nu înțelege corect imaginea din oglindă este un om căzut pradă halucinațiilor. Îndată ce imaginea din oglindă este privită ca fiind ceva în spațiu și nu ca ceea ce este ea de fapt, se cade în mrejele halucinației. În aceasta rezidă importanța faptului de a ajunge până la momentul când începem să vedem că există posibilitatea logică de a înțelege lucrurile la justa lor valoare. Nu trebuie să încercăm a privi în această lume înainte de a ne pregăti. Nu trebuie să ajungă clarvăzător cel care ar putea confunda imaginile reflectate ale sufletului cu entități spirituale. Se pune, de asemenea, un mare accent pe faptul că nimeni să

nu pătrundă în această lume, dacă nu

MACROCOSMOS ȘI MICROCOSMOS

are în primul rând o gândire sănătoasă și rezonabilă, așa încât să poată evalua tot ceea ce vede într-un mod corespunzător. Nu este vorba numai de a vedea, ci mai cu seamă de a evalua ceea ce vede. Vom ajunge să vorbim și despre entități care se află într-adevăr în afara noastră, dar lucrurile abordate astăzi sunt doar imagini reflectate ale șinei noastre. Lumea noastră lăuntrică ne apare ca o lume exterioară. Este concluzia rezultată din autocunoașterea propriei persoane. Îndată ce omul coboară în propria sa lume interioară va trăi imaginile din ea. Ar constitui o halucinație dacă ceea ce ne oglindește lumea interioară ar fi privit ca fiind o realitate.

Astăzi am ajuns până la dimensionarea curentului care se postează în simțurile noastre în momentul trezirii. Tot astăzi am evocat și trăirile misticului în acest moment, arătând că el își abate atenția de la impresia lumii exterioare și coboară în sinea proprie.

LĂCAȘURILE MISTERELOR EGIPTENE ALE LUI OSIRIS ȘI
ISIS

Astăzi ne aflăm în fața unei sarcini grele. Stimata asistență este rugată să accepte exigențele mari pe care ni le propunem, dacă voi afirma că în următoarele zile vom câștiga teren, în sensul că vom simți pământ sigur sub picioarele noastre. Și fiindcă în Știința spirituală nu se dorește să se rămână doar în sfera abstracțiunilor, trebuie uneori să fie acceptate și comunicări care aparțin regiunilor superioare ale cunoașterii spirituale. În privința expunerii de azi am mai putea adăuga că nu este nicidecum vorba despre cine știe ce deducții sau concluzii teoretice, ci despre lucruri de care am fost mereu conștienți. Va fi vorba, așadar, despre transmiterea de cunoștințe unor anumiți oameni.

În prelegerea de ieri am văzut că omul se poate orienta în ceea ce numim interiorul corpului său astral, dacă la trezire reușește să coboare conștient în acesta, și ne-am format totodată și o idee despre ceea ce înseamnă să treci pe lângă „Micul păzitor al pragului”. Ceea ce am relatat ieri este o situație ipotetică, întrucât în viața normală acest moment nu survine, de fapt, niciodată, nu se ajunge ca omul să poată pătrunde conștient în sinea sa în momentul trezirii sale. Printr-o adâncire mistică el poate cel mult să se pregătească pentru a pătrunde conștient în învelișul corpului său exterior. Pentru o conștientă normală, momentele în care omul, prin conexiunile existente în întrupările sale anterioare, ajunge să aibă o trezire conștientă sunt cu totul sporadice. Ele pot însă surveni și au loc câteodată. Acești oameni se trezesc cu un anume

MACROCOSMOS ȘI MICROCOSMOS

sentiment de deprimare, cu o apăsare sufletească. Această stare de deprimare se datorează faptului că omul interior, care s-a simțit liber, răspândit în întregul macrocosmos. trebuie să se reîntoarcă în celula în care este sechestrat trupul său. Dar mai poate apărea și un alt sentiment. În momentul trezirii sale. când intervin astfel de stări neobișnuite, omul se simte mult mai bine decât în timpul zilei. El simte că există în el ceva, pe care l-ar putea numi omul său mai bun. Acest lucru se datorează faptului că în momentul trezirii rămâne cu un simțământ că dormind el a primit ceva din lumile care sunt mai presus decât lumea senzațiilor. Sunt stări care pot surveni și care reprezintă în viața normală o confirmare a celor spuse. În totalitatea lor, stările relatate sunt trăite doar de misticii autentici.

Se pune problema dacă se poate merge și mai departe. Căci trăirile de genul celor ilustrate reprezintă partea interioară a corpului astral, a părții spirituale a omului. Se poate coborî oare și mai adânc în zonele mai puțin spirituale ale naturii umane, care în viața obișnuită par a fi de esență mai puțin spirituală? Substratul lor este totuși spiritual, întrucât el se află la baza lumii materiale. Întrebarea care se pune este aceea dacă se poate coborî până în corpul fizic. Dacă între aceste două corpuri mai există și altceva. Între ele se află corpul eteric, așa încât dacă am pătrunde până acolo am întâlni corpul nostru eteric și poate câteva urme ale corpului nostru fizic, pe care de altfel nu îl vedem decât din exterior și pe care, printr-o asemenea pătrundere conștientă, l-am putea identifica cu acesta, în general nu se recomandă să se facă un pas mai departe în ceea ce privește cufundarea mistică, existând reale pericole, așa cum am precizat și în conferința de ieri. Oamenii pot face acest experiment numai cu foarte multe precauții și abia după ce și-au însușit cunoștințele conținute în lucrările Cum se dobândesc cunoștințele despre lumile superioare? și Știința ocultă, în măsura în care se pot ajuta și singuri. Dar a păși mai departe pe această cale spre sinea umană este o întreprindere nu lipsită de riscuri și disponibilitatea cu care omul contemporan își dobândește cunoștințele sale spirituale face acest lucru aproape imposibil. De aceea astăzi se alege o altă cale a cunoașterii. Drumul pe care se mergea pentru a pătrunde mai adânc în sinea proprie fără teama existenței unor pericole

RUDOLF STEINER

nu mai este unul pe care să se meargă în mod normal. Viața noastră spirituală de astăzi este astfel proiectată încât omul este subordonat numai într-o mică măsură altor factori, el pășind nestingherit, într-o libertate deplină, pe drumul cunoașterii. Vom vedea că există un asemenea drum către lumile spirituale care ține seama de această posibilitate. Este drumul cunoașterii rosicruciene. Acesta este un drum de dală recentă. El nu există în misteriiile Evului Mediu, când omul era inițiat în secretele cele mai tainice. Pe atunci existau unele misterii care îl conduceau pe om în sinea sa, până la „Micul păzitor al pragului”, și altele, prin extaz, îl conduceau afară, în macrocosmos. Acestea erau drumurile alese cu predilecție în timpurile străvechi. Drumul prin care se realiza pătrunderea în propria sine era cel mai practicat în lăcașurile inițiatice, care purtau numele de lăcașurile misteriiilor egiptene ale lui Osiris și his. Pentru a ilustra trăirile omului prin pătrunderea în propria viață interioară, ne vom servi azi de experiențele discipolilor lui Osiris și Ihsis.

Astăzi vom urmări același scop, mergând pe o altă cale. Ceea ce în Egipt era o necesitate, astăzi nu mai este posibil de realizat. Acolo era necesar ca din momentul în care omul coboară în sinea proprie, sau chiar și mai înainte, să nu mai înainteze de unul singur, bazându-se pe cunoștințele proprii, ci să se încredințeze unui guru, unui mare inițiat. De unul singur, solitar, drumul era prea periculos. De regulă, lucrurile se petreceau astfel încât chiar și primii pași pe calea trăirii mistice, descriși ieri, erau făcuți tot sub îndrumarea unui instructor, a unei călăuze.

Ce scop urmărea de fapt îndrumarea dată de către un inițiat? Când dimineța ne afundăm în corporalitatea noastră, sufletul este întâmpinat de trei forțe, cunoscute sub denumirea de puterea lui Venus, puterea lui Mercur și puterea Lunii. De ceea ce se înțelege în general prin puterea lui Venus poate vorbi doar acela care a pătruns în sinea proprie. El se poate lăsa în seama puterii lui Venus numai prin automodelare. Dacă dobândește o anume smerenie și devine altruist, ajungând la o totală dezinteresare launtrică. Înainte de a porni pe calea care duce în sinea proprie, individul trebuie să-și reprime instinctul amorului propriu și să devină un altruist convins. El trebuie să se

automodeleze, pentru a deveni

MACROCOSMOS ȘI MICROCOSMOS

o ființă care simte dragoste și compasiune nu numai față de semenii săi. ci și față de toate ființele. Abia atunci când efectuează această sub-mersiune în mod conștient, va putea eventual să se lase în seama acestei forțe pe care am numit-o puterea lui Venus. în schimb, ar fi extrem de periculos dacă omul, de unul singur, s-ar lăsa în grija puterii lui Mercur. De aceea în inițierea antică egipteană individul era condus de un mare inițiat care, datorită trăirilor sale anterioare, putea fi călăuza sa și care într-un mod cu totul conștient manipula această putere a lui Mercur. Un înalt preot al lui Hermes sau al lui Mercur îl conducea pe discipol în sinea proprie. Oricum această tentativă presupunea o supunere oarbă față de condițiile pe care inițiatul le pune discipolului său. O asemenea dependență liber-consimțită și căreia discipolul de odinioară i se supunea fără șovăială ar trebui acceptată și de omul contemporan. Discipolul trebuia să accepte să-și reprime cu desăvârșire Eul propriu, să nu mai dispună de impulsurile Eului și să execute cu strictețe numai comenzile preotului lui Hermes. El trebuia să-și urmeze învățătorul nu numai în ceea ce privește acțiunile sale exterioare, și să se încredințeze acestuia până în adâncul gândurilor și a lumii sentimentelor sale, pentru a se crea certitudinea pătrunderii fără nici un risc în lumea sa interioară. în acest fel individul ajunge să cunoască un strat mai profund al sinei proprii.

Acum vom cunoaște câte ceva din trăirile aferente corpului eteric, pe care le avea discipolul călăuzit de ghidul său. Pentru abandonarea propriului Eu, discipolul era determinat să vadă cu ochiul spiritual al învățătorului său, respectiv să se vadă cu ochii acestuia, să gândească cu gândurile acestuia, el devenind un fel de obiect de studiu exterior, în acest fel era condus spre unele trăiri dintre cele mai ciudate. Erau unele trăiri în timpul cărora avea sentimentul că viața este dată înapoi și că întreaga sa ființă — pe care o vedea acum cu ochiul spiritual al învățătorului — se lărgeste, crește, având în același timp sentimentul că ar fi preexistat în niște vremuri anterioare vieții sale actuale, totul derulându-se ca o incursiune în timp. Avea sentimentul că se întoarce treptat înapoi în timp. cu mulți ani în urmă, o perioadă de timp care reprezintă mai mulți ani decât viața sa dintre naștere și moarte. în timpul

RUDOLF STEINER

trăirii acestor evenimente cu ochii duhovnicului său. se vedea mai întâi pe sine și apoi. mai departe, la cumpăna dintre ani, vedea multe generații despre care avea sentimentul că sunt străbunii săi. Pentru scurt timp avea sentimentul că trece în revistă seria acestor străbuni, dar nu ca și când s-ar identifica cu ei, ci ca și când ar pluti deasupra lor, până la un anumit punct, până la unul dintre străbunii săi; după care această viziune dispărea. Apoi vedea pământeni, la care, într-un fel, se raporta și existența sa.

Apoi inițiatul explica discipolului semnificația viziunilor sale. Acesta văzuse următoarele: Când prin naștere pășim în existență aducem cu noi nu numai particularitățile din viața anterioară, ci și tot ceea ce se poate cuprinde sub denumirea de trăsături moștenite. Ne naștem într-o familie, în cadrul unui popor și purtăm cu noi crâmpoșele din moștenirea șirului nostru de străbuni. Acestea nu țin de ultima întrupare, ci le moștenim de la o generație la alta. Ce face ca omul cu ființa sa interioară cea mai intimă să se încarneze într-o anumită familie, într-un popor, într-o anumită rasă, ca el să dobândească anumite trăsături? Acest lucru nu s-ar realiza niciodată dacă omul nu s-ar afla într-o anumită relație cu aceste trăsături moștenite. În realitate, încă înainte de a se naște, omul se află în legătură cu aceste trăsături. Dacă luăm ca exemplu un om anume și urcăm scara genealogiei spre ascendenții săi, la tatăl său, la bunicul și străbunicul său, pe care să-i putem urmări din interior, atunci am putea vedea trăsăturile moștenite de la un număr de generații, până la una anume. Apoi aceste trăsături moștenite se pierd. Spre final, ca să spunem așa, ele se evaporă, devin din ce în ce mai estompate, ca în cele din urmă să dispară cu desăvârșire.

Așa cum vedem dispărând trăsăturile moștenite, tot astfel, luând ca exemplu un individ anume, putem observa că trăsăturile sale sunt asemănătoare cu cele ale tatălui său, mai puțin asemănătoare cu ale bunicului și cel mai puțin asemănătoare cu ale străbunicului ș.a.m.d. Duhovnicul 1-a călăuzit pe discipolul său până la acel străbun care mai păstrează încă trăsăturile pe care puterea moștenirii le-a adus până la el. I s-a arătat că omul are anumite legături cu trăsăturile sale moștenite. El a intrat în legătură, într-un chip

spiritual, cu acel străbun de la care

MACROCOSMOS ȘI MICROCOSMOS

mai păstrează încă o anumită trăsătură. I s-a arătat că omul și-a pregătit cu mult timp înainte ceea ce în final reprezintă trăsăturile sale moștenite. El nu doar le moștenește, ci, într-un sens anume, le și dă înaintașilor săi, le inoculează acestora din lumea spirituală. El lucrează timp de generații de-a rândul, până când, în cele din urmă, se poate naște acel corp fizic care să le înglobeze și de care să se simtă cuprins, învelit. În lumea spirituală noi înșine am lucrat la corpurile fizice ale străbunilor noștri, pentru a aduna treptat trăsăturile pe care în cele din urmă, în momentul nașterii, le dobândim ca trăsături moștenite.

Pătrunzând în corpul său eteric, omul vede că acesta are o istorie îndelungată. Când la naștere omul intră în existență, el își are deja pregătit corpul său eteric cu mult înainte. A început să lucreze la corpul său eteric încă de când venise pe lume cel mai îndepărtat dintre străbunii de la care mai păstrează unele trăsături. Când în lucrarea Teosofia se precizează că omul se compune din corp fizic, corp eteric și corp astral etc. s-au dat numai câteva indicații. Amănunte în legătură cu acest subiect se pot afla numai dacă împărtășim din experiențele celor care ei înșiși au pătruns conștient prin aceste văluri. În acest fel omul învață să pătrundă în acele regiuni pe care le-a străbătut înainte de a fi intrat în existența sa fizică. El face cunoștință cu un segment al vieții sale dinainte de naștere, un segment care se întinde secole de-a rândul, căci despre secole este vorba. până în momentul când, între ultima moarte și naștere, începe să-si formeze prototipul corpului sau eteric. încă de pe atunci i-a fost inoculat omului în sânge primul germene al trăsăturilor sale particulare, pe care și le va contura tot mai accentuat, până când corpul eteric este în măsură să poată prelua aceste trăsături o dată cu nașterea sa. Ceea ce se moștenește este o recompunere a tot ceea ce singuri am făcut mai înainte în lumea spirituală. De aceea tot ceea ce s-a acumulat în sine și se află acum în corpul eteric se dovedește a fi rezultatul unei concentrări timp de secole și se numește „Mai marele”.

„Superiorul”, omul celest sau omul spiritual. Există o expresie de specialitate în acest sens: (>rin coborârea în corpul său eteric, omul face cunoștință cu „Superiorul” său. Acesta mai este numit și omul celest sau spiritual, deoarece omul trebuie

să ştie că acesta a fost plăsmuit în lumea spirituală^

RUDOLF STEINER

Și acum să zăbovim asupra celei de a doua fațete a trăirii. Fiind călăuzit atât de departe de către duhovnicul său, omul cunoaște unele lucruri care, desigur, la început i s-au părut foarte străine, dar care, negreșit, i-au fost explicate de către îndrumător ca fiind ceva de care nu ar trebui să se simtă chiar atât de străin. Discipolului i s-a arătat — și el își va da seama curând cât este de corect — faptul că s-a confruntat cu ceva din natura sa umană, de care s-a distanțat, pe care a lăsat-o în urma sa, cu care stătea într-o vecinătate cât se poate de apropiată și față de care se simte ca înstrăinat. Ce este aceasta de care omul este legat într-un chip atât de ciudat? Vom înțelege totul mai bine dacă pornim de la o descriere a momentului morții. Așa cum o arată Știința spirituală, în acel moment omul își părăsește corpul său fizic; Eul său și corpul astral rămân împreună și cu ceea ce dorim să cunoaștem acum din interior, cu corpul eteric. După moartea sa omul mai trăiește încă câteva zile în aceste trei componente ale entității sale. Apoi partea cea mai importantă a corpului eteric îl părăsește, plecând mai departe, ca și când ar fi un al doilea cadavru. Mereu se spune că ceea ce pleacă mai departe, fiind un fel de al doilea cadavru, se dezintegrează în lumea eterică generală; din acesta omul nu ia decât un extract în lumea dintre moarte și noua sa naștere. Ceea ce se descompune, ceea ce se prefăce în lumea eterică într-un fel de al doilea cadavru are nevoie de mult mai mult timp pentru a se descompune, iar ultimele rămășițe al trupului eteric din ultima sa viață sunt cele pe care le întâlnește discipolul în această derulare, ajungând până la ultimul său străbun; acolo întâlnește cea din urmă rămășiță a ultimului său corp eteric. Continuându-și inițierea și evoluând în acest sens, va reuși să pătrundă în ultimul său corp eteric, pe care l-a lăsat în urmă și de care s-a distanțat. Acum re trăiește aproape toți anii din trecutul său îndepărtat, până la ultimul străbun al său, nu pe atât cât au durat în realitate. Raportul în timp este de cinci la șapte. Acum omul viețuiește într-o perioadă în care simte, ca să spunem așa, că tot ceea ce a întâlnit în ultima sa viață este din ce în ce mai comprimat; concentrându-se tot mai mult asupra acestei viziuni, aceasta devine tot mai asemănătoare cu ultimul său corp eteric, până când acesta capătă în cele din urmă forma pe care a avut-o în momentul

MACROCOSMOS ȘI MICROCOSMOS

În care a trecut prin ultima sa moarte. Și pe măsură ce această formă capătă contururi din ce în ce mai clare, luând aspect omenesc, discipolul ajunge în fața ultimei sale morți. Pentru omul inițiat nu mai există din acest moment nici un fel de dubiu că reîncarnarea este o realitate și că a reușit să parcurgă traseul în sens invers până la ultima sa moarte. Am cunoscut astfel ultimul segment pe care omul îl identifică ca fiind o rămășiță a ultimei sale vieți pământene. Ceea ce îl întâmpină din ultima sa viață pământească poartă dintotdeauna în Știința spirituală numele de „Inferiorul” sau omul pământean. Acum își dă seama de legătura dintre „Superior” și „Inferior”; îl urmează pe „Inferior” până când ajunge la ultima sa viață pământească. În decursul inițierii sale, discipolul parcurge un circuit care se derulează de la ultima sa viață terestră până la cea actuală. În viziunea sa s-a identificat cu ceea ce a devenit în încarnarea anterioară. Acest traseu a fost considerat întotdeauna ca un circuit închis, denumit ca atare, și în care inițial era reprezentat simbolic printr-un șarpe care își mușcă coada. Șarpele are și multe alte semnificații.

Vedem astfel că, de fapt, prin afirmația „Omul are un corp eteric” nu se epuizează câtuși de puțin natura acestui corp eteric. Cunoaștem natura sa abia atunci când coborâm în sinea proprie; apoi facem cunoștință cu cei doi oameni, „Superiorul” și „Inferiorul”, care sunt reuniți și coexistă în fiecare om și, de asemenea, cunoaștem karma* în acțiune. Ne putem astfel explica cum, într-un fel anume, la naștere pătrundem în existență. Ca să spunem așa, trebuie să așteptăm de la ultima noastră moarte și până la o nouă naștere, până când se descompune corpul eteric vechi, și abia apoi urmează să se facă din nou începutul pentru reclădirea noului corp eteric. Aceasta demonstrează că, de fapt, omul nu a pierit cu desăvârșire și că ceea ce s-a descompus din corpul său eteric îl întâlnește acolo, în sinea sa. Coborând în sinea

Kurmn înseamnă acțiune; orice acțiune are o cauză și un efect; karma este în același timp cauza care a determinat acțiunea și efectul acțiunii; clar știm că orice efect devine la rândul său cauză pentru un alt efect. Deci fcjrma este înlănțuirea de cauze și efecte care înseamnă existența. (Nota trad.)

proprie, se mai poate spune că omul regăsește o bucată din ceea ce s-a descompus și pe care o păstrează ca pe un extract. Dacă lucrurile nu s-ar prezenta astfel, nu ar regăsi acolo această rămășiță.

Vedem cât de profund întemeiată este ideea pe care am prezentat-o de fiecare dată în aceste conferințe. Vă aflați în fața situației în care puteți deduce pe ce se bazează cercetarea spirituală când susține că din corpul eteric mai rămâne un extract, o esență. Toate aceste afirmații se bazează pe cercetări spirituale; chiar și cunoștințele care urmează să se transmită în continuare au un suport imaginabil cât se poate de profund.

Așadar, omul, ajuns la ultima sa moarte, face cunoștință cu unele din trăsăturile sale. pe care misticul le va cunoaște mai în amănunțime, pe măsură ce își desăvârșește educația și se lasă condus de duhovnicul său. Ieri ne-am referit la însușirile astrale, la acel sentiment al recunoștinței nețărmurite, pe de o parte, și la sentimentul datoriei și al responsabilității, pe de altă parte. Astăzi am aflat despre omul superior și despre cel inferior, „Superiorul” și „Inferiorul”, aliați în corpul său eteric și pe care omul îi întâlnește atunci când coboară în sinea proprie. După ce, prin ultima sa moarte, a ajuns să realizeze o retrospectivă spirituală, următorii pași pe calea inițierii îl conduc pe om mai departe, așa încât să poată face cunoștință cu ultima sa viață. Dar această cunoaștere nu este de fel simplă. Sub îndrumarea permanentă a mentorului său, omului i se mai atrage încă o dată atenția că nu are voie să meargă mai departe dacă nu se află într-o deplină stare de abandonare de sine. El nu poate păși mai departe dacă mai păstrează reminiscențe din ceea ce reprezintă amor propriu sau conștientă de sine a acestei vieți și a acestei încarnări, ceva care să aibă semnificație „personală”. Atâta timp cât mai există ceva personal, nu se poate cunoaște propria încarnare anterioară. Intre naștere și moarte nu se poate cunoaște ce reprezintă o altă personalitate într-o altă încarnare anterioară. Trebuie să devii capabil să te consideri cu totul altcineva și mai ales să nu te pierzi. Capacitatea de a te metamorfoza trebuie să funcționeze într-un asemenea grad încât să poți simți când să te poți strecura, ca să spunem așa, într-un cu totul alt corp. Așadar, se

MACROCOSMOS ȘI MICROCOSMOS

poate păși mai departe în viața dinaintea ultimei morți și până la penultima naștere numai în situația în care se ajunge la o cotă superioară de altruism, încât se uită de tot ceea ce are a face cu încarnarea actuală, și doar atunci când există o deschidere și o receptivitate puternică față de îndrumător.

Acum nu are loc o trăire de genul celei din ultima încarnare din lumea senzorială exterioară, ci re trăim tot ceea ce am făcut pentru sinea noastră în ultima întrupare, tot ceea ce am lucrat asupra noastră. Ceea ce au văzut ochii și au auzit urechile, toate situațiile cu care ne-am confruntat în lumea exterioară, se trăiesc acum într-un alt mod. Ele se re trăiesc prin prisma a tot ceea ce am făcut pentru sinea noastră. Este trăită, ca să spunem așa. fiecare strădanie, fiecare efort, pentru a ne duce puțin mai departe în încarnarea trecută. După ce trăiește această strădanie făcută asupra sieși, discipolul este condus de maestrul său înapoi, la actuala sa încarnare, și abia apoi individul se regăsește pe sine. Acesta rămâne cu un sentiment cu totul deosebit, ca și când ar fi fost compus din două persoane, una care l-a purtat cu sine și alta cu care a intrat în ființa sa actuală. Aceasta dă sentimentul de a exista înăuntru, în corpul fizic. Nu se poate viețui în propriul corp fizic decât având sentimentul că te-ai acomodat cu încarnarea anterioară. Privești apoi în interior și îți poți observa propriul corp fizic prin experiența și viziunea încarnării anterioare. Dar nu este suficient doar atât; din toate acestea se învață destul de puțin. După ce maestrul spiritual și-a condus discipolul atât de departe, încât să se afle conștient în sinea proprie, trebuie să-l conducă înapoi sau să-l aducă în situația de a reface singur acest drum. Acum, împreună cu încarnarea sa anterioară parcurge drumul de la penultima naștere până la penultima moarte și re trăiește din nou acele momente de om superior și inferior, ajungând prin penultima moarte la penultima încarnare. Se poate spune că printr-un singur circuit se ajunge numai până la ultima încarnare, după care va trebui făcut un al doilea circuit, când se dobândește sentimentul că în propria ființă sălășluiesc trei persoane. Circuitul poate fi repetat de atâtea ori. până când, pe scara evoluției pământești, se re trăiește într-o perioadă mult mai îndepărtată.

Într-o epocă de cultură străveche. Atunci omul va descoperi că împreună cu personalitatea sa anterioară era încarnat și aparținea epocii anterioare, iar mai înainte culturii egiptene, celei persane vechi și mai înainte celei preindiene etc. Apoi se re trăiește pe sine în perioada atlanta și în continuare în epoca lemurică. După care nu mai există posibilitatea de a face asemenea experimente. Omul își poate urmări evoluția de-a lungul tuturor culturilor și raselor posibile, până la începutul devenirii sale pământene, până la prima sa încarnare terestră. Acum putem conchide: în ceea ce numim interiorul corpului nostru fizic se ascund sub formă de forțe toate încarnările noastre anterioare. Când în teosofia exterioară exoterică se afirmă că omul se compune din corp fizic, corp eteric și corp astral, înseamnă că omul se compune din ceva care, văzut din interior, se prezintă sub forma unor încarnări stratificate, înglobate unele în altele. Când vorbim de corpul eteric nu trebuie să uităm niciodată că, văzut din interior, el apare ca un circuit care se derulează în sens invers, de la nașterea noastră actuală și până la ultima noastră moarte. Apoi ni se prezintă particularitățile învelișului nostru, în care ne putem cufunda mistic.

Când omul inițiat poate să pătrundă în trecutul său, ajungând până la prima sa întrupare, află cu mult mai multe. În această fază el învață și drumul înapoi și că într-o perioadă anume a evoluției noastre terestre lucrurile se prezentau cu totul altfel, că și Pământul pe atunci era altfel decât atunci când trăia în prima sa încarnare. Dacă observăm acum lumea înconjurătoare, ne confruntăm cu trei regnuri naturale: regnul animal, regnul vegetal și cel mineral. Și în noi coexistă aceste trei regnuri. Regnul animal ne este specific prin faptul că avem un corp astral, care se impune energic într-un fel anume asupra corpului exterior. Regnul vegetal ne caracterizează prin faptul că deținem un corp eteric sau al vieții; cel mineral prin faptul că elementele minerale se combină în noi și suntem pătrunși de ele. Dacă evoluăm într-atât spre cele spirituale încât prin trăirea șineii corpului nostru fizic să ajungem la prima noastră încarnare, vom observa că în acea perioadă Pământul se afla tocmai în etapa evoluției sale în care se formau

MACROCOSMOS ȘI MICROCOSMOS mineralele și de aceea tot atunci a putut și Eul să treacă prin prima sa încarnare. Ajungem astfel la începuturile formării regnului mineral pe Pământul nostru. Dar oare acest regn mineral nu a existat înaintea celui vegetal și a celui animal?

Cine face o asociație, gândindu-se la simboluri, ar putea să-și spună: Eu am ceva din huila care s-a format din plante. În alte circumstanțe decât cele actuale, regnul vegetal a putut exista fără cel mineral. Nu regnul vegetal urmează celui mineral, ci regnul mineral a apărut ca un produs solidificat al regnului vegetal. În momentul în care se formează regnul mineral, omul intră, așa cum am mai spus, în prima sa încarnare. Mineralele s-au format într-o lungă perioadă de timp, și tot de mult timp trecem și noi prin încarnările noastre terestre. Deci, încă de pe atunci ne-am asimilat acest regn mineral. Mai înainte aveam ca entități o cu totul altă substanțialitate. De aceea în Știința spirituală se afirmă că Pământul nostru a evoluat până la formarea regnului mineral și ca urmare și omul s-a adaptat imediat acestuia.

Vedem că prin afundarea spre profunzimile Eului, pentru cunoașterea corpului său fizic, omul ajunge într-un punct de unde iese în afara sa. Prin corpul nostru fizic suntem înrudiți cu regnul mineral. Nu-i de mirare că ajunși la limita de unde ieșim în afara noastră întâlnim regnul mineral, pătrundem în regnul mineral. Nu într-un regn mineral așa cum se prezintă el astăzi, ci așa cum se prezenta el în momentul apariției sale, în timpurile lemurice vechi. Pe atunci Pământul cobora în regnul mineral. Actuala eră geologică a Pământului a apărut după perioada atlanta. Înaintea acesteia s-a desfășurat perioada lemurică. Pe atunci configurația Pământului era total diferită. Atunci omul trecea prin prima sa încarnare și tot atunci s-a format și regnul animal. Era perioada în care actuala Lună se separa de Pământ. Vedem că pe măsură ce pătrundem tot mai adânc în noi înșine ne cunoaștem cu adevărat, putând chiar să ieșim din noi înșine. Drumul ne duce de la om la pământul mineral de la care ne-am însușit, am dobândit substanța noastră fizică. Acesta constituie un drum pe care am vrut să vi-l prezint ca fiind unul pe care îl putem parcurge și pe care mulți l-au străbătut în vechile mistere ale lui

RUDOLF STEINER

Isis și Osiris. El putea fi parcurs numai sub îndrumarea unui maestru spiritual, întrucât este presărat de multe primejdii. Dacă pe atunci omul nu și-ar fi suprimat Eul și nu s-ar fi subordonat fără rezerve unui gurii, nu ar fi putut niciodată să meargă pe acest drum. Întrucât în sinea proprie nu ar fi cunoscut părțile cele mai rele. Ar fi reușit și singur să pătrundă în sinea proprie, fără un îndrumător, dar ar fi întâlnit acolo doar ceea ce a reușii să facă din om Eul său egocentric.

În zilele următoare, când vom vorbi despre mistериile nordice, vom descrie un alt drum, care nu duce în interior, ci în afară, în lumea celestă, în spațiul ceresc. În afară de aceste două drumuri, devenite impracticabile datorită naturii evaluate a individului din zilele noastre, care vrea să trăiască liber, vom vorbi despre cel mai accesibil drum pentru omul de azi, ca fiind cel mai adecvat; acesta este drumul roși-crucienilor. Ar mai trebui menționat că anumiți mistici de dată recentă, care nu aveau un guru și nici un duhovnic căruia să i se confeseze, au mers singuri pe această cale. Să-1 dăm ca exemplu pe Meisler Eckhart¹. El a fost un mistic din Evul Mediu care nu a avut o călăuză în sensul vechilor misterii ale lui Isis și, ca să spunem așa, se cufunda în sine pe cont propriu. Pentru el ar fi fost un real pericol dacă prin aceste afundări interioare în stilul său propriu ar fi depășit o anumită limită. Dacă ar fi trecut peste această limită unde Eul propriu își impune exigențele, atunci ar fi rămas lipsit de apărare. Acesta este pericolul pe care îl reprezintă drumul mistic, și anume faptul că Eul propriu, exacerbă în egoismul său, caută să se impună. Eul propriu, egocentric, se impune uneori într-un chip ciudat. Reușind să se adâncească în profunzimile Eului, discipolul întâlnește pe omul său interior, propriul om-zeu, care caută să iasă în evidență, și în cazul în care el nu este călăuzit de îndrumătorul său s-ar putea ca în urma acestor cufundări în propria sine să devină un om foarte rău, deși înainte se prea poate să fi fost un ins cumsecade. Sau, dacă până atunci, prin inițiere, a fost

* .Iohannes Eckhart sau Meiter Eckhart (1260— 1327), mistic german. A devenit spiritul dominant, gânditorul profund, vestitorul și predicatorul elocvent al acelei mistici care gravitează în jurul unei idei fundamentale: nașterea lui Dumnezeu în sufletul omenesc.

MACROCOSMOS ȘI MICROCOSMOS

determinat să spună numai adevărul, se poate întâmpla ca după ce s-a pierdut în sinea proprie să apară reacții diametral opuse. Încât să înceapă să mintă, sau să devină mult mai egoist decât ceilalți oameni. Asemenea experiențe poate avea misiicul neîndrumat, sau îndrumat eronat. Adeseori nu găsește în sinea proprie un orii superior, ci un om cu mult mai rău decât un om obișnuit. Trebuie să existe o protecție împotriva pretențiilor Eului propriu. În misteriiile egiptene învățăcelul era protejat de către preotul lui Hermes,, care prelua conducerea în locul său călăuzindu-1, orientându-1. Meisier Eckhart dispune de o natură mistică sănătoasă, la fel și Tauler". Eckhart nu avea un îndrumător — Tauler, în schimb, a avut unul, mai târziu. Cum se apăra el față de pretențiile Eului egoist? Se apăra prin faptul că pătrunzând în sinea proprie era călăușit de gândul: Acum nu mai ești tu cel care gândește, simte și vrea. ci un altul din tine. Lasă-te complet inundat de Christos. El a făcut din cuvintele apostolului Pavel o realitate: „Nu Eu, ci Christos în mine"**. El a cunoscut această transformare, comutare, și. ca să spunem așa, s-a despersonalizat. Și-a suprimat complet propriul Eu și s-a lăsat de un altul. „Desdevctiirea" era o expresie preferată a misticului din Evul Mediu, în antiteză cu „Devenirea". Acești mistici ai simțirii nu obișnuiau să vorbească Uespre sine; ei lăsau să vorbească în sinea proprie un om superior, un fel de om primordial, subliniind că doresc să-și suprime complet sinea proprie pentru ceea ce îi însuflețește în interior. Chiar și autorul frumoasei lucrări Teologia germană a fost un asemenea mistic.

Sensibil și perceptiv, înzestrat cu o mare putere de pătrundere a experiențelor sufletești și

cu acea intuiție mistică aptă de a sesiza toată multiplicitatea în Ființa unică și nemărginită.

Eckhart a căutat adevărul în Dumnezeu. Era mânat de o voință de cunoaștere adânc meditativă. (Nota trad.)

* I Tauler (1300—1361), discipol și continuator al lui Eckhart. (Nota trad.)

** Se face referire la Epistolii cSIKgalateni, 2.20: „Am fost răstignit împreună eu

Christos și trăiesc..., dar nu mai trăiesc eu, ci Christos trăiește în mine". (Nota trad.)

RUDOLF STEINER

Vedem astfel cum deja se apropie o nouă perioadă. Ea nu mai poate accepta un guru absolut, pe care îl înlocuiește cu o călăuză exterioară, cu Christos.

În conferința de mâine vom arăta ceea ce trebuie făcut pentru ca omul contemporan, cu o anumită viață spirituală, să-și găsească un drum al său, păstrându-și constituția sufletească.

Tot mâine, după ce vom aborda misterele nordice, vom înfățișa lumile accesibile omului și firul călăuzitor către noile metode ale cunoașterii lumilor superioare.

ASCENSIUNEA CONȘTIENȚĂ ÎN MACROCOSMOS
TRASEUL PARCURS PRIN LUMILE SUPERIOARE

Ieri, în încheierea prezentării care se referea la drumul profund, cu adevărat mistic, am subliniat pericolul principal la care era expus omul care urma această cale mistică, în vremurile străvechi, neînsoțit de o călăuză, în acele vremuri în care nu existau încă metodele de inițiere care ne stau la îndemână astăzi, și despre care vom vorbi mai târziu. Și pentru a mai face o precizare privind dimensiunea greutăților cu care era confruntat individul odinioară, aș dori să mai menționez următoarele: Am văzut că, în principal, aceste greutăți se datorează faptului că în momentul adâncirii în sinea proprie omul este complet capturat de ființa sa egoistă, de Eul său, astfel încât acest Eu se trezește cu o asemenea intensitate, încât tot ceea ce percepe omul ar vrea să subordoneze propriului eu; absolut tot ar fi văzut numai în culorile produse de acest Eu intensificat de sufletul egoist. Din această cauză, în inițierile antice intensitatea sentimentului-Eu și a conștiinței-Eu era redusă complet. Ca să spunem așa, Eul era preluat de călăuza spirituală. Această temperare a Eului se producea după ce forța care emana de la maestrul spiritual reducea la o treime intensitatea conștiinței-Eu a respectivului învățacel care pornea pe calea inițierii. Este vorba de o reducere cât se poate de mare a Eului. Dacă ținem cont de faptul că în timpul unui somn adânc conștiința noastră se reduce, în general, la aproximativ o treime. În vechile mistere se acționa și mai departe, încât treimea era redusă și ea în continuare la o pătrime (deci se ajungea la a douăsprezecea parte), astfel că omul se afla cu adevărat într-o stare asemănătoare cu aceea a

RUDOLF STEINER

morții. Și în privința aspectului exterior se aseamnă unui cadavru. Aș vrea să precizez că această conștiință puternică a Eului nu dispărea în neant. Nu era cazul. Dimpotrivă, abia atunci, printr-o percepție spirituală, se putea vedea cât de intens, de accentuat este egoismul omului; căci prin fiecare această doisprezecime a conștiinței Eului omenesc iese la iveală ceva ce constituie o parte puternică a egoismului său și ar putea părea cât se poate de ciudat faptul că maestrul spiritual avea nevoie de douăsprezece ajutoare pentru a ține în frâu acest egoism debordant și a-l menține pe discipol în lumea celor spirituale, dacă se reușea să-i fie temperat Eul propriu. Acesta reprezintă unul din așa-numitele secrete ale inițierii superioare din Antichitate. Trebuie subliniat acest lucru pentru ca să se știe ce va găsi omul atunci când se încumetă să se cufunde în sinea proprie. Dacă individul ar realiza aceasta ca pe o acțiune personală, s-ar comporta apoi ca și când ar dobândi niște trăsături care sunt de douăsprezece ori mai rele decât cele pe care le-a avut în viața sa obișnuită. Aceste trăsături erau ținute în frâu în miseriile antice de cele douăsprezece ajutoare ale preotului lui Hermes.

Astăzi ne propunem să prezentăm celălalt drum pe care îl poate urma omul atunci când nu coboară în sinea proprie în momentul trezirii sale, ci trece într-un chip conștient prin momentul adormirii, zăbovind în această stare. În loc de a se lăsa ca de obicei în voia somnului. Am văzut că atunci omul se află revărsat în macrocosmos, spre deosebire de starea în care se află în timpul zilei, afundat în microcosmos. S-a menționat deja că în cazul revărsării conștiinței a Eului în macrocosmos trăirea omului ar fi atât de puternică, atât de distrugătoare, încât trebuie să admitem că este un mecanism cât se poate de înțelept faptul că în momentul adormirii sale omul uită de sine, iar conștiința sa conține și că ar orbi pur și simplu dacă ar rămâne în stare de veghe.

Ceea ce poate trăi omul în macrocosmosul care i se dezvăluie, atunci când mai păstrează încă, într-o anumită măsură, un fel de conștiință, am prezentat prin acea înălțare în macrocosmos pe care am numit-o extaz. În același timp am mai spus că în starea de extaz Eul este asemănător unui strop absorbit și amestecat într-un șuvoi de apă în care se pierde

complet. Omul ajunge într-o stare a ieșirii din el însuși; Eul său se scurge în afara sa. De aceea extazul nu poate fi considerat deloc o

MACROCOSMOS ȘI MICROCOSMOS

stare pe care omul să o dorească pentru a pătrunde în macrocosmos, întrucât el s-ar pierde, iar propriul Eu ar înceta să-l mai domine. În vremurile de demult, și anume în ținuturile europene, se ajungea totuși la o stare comparabilă cu aceea a extazului, în care era transpus cel ce urma să fie inițiat în misteriile macrocosmosului. Acest lucru nu mai este posibil astăzi, dar în vremurile de odinioară, mai cu seamă datorită nivelului de dezvoltare atins și a condițiilor specifice ținuturilor nordice, era posibilă și se reușea pătrunderea în macrocosmos printr-un fel de extaz. Dar și această metodă prezenta același inconvenient, în sensul că practicantul se afla în pericol de a-și pierde Eul. Și cu toate acestea, pentru individul din acele vremuri, metoda nu prezenta un pericol atât de mare, întrucât el dispunea de o anume forță naturală, sănătoasă, care nu avusese de suferit de pe urma unei civilizații avansate, care să o influențeze. În toate acele sentimente pline de speranță, renăscute o dată cu venirea primăverii, în chiotul bucuriei scos la venirea verii, în melancolia pe care o încercau toamna, prin vestejirea naturii și încremenirea ei în timpul iernii, ei mai păstrau încă ceva nealterat din propriul Eu. Trebuia procedat cu grijă față de cei care se inițiau și doreau să ajungă îndrumători pentru oameni, încât aceste pătrunderi în macrocosmos să se poată face și într-un alt mod. La ceea ce se ajungea ne putem da seama numai dacă înțelegem că pierderea Eului reprezenta lucrul principal la aceste trăiri în afară. Eul devenea tot mai slab, iar omul ajungea în final într-o stare în care se pierde ca entitate umană. Ce trebuia să se facă pentru ca omul să nu se piardă? Trebuia să i se administreze o forță-Eu din afară. Aceste mistere nordice decurgeau întotdeauna astfel. Încât cel ce urma să fie inițiat beneficia de sprijinul unor ajutoare care la rândul lor îl sprijineau și pe îndrumător, pe maestrul spiritual. Acest sprijin se realiza în felul următor:

Existau indivizi special instruiți și pregătiți pentru a trece numai printr-o anumită stare, de exemplu de a trăi numai acea stare de senzații deosebit de puternice care caracterizează renașterea naturii o dată cu venirea primăverii. Fiecare individ ar fi putut să trăiască acest moment, dar un practicant nu ar fi reușit să perceapă suficient de puternic, de intensiv această trăire. De aceea erau instruiți în acest scop anumiți oameni care

își puneau forțele lor sufletești în slujba misteriilor nordice.

RUDOLF STEINER

renunțând la tot ceea ce se putea trăi și simți în restul anotimpurilor, așa încât aceștia își concentră întreaga lor trăire asupra sentimentului de revenire la viață, când natura înmugurește primăvara. Alții, dimpotrivă, erau antrenați să trăiască din plin viața în anotimpul verii, alții melancolia toamnei, iar alții spectrul morții la venirea iernii. Sentimentele trăite de om pe parcursul întregului an erau distribuite unor indivizi specializați în acest sens. Ca urmare, existau oameni care sub diverse forme își concentră unilateral Eul propriu. Educându-și doar o anumită forță și renunțând la celelalte, apărea o disponibilitate, un surplus al forței-Eu. Prin tehnici speciale erau puși în legătură cu învățăcelul, cu practicantul, cărui îi transferau din surplusul puterii Eului lor, astfel încât cel care urma să treacă prin circuitul anului avea o trăire a anotimpurilor de o intensitate puternică, asupra sa revărsându-se puterea preotului inițiat și a ajutoarelor sale, care îl conduceau în afară, spre anumite cunoașteri superioare ale macrocosmosului. În sufletul discipolului se revărsa tot ceea ce îi puteau transmite ceilalți. Cine vrea să înțeleagă acest fenomen trebuie să-și facă în primul rând o idee despre altruismul și sacrificiul de sine care caracterizau aceste mistere în vremurile îndepărtate. Această noțiune de jertfire de sine nu prea se mai întâlnește în lumea exoterică contemporană. Înainte existau asemenea voluntari care își cultivau unilateral propriul Eu pentru a-l pune în slujba unui discipol, pentru ca și alții să poată trăi ceea ce nu mai constituia extaz — datorită puterii Eului revărsat —, ci o înălțare conștientă în macrocosmos. Era nevoie de trei oameni-primăvară, trei oameni-vară, trei oameni-toamnă și trei oameni-iarnă, care transferau discipolul din forțele Eului lor, educate în mod diferit, care se ridică și trăia în lumi superioare, făcând cunoscută experiența sa și felul cum arată aceste lumi superioare. Un asemenea colegiu de doisprezece inși colabora, unindu-și forțele, pentru a rezulta un discipol integrat în macrocosmos. O amintire a unei astfel de comuniuni s-a păstrat și astăzi în decadența unor societăți, care, de regulă, se prezintă sub forma unei alianțe formată din doisprezece membri având anumite funcțiuni; dar ea nu constituie decât o simplă amintire, și anume una cu totul prost înțeleasă despre ceea ce odinioară se făcea în vederea inițierii

în misteriiile nordice. Când omul, în virtutea unei forțe a Eului
menținută artificial, se înalță în macrocosmos, atunci

MACROCOSMOS ȘI MICROCOSMOS

el cu adevărat pătrunde în alte lumi. Lumea în care urmează să pătrundă este aceeași care i s-ar arăta dacă, adormind, nu și-ar pierde conștiința. Să reținem acest moment ca și pe cel dinainte, acela al trezirii.

adormirea este de fapt o trăire sus, în macrocosmos*! În împrejurări cu totul ciudate se poate ajunge în situația de a păstra o anumită conștiință asupra fenomenelor adormirii. Ea se prezintă în felul următor: se percepe o anumită stare de beatitudine, putându-se face deosebirea cu exactitate între această conștiință și cea curentă, obișnuită, din timpul zilei. Este o stare în care te simți mai ușor, ca și când ai ieși în afara ta. Apoi acest moment este legat de o stare chinuitoare, de tortură, în care se memorizează greșelile personale din viața proprie, legate de caracter. Ceea ce apare acum ca fiind amintiri penibile legate de greșeli personale este o imagine ștersă a sentimentului pe care îl are individul în momentul în care trece pe lângă „Micul păzitor al pragului” și când realizează cât de imperfect este el în realitate. Urmează apoi un fel de tresărire, un spasm. Aceasta înseamnă ieșirea în macrocosmos a omului interior propriu-zis. Dar cel care are o conștiință obișnuită, normală, pierde această conștiință în momentul adormirii. Toate senzațiile de peste zi, culori, lumină, tonuri etc. dispar și în locul culorilor și a excitațiilor din timpul zilei se așterne întunericul, omul fiind cuprins de o beznă deasă. Dacă omul și-ar putea menține conștiința — așa cum reușește să o facă inițiatul pregătit —, atunci în momentul dispariției excitațiilor exterioare nu ar vedea doar „nimic”, adică nu iar fi înconjurat numai de tenebre, ci ar percepe ceea ce în lumea spirituală se numește „lumea elementală”.

Această lume a elementelor este aceea care în primul rând i se ascunde omului care adoarme. Așa precum sinea proprie i se ascunde în momentul trezirii, prin faptul că atenția îi este captată de excitațiile lumii exterioare, căreia îi aparține, tot astfel și la culcare i se ascunde omului lumea imediat următoare și care este prima treaptă a macrocosmosului, lumea elementală. Iu ea începe omul să privească, așa cum am arătat, atunci când se înalță în macrocosmos. Lumea elementală îi dă omului în primul rând conștiința că tot ceea ce se află în preajma sa, tot ceea ce se extinde asupra percepțiilor

senzoriale, impresiilor, este totuși o urmare, o manifestare a celor spirituale, că în spatele percepțiilor senzoriale se

RUDOLF STEINER

ascunde ceva spiritual. Când omul, ca discipol, ca învățăcel — deci nu prin faptul că adormind este inconștient —, percepe această lume, nu mai există pentru el nici un dubiu că în spatele lumii senzoriale se află entități și realități spirituale. Dar atâta timp cât omul nu percepe nimic altceva decât lumea senzorială nu poate decât să-și închipuie că în spatele acestei lumi s-ar mai afla fel și fel de percepții abstracte. Pentru cel care pătrunde în lumea spirituală nu mai poate fi vorba de particule de atomi care se ciocnesc, care se agită și se adună la un loc. El știe: în spate nu se ascunde ceva reprezentat ca o materie, ci ceva spiritual. În spatele culorii și a tonurilor se ascunde ceva spiritual și nu atomi haotici. Dar acest spiritual nu se arată deocamdată atunci când se pășește pe prima treaptă a lumii elementale, nu se prezintă ca și când omul ar avea în față sa realități spirituale sau alte impresii. Nu este ceva care să poată fi numit ca având o adevărată formă spirituală universală, ci ar putea fi numit într-o mare măsură că este un nou val al realităților și entităților spirituale.

Această lume elementală se prezintă astfel încât îi sunt proprii denumirile date din cele mai vechi timpuri pentru lumea elementelor. Ceea ce vedem am putea denumi prin calificativele pe care le dăm lucrurilor din lumea senzorială în funcție de trăsăturile lor: solid, lichid, gazos, cald sau : pământ, apă, aer, foc. Aceste denumiri sunt preluate din lumea senzorială, fiind caracteristice pentru aceasta. Limba noastră, care servește mai ales pentru exprimarea realității sensibile, nu este prea bogată în expresii care să se aplice direct „lumii spiritelor”. Ea este o expresie a acestei lumi senzoriale. Așadar, dacă cercetătorul spiritual vrea să descrie lumile superioare, datorită imperfecțiunii mijloacelor noastre de exprimare, el trebuie să împrumute cuvintele din limba noastră curentă, specifice vieții noastre cotidiene. El nu poate să se exprime decât prin comparații, straduindu-se să aleagă astfel cuvintele cele mai potrivite, pentru ca treptat să reușească să dea o reprezentare a tot ceea ce percepe în viziunea sa spirituală. Dacă vrem să facem o descriere a lumii elementale, suntem nevoiți să nu folosim denumirile unor lucruri strict definite, ci să apelăm la cuvinte uzuale, respectiv să recurgem la acele trăsături care sunt comune unui șir întreg de lucruri. Lucrurile din lumea

elementală ni se prezintă sub diferite stări, despre care putem spune că sunt solide, lichide, gazoase. Apoi, ni se arată ce

MACROCOSMOS ȘI MICROCOSMOS

percepem atunci când atingem o suprafață sau simțim o boare de aer: căldura. Sub aceste stări ni se prezintă lucrurile din această lume. În principiu, la fel stau lucrurile și în lumea fizică. Aici însă un corp poate trece prin toate stările: apa, de exemplu, poate fi lichidă și gazoasă, dar și solidă, sub formă de gheață. Așa se prezintă, în general, lucrurile din lumea exterioară, perceptibilă. În lumea elementală nu aveam de-a face cu obiecte, particularitatea acestei lumi o reprezintă trăsăturile, însușirile obiectelor întâlnite în lumea senzorială. Ta să ne exprimăm așa, perceem ceva căruia nu ne putem opune. Rămânem cu sentimentul neputinței de a ne împotrivi, pe care l-am putea descrie în felul următor: Când este vorba de ceva „solid”, mă aflu în fața a ceva pe care îl pot observa din toate părțile, în jurul căruia mă pot mișca, având o parte interioară și alta exterioară. O asemenea entitate a lumii elementale poartă denumirea de „solid” sau „pământ”. Mai există apoi lucruri și entități care poartă denumirea de „lichide”, pe care le recunoaștem prin aceea că le putem străbate cu privirea, că pot fi pătrunse în interior, lăsând o senzație asemănătoare celei din lumea fizică, atunci când se cufundă mâna într-o apă curgătoare. Te poți cufunda în interiorul lor, în contrast cu ceea ce este „solid” sau „pământ” și de care te poticnești ca de ceva tare. În lumea elementală aceasta se numește „apă”. Atunci când în cărțile științifice spirituale vorbim de „pământ” și de „apă” trebuie să înțelegem prin acești termeni doar o simplă comparație. Prin ea înțelegându-se acea viață atinsă pe această treaptă a inițierii: apa este ceva ce se revarsă, ceva perceptibil pentru simțurile ascuțite ale unui inițiat, care se trezesc datorită capacităților sale spirituale de percepție”)

Mai există apoi o stare pe care am putea-o compara cu starea gazoasă din accepțiunea noastră. În lumea spirituală ea poartă denumirea de „aer”. Există și o stare denumită „foc” sau „căldură”. Dar să fim mai expliciti: ceea ce numim „foc” în lumea fizică este doar un simbol pentru această stare. „Focul” din lumea elementală este mult mai ușor de descris decât celelalte două stări, întrucât fiecare om, pe lângă reprezentarea pe care o are căldura fizică, pe lângă focul fizic arzător, mai cunoaște și o altă reprezentare, care se numește căldură sufletească, percepută în preajma oamenilor dragi, pe care îi

iubim. Ceea ce se revarsă acolo, în suflet, și se numește
căldură, atunci când te afli într-o stare înălțătoare.

RUDOLF STEINER

trebuie deosebit de focul fizic, obișnuit. Chiar și în viața sa curentă omul știe că focul fizic este un fel de comparație pentru focul sufletesc, atunci când el ne cuprinde voința și ne stimulează entuziasmul. Această stare ne-o putem imagina mult mai bine în viața noastră cotidiană decât celelalte stări din lumea elementală. Ne-am putea-o reprezenta ca pe ceva care ocupă un loc intermediar între focul exterior, care arde degetele, și un foc sufletesc; în acest fel obținem o idee aproximativă despre ceea ce numim foc elemental. Când omul pătrunde ca inițiat în lumea elementală simte ca și când cineva ar trimite asupra sa, din diferite locuri, fascicule de foc, de diferite intensități, care îl cuprind în interior. Apoi are senzația că s-ar ascunde în entitatea care i-a trimis căldura cu care se contopește și de aceea simte focul entității elementale. Omul pătrunde într-o lume nouă, care îi produce senzații deosebite, nemaicunoscute anterior, în lumea senzorială.

Aceasta este lumea elementală înaintea căreia, atunci când adormim și avem o conștiință obișnuită, ni se închide ușa, ca să spunem așa, și de fapt așa trebuie să se și întâmple, deoarece în această lume omul se dispersează complet. El se ca afla în tot ceea ce există în această lume; el duce în această lume propria sa esență. El își pierde Eu, care se revarsă. Ceea ce nu mai este Eu și constituie însușirile sale astrale, dorințele sale, pasiunile sale sunt duse de om în această lume, în care poate acționa liber. El își pierde Eu, care aduce ordinea și armonia în corpul său astral și îl ține în frâu. Dar dacă își pierde Eu, atunci se instalează dezordinea. Ea pătrunde în această lume; el duce în ființele lumii elementale tot ceea ce are cu sine și poartă în sufletul său. Această introducere în lumea elementală este o realitate. Dacă omul are o trăsătură, o însușire negativă, o transferă entităților elementale; el este atras spre acea entitate din lumea elementală care se simte atrasă de însușirile sale rele. Prin pierderea Eului și deci o dată cu pătrunderea în macrocosmos, întreaga sa esență astrală se revarsă asupra acelor entități care populează lumea astrală ca entități inferioare. Urmarea acestei situații ar fi că omul, venind în contact cu aceste esențe care au un Eu puternic, față de care el este mai slab — prin pierderea propriului Eu —, devine o pradă a lor, devine o hrană pentru ele, ele recompensându-l pentru

aceasta, dar într-un sens negativ. îi oferă din trăsăturile proprii
ceea ce au cu totul particular: îi

MACROCOSMOS SI MICROCOSMOS

accentuează înclinațiile spre ceea ce este rău, malefic. Vedem încă o dată cât de înțelept a fost mecanismul care face ca omul să-și piardă conștiința atunci când pătrunde în lumea elementală, să se despartă de Eul propriu în această lume, fiind protejat față de ea. De aceea în practicile inițiatice de odinioară discipolul trebuia pregătit cu grijă înainte de a pătrunde în lumea elementală. Înainte de a i se transfera forțele ajutoarelor. Această pregătire consta în aceea că discipolul era supus unor canoane dure, în urma cărora căpăta forța morală a stăpânirii de sine, așa precum misticul dobânda smerenia.

De aceea unui asemenea om, căruia i se permitea să meargă pe calea inițierii în astfel de mistere, îi erau impuse rigori prin care trebuia să învingă încă în lumea fizică unele pericole mari. În primul rând el trebuia să-și fortifice și să-și călească sunetul; trebuia să devină un învingător și să dețină puteri sufletești deosebite. Abia atunci era pregătit, când era confruntat cu esențe de genul celor descrise. Atunci el era suficient de puternic spre a nu cădea pradă vreunei ispite. Instruirea pe care o primea era în spiritul neînfricării și a stăpânirii de sine. Este locul să mai spunem încă o dată că nimeni nu trebuie să se sperie de descrierea acestor mistere, întrucât acum aceste lucruri nu mai sunt necesare. Dar numai cunoscând modul cum se realiza inițierea în trecut, vom înțelege mai bine importanța inițierii moderne.

Dacă prin trăirea timp îndelungat a unor asemenea experiențe învățăcelul ajunge să poată să-și închipuie că „pământul”, „apa”, „aerul”, „focul”, într-un cuvânt tot ceea ce percepe, sunt manifestări ale entităților spirituale, dacă învață să deosebească și să se orienteze în lumea elementală, atunci el poate să fie îndrumat spre a intra într-o nouă etapă, spre ceea ce reprezintă de fapt, „lumea spirituală” propriu-zisă și care se află în spatele lumii elementale. El învață cum se prezintă lumea care se află în spatele elementelor acestei lumi elementale. În această lume spirituală te desăvârșești prin faptul că dobândești putere de discernământ și realizezi faptul că aici există într-adevăr entități care se află în spatele lumii noastre senzoriale. Dar entitățile care viețuiesc aici sunt cu totul diferite de entitățile pe care le cunoaștem sub denumirea de oameni, în timp ce oamenii trăiesc pe Pământ, într-o

organizare socială și având la bază anumite relații sociale dezvoltate sau subdezvoltate, inițiatul

RUDOLF STEINER

viețuiește aici într-o lume de entități aflate unele față de altele într-o relație care se bazează pe ordine și armonie. Învățăcelului i se explică faptul că ceea ce vede el ca fiind ordine și armonie poate fi înțeles numai dacă pentru ceea ce fac aceste entități spirituale se găsește un corespondent exterior în lumea astralor din sistemul solar, în modul în care Soarele și planetele se comportă unele față de altele, în mișcările și pozițiile lor. În acest mod se exprimă acțiunile entităților spirituale.

Am spus mai înainte ce s-ar întâmpla dacă am privi lumea sistemului nostru solar ca pe un ceasornic universal, care prin legăturile sale arată ce este în spatele său. Așa cum la un ceas din poziția arătătorului înțelegem ceva, tot astfel și din poziția stelelor unele față de altele se poate înțelege ceva, dacă le privim ca pe un ceasornic universal. Cine privește ceasul nu este interesat, desigur, de poziția în sine a arătătorului, ci de ceea ce indică lumii înconjurătoare această poziție, anume la ce oră din zi ne aflăm. Cine merge la slujbă și se uită la ceas nu este interesat de arătătorul ceasului, ci de ceea ce reprezintă el, de ceea ce indică, de semnificația lui. Arătătorul îi indică ore programului său de lucru. La fel se petrec lucrurile și în sistemul solar: ceasornicul universal poate fi considerat ca o expresie a activității acelor entități spirituale care se află în spatele său.

Învățăcelul face cunoștință astfel cu entități și realități spirituale, cunoaște o lume reală a faptelor spirituale, care poate cel mai bine să fie înțeleasă dacă este descrisă cu termenii luați din ordinea sistemului nostru solar, în felul acesta ajungându-se la o comparație exterioară pentru această lume spirituală. Pentru lumea elementală ne-am servit de o comparație din lumea terestră, de însușirile lucrurilor terestre de a fi solide, calde, gazoase, incandescente. Dar pentru lumea spirituală ne vom folosi de alte comparații. și anume de cele preluate din cerul sideral. Comparația cu ceasul, chiar și în sensul mai profund, nu este deloc prostescă. Așa cum raportăm Soarele sistemului nostru solar la cele douăsprezece semne ale Zodiacului, tot astfel ne vom descurca în lumea spirituală numai dacă o vom contempla, așa încât să spunem: Există aici realități și entități spirituale; realitățile sunt comparabile cu orbitele planetelor, iar entitățile spirituale cu cele douăsprezece constelații zodiacale. Dacă privim plantele și

constelațiile Zodiacului în spațiu, din
100

MACROCOSMOS ȘI MICROCOSMOS

exterior, și presupunem că felul cum ele se mișcă și se situează unele față de celelalte reprezintă ceea ce fac entitățile spirituale, iar cele douăsprezece semne zodiacale le considerăm ca fiind chiar entitățile spirituale, avem posibilitatea. În baza unei asemenea comparații. să exprimăm ceea ce se întâmplă în lumea spirituală. Distingem șapte planete care se rotesc și acționează și douăsprezece semne zodiacale, care se află în spatele lor și sunt în repaus. Doar astfel putem înțelege lumea realităților spirituale, dacă luăm în considerare douăsprezece entități, iar realitățile le percepem ca fiind influențate de cele douăsprezece entități. Dar în locul celor douăsprezece semne zodiacale trebuie să ne imaginăm entități spirituale și, de asemenea, să nu ne gândim numai la cele șapte planete, ci la realități spirituale. Există, așadar, douăsprezece entități, care fac ceva, care stabilesc relații spirituale între ele, ale căror acțiuni spirituale urmează să le descriem; de unde rezultă și ceea ce se întâmplă în lumea spirituală. Înseamnă că ceea ce se referă la entități se află într-o anumită relație cu numărul 12. Și ceea ce se referă la realități se află într-un raport cu numărul 7. În locul numerelor care compun Zodiacul trebuie să plasăm acum numele entităților respective. În Știința spirituală acest lucru s-a știut dintotdeauna. La începutul erei noastre creștine a existat o esoterică creștină; ea a adoptat douăsprezece nume pentru entitățile spirituale: Serafimi, Heruvimi, Tronuri, Domnii, Puteri, Stăpâniri, Arhei, Arhangheli, îngeri și Omul pe treapta sa actuală. În total sunt zece. Dar omul evoluează în continuare, urmând să atingă trepte pe care alte entități le-au atins deja. Cândva el va completa și va face să apară treptele a unsprezecea și a douăsprezecea. În felul acesta vom ajunge la numărul de 12 entități spirituale.

Dacă vrem să descriem lumea spirituală, ar trebui să atribuim acestor douăsprezece tipuri de entități crearea lumii. Dacă încercăm însă să descriem ceea ce face ea, atunci această descriere va trebui să aibă un corespondent în planete și în mișcările lor. Să presupunem că acționează concomitent Spiritele sau Tronurile cu Spiritele personalității sau Arheii. atunci va apărea Vechiul Saturn. Prin acțiunea comună a altor spirite va apărea ceea ce numim Vechiul Soare sau Vechia Lună. În acest mod exprimăm acțiunile acestor entități.

Pentru a face o descriere a lumii spirituale trebuie să descriem
în primul rând entitățile, ierarhiile; în al

RUDOLF STEINER

doilea rând acțiunile lor, care se exprimă prin manifestările planetelor. În al treilea rând trebuie ținut cont și de ultima revelație din lumea senzorială, ceea ce se viețuiește prin pământ, apă, aer, foc: de exemplu, pe Saturn totul este foc sau căldură; în cursul evoluției Soarelui acesteia i se adaugă aerul. În cartea Știința ocultă am descris cu exactitate toate aceste aspecte din evoluția Universului. Există motivul cel mai întemeiat să descriu aceste lucruri acolo. Nu trebuie nicidecum să se rămână cu impresia că în situația în care cineva face o observație, o comparație, a și rezolvat ceva. Cine vrea cu adevărat să descrie ceva în acest sens va trebui să facă referire și la entitățile spirituale. A descrie ceea ce se află în spate, ca suport, ca lume spirituală, înseamnă a face o prezentare așa cum am făcut-o eu în Știința ocultă, care constituie în același timp și un fir călăuzitor pentru lumea spirituală; căci a descrie doar spațiul ceresc și constelațiile ar fi ca și când am descrie doar aspectul exterior al unui ceas.

Se poate merge și mai departe cu această viețuire în macrocosmos, întrucât numai prin ceea ce am descris până acum nu am epuizat acest subiect. Se poate, desigur, ajunge și în alte lumi, mult mai elevate, dar acest lucru înseamnă că ar fi din ce în ce mai dificilă oferirea unei imagini, conturarea unei reprezentări asupra acestor lumi elevate. Cu cât urcăm mai sus, cu atât lucrul acesta devine tot mai greu de realizat. Dacă dorim să dăm o reprezentare asupra unei lumi mult superioare, atunci va trebui să o facem într-o altă manieră. Asupra lumilor tot mai elevate în care se pătrunde, după ce am depășit lumea spirituală, ne putem face o impresie în felul următor:

Când descriem o persoană așa cum ni se prezintă ea atunci când o avem în fața noastră, putem spune: Omul acesta a putut apărea numai datorită faptului că există lumi superioare. Ceea ce a ajuns el se datorează faptului că s-a dezvoltat dintr-o lume spirituală. Așadar, omul a rezultat dintr-o lume spirituală. Numai un fantezist poate să-și închipuie că un om, și nu un robot, ar fi putut să apară conform teoriei Kant-Laplace. Dacă ținem cont de lumile care ne înconjoară, avem în jurul nostru în primul rând lumea fizică, senzorială. Corpul fizic aparține lumii pe care o percepem în exterior prin simțurile noastre. Cărei lumi îi aparține atunci ceea ce se află adânc în om și care reprezintă

părțile nevăzute ale naturii umane? Toate acestea aparțin unei lumi superioare. Așa precum

MACROCOSMOS SI MICROCOSMOS

la omul pe care îl percepem cu ochiul fizic vedem doar ceea ce este sensibil, partea sensibilă exterioară, tot astfel și la Universul cel mare nu vedem decât ceea ce este sensibil și nu lumea elementală și cea spirituală, din care s-a individualizat și omul, cu părțile sale nevăzute. Supra-sensibilul nu se vede. Omul însă a primit o lume înconjurătoare care a fost articulată din invizibil. Chiar și partea sa exterioară, corporalitatea sa, o datorează faptului că asupra ei lucrează anumite entități spirituale invizibile. Dacă pentru om ar lucra doar corpul său eteric, atunci el ar fi o plantă. Dar omul mai are în plus și corpul astral; dar și animalele au un corp astral. Dacă omul ar fi avut doar aceste trei componente, s-ar fi aflat pe aceeași treaptă cu animalele. Dar fiindcă el mai are și un Eu propriu, se ridică deasupra tuturor celorlalte creaturi. Tot ceea ce reprezintă componentele superioare ale omului lucrează pentru corpul său fizic. Corpul fizic nu ar putea să fie ceea ce este de fapt, dacă omul nu ar avea aceste componente superioare. Nu ar deține un sistem nervos, dacă nu ar avea corp astral și nu ar fi o ființă care s-a ridicat și a căpătat poziția verticală, dacă nu ar fi avut un Eu. Omul trece drept ceea ce este el de fapt numai datorită ajutorului său invizibil din lumile superioare. Aceste componente diferite ale constituirii sale provin din lumi spirituale diferite.

Să privim cu atenție ochiul. „Ochiul se formează la lumină, pentru lumină”*, spunea Goethe. În lucrarea Lumea ca voință și reprezentare Schopenhauer și apoi Kant voiau să prezinte întregul Univers ca pe o reprezentare a omului. „Fără ochi nu există lumină”. Acest lucru este adevărat, dar totul depinde de faptul dacă adevărul nu este trunchiat, dacă nu este unilateral; dacă privim numai o fațetă a adevărului, dacă nu adăugăm și ceea ce reprezintă cealaltă parte, atunci acesta va fi lucrul cel mai păgubitor pentru om. Căci a face o supoziție falsă nu este atât de rău, lumea îl va aduce pe respectivul om la realitate; dar lucrul cel mai

Goethe, Partea dialectică a teoriei culorilor. Introducere. Scrierile despre științele naturii ale lui Goethe. Literatura națională a lui Kurschner, voi. 35, p. 88. „Ochiul datorează existența sa luminii. Dintr-un organ auxiliar al animalelor inferioare lumina face să apară un organ compatibil ei, rezultând astfel ochiul din lumină, pentru lumină, pentru ca

lumina interioară să se opună celei exterioare." (Nota editorului elvețian.)

RUDOLF STEINER

periculos este atunci când se ascunde adevărul și se ia în considerare doar o fațetă a acestuia, în jocul adevărului complet, și se persistă într-o asemenea situație. Căci este un adevăr trunchiat, o jumătate de adevăr, atunci când se afirmă ca fără ochi nu ar fi existat lumina. Dar dacă peste lume s-ar fi așternut pentru totdeauna bezna, nu am mai fi dobândit niciodată ochi. Când ani în șir animalele au trăit în caverne întunecoase, ochii le-au degenerat, li s-au atrofiat. Este adevărat că fără ochi nu putem vedea lumina; dar tot atât de adevărat este și faptul că ochiul își datorează existența luminii. Cei mai mulți dintre filosofi păcătuiesc atunci când interpretează lucrurile dintr-un singur unghi, persistând în această greșală și susținând că ei spun adevărul și nu vor să admită că văd lucrurile într-un mod eronat. Ei nu pot fi contraziși și pentru că aserțiunea lor conține un adevăr. „Ochiul se formează la lumină, pentru lumină.” înseamnă că în lumină se ascunde ceva care a făcut să apară ochiul într-un organism care nu avea așa ceva. Forța care formează ochiul se ascunde în fiecare rază de soare. De aici putem conchide că tot ceea ce ne înconjoară ascunde în același timp și ceea ce ne-a făcut. Așa au rezultat toate organele noastre, din ceea ce se află la baza tuturor lucrurilor.

Dar omul mai este înzestrat cu ceea ce numim judecată, inteligență, în viața sa fizică, omul se folosește de judecata sa, de mintea sa, având în acest scop o unealtă de care se servește, și anume creierul. Nu vom vorbi acum de ce se va alege de gândirea noastră când, o dată cu moartea, ne eliberăm de corpul nostru, ci de modul cum gândim aici, pe Pământ, prin acest instrument care este creierul. Dimineața când ne trezim vedem lumina, dimineața, după ce ne-am sculat, gândim prin intermediul creierului; înseamnă, așadar, că există ceva pe lume care ne-a conceput creierul astfel încât acesta să poată deveni o unealtă a gândirii pentru lumea fizică. Creierul este un organ al gândirii pentru lumea fizică, a cărui forță se manifestă exterior în inteligența noastră. Aceasta este forța cerebrală.

Învățăcelul învață cu această ocazie că în cazul în care ar fi existat doar lumea elementală și cea spirituală nu ar fi putut apărea niciodată organul specific uman al inteligenței și că lumea spiritului este o lume superioară, dar că de fapt forțele care ne-au format organul gândirii

MACROCOSMOS ȘI MICROCOSMOS

fizice, în așa fel încât rațiunea să se poată manifesta în exterior, ni s-au revărsat probabil dintr-o lume mult superioară acesteia. Și nu fără temei Știința spirituală a exprimat parabolic, prin cuvântul „Zodiac”, această frontieră a lumii spirituale, pe care am descris-o ca pe o lume a ierarhiilor. Să ne imaginăm că omul s-ar afla pe aceeași treaptă cu animalele. El ar fi continuat să rămână acolo, dacă și lumile spirituale nu ar fi evoluat. Pentru ca omul să devină ființa cu o poziție verticală a corpului și care gândește cu creierul propriu, putându-și dezvolta inteligența, a fost nevoie de o infuzie de forțe superioare, care se află deasupra lumii spirituale. Ajungem astfel într-o lume în care există o forță care s-a revărsat asupra noastră, în urma căreia s-a format creierul. Știința spirituală a dat acestei lumi un nume cu care actualmente operează și materialismul, abuzând mult de el: „lumea rațională”. Este acea lume în care există entități spirituale capabile să-și reverse forțele lor astfel încât să producă în activitatea intelectuală a omului o umbră, o fantomă a acesteia. Înaintea perioadei materialiste nimeni nu ar fi folosit cuvântul „rațiune” pentru gândire; i-am fi spus inteligență, minte, judecată. Despre rațiune se vorbea ca despre acea facultate a omului care prin activitate spirituală se ridică într-o lume superioară în care a „perceput” ceva nemijlocit. Rațiunea se află în corelație cu înțelegerea, cu ceea ce „s-a aflat”, s-a contemplat, s-a perceput nemijlocit într-o lume superioară. În acest fel ne-am ridicat oarecum într-o lume mai elevată decât cea pe care o numim „lumea spirituală” și prin aceasta am epuizat, ca să apunem așa, posibilitatea de a avea o comparație adumbrită pentru inteligența umană. Pe arhitecții și constructorii organului inteligenței noastre trebuie să-i căutăm în „lumea rațională”.

Vom putea vorbi despre o lume mult mai evoluată numai dacă intrăm într-un domeniu spiritual care trece de inteligența senzorial-fizică. Există o conștientă clarvăzătoare superioară. Dacă ne întrebăm cum este construit organul prin care se poate dobândi o conștientă clarvăzătoare, înțelegem că trebuie să existe lumi din care izvorăsc asemenea forțe care dau naștere unei conștientă clarvăzătoare. Ele s-au format, ca și celelalte forțe, în niște lumi superioare. Prima conștientă care a evoluat clarvăzător este o conștientă imaginativă. În momentul în care

RUDOLF STEINER

că există o conștientă clarvăzătoare trebuie să adăugăm imediat că există și o lume din care izvorăște forța aferentă ei. Aceasta este „lumea arhetipurilor”. Ceea ce trece prin fața ochilor ca imaginație constituie o reproducere a lumii arhetipurilor.

- Așadar, pătrundem în macrocosmos prin patru lumi superioare: lumea elementală, lumea spirituală, lumea rațională și lumea arhetipurilor. În zilele următoare vom face o descriere a lumii raționale și a celei a arhetipurilor. Vom descrie apoi metodele prin care se pot capta forțele din lumea arhetipurilor pentru a dobândi o conștientă clarvăzătoare.

vn
CONTOPIREA CU LUMEA ELEMENTALĂ.
TRECEREA PE LÂNGĂ „MARELE PĂZITOR
AL PRAGULUI"

Ieri am încercat să schițăm în câteva cuvinte ce se înțelege prin drumul care duce în macrocosmos, spre marele Univers, în antiteză cu prezentările din zilele anterioare, care au dat o orientare despre drumul profund mistic de pătrundere în suflet sau calea spre microcosmos.

pătrunderea în marele Univers, în macrocosmos, înseamnă pentru un inițiat intrarea în lumea elementală așa cum o denumeste Știința spirituală; el urcă apoi în lumea spirituală, apoi în lumea rațională și, în sfârșit, într-o lume mult mai elevată, care poate fi numită lumea arhetipurilor, cu precizarea că pentru aceste lumi nu mai avem, de fapt, nici un mijloc corect de exprimare, întrucât limba contemporană nu deține noțiuni potrivite pentru ele, iar cuvântul german vechi semnificativ, cu un conținut bogat, cel de „rațiune" a devenit banal, propriu pentru lumea sensibilă, așa încât termenul de „lume rațională" lesne poate fi înțeles eronat. Până acum nu am făcut decât să schițăm totul în linii generale; despre aceste lumi s-ar putea discuta nu ore, ci luni în șir, dar cadrul în care ne aflăm nu ne permite decât să conturăm câteva idei pe marginea lor. Pentru a da totuși o imagine mai precisă asupra acestor lumi este necesar să mai menționăm și următorul aspect: omul, viețuind în lumea elementală, în felul descris ieri, căpătând o imagine clară asupra a ceea ce numim în mod obișnuit elemente — pământ, apă, aer, foc — percepe faptul că propria sa corporalitate, înțelegând întreaga sa corporalitate, deci inclusiv părțile superioare ale naturii sale umane, s-a clădit din această lume elementală. Pe lângă această concluzie, omul mai

RUDOLF STEINER

ajunge la încă una. aceea că viziunea exterioară, contemplarea clin afară a lumii elementale, ca să spunem așa, se prezintă altfel decât percepția interioară. Când pătrundem în sinea noastră, și anume fără o privire clarvăzătoare, ci având o conștiință obișnuită, normală, întâlnim anumite trăsături, pe care jumătate le socotim ca aparținând corporalității sufletești, iar cealaltă jumătate corporalității exterioare, adică trăsăturile temperamentului nostru. Temperamentele se împart astfel, încât putem vorbi de un temperament melancolic, de unul flegmatic, de unul sanguin și de un temperament coleric.

Tot ieri am mai spus că, pătrunzând în macrocosmos, omul nu se simte ca și când s-ar afla deasupra obiectelor lucrurilor de acolo, ci se simte integrat în fiecare lucru al lumii elementale; se simte contopit cu acestea. Când privim un obiect fizic spunem: Obiectul este acolo, noi suntem aici. Și atâta timp cât ne aflăm în lumea fizică și suntem oameni raționali ne putem delimita strict de orice [obiect.de](#) orice entitate. Îndată ce viețuim în lumea elementală, o asemenea delimitare strictă este din ce în ce mai dificilă, întrucât acolo aproape că ne contopim cu realitățile, lucrurile și entitățile lumii elementale. Ieri am caracterizat cel mai bine acest aspect prin exemplul pe care l-am dat cu ceea ce se numește foc. Despre focul lumii elementale am spus că nu este foc fizic, ci ceva anume, ce poate fi asemuit cu căldura sufletească interioară, cu ardoarea sufletească. Când în lumea elementală percepem elementul foc, el se contopește cu noi, ne simțim cuprinși în esența lui. Această contopire, acest simțământ de împreunare survine și în cazul altor elemente; doar elementul „pământ” face excepție. Am numit „pământ” ceva care nu poate fi pătruns, care opune rezistență, ceva de care te poticnești. Într-un mod cu totul ciudat, există în lumea elementală o înrudire, o corespondență între ceea ce numim temperamente și cele patru elemente caracteristice acestei lumi, după cum urmează:

- temperamentul melancolic, înrudit cu pământul;
- temperamentul flegmatic, înrudit cu apa;
- temperamentul sanguin, înrudit cu aerul;
- temperamentul coleric. înrudit cu focul}

Această înrudire se manifestă în viețuirea lumii elementale în sensul că individul coleric are o mai mare afinitate de a se

entitățile ce se află în „focul” lumii elementale decât cu celelalte entități; individul sanguin are o tendință mai mare de a se uni cu realitățile și entitățile care viețuiesc în elementul „aer”; flegmaticul se va contopi cu entitățile care viețuiesc în elementul „apă”; iar melaolicul se va uni predilect cu entitățile care se găsesc în elementul „pământ”. Când printr-o viețuire adevărată se pătrunde în lumea elementală, se ajunge astfel într-un fel deosebit de dependență. De unde ne putem reprezenta că diferiți oameni pot relua lucrurile cele mai deosebite despre lumea elementală. fără ca prin aceasta să se înțeleagă că ei nu au dreptate atunci când își descriu propriile lor viețuiri.

Cel ce este familiarizat cu asemenea lucruri va ști când un melancolic, în felul său aparte, va descrie această lume ca pe o lume în care se poticnește de orice obiect și va considera aceasta ca fiind ceva natural, căci prin temperamentul său melancolic se află într-o anumită relație cu tot ceea ce este solid, „pământ”, lăsând să-i scape toate celelalte lucruri și entități. Despre această lume colericul va povesti cât de fierbinte i se prezintă totul, cum totul devine incandescent datorită focului elemental. De aceea nu trebuie deloc să ne mire descrierile făcute lumii elementale de anumiți clarvăzători de nivel inferior, descrieri care diferă esențial unele față de altele. Întrucât această lume poate fi evaluată numai atunci când deținem cunoștințe temeinice despre noi înșine. Dacă se cunosc trăsăturile care caracterizează un temperament coleric, atunci vom ști și motivul pentru care lumea elementală i se prezintă acestuia într-un anumit fel. Prin această autocunoaștere se dobândește și impulsul de a ne debarasa de tot ceea ce este părtinitor. Se capătă apoi deprinderea de a avea o atenție distributivă și de nu ne opri privirea doar asupra lucrurilor cu care suntem cel mai mult obișnuiți. Se dobândește astfel o percepție superioară asupra cunoașterii proprii noastre persoane. Ea presupune situația de a ajunge să ieșim din noi înșine și să ne privim propria entitate ca și când ar fi o individualitate străină. Nu este deloc un lucru simplu. Este relativ ușor să dobândești cunoștințe despre trăsăturile sufletești pe care ți le-ai însușit, dar în privința temperamentului care acționează până la corporalitate este greu de dobândit o detașare completă. Cei mai mulți dintre oameni nu pot fi în viață

imparțiali și își dau singuri dreptate. Aceasta este de fapt
pornirea egoistă, care nu

RUDOLF STEINER

trebuie sancționată prea sever, întrucât ea este o însușire naturală. Unde ar ajunge omul, în viața cotidiană, dacă nu ar avea această siguranță de a se prezenta ferm față de sine însuși? Dar prezentându-se atât de ferm față de sine, trebuie să accepte și ceea ce, de exemplu, se referă la temperamentul său. Desolidarizarea față de propriul temperament, considerarea lui ca ceva străin, este un lucru extrem de greu; este nevoie de multă autoeducație pentru a ajunge la această performanță, pentru a te prezenta într-o postură obiectivă față de acesta. Oricare cercetător spiritul va spune: Nu există, de fapt, nici un grad special de maturizare pe care trebuie să-1 atingi, pentru a pătrunde în lumea spirituală, în măsura în care a fost respectat principiul potrivit căruia ai reușit să te detașezi complet, când ai ajuns la adevăr, făcând abstracție de părerea proprie. În acest fel se poate ajunge la sursa unei păreri. Ne spunem; Mă tot întreb dacă nu îmi pot aminti în ce perioadă din viață mi-am însușit această părere — să spunem, de exemplu, o anumită orientare politică. Trebuie să-ți pui în repetate rânduri, și într-un mod obiectiv, această întrebare; trebuie să-ți imaginezi ce a contribuit spre a-1 face pe omul spiritual din noi, cum l-a adus viața în situația de a apuca tocmai în această direcție și care ar fi putut fi cu totul alta dacă karma i-ar fi arătat o altă cale. Dacă îți reprezinți atât de corect cum ai fost adus, tu, omul actual, să fii ceea ce ești, atunci începi să faci primul pas pentru a ieși din tine însuși. În marele Univers, în macrocosmos, nu există mijlocul simplu de a fi în afara lucrurilor, ca în lumea fizică. În lumea fizică se poate, de exemplu, sta cu ușurință lângă o tufă de trandafiri; în lumea elementală acest lucru nu este posibil, întrucât acolo simți cate integrezi, că te strecoari în lucruri, încât te identifiți cu ele. Temperamentul nostru coleric, de exemplu, se contopește neapărat cu elementul focului, așa încât nu mai putem deosebi ce se revarsă din noi, sau ne inundă de la alte entități, în măsura în care nu am învățat toate aceste lucruri pe căi speciale. Trebuie să învățăm să ne găsim într-o entitate și în același timp să ne deosebim de ea. Există o singură entitate de la care putem învăța că ne aflăm în ea și de care ne putem totuși deosebi; noi înșine. Dacă reușim să ne judecăm treptat, așa, cum am face-o cu un alt om, învățăm de la noi înșine să ne deosebim. ^Cum se deosebește o părere proprie față de părerea

altcuiva? De obicei ne dăm nouă înșine dreptate și nu acordăm atenție celui alt, care

MACROCOSMOS SI MICROCOSMOS

are o părere contrarie. Trebuie început prin a ne autoeduca, spunându-ne: Eu am această părere, celălalt o are pe a sa. Voi adopta o poziție potrivit căreia să acord și părerii celuilalt tot atâta valoare cât consider că are propria mea părere. Această obișnuință o vom lua cu noi în lumea elementală, pentru ca la rândul nostru să știm să ne deosebim de lucruri, deși vom fi integrați în ele. A pătrunde conștient în lumile superioare depinde de anumite subtilități în ceea ce privește viețuirea noastră acolo.

Prin acest exemplu se poate vedea încă o dată cât de îndreptățită a fost afirmația de ieri potrivit căreia omul trebuie să se călească, întrucât este întotdeauna în pericol de a-și pierde Eul atunci când se ridică în macrocosmos. Xiji viața noastră obișnuită, Eul nu este altceva decât o contopire, o fuzionare a convingerilor și deprinderilor noastre și marea majoritate a oamenilor va considera că într-adevăr este deosebit de greu să-ți schimbi mentalitatea, să gândești altfel, să simți altfel, atunci când ți-ai luat rămas bun de la ceea ce a făcut viața din tin^ De aceea este foarte important ca înainte de a te decide să te inițiezi pentru a pătrunde în lumea spirituală să te informezi asupra pragului la care s-a ajuns prin cercetare în acest domeniu. Nici un cunoscător în materie nu-și va oferi serviciile de a conduce pe cineva în lumea spirituală înainte ca respectivul să fi înțeles cu puterea judecății sale că tot ceea ce susține Știința spirituală nu este o stupiditate. Este perfect posibil să-și formezi o anumită părere personală. Deși nu se poate cerceta de unul singur lumea spirituală, fără ochiul iluminatului, totuși din comunicările acelor care pot vedea îți poți însuși o apreciere asupra justetei sau falsității celor comunicate. După aceea se contemplă și se zăbovește în lumea înconjurătoare, pentru a verifica dacă viața ne devine mai inteligibilă prin explicațiile date de cercetătorul spiritual.

Întotdeauna aceste opinii la care se ajunge vor avea o particularitate, anume că prin ele suntem în unele privințe cu un pas înainte față de ceea ce este omenește normal. Dacă ajungem la judecăți nepărtinitoare și vorbim despre lucrurile superioare debarasându-ne de simpatiile și antipatiile obișnuite în viața noastră, vom descoperi că putem fi de aceeași părere cu oamenii care ne sunt adversari. În acest fel vom depăși, vom

fi în avans față de părerile omenești obișnuite. Astfel, în Știința spirituală noi obținem ceva care ne rămâne și după ce am renunțat la

RUDOLF STEINER

celelalte. Există o sumedenie de cunoștințe științifice spirituale dobândite care ne protejează împotriva pierderii Eului în momentul când pătrundem în lumea spirituală.

Pentru unii oameni, pierderea Eului în momentul intrării în lumea spirituală ar putea avea și alte urmări. Atingem un subiect pe care trebuie să-l prezentăm pe scurt. Adeseori, asemenea urmări se prezintă cunoscătorului chiar și în viața obișnuită. De aceea este important să știm acest lucru atunci când vorbim despre drumul pe care putem să-l urmăm pentru a pătrunde în lumea spirituală.

Cercetătorul spiritual nu are voie în nici un caz să fie un visător, un fantezist. El trebuie să se miște sigur și plin de hotărâre în viața spirituală, așa cum un om o face în lumea fizică. Orice nebuloasă, orice neclaritate ar face un rău, ar fi de-a dreptul periculoasă, dacă am primi undă verde spre a intra nepregătiți în lumea spirituală. De aceea este necesar și de mare importanță să ne formăm o părere sănătoasă chiar despre viața obișnuită pe care o trăim. Mai cu seamă în timpurile actuale, vedem într-o și mai mare măsură ce înseamnă acest lucru și că el poate constitui un impediment la intrarea în lumea spirituală, dacă nu ținem seama de el. Dacă reflectați asupra propriei dumneavoastră vieți și încercați să vă conștientizați influențele care au acționat asupra vieții dumneavoastră încă de la naștere, chiar și numai la o privire retrospectivă superficială vă veți aminti de unele, dar veți fi nevoiți să vă spuneți: Peste câte altele nu s-a așternut uitarea! Și în același timp vă veți mai spune: Despre unele din ele, care m-au influențat, care au contribuit la formarea mea, nu-mi mai amintesc aproape deloc. Peste cele mai multe dintre cele care au exercitat o influență asupra mea s-a așternut uitarea. Totuși nu vom afirma că am trăit ceva doar din simplul motiv că acum nu mai este prezent în conștiința noastră. De ce oare uităm asemenea influențe din viața noastră? Fiindcă cu fiecare nouă zi viața ne scoate în cale mereu alte lucruri și, dacă ar trebui să păstrăm la un loc ceea ce am trăit, nu am mai fi în stare să facem față problemelor. Tot ceea ce ne scoate viața nou în cale cu fiecare zi face ca trăirile noastre, roadele experiențelor noastre să se păstreze sub formă de facultăți, de aptitudini. Ce s-ar întâmpla dacă de fiecare dată la atingerea tocului ar trebui să rememorăm momentele pe care

le-am trăit atunci când am început să învățăm a scrie? Toate aceste

MACROCOSMOS ȘI MICROCOSMOS

trăiri care. așa-zicând, au lucrat asupra noastră le-am dat, pe drept cuvânt, uitării. Este ceva bun și așa trebuie să se petreacă lucrurile. Așadar, „uitarea” joacă un rol important în viața omului. Există perioade în viață când este benefic pentru om să treacă printr-o situație, pe care apoi să o uite; suni nenumărate asemenea pecetei care își lasă amprenta și peste care se așterne apoi uitarea, pe care nu le mai păstrăm în conștiința noastră, întrucât viața ne-a făcut să le uităm; este vorba în primul rând de impresiile din prima parte a copilăriei. Timpul a făcut ca să uităm de ele, întrucât altfel nu am mai evolua. Este cât se poate de bine că nu purtăm cu noi tot acest balast. Cu toată uitarea care se așterne peste ele, aceste impresii pot fi încă active. Se prea poate ca ele să fi avut o influență asupra noastră la un moment dat, după care au dispărut din memorie și, deși nu mai știm nimic de ele, să constituie forțe active pentru viața noastră sufletească. Ele ne pot marca viața într-un chip cât se poate de nefavorabil, în sensul că pot produce dezechilibre care să perturbe până în profunzime o viață sufletească sănătoasă. Multe stări maladive, nevroze, pot fi puse pe seama unor astfel de influențe, putând fi mult mai bine înțelese dacă se recunoaște faptul că volumul vieții noastre conștiente nu se suprapune cu trăirile vieții sufletești. Psihanalistul poate uneori să descopere cu ușurință cauza care se află la originea unei stări care face imposibilă viața unui om, cauză de care acesta nu-si mai aduce aminte, dar care are o influență asupra vieții sale sufletești. Ca să ne exprimăm plastic, există în viața sufletească anumite crâmpie, insulițe, care se află acolo ca oricare alte insulițe; se poate ajunge pe asemenea insulițe din mijlocul mării, pe care să pășești cu picior sigur. Viața sufletească a omului poate fi expusă unor primejdii când se poticnește de astfel de insule care provin din influențe nefaste despre care nu-si mai amintește. În viața obișnuită aceste insule pot fi foarte simplu ocolite, dacă omul, evaluându-și retrospectiv viața, încearcă să descifreze în ea reminiscențe depozitate în mecanismul psihic, care duc la o cauză îndepărtată ce l-a influențat. Dacă omul ar fi dotat cu un fel de concepție despre lume care să-l aducă în situația de a înțelege și a suporta aceste insule sufletești, aceasta ar constitui un lucru benefic pentru el și ar acționa ca ceva tămăduitor. Fără doar și poate, a

conduce fără o pregătire sufletul omenesc naufragiat spre
aceste stânci îi creează acestuia o stare

RUDOLF STEINER

de spaimă. Dar dându-i-se posibilitatea să perceapă cu înțelegere această situație îi va fi mult mai ușor să o depășească. Cu cât suntem mai în măsură să ne articulăm în viața noastră conștientă cu luciditate, cu atât mai bine va fi pentru viața noastră de zi cu zi.

Când va pătrunde în macrocosmos, omul se va confrunta nu numai cu asemenea insule sufletești subconștiente, ci cu mult mai multe lucruri de acest gen. Am văzut că în fiecare noapte pătrundem în macrocosmos și că asupra viețuirii noastre acolo se așterne o uitare deplină. Dintre multe situații pe care omul le poate viețui, dacă ar pătrunde conștient în macrocosmos, ar fi și viețuirea propriului Eu. în macrocosmos omul ar fi el însuși. El este înconjurat de realități și entități spirituale și tot ceea ce are în față constituie o privire obiectivă asupra sa însuși. Aici el are ocazia să se compare cu lumea macrocosmică, să constate cât de imperfect este față de aceasta și că nu se poate ridica la nivelul acestei lumi superioare. Este suficientă această ocazie pentru ca omul să-și piardă încrederea în sine, hotărârea sa. Numai autoeducația prealabilă, înaintea pătrunderii în lumea spirituală, îl poate proteja pentru a nu-și pierde încrederea în sine, autoeducația fiind de natură să contribuie la formarea unei judecăți sănătoase, obiective, anume la recunoașterea imperfecțiunii sale, dându-i în același timp și posibilitatea de a dobândi acele facultăți care să-i permită să viețuiască în lumea spirituală. Omul trebuie să ajungă la performanța de a-și recunoaște imperfecțiunile; el trebuie să învețe să și le suporte, având în același timp și perspectiva a ceea ce poate deveni prin eliminarea acestor imperfecțiuni și dobândirea acelor trăsături care încă îi lipsesc, contribuind la propria autodepășire; el va trebui să-și spună mereu: Dacă îmi privesc retrospectiv propria viață și mă raportează la reîncarnările anterioare, am reușit să fac din mine ceea ce sunt acum. Dar omul trebuie să aibă posibilitatea ca, pe lângă făptura sa proprie, să simtă și să cunoască și cealaltă făptură a sa, care îi spune: Dacă lucrezi la formarea ta, dacă faci tot ceea ce trebuie ca să contribui la dezvoltarea a ceea ce există în structura ființei tale intime, atunci poți deveni o entitate ca aceasta care se află lângă tine, ca un ideal autentic, la care să poți privi fără teamă și fără descurajare.

La această stare se poate ajunge numai atunci când te-ai autoeducat pentru dobândirea capacității de a învinge greutatea vieții. Dacă s-a ținut

MACROCOSMOS ȘI MICROCOSMOS

cont de necesitatea dobândirii în lumea fizică a puterii de a birui obstacolele, de a îndura suferințele, de a ne căli și a înfrunta adversitățile, înainte de a face primul pas în macrocosmos, din momentul în care s-a trecut peste acest stadiu apare și impulsul care ne asigură că vom reuși orice s-ar întâmpla cu noi, că vom trece peste toate greutățile pe care le avem de întâmpinat în această lume spirituală; căci vom dezvolta din ce în ce mai mult aptitudinile deja dobândite de a birui obstacolele.

Dacă cineva s-a pregătit într-o asemenea manieră, va avea o trăire cu totul deosebită, chiar de la intrarea sa în lumea elementală. Vom înțelege mai bine acest lucru dacă ne vom aminti încă o dată de faptul că temperamentul coleric este înrudit cu elementul „foc”, că cel sanguin se înrudește cu elementul „aer”, că temperamentul flegmatic se înrudește cu elementul „apa”, iar cel melancolic cu elementul „pământ”. Dacă cineva viețuiește în lumea elementală cu propriul temperament, atunci entitățile lumii elementale i se vor înfățișa conform afinității pe care o manifestă față de lucrurile din această lume. De exemplu, colericului îi vor apărea trăsăturile sale înflăcărate, corespunzător elementului „foc”, față de care are afinitate în această lume. O asemenea trăire arată cum ceea ce am dobândit în materie de tărie sufletească poate birui toate greutățile. Atunci încrederea în sine pe care am dobândit-o ne va permite să ne spunem: Vei avea puterea să te impui. Această forță este înrudită cu ceea ce rezultă din unirea tuturor elementelor și ne întâmpină în lumea spirituală, astfel încât să ne putem privi pe noi înșine ca pe o entitate exterioară. Dacă am hotărât să ne debarasăm de toate imperfecțiunile noastre și să le înfruntăm, aceasta acționează în așa fel încât acest om imperfect va putea sta în fața noastră fără ca vederea sa să ne zdrobească. Altminteri, ar acționa nimicitor. În viața obișnuită, prin sistarea conștientei, suntem protejați de un asemenea pericol. Dacă conștienta noastră nu ar conține să acționeze în fiecare seară, înainte de a adormi, atunci când dormim l-am avea în fața noastră pe omul imperfect care suntem, ceea ce ar fi copleșitor, dar am sta și înaintea celeilalte entități, care ne-ar arăta ceea ce putem deveni și cum ar trebui să. Din aceste considerente, la culcare, conștienta dispare. Dar dacă dobândim din ce în ce mai mult o maturitate care ne spune: Vei învinge

toate greutatea, atunci, treptat, se ridică ceea ce acoperă ca un
văl sufletul omenesc atunci când

RUDOLF STEINER

adoarme. Acest vâl devine din ce în ce mai transparent, până când vom avea în fața noastră replica propriei noastre făpturi, așa cum suntem de fapt, iar alături vom percepe cealaltă înfățișare pe care am putea-o dobândi. dacă ne modelăm în continuare și lucrăm asupra noastră. Ea se arată în toată splendoarea, măreția și gloria sa. în acest moment, se știe că această formă are o asemenea influență nimicitoare pentru ca noi nu suntem așa, deși așa ar trebui să fim. dar că, în fond, nu putem obține structura sufletească corectă decât când putem suporta această imagine. A avea asemenea trăiri înseamnă a trece pe lângă „Marele păzitor al pragului”.

„Marele păzitor al pragului” este cel care face să dispară conștiința, când adormim în mod obișnuit. Când dorim să pătrundem în lumea spirituală, în macrocosmos, el este acela care ne arată ceea ce ne lipsește și în primul rând ceea ce trebuie să mai facem pentru ca treptat-treptat să ne întregăm în această lume. J'e de o parte se simte nevoia stringentă de a-și face o părere despre aceste lucruri. dar pe de altă parte se constată o aversiune de a o face. Perioada actuală trebuie înțeleasă ca o perioadă de tranziție. în mod teoretic unii ar admite că sunt oameni nedesăvârșiți, imperfecti, dar de regulă nu se depășește această fază teoretică.

în așa-numita viață spirituală contemporană. în literatura actuală, denumirea de „spirit” reprezintă cu totul altceva decât ceea ce semnifică ea pentru Știința spiriuală. Puteți să vă convingeți singuri, găsind peste tot un sens diametral opus celui caracterizat mai sus. izvorât din lumea spirituală. Auziți peste tot câte o părere despre lume, de genul acesteia: Nu se poate ști acest lucru, și nici celălalt. Cât de des este întrebuințat în lumea fizică cuvîntul „se”. Prin acest cuvîntel omul și-a prestabilit o limită a cunoașterii, pe care crede că nu o va putea depăși. De fiecare dată când omul face apel la acest cuvîntel își dovedește sieși că nu este în stare să pătrundă noțiunea cu cunoaștere umană adevărată. în nici un moment din viață nu trebuie să ne spunem: Acest lucru se poate cunoaște sau nu.

în limba germană man; nu are echivalent în limba română. Se traduce cu „se”. în germană man este pronume nehotărât, persoana a III-a singular, se referă la una sau mai multe persoane, indiferent de gen; are un singur caz, nominativ

singular, și are deci numai funcție sintactică de subiect.
Echivalentul lui om în franceză. (Notatrad.)

MACROCOSMOS ȘI MICROCOSMOS

ci trebuie spus: Noi putem cunoaște atâta cât corespunde stării noastre actuale de dezvoltare. Noi putem vorbi despre un lucru sau altul în limita cunoștințelor noastre actuale. Cine vorbește altfel dă dovadă că este o persoană incapabilă să pătrundă și să înțeleagă noțiunea de autocunoaștere, căci altfel ar ști că suntem ființe capabile să evoluăm, iar cunoașterea este în funcție de stadiul actual al dezvoltării noastre. În limbajul cercetătorului spiritual lipsește cu desăvârșire acest cuvânt. El se va obișnui să citească literatura contemporană, așa încât, atunci când cineva spune „se” aceasta înseamnă „el”. Adică este vorba de el, de autorul celor scrise, și semnifică numai ceea ce știe acesta; dar lucrurile încep să devină îngrijorătoare atunci când respectivul merge mai departe și face din toate acestea o practică. Teoriile nu sunt periculoase, dar pot deveni periculoase atunci când se încearcă a fi transpuse în practică. Dacă, de exemplu, cineva spune ceva de genul: Eu știu ce poate și cât poate învăța un om, așadar, nu trebuie să mai fac nimic pentru a ajunge mai departe..., prin toate acestea nu face nimic altceva decât să se pună în calea evoluției sale. De fapt, există astăzi foarte mulți oameni care își închid astfel propria dezvoltare. Din punctul de vedere al cercetătorului Științei spirituale, acestora li se poate ura să doarmă în continuare liniștiți, căci ei nu vor ajunge să aibă o conștiință și nu li se va da la o parte vâlul nici măcar cât printr-o adiere de vânt, spre a li se arăta cât sunt de imperfecti în comparație cu ceea ce ar putea deveni cândva. Întregul mod de receptare senzitivă a oamenilor contemporani este de așa natură încât fac tot mai dens vâlul ce se așterne în fața lumii spirituale, așa încât ei să nu poată pătrunde cu folos în acesta și să treacă pe lângă „păzitorul pragului”, cea formă formidabilă. Noi trebuie însă să dăm la o parte vâlul. Dar pentru aceasta este necesar să ne facem următoarea făgăduială solemnă: Știm cât de imperfecti suntem în realitate, dar niciodată nu vom conțeni să ne străduim pentru a deveni tot mai perfecți. Cu un asemenea impuls se poate porni în marcosmos. Cine nu are voința puternică de a lucra asupra sa spre a se automodela continuu, acela ar trebui mai întâi să-și formeze o asemenea deprindere. Aceasta constituie contraponderea cunoașterii noastre. Trebuie mai întâi să ne autocunoaștem, dar aulocu-noașterea ar rămâne

literă moartă dacă ea nu ar fi dublată de o voință

RUDOLF STEINER

puternică, care să contribuie la autoperfecționarea noastră. Străbate prin timpuri maxima apolinică: „Cunoaște-te pe tine însuși”, care este corectă, dar de care mai depinde ceva. Nu reprezentările eronate sunt de fapt jumătăți de adevăruri, ca de exemplu o eventuală invitație la autocunoaștere, care nu este totodată și o invitație la o permanentă perfecționare. Dictonul „Cunoaște-te pe tine însuși” trebuie să-l acceptăm împreună cu reversul său, care este un îndemn la o continuă auto-desăvârșire. Să facem această făgăduială solemnă față de omul nostru superior, în fața căruia ne vom afla și asemenea căruia trebuie să devenim; abia atunci vom putea să ne încumetăm a păși încrezători în macrocosmos, căci numai așa, treptat-treptat, vom învăța să ne orientăm și să ne limpezim sufletește.

Am văzut, pe de o parte, că natura noastră se dovedește a fi înrudită cu ceea ce numim lumea elementală, și tot cu ea se înrudește și temperamentul nostru. Dar mai există ceva, în propria noastră entitate, cu care suntem înrudiți. În noi există ceva înrudit cu lucrurile care ne înconjoară, căci noi suntem extrași din Univers. De la ceea ce percepem în lumea fizică trebuie să trecem în lumea elementală și de aici, în continuare, în lumea spirituală. Ca ființe umane, trecem dintr-o întrupare într-alta. Dacă în actuala încarnare ești o persoană melancolică, prin ceea ce se transmite de la o reîncarnare la alta poți deveni un flegmatic sau o persoană sanguină. În diferite încarnări această unilateralitate se echilibrează, se uniformizează. Am obținut astfel reprezentarea că ființa noastră este mai mult, că mai suntem și altceva, chiar dacă acum suntem un melancolic. Cu aceeași ființă am putut fi, într-o viață anterioară, o persoană colerică, iar într-o viață viitoare să devenim o persoană sanguină. Esența noastră nu trece în aceste structuri temperamentale. Mai există și altceva, care se găsește și mai sus de orice. Dacă un clarvăzător contemporan observă pe cineva în lumea elementală, pe care îl vede ca o persoană melancolică, el își va spune: Este un fenomen trecător; este numai aparența unei încarnări. Omul, care acum, ca melancolic, reprezintă „pământul”, va reprezenta într-o altă încarnare, ca sanguin, „aerul”, dacă va fi coleric va reprezenta „focul”; melancolicul, care este cu predilecție o persoană interiorizată, produce un efect de respingere atunci când îl contempli din

MACROCOSMOS ȘI MICROCOSMOS

punct de vedere al lumii elementale; colericii apar ca și când ar împrăști înjur numai flăcări, în sens elemental și nu în sensul focului fizic".

Când pătrundem din lumea spirituală în lumea rațională întâlnim ceva asemănător ca atunci când ne apărem nouă înșine ca entități care putem învinge temperamentul nostru din ce în ce mai mult, echili-brându-ne de la o viață la alta. Ajungem astfel la limita lumii spirituale. Ajunși aici. întâlnim realități și entități spirituale etalate ca pe cadranul unui ceas universal. Entitățile ni se prezintă în imaginile Zodiacului, iar realitățile în cele ale planetelor. Dar prin această comparație nu am realizat mare lucru; va trebui să trecem dincolo de aceste entități; totalitatea acestor entități formează ierarhiile. Nu ne-am putea face însă o idee despre lumile superioare dacă nu am trece de la denumirile pe care le-am dat în conferința de ieri la însăși chintesența acestor entități. Am văzut că omul ne poate apărea într-o încarnare ca melancolic, într-o alta ca sanguin. Dar entitatea lui este mai mult de atât. Ea răzbate, depășește cu mult ceea ce putem să caracterizăm printr-o asemenea noțiune. Dacă ne-am format o imagine clară asupra faptului că entitățile denumite Serafimi, Heruvimi, Tronuri ș.a.m.d. — exprimate în spațiul fizic prin Zodiac — reprezintă de fapt mult mai mult decât o indică numele lor, înseamnă că ne-am creat o noțiune clară asupra acestei limite superioare a macrocosmosului. O ființă care ne apare într-o anumită situație ca spirit al înțelepciunii nu va rămâne mereu ca atare, încât să o putem caracteriza mereu astfel. Căci așa cum omul evoluează, tot astfel și entitățile pe care le întâlnim la limita superioară trec prin diferite stări, încât o dată le vom denumi într-un fel, iar altă dată într-altul. Entitățile evoluează o dată cu noile lor denumiri. Acestor nume le-am putea spune, în limbaj comun, ranguri. Când vorbim de spiritul voinței sau de cel al înțelepciunii este ca și când, aici, pe Pământ, am vorbi de un consilier guvernamental sau de un consilier guvernamental secret; la început a avut o funcție, apoi alta.

Pentru a nu fi greșit înțeleși trebuie să menționez că în compendiile de teosofie lumea elementală este denumită lume astrală. Ceea ce se numește aici lume spirituală constituie partea inferioară a lumii mentale. Dcvukhnn-u\ inferior; lumea

mentală superioară, Devukhan-ul superior, lumea-Arapa, este ceea ce aici a fost denumit ca fiind „lumea rațională”. (Nota editorului elvețian.)

RUDOLF STEINER

Și în cazul nostru aceeași entitate a fost spirit al înțelepciunii, în alt caz spirit al voinței etc. Entitățile evoluează în funcție de situație, parcurgând diferite trepte ierarhice; atâta vreme cât ne menținem în lumea spirituală, ele se prezintă într-o anumită relație una față de cealaltă. În momentul în care facem cunoștință cu o entitate evoluată din punct de vedere spiritual, când trecem de la denumirea rangului la perceperea entității însăși, atunci ne ridicăm în domeniul raționalului, trecem pe o treaptă superioară, pătrundem în lumea spirituală.

Dacă dorim să ajungem la o anumită treaptă a cunoașterii, trebuie, în general, să facem deosebirea între entitățile evolute și ceea ce ele sunt pe o anumită treaptă de dezvoltare. Trebuie să facem acest lucru atât cu entitățile care apar numai pe Pământ, cât și cu cele care se arată numai unei conștiințe clarvăzătoare în lumea spirituală. În acest sens se dă exemplul lui Buddha. Știți că Buddha a trăit în secolul al VI-lea înainte de Christos. Cine pătrunde în acest domeniu în mod spiritual trebuie să învețe să facă deosebirea între ceea ce, la vremea sa, era denumit „Buddha” și entitatea care s-a ridicat la această demnitate. Mai întâi el a fost un Bodhisattva, apoi, în încarnarea din secolul al VI-lea înainte de Christos, a devenit Buddha. Dar și înainte a fost aceeași entitate care va apărea ulterior ca „Buddha”. Această entitate a evoluat însă mai departe, încât, din anumite motive, nu a mai avut nevoie să se încarneze ca om trupesc. Ea a trăit mai departe în alte forme, devenind acum o entitate superioară. Ca Bodhisattva, acest om era unit cu evoluția Pământului; acum însă este o entitate care în evoluția sa în lumea spirituală poate fi găsită doar cu ochiul pătrunzător al clarvăzătorului. Dacă luați toate acestea ca pe o comparație, veți vedea cât trebuie să se facă o distincție între denumirea „Buddha” și entitatea căreia îi este atribuită funcția lui Buddha.

Același lucru se petrece și cu ierarhiile, căci și ele continuă să evolueze. Vedem astfel că, la limita lumii spirituale, anumite entități ating aceasta limită de sus în jos. căpătând anumite trăsături; ființe care îndeplinesc o funcție sau alta. pe care trebuie să le-o atribuim. Dacă ne ridicăm mai sus în lumea spirituală, reîntâlnim aceste entități care de această dată ne apar într-o evoluție animală. Această situație este specifică și omului în cursul încarnării sale. în fond, așa după cum vom

MACROCOSMOS ȘI MICROCOSMOS

cunoaște un om nu luând în considerare doar actuala sa încarnare, ci urmărindu-l pe tot parcursul său, din întrupare în întrupare, lot astfel vom cunoaște și entitățile superioare numai dacă suntem în stare să vedem dincolo de ceea ce semnifică faptele lor, aceste entități ele însele. A te preocupa de esențele spirituale și a participa la evoluția lor înseamnă a viețui în lumea rațională.

Deasupra „lumii raționale” mai există o lume superioară, din care vin acele forțe care ne fac capabili să ne depășim conștiința obișnuită normală și să dobândim o conștiință clarvăzătoare, înarmată cu ochi și ureche spirituală. Cât de minunat ar fi oare dacă ar trebui să explicăm trăsăturile omului cu ajutorul unor lumi care se află mai sus decât lumea spirituală și decât cea rațională? De fapt, omul devine participant la această lume spirituală atunci când în el se trezește conștiința clarvăzătoare. Este oare un miracol faptul că forțele care contribuie la deșteptarea acestei conștiințe provin dintr-o lume din care entitățile spirituale își adună forțele lor? Noi ne extragem conștiința rațională din lumea rațională. Dacă vrem să depășim această lume, atunci va trebui să ne procurăm forțele dintr-o lume mai evoluată. În acest fel ajungem în lumea arhetipurilor¹ or² arc³ ma pe care ne-o propunem este de a caracteriza organele de care avem nevoie pentru a dobândi o viziune imaginativă. Va trebui să arătăm cum apar în lumea arhetipurilor forțele care îi formează omului organele necesare pentru a-și dobândi o conștiință imaginativă. Subiectul pe care ni-l propunem pentru data viitoare este: Aflarea legăturii dintre prima treaptă a cunoașterii superioare și lumea spirituală a arhetipurilor. Vom trece apoi mai departe și vom descrie lumea inspirată și lumea intuitivă, arătând cum poate omul să se integreze în lumile superioare, în sensul pe care îl dăm în stadiul cultural actual acestei noțiuni — să poată deveni un cetățean al acelor lumi, așa cum este aici, în plan fizic, în spațiul care ne înconjoară și cum poate el să pășească în acele lumi în care, în anumite privințe, este ființa cea mai de jos; și după cum, aici, poate privi spre alte zone care se găsesc sub el, acolo el își poate ridica privirea spre acele entități evolute care se află deasupra sa. Permanent omul face cunoștință cu entități și realități noi, atunci când pornește pe drumul care duce în

macrocosmos.

FORMAREA IMPRESIILOR SENZORIALE

SISTEMUL NERVOS CA SISTEM SOLAR INTERIOR

Pentru buna înțelegere a celor pe care urmează să le prezentăm în continuare este bine ca prelegerea de astăzi să o începem observând încă o dată omul în momentul trezirii sale, dar de această dată concentrându-ne atenția asupra a tot ceea ce acționează din lumea spirituală, ca să spunem așa, asupra structurii sale. Când se trezește, are loc un transfer al întregii entități sufletești a omului din macrocosmosul în care el s-a cufundat în timpul somnului înapoi în microcosmos. Este de înțeles faptul că în starea de conștientă normală omul este prost informat asupra fenomenelor de interacțiune ale acțiunii propriu-zise care au loc între maciocosmos și microcosmos. Așa, de exemplu, de regulă, există părerea că ceea ce numim „Eu” sălăsluiește doar în noi, în creierul nostru. Dar dacă ținem cont de faptul că în timpul somnului omul se află în afara învelișului său trupesc, împreună cu corpul său astral și cu Eul său, este clar că în timpul nopții nu trebuie, în nici un caz, să căutăm Eul în limitele pielii noastre, ci acolo unde se află în voia sa, revărsat în sferele Universului, în lumile de care am vorbit, și anume în lumea elementală, în lumea spirituală și în cea rațională sau chiar în aceea despre care dorim să discutăm astăzi și care se situează mai sus, în lumea prototipurilor spirituale ale tuturor lucrurilor, Așa-zicând, Eul s-a revărsat în imensitatea cosmică, s-a dizolvat în ea și de aceea reintrarea sa în corp dimineța, la trezire, nu trebuie înțeleasă în sensul că Eul s-ar afla acolo undeva și se strecoară în noi, ci ca un proces de condensare, de adunare; el se tot adună de pe unde s-a răsfirat și se comprimă din ce în ce mai mult. Începând să pătrundă în corpul fizic și în cel eteric, până când

MACROCOSMOS ȘI MICROCOSMOS

ajunge acolo la o anumită densitate. Acest fenomen se arată numai unei conștiințe clarvăzătoare. Acest Eu nu pătrunde complet nici în starea de conștiință din timpul zilei. Pentru conștiința clarvăzătoare Eul este ceva care, într-un fel anume, se află mereu și în preajma omului. Eul uman se suprapune doar parțial cu ceea ce percepem ca fiind corpul omenesc fizic.

■^F Am putea chiar spune că și în ceea ce privește entitatea sa substanțială ui se află mereu în preajma noastră. Putem numi aura Eului ceea ce clarvăzătorul vede ca aură-lumină. Pmul este permanent învăluit într-un asemenea nor spiritual-substanțial. Eul nu poate fi căutat la întâmplare, într-un loc sau altul, căci el umple spațiul înconjurător prin această aură-lumină, întreaga aură-Eu a omului. Dimineața Eul se adună din toate părțile, din toate entitățile și realitățile Universului, pe care le-am descris ca fiind lumea rațională, lumea spirituală și lumea elementală.

Să mai zăbovim puțin asupra pătrunderii Eului în trupul propriu-zis al omului și să percepem totul în jurul nostru: culorile, sunetele, impresiile luminoase? De exemplu, dimineața ne aruncăm privirea pe o suprafață albastră și avem* ca primă impresie senzorială culoarea albastră. Cum se face că ne apare culoarea albastră? Conștiința umană obișnuită este complet nelămurită asupra felului în care se petrece acest lucru. Acest lucru are loc datorită faptului că în timp ce vine din macrocosmos, intrând în microcosmos, Eul întâlnește un fel de stavilă care se opune intrării năvalnice a forțelor spirituale, cele pe care le numim lumea elementală. Este ceva care nu lasă lumea elementală să pătrundă dintr-o dată în totalitate, ci doar în parte. Dacă privim o suprafață de culoare albastră pe care o avem în fața noastră, înseamnă că prin ea pătrund aceste forțe, cu excepția unei anumite părți a lumii elementale. Ceea ce este reținut din lumea elementală este ceea ce omului îi apare ca o imagine reflectată și această reflectare este culoarea albastră de care am vorbit. Tot ceea ce am descris ca aparținând lumii elementale din punct de vedere spiritual, și care se referă la „pământ”, „apă”, „aer”, „foc”, începe să se reverse; prin ochi pătrund toate elementele existente în această lume, cu excepția celor pe care le vedem. Percepția senzorială se produce datorită faptului că ochiul nostru reține din lumea elementală lumina, urechea reține sunetul, iar restul structurii reține o parte a căldurii; ceea ce nu a fost reținut pătrunde în noi. Am putea în

acest fel să completăm cele spuse în prelegerile anterioare, că
„Ochiul se

RUDOLF STEINER

formează la lumină, pentru lumină", în felul următor: El nu se formează din ceea ce se reflectă, ci din ceea ce lasă să treacă și aceasta constituie o parte a lumii elementale. Dar se revarsă și ceva din lumea spirituală, din toate celelalte lumi. Astfel încât acum putem spune că toate aceste forțe izvorăsc, respectiv își au originea, în lumile suprasensibile. De aici reține ochiul anumite forțe; ceea ce nu se revarsă în noi înșine, ceea ce reține reprezintă suma percepțiilor noastre. Așadar, vedem ceea ce nu lăsăm să pătrundă înăuntru. În schimb, ceea ce permitem să pătrundă este ceea ce a format organizarea fizică a ochiului. Respingem unele forțe și le lăsăm pe altele să pătrundă. Dacă ne privim în oglindă globul ocular, vedem de asemenea numai ceea ce el nu permite să treacă. În lumea elementală există așadar o parte a acelor forțe care au format ochiul nostru. Ca urmare putem spune: Forțele lumii elementale, pe care nu le vedem, și pe care nu le percepem cu celelalte simțuri ale noastre, sunt cele care formează simțul văzului, de asemenea și celelalte simțuri. Ca ființe senzoriale ne-am format din lumea elementală; lumea pe care o vedem atunci când suntem capabili să pătrundem în lumea elementală este lumea care ne formează simțurile.

Atunci când simțul este limitat spre interior, pe peretele posterior al ochiului se găsește o a doua oglindă, căci pătrund aici și alte forțe, în afara celor reflectate și care aparțin unei alte lumi. Atunci sunt reținute și reflectate chiar forțele elementale. Datorită acestui lucru ele încetează să mai acționeze și în spate pătrund doar forțele lumii spirituale, forțe care contribuie la formarea nervului nostru optic. Așa precum ochiul are un nerv optic, tot astfel și urechea are nervul său auditiv, datorită efluviilor din lumea spirituală. Din ea izvorăsc forțele și entitățile care compun ansamblul întregului nostru sistem nervos. Nervii noștri sunt astfel ordonați potrivit legilor care guvernează în spațiu lumea planetară, după cum am văzut atunci când am considerat planetele ca pe o supraexpresie exterioară pentru ceea ce acționează ca realități și entități spirituale. Dacă așa se prezintă lucrurile, în sensul că asupra nervilor noștri acționează lumea spirituală, atunci înseamnă că, în ceea ce privește ritmicitatea, la baza sistemului nostru nervos trebuie să stea ceva corespunzător sistemului solar. Sistemul nervos trebuie să

fie un sistem solar intern, căci el este organizat în concondanță cu lumea celestă.

MACROCOSMOS ȘI MICROCOSMOS

Ne punem întrebarea firească dacă sistemul nostru nervos se prezintă, într-adevăr, ca o reflectare a sistemului solar. Știm cu toții că timpul se reglează după poziția Pământului față de Soare și în decursul anului prin poziția față de cele douăsprezece constelații zodiacale. Aceasta constituie o împărțire a timpului rezultată din legitimitatea proprie cifrei 12, ca cifră care exprimă mișcările regulate din sistemul solar. Un an are douăsprezece luni, iar lunile cele mai lungi au treizeci și una de zile. Toate acestea au rezultat ca urmare a observării poziției corpurilor cerești unele față de celelalte, existând o anumită corelație cu sistemul nostru de timp. Cele mai lungi luni au, așadar, treizeci și una de zile, altele au numai treizeci de zile, iar luna februarie are douăzeci și opt sau douăzeci și nouă de zile. Aici avem de-a face cu o anumită neregularitate; există un motiv bine justificat pentru acest lucru, dar acum nu ne propunem să ne angajăm într-o asemenea discuție.

Să încercăm să aducem această ciudată împărțire a timpului în fața sufletului și să ne întrebăm cum ar trebui să se reflecte în sistemul nostru nervos ceea ce acționează acolo, în Cosmos. Dacă, într-adevăr, ceea ce stă la baza marelui Univers constituie și forțele formative ale sistemului nostru nervos, înseamnă că acest lucru trebuie să se oglindească și în noi: avem doisprezece nervi cranieni și treizeci și una de perechi de nervi spinali. În acest fel se reflectă în noi legitățile cosmice, în nervii spinali și în cei cranieni. Existența unei anume neregularități se explică prin faptul că omul trebuie să devină o ființă autonomă, independentă de tot ceea ce se întâmplă în spațiul înconjurător. Așa cum parcurgerea Zodiacului se reglează în cele douăsprezece luni în acord cu mersul Soarelui, iar acesta se reflectă în cei doisprezece nervi ai creierului, tot astfel și zilele unei luni se reglează în funcție de rotația Lunii; ar rezulta, ca urmare, doar douăzeci și opt de zile. Care este legătura celor treizeci și una de zile ale lunii cu sistemul nervos al omului? Noi avem în plus trei perechi de nervi, așadar în total treizeci și una de perechi de nervi, prin care am devenit independenți, altfel și în acest caz ne-am afla sub incidența numărului 28.

Ajungem acum la cea de a treia parte a reflectării. Sistemul nostru nervos este clădit de lumea spirituală. La locul de urgență a nervilor de la nivelul creierului are loc o nouă

reflectare. Aici este reținută lumea spirituală și nu pătrunde decât ceea ce am învățat în lumea rațională. In

RUDOLF 5VTEINER

această lume acționează forțele ierarhiilor și se clădește ceea ce se află în spatele nervilor noștri, creierul și măduva spinării. În creier și în măduva spinării avem rezultatul întregii activități care provine, în ultimă instanță, din lumea rațională. Cel care pătrunde clarvăzător în lumea spirituală găsește reprezentările exacte ale prototipurilor de la nivelul sistemului nervilor creierului și ai măduvei spinării. Fără să ne putem împotrivi, prin noi pătrunde lumea arhetipurilor.

Prin ce putem avea conștienta unei reprezentări în viața noastră obișnuită? Prin aceea că o putem reține. Suntem un produs al lumii elementale; suntem conștienți de simțurile noastre prin faptul că reținem o parte din lumea elementală. Suntem conștienți de lumea spirituală într-un anume fel, dar numai în imagini reflectate. Suntem un produs, așadar, al lumii spirituale, ne dăm seama de nervii noștri prin faptul că reținem o parte din lumea spirituală. Ce cunoaște omul din lumea elementală? Ceea ce i se reflectă prin simțurile sale: lumina, sunetele etc. Ce cunoaște omul din lumea spirituală? Tocmai ceea ce îi reflectă nervii săi. Ceea ce în mod obișnuit numim legi ale naturii nu reprezintă nimic altceva decât o reflectare atenuată a lumii spirituale. Ceea ce consideră omul ca fiind rațiunea sa nu constituie decât o reflectare estompată a lumii raționale; ceea ce desemnăm în mod obișnuit prin intelect nu este decât o reflectare voalată, palidă, a lumii raționale propriu-zise. Ce ar trebui să facem, dacă vrem să ajungem în situația de a vedea mult mai mult decât am relatat până acum? Trebuie să fim în măsură de a reține mult mai mult. Dacă vrem să viețuim în mod conștient influența lumii arhetipurilor, atunci va trebui să putem să reținem cât mai multe din aceste arhetipuri.

Putem avea organe fizice de simț numai prin aceea că lăsăm să pătrundă în noi lumea elementală, pe care apoi o reținem. Putem avea un sistem nervos numai prin aceea că lăsăm să pătrundă în noi lumea spirituală, pe care apoi o reținem. Numai pentru aceea s-a format creierul, forța rațională din noi, pentru a lăsa să pătrundă în noi lumea rațională, pe care să o reținem. Dacă s-ar forma și alte organe, mult mai deosebite, am avea posibilitatea să reținem în noi o lume mai înaltă. Pentru aceasta ar trebui să-i putem ieși noi în întâmpinare cu ceva, așa cum în creierul nostru noi trimitem ceea ce reține lumea rațională. Prin

urmare, omul trebuie să facă ceva pentru a putea obține forțele unei lumi mai elevate, dacă dorește să evolueze pe o treaptă superioară în

MACROCOSMOS ȘI MICROCOSMOS

adevăratul sens al cuvântului. Pentru aceasta trebuie să facă ceva pentru a reține o lume superioară, care altfel ar trece prin el. El trebuie să-și creeze în acest sens un dispozitiv propriu de reflectare. În sensul în care omul contemporan poate și trebuie să facă acest lucru, Știința spirituală creează un dispozitiv care pornește de la cunoașterea imaginativă. Ceea ce cunoaște omul de regulă este lumea fizică din jurul său. Dacă vrea să ajungă la trepte superioare ale cunoașterii, va trebui să facă ceva pentru a-și crea și organele superioare aferente. El trebuie să-și aducă în sine o lume superioară, la starea de echilibru. Prin urmare, omul trebuie să desfășoare în el o activitate nouă, care să se opună lumii arhetipurilor. Este imposibil ca omul să ajungă pe trepte superioare ale cunoașterii rezumându-se doar la ceea ce obține printr-o conștiință normală. Noua sa activitate va trebui să se desfășoare astfel, încât să-i permită să treacă printr-o serie de trăiri interioare care nu se înscriu în categoria trăirilor obișnuite, ca de exemplu prin reprezentarea a ceea ce numim rosacrucă. Cum se procedează pentru a avea această reprezentare a rosacrucii ca o trăire interioară autentică?

Maestrul spiritual, care intenționează să-și conducă discipolul în lumile superioare, îi va spune: Privește chiar și această plantă, care crește din pământ, și vei vedea cum îi dau tulpina și frunzele și mai târziu florile. Toate acestea se petrec datorită sevei sale verzi. Compară acum această plantă cu un om. Știm că prin om circulă sângele, care este expresia exterioară a pornirilor, dorințelor și pasiunilor sale, prin faptul că omul este o entitate înzestrată cu un Eu. Omul ne apare ca o ființă mult superioară în comparație cu planta. Numai un fantezist și-ar putea imagina că planta trăiește conștient, că ea poate să oglindească în interior o impresie. Avem conștiință nu datorită faptului că exercităm o activitate, ci pentru că în interior se reflectă o impresie. Omul este capabil să aibă reprezentarea interioară a unei impresii. Într-o anumită privință el s-a dezvoltat, așadar, la un nivel superior plantei, dar, pe de altă parte, tocmai datorită acestui lucru trebuie să ținem cont și de micimea sa, adică de posibilitatea de a se înșela. Planta nu se poate înșela, ea nu are o natură superioară și alta inferioară, ea nu are, conform unei naturi inferioare, porniri și dorințe degradante; ca ființă pământeană, omul are ceva din domeniul

cel mai de jos, precum și o umbră a domeniului celui mai înalt;

RUDOLF STEINER

de aceea am putea vorbi despre o puritate a plantei în antiteză cu pornirile, dorințele și pasiunile omului. Omul, prin sângele său, a devenit o entitate care s-a ridicat conștient pe o treaptă superioară în comparație cu planta, totodată însă a și regresat într-un fel de degradare. Omul va trebui prin el însuși să obțină ceea ce are în plus planta și să devină stăpân pe sângele său. pe pornirile, dorințele și pasiunile sale. Va ajunge la acest stadiu atunci când, datorită naturii sale superioare, va reuși victoria asupra naturii sale inferioare, când sângele său roșu va deveni tot atât de inocent ca și seva care se roșește în trandafirul roșu. Acesta este un simbol pentru ceea ce trebuie să devină omul atunci când ajunge stăpân asupra naturii sale josnice. Privim trandafirul ca pe un simbol, ca pe un ideal pentru sângele purificat. Și dacă apoi împreună trandafirii cu crucea de lemn, neagră, cu ceea ce mai rămâne din plantă, după ce ea moare, atunci rosacrucea devine un simbol al biruinței omului, al victoriei naturii sale superioare asupra celei inferioare. În crucea de lemn neagră avem simbolul naturii inferioare învinse, în trandafiri simbolul evoluției naturii superioare a omului. Așadar, rosacrucea reprezintă simbolul dezvoltării omului în Univers. Jiu avem în fața noastră o noțiune abstractă, ci ea reprezintă o trăire, o simțire pe care o putem contempla.

Acest lucru vrea să arate că omul poate avea reprezentări cărora nu le corespunde nimic exterior. Cine ar vrea să rămână numai în sfera conștientei normale, unde reprezentările se referă permanent la ceva exterior, acela ar spune că trebuie să fii un mare fantezist, că reprezentările nu sunt autentice atunci când nu înfățișează ceva exterior. Dar tocmai despre acest lucru este vorba, anume că dorim să ne dezvoltăm în suflet o facultate, o aptitudine care nu există în conștiința noastră normală și că tindem spre o activitate în baza căreia să elaborăm în noi reprezentări care se află într-o anumită relație cu lumea exterioară, dar care totuși nu sunt ca aceasta. Rosacrucea se află într-o anumită relație cu lumea exterioară, dar felul în care se constituie această relație este creația noastră proprie. Cu sentimente însuflețite plămuită rosacrucea în propria noastră reprezentare.

Pentru a ne înțelege pe deplin, doresc să mai prezint și un alt simbol sufletesc. Să urmărim viața obișnuită a unui om, așa

MACROCOSMOS ȘI MICROCOSMOS

el zilele vieții sale obișnuite. Întâlnim alternanța zi-noapte și trezi-re-culcare. În timpul zilei există o serie de trăiri, în timpul nopții, fără participarea noastră conștientă, sunt extrase forțe din lumea spirituală. Trăirile din timpul nopții se petrec în subconștient. Dacă uneori, în scopul de a ne cunoaște, facem un popas în sinea noastră, se întâmplă să ne întrebăm: Ce se întâmplă cu evoluția ta? Mai avansezi? A constituit oare pentru tine trăirea fiecărui eveniment al zilei un imbold care să te mobilizeze să faci un pas înainte? Are omul motive să fie mulțumit că zilnic face pași mărunți în acest sens, în vreme ce ziua are o serie de trăiri, iar în timpul nopții primește forțe revigoratoare? Fiecare zi trebuie trăită intens pentru ca într-adevăr să te maturizezi puțin. Dacă ne întrebăm care este cota zilnică de maturizare, vom ajunge la concluzia că avansarea zilnică a Eului nostru este destul de lentă, deși suntem martorii multor trăiri. Dacă privim retrospectiv asupra celei mai favorabile perioade a vieții noastre, copilăria, vom constata ce progrese uluitoare face copilul în raport cu viața sa ulterioară. Un călător în jurul pământului nu asimilează prin călătoria sa atât de multe câte învață un copil de la doica sa.

Mersul ascendent al Eului poate fi reprezentat grafic printr-o linie șerpuită (vezi desenul). Linia verticală în jurul căreia se răsucește linia șerpuită reprezintă progresul înregistrat, linia șerpuită redă trăirile din timpul zilei, linia punctată redă trăirile din timpul nopții. Avem, iată, în fața noastră un simbol pentru viața umană.

Ne putem imagina tot felul de simboluri, începând de la cele mai simple și până la cele mai complicate. Un simbol simplu ar putea fi și următorul: Să ne imaginăm cum crește o plantă, de la faza de încolțire, cum sedez- \; [_ ^ / voltă și îi dau frunzele și până la formarea fructelor, cum apoi se îndreaptă spre uscare și să ne imaginăm un simbol pe tot acest parcurs, de la ivirea primului mugur și până la uscarea ei. În rosacruce mai există un simbol al evoluției omului, de la o ființă inferioară către una superioară, în bagheta lui Mercur, un simbol al trăirilor diurne și al celor nocturne, ca și al evoluției Eului. Ne putem imagina tot felul de

RUDOLF STEINER

simboluri. Ele nu reflectă nimic exterior, dar atunci când ne cufundăm în sinea noastră, lăsându-ne în voia lor, ne obișnuim sufletul cu o activitate pe care nu am mai făcut-o până atunci. Totalitatea acestor activități formează un produs de forțe interioare care pot reține lumea arhetipurilor.

Simbolurile nu trebuie neapărat să fie doar imagini; ele pot fi și cuvinte. În doar câteva cuvinte pot fi sintetizate adevăruri universale. Dacă adevărurile universale sunt comprimate în fraze sugestive, obținem o forță prin care putem da substanțialitate sufletului nostru. Printr-o asemenea lucrare asupra sieși omul clădește conștient, ceea ce de altfel a făcut și lumea exterioară fără concursul său, înzestrându-l cu creierul care s-a format în lumea rațională etc. El însuși își modelează organele, mai presus de creierul său, organe care nu sunt vizibile, întrucât se află deasupra a ceea ce este fizic. Așa cum din lumea elementală se formează ochiul, din lumea mentală se formează nervii, din cea rațională se formează creierul, tot astfel și din lumea arhetipurilor se formează organe spirituale superioare, care încet-încet ne dau posibilitatea să pătrundem în aceste lumi elevate și să le percepem. Aceste organe de percepere superioară apar ca o plăsmuire florală spirituală, iată de ce ele se numesc flori de lotus, sau roți spirituale, sau chakram.

Așa se face că celor care practică asemenea exerciții li se deschid organe noi, de exemplu le apare în frunte un semn de forma unei roți, sau în formă de floare, o floare de lotus cu două frunze. Acesta este un organ senzorial spiritual. Așa cum există un organ senzorial fizic, prin care conștientizăm lumea din jurul nostru, tot astfel există și organe senzoriale spirituale pentru a ne conștientiza lumea rațională, care nu poate fi văzută cu ochii fizici obișnuți. Aceste flori de lotus sunt forțele germinative și sistemul de forțe care lăstăresc din sufletul omului.

Un al doilea asemenea organ se poate forma în regiunea laringelui, un altul în regiunea inimii. Asemenea organe de percepție spirituală creezi continuu, dacă te lași pătruns și mereu repătmns, cu răbdare și în mod energic, de asemenea reprezentări care nu sunt simple reprezentări exterioare, dar acționează asupra sufletului, creând forțe care înfruntă arhetipurile.

MACROCOSMOS ȘI MICROCOSMOS

Nu este suficient doar atât. Un clarvăzător poate vedea în om aceste organe senzoriale superioare. Dar pentru aceasta ele trebuie mai întâi să se fi dezvoltat atât încât să poată fi văzute. Până acum ele s-au format într-o lume mult mai elevată decât lumile din care provenim noi. Urmează în continuare pregătirea pentru percepția propriu-zisă. Cel care dobândește gândire imaginativă și este conștient că a realizat ceva știe că se îndreaptă spre o etapă mult mai dificilă, aceea a muncii asupra sufletului. Prima etapă constă în imaginarea și exersarea cât mai multor reprezentări simbolice — care pot fi date corespunzător cu fiecare individualitate —, așa încât, cu răbdare și perseverență, să se poată dezvolta organele senzoriale superioare. Îndată ce ai dobândit o oarecare iscusință în imaginarea unor asemenea simboluri, după ce ți-ai activat gândirea în felul arătat, prin meditații și concentrare, după ce ai obținut, prin această gândire activată, tabloul imaginat, este necesar să îndepărtezi, să ștergi cu toată energia din conștientă asemenea imagini și să nu mai iei în considerare decât ceea ce au creat ele. Când am conceput rosacrucea, am avut multe lucruri în vedere, și abia apoi ne-am imaginat acest simbol. Să lăsăm deoparte acest simbol și să ne concentrăm asupra efortului depus la construirea simbolului, făcând abstracție de produs. Ne dedicăm în exclusivitate activității de creare a simbolurilor, întrebându-ne: Cum ai reușit așa ceva? Majoritatea oamenilor trebuie să facă multe, multe încercări pentru a putea trece de la simbol la activitatea creatoare de simboluri, iar acest lucru va dura mult timp. Vor trebui create nenumărate simboluri, până să le poți abandona deliberat, să reușești să viețuiești ceva care este activitate creatoare de simboluri. Dacă ai exersai asiduu, timp îndelungat, așa încât să simți lăuntric un clocot, un tumult, înseamnă că s-a făcut deja un pas înainte. Se ajunge, de fapt, la momentul în care nu numai că se deschid organe de simț superioare, de genul florii de lotus, dar apare ca o străfulgerare ceva cu totul nou, de care nu am avut până acum nici un fel de presimțire, când începe să ni se reveleze lumea spirituală și căpătăm un nou orizont. Abia acum avem o viețuire adevărată a lumii spirituale exterioare, abia acum o experimentăm cu adevărat.

RUDOLF STEINER

După ce am depășii aceste faze, conștienta nu va înceta în momentul adormirii. Prin aceasta apare posibilitatea de a reține, de a capta mai mult. În continuare se viețuiește în felul următor: lumea înconjurătoare, obișnuită, rămâne în urmă; acum se creează în continuare simboluri; apoi în față apare întunericul. Dar conștienta nu se întrerupe, ci ea este clocotitoare, tumultuoasă, datorită propriei sale activități. Anterior reținusem lumea arhetipurilor, acum reținem lumea rațională, dar în sens invers, din partea opusă. Acum se reține ceea ce de obicei pătrunde în interior. Înainte, se vedea numai umbra lumii raționale în activitatea proprie; acum o vedem din partea opusă; vedem entitățile pe care le-am numit ierarhii. Încet-încet totul se însuflețește. Acesta este pasul următor care trebuie făcut. Dar aceasta nu este totul. Un alt pas constă în a renunța și la această activitate, ceea ce va dura mult mai mult. Vom constata noi înșine ce greu se realizează acest lucru; căci regula constă în faptul că omul adoarme cu adevărat sau ajunge într-o stare asemănătoare somnului atunci când nu mai este deloc conștient. Dacă va mai păstra totuși ceva din ea, atunci înseamnă că a ajuns într-un moment în care reține nu numai lumea rațională, dar și lumea spirituală din sens opus. Atunci vede realitățile și entitățile spirituale. În timp ce cunoașterea anterioară, la care ajunsesem în faza de a renunța la simboluri, se numește cunoaștere inspirată, faza următoare, în care se întrerupe și propria activitate, se numește cunoaștere intuitivă. Abia când ai conștienta golită, abia atunci înțelegi cum se corelează lucrurile în lumea spirituală, abia atunci vezi entitățile care viețuiesc în realitățile naturii și în legitățile naturii. obținând imaginea autentică a ceastei lumi.

Am parcurs un traseu al cunoașterii noii evoluții spirituale. Aici se realizează ceva. Această metodă dezvoltă, în primul rând, organele de care are nevoie omul, așa încât cunoașterea imaginativă și cea intuitivă să-l conducă în lumea spirituală, în care poate arunca o privire. Ajuns la această cunoaștere intuitivă, va putea să se integreze și în lumea ele-mentală, anume într-un asemenea chip încât să nu pătrundă nepregătit, ci, dimpotrivă, ea prezentându-i-se ca un punct terminus. Pentru marea majoritate a oamenilor, acesta este un drum greu de parcurs din toate punctele de vedere, întrucât cere o mare

abnegație și perseverență.

MACROCOSMOS SI MjCRCTraMr*

În primul rând este nevoie ca omul să persevereze fc, multe simboluri și să aștepte apariția «S?» * ^ Cat nBU nu i se revelează nimic. De cele mai muftet0iT Perccpî,e-a,tm,nteri

sigur, ci înainte de toate ei vor să SŞ^Z T ** " *"" repede un succes. Dar la acesta se aJU 1 T^ 7""** ^ renunțare la sine. Întâi de toate trebui luc^Ur ""T* proprii, pentru ca astfel, încet-încet, să T'TT* T^ "7 este la început ceva cu totul estompat. Abia anoi ,.» -

sPintuaJa

lumea rațională și din cea spiritual în c a Sem,T * 7™ *"
 în continuare rezultate și se ajunge mai LÎ*" , ' ^ " ^ ^
 intuitivcabiaatunci totui c^cL^ă^~^T^
 s-a ajuns la o saturație, la o impregnJ^S^T^I^
 acestea pot fi descrise numai din'puTctT^Z T ^
 intuitive.Numa]atundcândexistăobuct,t!cuV]^ ^ Sf
 când se procedează cu răbdare si perseverentT^ S,mb°,Unl°r'
 aferente se poate resimți un progres,daT sten^ °rgand°r
 început nu vom vedea decât foarte puțin d,,Ume T' ** *
 munca lăuntrică, sentimentul de renunțare va h" -
 ur*inaceasta

activitate trebuie să fie însoțită de JZfc R1T ^ *
 târziu. Dar este un drum sigur care duce ÎTi P " ^ mai
 deasupra lumii noastre, dacă ai parcurs iu^TJ ' ^
 Simțământul este casi cum ti-ai fiLorpomri8ndin\Imag,na,1Ve-
 superioară. Apoi se ajunge treptat ,a ^ZZ^ In aces, sens
 puteți găsi o schiță în cartea Cum scl!rT ' aCeSteia"
 creierul - reprezintă simboluri a,Vmacro«C«1"1iT**' trebuie
 lucrat asupra omului, pentru a-, ^ ^™ a,m

Din noi înșine facem să se înalțe omul nostru spiritual; ne autodepășim prin progresul realizat în evoluția noastră. Cine își ia în serios propria sa formare nu se îndoiește că o perfecționare în continuare este posibilă. Și fiindcă pe treapta sa actuală de dezvoltare omul a ajuns o ființă conștientă, va trebui ca, în mod conștient, să-și ia în propriile mâini și propășirea sa. Absolut tot ceea ce am prezentat până acum poate fi exprimat de fiecare într-o deplină conștientă. Dacă a avut un maestru spiritual, poate renunța la acesta, nu mai are nevoie de el, cum era în cazul vechilor metode, ca de cineva care să preia ceva de la învățăcel sau de la care să primească ceva, când discipolul era dependent de învățător; acest lucru nu mai corespunde nivelului de conștientă al omului modern. Astăzi se acordă unui maestru spiritual aceeași încredere care se acordă unui profesor de matematică, de exemplu. Dacă nu accepți ideea că un profesor știe mai mult decât știi tu însuși, nu este nevoie să apelezi la el. În același sens te lași sub îndrumarea unei călăuze pentru a-ți da indicații, a-ți sugera simbolurile. Numai așa se poate vedea la ce poate duce un simbol. Apoi, treptat-treptat, devii propriul tău stăpân numai dacă instrucțiunile respective sunt urmate cu strictețe, din suflet, precum indicațiile date de un profesor de matematică. Aceasta constituie chintesenta noii metode intuitive, care corespunde în cel mai înalt grad omului independent, în care rolul îndrumătorului se rezumă numai la a da sfaturi cum se poate avansa. Etapele se succed astfel, încât cel ce se inițiază să parcurgă mereu noi stadii. Pentru timpurile îndepărtate erau necesare alte metode de inițiere. Pentru omul contemporan, metoda rosacruciană, cunoscută după simbolul cel mai important, este metoda cea mai adecvată și mai corectă pentru sufletul său. Observăm, așadar, că pe lângă metodele descrise există și o metodă modernă anume, care îl călăuzește pe om, în modul arătat, spre lumile superioare.

Dacă omul va lucra pas cu pas asupra lui însuși, va pătrunde, dezvoltându-se, în aceste lumi superioare. Astăzi am schițat în linii generale ceea ce are omul de făcut pentru a pătrunde în aceste lumi; despre ceea ce devine el și ce i se revelează vom vorbi mâine.

ORGANELE CUNOAȘTERE SPIRITUALE
CONTEMPLAREA EULUI DIN DOUĂSPREZECE
PUNCTE DE VEDERE

Ieri am discutat despre așa-numita cale rosacruciană care duce spre lumile spirituale; am atras atenția asupra faptului că acest drum se potrivește cel mai bine omului modern și corespunde legilor umanității. Tot cu această ocazie am mai arătat că omul, luând anumite măsuri în viața sa sufletească, urcă treptele cunoașterii, ale cunoașterii inspirate și ale celei intuitive. Dacă ne-am rezuma doar la cele prezentate ieri, dacă nu am avea la dispoziție decât metodele aferente sufletului, pe care să le aplicăm arbitrar, atunci ascensiunea celor trei trepte ar trebui să se desfășoare în sensul celor descrise ieri. Mai întâi, ar trebui formate organele cunoașterii spirituale și abia după o perioadă plină de dăruire și renunțări am putea să urcăm de la o trăire abia perceptibilă la una autentică. În ciclul actual de dezvoltare a umanității nu suntem limitați numai la ceea ce întreprinzi în mod arbitrar cu sufletul propriu. Într-un viitor îndepărtat, când totul va depinde de voința proprie, legile dezvoltării vor fi cu totul altele, așa încât de la bun început se va putea pătrunde conștient în lumea spirituală. Firește că și astăzi este posibil așa ceva, dar numai datorită faptului că în evoluția omului intervine ceva în ajutor. Sunt forțele tonifiante ale somnului. Nu am vorbit până acum despre ceea ce numim forțele întăritoare ale somnului și cum acționează ele asupra celui care este implicat într-o asemenea evoluție spirituală. Dacă în evoluția sa omul nu ar dispune de somn, i-ar trebui mult mai mult timp ca să poată ajunge la trăirile deosebite care survin prin metodele descrise. Tocmai faptul că viața omului pendulează între veghe și somn

RUDOLF STEINER

este în beneficiul său atunci când își educă dezvoltarea acelor organe de genul florii de lotus prin intervenția acestor forțe în timpul somnului. Chiar dacă la început prin forile de lotus nu se poate încă percepe nimic, în timpul somnului, din lumile superioare, din macrocosmos sunt transmise forțe care ne alimentează și care se revarsă asupra noastră, acționând în așa fel încât după o perioadă de timp, mai scurtă sau mai îndelungată, dacă s-a revenit mereu la imaginarea de simboluri și dacă ne-am întărit viața lăuntrică, aceste organe se deschid, dând posibilitatea unor trăiri adevărate a lumii spirituale, astfel încât putem deja vedea câte ceva. Dacă s-a ajuns la o gândire imaginativă autentică, se oferă și posibilitatea de a privi într-un fel anume în lumea spirituală.

Dar pentru aceasta omul va trebui ca vreme îndelungată să trăiască lăuntric asemenea simboluri grăitoare, care se adresează sufletului și care sunt rupte din viață, sau chiar anumite formule care comprimă în ele mari adevăruri ale omenirii. În momentul trezirii din somn și apoi pe parcursul zilei, când își abate atenția de la întâmplările obișnuite, va observa că are în fața sufletului său ceva de genul unor simboluri, pe care și le-a imaginat și care în conștiința normală apar ca niște flori sau pietre: simboluri autentice despre care știe că nu le-a creat el însuși. Pe parcursul întregii perioade pregătitoare va învăța, prin atenția acordată creării simbolurilor, că poate face deosebirea între simbolurile înșelătoare, pseudosimboluri, și cele autentice. Cel care se pregătește cu multă minuțiozitate și a învățat să-și reprime din viața superioară orice fel de dorință, pornire sau pasiune, care face abstracție de orice capriciu personal, al bunului plac, acela va ști cu siguranță să discearnă între ceea ce este autentic și ceea ce este fals.

Mai intervine încă ceva — un lucru demn de semnalat, pentru a face deosebirea dintre simbolurile adevărate și cele false — și care poate fi cel mai bine definit doar dacă îi spunem: a gândi cu inima. Este un lucru care survine în decursul evoluției despre care am discutat ieri. În viața sa obișnuită omul are impresia că gândește cu capul. De fapt gândește cu organele spirituale, și aceasta o înțelege oricine când se spune: Gândește cu capul. Când în decursul evoluției se mai înregistrează un progres, se dobândește un cu totul alt sentiment în privința

gândirii, în așa fel încât senzația pe care o aveam până acum de a gândi cu capul parcă ar fi de

MACROCOSMOS ȘI MICROCOSMOS

această dată localizată în inimă. Nu este vorba de inima fizică, ci de acel organ care se formează în regiunea inimii și care este floarea de lotus cu douăsprezece petale. Acest organ devine un fel de organ al gândirii și această gândire cu inima se deosebește esențial de felul în care gândim în mod obișnuit. Oricine știe că în cazul gândirii obișnuite, pentru a ajunge la adevăr, ne folosim de reflecție, de judecată. Se merge din noțiune în noțiune, din aproape în aproape, și după evaluări logice, după judecăți de valoare ajungem la cunoaștere. Cu totul alta este situația atunci când se dorește aflarea adevărului față de ceea ce am descris ca fiind simboluri. Ele se află etalate în fața noastră, ca niște obiecte, dar judecarea lor nu trebuie făcută prin gândirea obișnuită, cu capul. Dacă este vorba de ceva adevărat sau fals, dacă avem de spus un lucru sau altul, atunci nu avem nevoie de judecată, căci ea rezultă nemijlocit. Ceea ce este de spus despre lumile superioare rezultă în mod nemijlocit. Atâta vreme cât avem în fața noastră simbolurile, se știe ce trebuie să ne spunem nouă și celorlalți. Această nemijlocire, acest raport direct constituie particularitatea de a gândi cu inima. În viața obișnuită nu există multe lucruri care să poată constitui un lermen de comparație cu aceasta. Pentru a face acest aspect mai inteligibil, doresc să fac o precizare. Este vorba cu precădere de acele trăiri care survin pe neașteptate, la care, ca să spunem așa, „ne stă mintea în loc” și pe care le percepem ca fiind lucruri din lumea superioară. Să luăm ca exemplu o oarecare întâmplare care ar interveni ca un fulger și de care ne speriem. Nici un gând exterior nu se interpune între acest eveniment și sperietura respectivă; întâmplarea atrage imediat după sine sperietura. Trăirea lăuntrică, sperietura, este, ca să spunem așa, ceva care face să stea mintea în loc. Este o expresie cât se poate de plastică, de natură să ne facă să simțim cu adevărat încremenirea, blocarea oricărei activități. Tot astfel se poate ca, în urma unui incident de pe stradă, să ne fie stârnită mânia. Și în acest caz impresia nemijlocită este aceea care face să apară furia. Când intervine judecata, comportamentul este cu totul altul. Aceste trăiri, care sunt urmate direct de o acțiune sau de o trăire sufletească, pot fi comparate cu situația cercetătorului spiritual, care ar trebui să spună ceva despre trăirile sale în lumile superioare. Dacă aceste

trăiri încep să fie analizate după regulile logicii, atunci sunt desființate, ele vor scăpa

RUDOLF STEINER

printre degete. Aplicând în acest caz gândirea obișnuită, rezultă de cele mai multe ori un fals. Pe cât de necesar este ca printr-o instruire temeinică să se dobândească în primul rând o gândire rațională, sănătoasă, tot atât de necesară este și depășirea gândirii obișnuite. Pentru a ne putea ridica la o percepție nemijlocită a lumii superioare, trebuie insistat pe acea pregătire a gândirii logice, întrucât cu propriile senzații, cu siguranță, ne-am înșela. Nu ești capabil să apreciezi just lumea superioară, fără dezvoltarea prealabilă a gândirii raționale în lumea fizică. Există unii oameni care fac din particularitatea gândirii superioare un motiv pentru eliminarea logicii obișnuite. Răspunsul lor este că, dat fiind faptul că tot vor fi uitate, nu mai are rost să înveți mai întâi acele lucruri. Dar gândirea logică este o școlire pentru a face din tine un alt om. Printr-o gândire logică sever disciplinată se trăiește un fel de conștientă logică, și când lucrul acesta se desăvârșește, se obține în suflet un anumit sentiment al responsabilității față de adevăr și față de eroare, fără de care nu se poate începe cunoașterea lumilor superioare. Există în viață multe motive, în cazul urcării în lumile superioare, care pledează în favoarea faptului de a nu ne neglija gândirea, căci în viața obișnuită omul parcurge următoarele trei etape:

Marea majoritate a oamenilor se află pe acea treaptă unde un simțământ nativ, nemijlocit le spune: Acest lucru este corect, celălalt este greșit, asta poți face, asta nu poți face. De cele mai multe ori omul se lasă condus de un asemenea simț nemijlocit, care îi indică dacă ceva este corect sau nu. Nu mulți își dau osteneala să judece ceea ce constituie pentru ei lucrurile cele mai sfinte. Fiindcă s-au născut în Europa și nu în Turcia și aparțin unei comunități anume, au căpătat un sentiment de nezdruncinat potrivit căruia creștinismul și nu mahomedanismul reprezintă religia adevărată. Așa ceva nu trebuie înțeles greșit. A medita asupra acestui aspect înseamnă a ajunge la o autocunoaștere autentică, la o înțelegere corectă a vieții. În privința a ceea ce consideră cei mai mulți dintre oameni că este corect sau incorect decide un anumit simț nemijlocit al realității, propriu mării majorități a oamenilor. Aceasta este prima etapă de dezvoltare.

A doua treaptă este aceea în care omul începe să

gândească. Tot mai numeroși sunt oamenii care încep să depășească faza simțului

MACROCOSMOS ȘI MICROCOSMOS

nemijlocit, când încep să pătrundă lucrurile cu mintea proprie; este unul din motivele pentru care asistăm astăzi la atâtea poziții critice față de ceea ce era sacru în timpurile străvechi și față de diferite crezuri. Este reacția rațiunii, a intelectului față de ceea ce a rezultat prin simț și acceptat fără a fi fost verificat prin filtrul gândirii.

Acea activitate umană care analizează critic toate tendințele înnăscute și pe cele obținute prin educație este ceea ce numim știință în sens modern. Ceea ce se numește știință în cercurile cele mai largi este, de fapt, munca prestată de aceleași forțe sufletești, de care tocmai am vorbit. Totul se bazează pe experiența și pe percepțiile exterioare obținute fie nemijlocit prin simțuri, fie prin perfecționarea, rafinarea percepțiilor senzoriale cu ajutorul telescopului, al microscopului etc. Apoi observațiile rezultate sunt combinate, evaluate cu ajutorul gândirii, în urma cărora apar legile care stau la baza științei intelectuale.

Așadar, există trei trepte de dezvoltare a omului. În ceea ce privește posibilitatea evaluării lucrurilor la justa lor valoare, el se poate situa pe o treaptă în care îi este propriu un simț primordial, nedezvoltat, un simț nativ sau pe care l-a dobândit prin educație. În al doilea rând — în afara acestui simț —, se poate manifesta rațiunea, inteligența. Dar cine poate privi introspectiv în propriul suflet știe că inteligența are o particularitate cu totul deosebită. Ea acționează înăbușitor, ucigător asupra simțirii. Se știe, lucru constatat în urma unei supravegheri atente a inteligenței, că o educare simplă a acesteia ucide sentimentul, senzația. Din această cauză se observă la multe persoane care au o anumită afinitate pentru un adevăr printr-un simțământ primordial o teamă care le determină să se lase alterate de acea tendință a inteligenței de a usca și pârloli. Este o teamă justificată. Dar dacă această teamă ajunge până într-acolo încât să ne spunem: Vrem cu orice preț să pătrundem în lumile superioare și pentru aceasta vom renunța la gândire, rămânând în limitele vieții sentimentelor noastre, înseamnă că, de fapt, nu vom putea ajunge niciodată în aceste lumi superioare, ci vom rămâne în cadrul vieții sentimentelor noastre nemijlocite, subdezvoltate, trăirile noastre vor rămâne pe o treaptă relativ inferioară. Trebuie să-ți

dezvolți gândirea, ceea ce este necesar și pentru lumea exterioară. Pentru a pătrunde în lumile superioare nu avem propriu-zis nevoie de gândire, dar ea este aceea care ne ajută să ne

RUDOLF STEINER

pregătim, ca exercițiu. Prin gândire nu se poate cunoaște adevărul despre lumile superioare. Gândirea care ne ajută să înțelegem științele naturii nu ne este de folos acolo. Cine înțelege acest lucru nu va înălța un imn de slavă inteligenței, pentru ca astfel să poată lua o hotărâre asupra lucrurilor care decid în lumile superioare; nu se poate așa ceva. Cine dorește să facă speculații cu inteligența sa în lumile superioare va ajunge la adevăruri facile, fără un suport temeinic, deoarece gândirea este indispensabilă doar pentru lumea fizică, exterioară. Fără inteligență nu putem construi mașini și poduri, fără ea nu putem studia botanica, zoologia, medicina, sau orice altă disciplină; aici folosim inteligența într-un domeniu concret. Pentru evoluțiile superioare, inteligența are aproximativ aceeași importanță pe care o are învățarea scrisului în copilărie. Scrisul este un exercițiu în urma căruia căpătăm deprinderea, aptitudinea de a reda grafic gândurile noastre, exercițiu care trebuie să înceteze atunci când îl exercităm; el are o importanță abia mai târziu, când se avansează pe calea dobândirii acestei deprinderi. Atâta timp cât încă mai învățăm să scriem, nu ne putem exprima gândurile prin scris. La fel stau lucrurile și cu gândirea. Cel care dorește să se ridice la cunoașterea superioară trebuie să o facă numai prin școlirea gândirii logice, după care să abandoneze acest exercițiu, pentru a ajunge să gândească cu inima, pentru a trece la gândirea inimii. În urma acestor exerciții va rămâne o anumită deprindere, care îl va ajuta să poată evalua trăirile din lumile superioare la justa lor valoare. Cine a parcurs această perioadă de instruire metodică nu va confunda fiecare simbol cu o adevărată imaginație sau să-i dea o interpretare care nu are nimic comun cu sensul său autentic, ci va avea forța interioară necesară de a se apropia de realitate, spre a o privi corect și a o interpreta ca atare. Tocmai de aceea este atât de necesară această pregătire premergătoare, care ajută la dobândirea unei percepții nemijlocite, dând certitudinea că ceva este adevărat sau că este fals.

Mai exact, lucrurile trebuie să se petreacă astfel: în vreme ce în viața obișnuită prevalează judecata, reflecția, pentru lumile superioare este necesară o exersare prealabilă a gândirii, care trebuie să ajungă la asemenea cote de dezvoltare încât

acolo să poată decide nemijlocit dacă ceva este corect sau fals.
O bună pregătire în vederea dobândirii unei

MACROCOSMOS SI MICROCOSMOS

contemplări nemijlocite este ceva ce trebuie însușit și care în viața curentă nu există decât într-o măsură foarte mică. În viața noastră obișnuită, majoritatea oamenilor țină dacă se înțeapă cu o andrea sau dacă li se toarnă apă fiartă pe cap. Dar să ne întrebăm câți oameni au o senzație de durere atunci când cineva debitează prostii. Pentru marea majoritate a oamenilor acest lucru este foarte suportabil. Cine vrea să evolueze pentru dobândirea unei percepții nemijlocite. În sensul de a fi în măsură să discearnă că un lucru este corect iar un altul fals, trebuie să se antreneze în așa fel, încât când ceva este greșit să-l doară, iar adevărurile care-l întâmpină încă din lumea fizică să-i producă plăcere și bucurie.

Învățarea acestor lucruri este necesară mai presus de oricare alte eforturi; ea se află într-o anumite relație cu efortul extenuant al pregătirii în vederea pătrunderii în lumile superioare. A trece cu indiferență pe lângă eroare și adevăr este o atitudine mult mai comodă pentru sănătate, decât atunci când, punând mâna pe un jurnal, simți durere pentru prostiile înșirate acolo. Mâhnirea și durerea față de ceea ce este respingător, neadevărat și rău, chiar și când nu ne privește în mod direct, bucuria față de frumos, adevăr și bine, chiar și atunci când nu este vorba de noi înșine, toate acestea fac parte din antrenamentul pe care trebuie să-l facă oricine vrea să ajungă a gândi cu inima.

La cele spuse ar mai fi ceva de adăugat. Dacă ne ridicăm în lumea imaginativă și percepem în imagini ceea ce aparține unei lumi superioare, trebuie să ne mai însușim o facultate, pe care nu o avem în lumea noastră obișnuită. Va trebui să ne însușim iscusința de a reflecta într-un chip nou asupra a ceea ce am putea numi o concordanță sau o contradicție. În viața curentă unii oameni își dau seama dacă două afirmații se contrazic reciproc sau nu. Dar se poate întâmpla ca în aceleași circumstanțe doi oameni să trăiască o întâmplare într-un mod cu totul diferit. Când unul dintre ei descrie trăirea sa, aceasta poate să difere totalmente de relatarea celui alt și cu toate acestea fiecare să aibă dreptate din punctul său de vedere. Să spunem, de exemplu, că unul povestește: Am fost într-o localitate cu un aer proaspăt, care m-a înviorat, m-a întremat și m-a făcut să mă simt complet refăcut. Despre aceeași localitate

celălalt povestește că nu este nimic de capul ei, dimpotrivă, acolo a simțit că îi slăbesc puterile și este, de fapt, un loc dăunător pentru

RUDOLF STEINER

sănătate. În primul caz, avem în fața noastră un om robust, sănătos, care era istovit de muncă și a simțit aerul de acolo ca înviorător, reconfortant. Al doilea, fiind un om suferind, nu a putut suporta aerul proaspăt, care i-a făcut și mai rău, simțindu-se complet slăbit. Ambii au dreptate, întrucât au venit în acel loc pornind de la condiții diferite.

Lucrurile se complică însă atunci când este vorba de lumile superioare. Se poate întâmpla, de exemplu, ca cineva să audă la o conferință expunerea unei anumite păreri despre o temă oarecare, iar la o altă conferință să audă o altă părere și, așa cum se întâmplă de obicei în viața obișnuită, va conchide, spunând: Așa ceva nu poate fi adevărat, întrucât afirmațiile se contrazic reciproc. Vreau să dau aici ca exemplu faptul că cineva a auzit la un ciclu anterior de conferințe că atunci când omul ajunge la o nouă naștere totul se desfășoară cu mare rapiditate atunci când își caută locul în care urmează să se reîntrepeze. Cu o altă ocazie se menționase că omul își pregătește cu mult timp înainte însușirile pe care le va avea prin noua sa naștere. Sesizăm cu ușurință că este vorba de o anumită contrazicere și cu toate acestea ambele afirmații se bazează pe trăiri adevărate. Dacă dorim să recurgem la o comparație, contradicția poate fi explicată în felul următor: cineva grijuliu și-a meșterit cu cinci sau șase zile înainte un obiect anume; în a șaptea zi nu îl mai găsește și trebuie să-l caute. Ambele situații pot fi adevărate. Ceva asemănător se poate întâmpla și în cazul celor două aspecte discutate, legate de lumile superioare. Trăirile din aceste lumi fiind atât de complicate, este posibil ca exact în momentul în care omul încearcă să se unească cu corpul său fizic să nu-l mai găsească, lucru de care ne lovim și în viața noastră curentă atunci când intervine o eclipsare a conștiinței. Printr-un asemenea exemplu vedem că ceva poate fi important atunci când pătrundem în lumile superioare. Trebuie să fim permanent conștienți că atunci când dorim să pătrundem în imaginație și când urmărim o cale bazându-se pe gândirea inimii, lucrurile se pot prezenta într-o anumită imagine. Dacă ai dobândit un simț suficient de puternic, în așa fel încât poți adera la adevărul acestei imagini, se poate întâmpla ca, parcurgând un drum asemănător, într-o altă perioadă de timp, să ajungi la o altă imagine, care să fie în

contradicție cu simțul nemijlocit, care spune: Acest lucru este adevărat. Acest lucru trebuie știut; situația

MACROCOSMOS ȘI MICROCOSMOS

se rezolvă prin aceea că ți se atrage atenția la momentul oportun. Se dobândește o înțelegere corectă a lucrurilor atunci când se caută propriul Eu în lumea imaginativă.

Am arătat cum, situându-ne în afara propriului Eu, îl privim din urmă. Trecând pe lângă Păzitorul pragului îl avem obiectiv în fața noastră. Ne putem investiga Eul propriu o dată, de două ori, de trei ori și de fiecare dată să ne apară în diverse imagini. În baza cunoștințelor asimilate în lumea fizică ne-am putea spune: Acum mi-am făcut o idee despre cum arăt într-o lume superioară, sau a doua oară să spunem: M-am regăsit și sunt cu totul altcineva și a treia oară să constatăm același lucru. În momentul în care, prin acea instruire de care am vorbit, se intră în lumea imaginativă în care avem imaginea propriului Eu trebuie să ne fie clar că putem vedea douăsprezece imagini diferite ale acestuia. Există, așadar, douăsprezece imagini diferite ale aceluiași Eu despre care se poate spune că l-am putut înțelege pe deplin numai după ce l-am studiat pornind de la cele douăsprezece ipostaze diferite la care se raportează. Din afară, această contemplare a Eului arată ca ceva care se reflectă în raportul celor douăsprezece constelații zodiacale față de Soare. Așa precum Soarele se mișcă prin cele douăsprezece constelații, având în fiecare din acestea o altă putere și luminând Pământul nostru din douăsprezece puncte de vedere diferite, tot astfel este însorit și omul-Eu din douăsprezece puncte de vedere diferite, atunci când este privit în urmă din lumile superioare. De aceea, la urcarea în lumile superioare nu trebuie să ne declarăm mulțumiți cu un singur punct de vedere. Iată de ce este imperios necesar să ne antrenăm în prealabil, pentru a evita confuziile care ne urmăresc în lumile superioare. Acest lucru este posibil numai dacă în lumea fizică ne-am obișnuit să nu considerăm salvatoare pentru om doar contemplarea dintr-o singură direcție. Există oameni materialști, alții spiritualști, alții moniști, dualști etc. Spiritualștii susțin că totul este spirit și acordă întreaga lor atenție numai spiritului; moniștii susțin că totul se explică prin unitate. Toți acești oameni se confruntă și se atacă de câte ori au ocazia. Dar cel ce dorește să se pregătească în vederea unei cunoașteri adevărate trebuie să acorde atenție următoarelor premise: Materialismul are o anumită

justificare; va trebui să ne însușim gândirea din legile materialiste, pe care să le aplicăm numai lumii materiale, nu și celei spirituale. Va trebui să aprofundăm aceste legi, altminteri nu vom reuși să înțelegem această lume. Cineva, vrând să explice cum funcționează ceasul, spune: Limbile ceasornicului se mișcă înainte; cred că înăuntru se află ascunși doi demoni mici, care fac limbile să se rotească continuu; nu cred că este ceva mecanic. Lumea ar râde de el. Astfel de explicații ne dau și cei care explică mișcarea mecanică exterioară a astrelor conform legilor materiale. Greșeala nu este a legilor materiale, ci faptul că se acreditează ideea că prin ele se poate explica întregul Univers. Haeckel[^] nu comite greșeala ca bazându-se pe lucrurile pe care le cunoaște să-și întemeieze explicațiile; prin aceasta el a adus multe foloase. Putem spune că gândirea materialistă are o justificare pentru un anumit domeniu.

Așa cum modul de gândire materialist se justifică pentru domeniul material, cel fizic. tot astfel și pentru domeniul spiritual trebuie abordată o gândire spirituală. Când cineva spune: Tu vii cu oîntreagă psihologie, dar eu știu că în creier se petrec anumite procese care explică gândirea, nu face decât să amestece lucrurile care țin de naturi diferite; pentru un domeniu diferit, comite aceeași greșeală pe care a făcut-o acela care crede în existența în ceasornic a doi demoni. Așa cum nici ceasornicul nu poate fi explicat cu ajutorul demonilor, nici gândirea nu se poate explica prin procesele care au loc în creier. Cine, de pildă, explică oboseala prin acumularea de substanțe toxice, dă o lămurire corectă pentru ceea ce este exterior, fără să explice, în schimb, nimic pentru suflet. Pentru aceasta va trebui să lumineze sufletul dintr-o altă direcție, prin trăirile sufletești.

La fel stau lucrurile și cu monismul. Când se încearcă să se explice lumea numai prin natura armoniei, se ajunge la o unitate, dar ea este de natură abstractă. Ajungându-se la o unitate abstractă, nu se obține în fond nimic. Întrucât totul este sărăcit, lipsit de substanță. A existat odată un domn care a încercat să explice întregul Univers doar prin câteva fraze.

* Haeckel (Emst), bU>lo« serman, născut la Potsdam (1X34-1919); reprezentant al evolutionismului si al unui materialism naturalist științific. Concepția monistă elaborata de el are un

caracter ateist militant; cercetări în domeniul biologiei,
antropologiei. (Nota trad.)

MACROCOSMOS ȘI MICROCOSMOS

El spunea: Doar cu numai două fraze voi explica întreaga tărașenie. În două fraze abstracte el voia să sintetizeze toate fenomenele. În aceasta constă unilateralitatea explicațiilor monistice. Dar, aplecându-ne asupra mai multor puncte de vedere pe care să le luăm în considerare, căpătăm deprinderea de a extrage de peste tot ceea ce se justifică. Ne obișnuim astfel să vedem lucrurile din diferite unghiuri de vedere. Astăzi se manifestă foarte puțină înțelegere pentru o asemenea atitudine obiectivă, nepărtinitoare. Cine a încercat o dată acest lucru știe din proprie experiență cât de ciudat se comportă lumea când renunți la propria-ți părere, încercând să o înțelegi pe a altuia, sau chiar să ți-o însușești. Am încercat să-1 prezint pe Nietzsche așa cum trebuie prezentat atunci când, ieșind din propria gândire, intri în a sa. După ce au citit aceste lucruri și ceea ce am scris în următoarea mea carte, oamenii au spus că sunt inconsecvent; cine este partizanul lui Nietzsche trebuie să vadă totul din punctul acestuia de vedere. Prin aceasta vreau să spun că acela care îl aprofundează pe Haeckel, pentru a prezenta doctrina sa, va trebui să fie și partizanul acestuia.

Această putere de a face abstracție de propria-ți persoană, pentru a putea descrie obiectiv o idee ce nu îți aparține, este un lucru care trebuie dobândit cu necesitate. Din aceasta rezultă ceva care poate conduce la un adevăr cuprinzător. Prin aceasta te autoeduci în vederea obținerii capacității necesare pentru a putea urca în lumile superioare, pentru a ajunge la performanța care îți oferă posibilitatea de a pătrunde în lumile superioare. În lumile superioare rezultă confuzii de îndată ce, apro-piindu-te de o imagine având o părere personală, duci această părere și acolo, de unde apariția unei imagini false, a unei himere. Pentru a ajunge la gândirea inimii trebuie să avem puterea de a ieși din noi și apoi să ne privim retrospectiv.

Cine se păstrează în limitele conștientei obișnuite se află într-un loc anume, de unde poate să-și spună: Acesta sunt eu, înțelegând prin aceasta suma a tot ceea ce el crede și reprezintă. Când va pătrunde într-o lume superioară, după ce a ieșit din sinea proprie, va putea să spună: Acesta ești tu. Eul care a fost înainte va trebui să devină, în sens corect, un Tu, așa cum îi spui altcuiva tu. Aceasta nu trebuie să constituie doar o simplă teorie, ci să devină o trăire adevărată. Am mai subliniat

RUDOLF STEINER

că la o asemenea stare se ajunge numai prin antrenament. Pornind de la lucruri relativ simple se obține dreptul de a gândi cu inima. Reprezentările adevărate din lumile superioare rezultă dintr-o asemenea gândire cu inima. Nimic nu există în aceste reprezentări care să nu fi fost gândit cu inima. Dar ele trebuie să arate ca reprezentări logice. Cel ce încearcă să-și înfățișeze trăirile sale cu inima va trebui, de fapt, să le toarne în niște forme de gândire, astfel încât ele să fie inteligibile pentru ceilalți oameni. În aceasta rezidă deosebirea față de mistica trăită subiectiv, proprie fiecăruia pentru sine, care nu poate fi împărtășită și altcuiva, întrucât nu îl privește. Dar mistica autentică a apărut din posibilitatea de a avea reprezentări cu gândirea inimii. Acest aspect se află într-o corelație și cu altceva, anume cu faptul că adevărurile rezultate din lumile superioare sunt în sine ca sângele inimii. Oricât s-ar încerca a fi turnate în formele gândirii, ele au în sine ceva ca sângele inimii, întrucât aceste adevăruri sunt trăite nemijlocit de suflet. Din momentul în care omul și-a educat gândirea inimii, el știe cum arată o viziune; dar ceea ce el viețuiește nu este nicidecum o viziune, ci expresia a ceva spiritual-sufletească, așa cum roșul unui trandafir este expresia materialității sale. „Vânzătorul” spiritual își ridică privirea spre lumea imaginativă; el vede trecând pe lângă el ceva de culoare albastră, sau aude un sunet, sau are senzația de cald sau de rece; datorită gândirii inimii va ști că nu este vorba de o închipuire, ci de o entitate spiritual-sufletească, așa cum roșul trandafirului este expresia a ceva material. În felul acesta se viețuiește în entități; trebuie să stabilești o legătură cu ele. Tocmai de aceea întreaga cercetare din lumea spirituală este în strânsă conexiune cu dăruirea de sine, cu renunțarea la propria personalitate. Ea este absorbită din ce în ce mai mult; ne contopim complet cu lucrurile pe care le percepem. Ceea ce au ele bun trebuie viețuit în entități; la fel și ceea ce au rău, respingător, dar și adevărat sau fals. Greșeala nu trebuie doar contemplată, ci trăită cu durere. Ceea ce este respingător nu trebuie doar contemplat, ci, ca să spunem așa, trebuie trăit lăuntric.

Prin acest antrenament pe care l-am înfățișat și care este la nivelul timpului actual, se ajunge și la viețuirea binelui, a adevărului, a frumosului, dar și a urâtului și a erorii, fără a

deveni captivi a ceea ce este respingător sau eranat, întrucât datorită gândirii inimii putem discerne.

MACROCOSMOS ȘI MICROCOSMOS

Când facem descrieri din interiorul acestei lumi spirituale, când viețuirile sunt turnate în logică și aduse în planul gândirii, simțim de parcă ar trebui să trecem un deal cu o înfățișare minunată, având splendide formațiuni stâncoase. Stâncile trebuie sparte pentru a clădi din ele case. În același fel trebuie remodelate vițuirile în gândirea logică. Nu lucrul în sine este important, ci faptul că prin limbajul Științei spirituale se transformă toate trăirile care provin din gândirea inimii. Ceea ce trăiește cercetătorul spiritual autentic poate fi îmbrăcat în cuvinte, și există mulți oameni pe care îi descurajează acest aspect, încât spun: Nu aud decât vorbe. S-ar putea să fie o greșeală a lectorului, ceea ce nu este de dorit, dar tot atât de bine poate fi și greșeala celui care ascultă și care nu poate să pătrundă în gândire prin intermediu] cuvintelor, deoarece nu este capabil ca în spatele cuvintelor să discearnă investigarea spiritului. El aude numai sufletul cuvintelor, dar nu are o gândire a inimii.

Ceea ce se poate transmite oamenilor din investigarea inimii poate fi ușor reformulat în cuvinte clare. Ceea ce nu poate încă lua forma unor gânduri clar formulate, înseamnă că nu este suficient de copt spre a fi comunicat. Piatra de încercare este de a se putea exprima în cuvinte, în gânduri ceea ce a căpătat contururi precise. Trebuie să ne obișnuim, chiar și atunci când auzim că sunt exprimate în cuvinte cele mai profunde adevăruri ale inimii, să privim dincolo de formele gândurilor și să vedem conținutul. Cu aceasta trebuie să se obișnuiască și cercetătorul spiritual, dacă vrea să contribuie la răspândirea în rândul oamenilor a ceea ce se revelează în spirit. Ar fi pur și simplu un act de egoism dacă cineva ar încerca să păstreze acest lucru doar pentru sine; trăirile mistice trebuie să devină un bun comun al umanității, așa după cum trebuie să devină și trăirile raționale. Numai astfel vom înțelege misiunea Științei spirituale, care trebuie să se împlinească din ce în ce mai mult.

X
TRANSFORMAREA ORGANELOR. CHITUL ÎN CRONICA
AKASHA

Prin aceste conferințe am intenționat să prezint acele cunoștințe care, datorită evoluției pe care a înregistrat-o umanitatea, trebuie aduse la cunoștință, dar dintr-un alt unghi decât acela abordat în cărțile tratând acest subiect pe care le puteți obține. Am dorit să arunc o lumină asupra acestor cunoștințe din punctul de vedere al trăirilor nemijlocite și tocmai de aceea este de sperat ca prin saturarea adevărilor cu realități nemijlocite ale conștiinței să se ajungă la o clarificare mai deslușită, într-o formă nouă, a unora sau altora dintre ele. Oricum, acela care a asistat numai la aceste conferințe va putea găsi o completare corespunzătoare a celor spuse în cărți ca Știința ocultă. Când începem să descriem lumile superioare, putem face acest lucru din diferite puncte de vedere. Am văzut deja din cât de diverse puncte de vedere ne putem contempla din afară Eul propriu. Aș dori să zăbovesc acum într-o anumită privință, pentru a modela descrierile mai mult din interior, asupra a ceea ce am spus ieri în legătură cu opoziția dintre „logica inimii” și ceea ce în viața exterioară este cunoscut ca „logica gândirii sau a rațiunii”. Chiar și din conferința de ieri am putut desprinde faptul că ne putem confrunta cu logica inimii de două ori în evoluția omului. În primul rând, în acea formă de dezvoltare în care, așa-zicând, ceea ce gândește inima nu este încă întretesut de logica rațiunii și a capului. Am arătat că și astăzi mai există unii oameni care ar dori să respingă cu desăvârșire orice preocupare pentru logica rațiunii, încercând să transmită în concepte și idei ceea ce ei resimt ca fiind adevărat. Nu putem spune că acesta situație

MACROCOSMOS ȘI MICROCOSMOS

este o dominantă a stadiului actual de dezvoltare, întrucât oriunde am privi în jurul nostru vom întâlni oameni preocupați de idei și concepte ale rațiunii. Dacă dorim să găsim o treaptă de dezvoltare în care rațiunea era exclusă cu desăvârșire, va trebui să ne întoarcem pe scara dezvoltării umane cu mult timp în urmă și, ca să spunem așa, pe o treaptă preliminară a dezvoltării noastre actuale. Se poate deci spune că, în virtutea celor amintite, rezultă de la sine că treapta actuală a dezvoltării noastre trimite spre cea dinainte. În care, dintr-o subconstientă. dintr-o conștientă încă neimpregnată cu rațiune, puterea de judecată revenea inimii. Lumea în care trăim astăzi este una în care hotărârile inimii sunt străbătute de noțiuni și idei, pe scurt, de ceea ce numim logica rațiunii. Dacă luăm în considerare tot ceea ce am spus ieri despre posibilitățile de dezvoltare ale omului, va trebui să ne referim și la o treaptă de dezvoltare viitoare, spre care tind puținii oameni care potrivit conștientei lor actuale au dorința și impulsul de a scruta viitorul într-un anumit fel.

Putem să ne aruncăm privirea asupra unui stadiu viitor de dezvoltare a omului, în care logica inimii va fi repusă în drepturi și va exista în deplinătatea sa, în care omul va putea percepe nemijlocit adevărul. Pentru aceasta va trebui să fi parcurs treapta de dezvoltare dintre cele două, aceea a înțelegerii raționale. Astfel încât putem spune: Acum parcurgem o etapă de dezvoltare a rațiunii, pentru a ajunge din nou pe o treaptă superioară - aceea a logicii inimii -, pe care am atins-o cândva, când ne aflam într-un stadiu inferior. În vreme ce înainte ea nu era încălzită și luminată de ceea ce și-a însușit între timp omul prin rațiune, logica inimii va fi străluminată în viitor de tot ceea ce a acumulat omul prin logica rațiunii.

Avem, așadar, în fața noastră trei etape de dezvoltare a omului: cea dinaintea prezentului nostru, etapa actuală și una care urmează. De aici rezultă și sensul evoluției noastre. Este acela de a adăuga ceva nou la cele cucerite într-o etapă anterioară de dezvoltare. Cu alte cuvinte, ne putem informa mai exact din experiența celor care deja au dobândit astăzi acest lucru, care ieri părea ceva realizabil. ca o stare avansată a conștientei. cu ajutorul căreia se poate pătrunde în lumile superioare. De o asemenea transformare nu va fi cuprinsă

numai puterea de gândire, ci și alte forțe sufletești vor lua
forme diferite, în funcție de modificarea puterii de

RUDOLF STEINER

gândire. Se pune următoarea întrebare firească: Dacă cineva, inițiindu-se prin școlirea făcută de Știința spirituală, se ridică prin efort propriu la nivelul logicii inimii, atunci i se vor modifica și celelalte facultăți ale sufletului? Vom încerca să explicăm acest lucru prin exemple referitoare la memorie.

Memoria este o forță sufletească, ca și gândirea. Gândirea se modifică, devenind din gândire cu capul gândire a inimii; cum stau lucrurile cu memoria? În viața obișnuită, memoria ne apare într-o conștientă normală, după cum urmează: omul, așa cum se prezintă el în viață, are în primul rând o conștientă asupra a tot ceea ce îl înconjoară în prezent. El vede lucrurile din jurul său, își formează propriile percepții și reprezentări. Toate acestea și le poate încorpora în conștienta sa. El va trece de la trăirile prezente ale sufletului său la trăirile trecute ale acestuia. Cu ajutorul memoriei omul călătorește din prezent în trecut. Dacă își amintește de ceva trăit ieri, înseamnă că privește în timp în trecutul său. El pătrunde cu mintea în ceva care nu mai există în imediata sa apropiere, ci care a existat în preajma sa. Oricine analizează memoria din această direcție își dă seama cu ușurință de un lucru, și anume că ea este ceva care nu se leagă de spațiu, așa cum este conștienta prezentului, ci este legată de timp. Acest tip de activitate a conștientei se modifică cu mare forță pentru discipolul spiritual autentic.

Cercetătorul spiritual nu are, însă, nevoie, în fiecare moment al vieții obișnuite, să-și folosească aptitudinile sale superioare; el și le-a dobândit deja și le va folosi doar atunci când dorește să investigheze lumile superioare. Când face acest lucru, atunci logica capului său trece în cea a inimii, iar memoria ia o altă formă a activității sufletești. În schimb, pentru trăirile zilnice, obișnuite, nu are nevoie să se transpună mereu în stările conștientei sale superioare, și deci nici să-și folosească organele pe care le-am amintit. Când se reîntoarce la viața obișnuită el are aceeași memorie și gândire ca oricare alt om. Prin urmare, este vorba de facultatea de a se trece dintr-o stare normală într-una hipernormală, pe care va trebui să o atingă și discipolul spiritual. Pentru toate acele cazuri în care discipolul spiritual se află în stare de conștientă, investigând lumea spirituală, ceea ce percepe nu se prezintă doar temporal, ci și spațial, printr-o aptitudine asemănătoare memoriei obișnuite.

MACROCOSMOS SI MICROCOSMOS

petrece o transformare totală a memoriei. În vreme ce memoria obișnuită privește înapoi în timp, atunci când vrea să-și amintească de evenimentele de ieri, progresarea în cunoașterea spirituală are loc astfel, încât cercetătorul spiritual re trăiește trecutul ca și când acesta ar fi de față și l-ar privi prin ușa deschisă a unei camere alăturate. Privește la ceva separat de un spațiu, ca și când trăirile de ieri ar fi separate de cele de azi printr-un paravan. Așadar se poate spune: Evenimentele care sunt depozitate în memorie cronologic, unele după altele, apar cercetătorului spiritual alăturate, încât el trebuie să treacă de la unul la celălalt, de la o entitate la alta. Dacă veți analiza mai aprofundat aceste aspecte, care au fost discutate, veți constata că ele concordă perfect cu cele spuse mai înainte. S-a făcut afirmația că în lumea spirituală se produce o contopire cu entitățile de acolo. Nu trebuie mers înapoi pe firul timpului, întrucât timpul se preface într-un fel de spațiu. Pentru a putea să se producă acea contopire cu entitățile, linia timpului va trebui să fie parcursă ca o linie în spațiu. Pentru capacitatea sufletească a memoriei timpul se transformă în spațiu. Memoria a devenit o facultate esențialmente nouă. Se percepe ceva trecut, ca și când ar mai exista în prezent; durata timpului se estimează în funcție de mărimea depărtării. Pentru discipolul spiritual trecutul se așterne ca o alăturare. Când s-a obținut o asemenea formă a memoriei, ea devine o adevărată descifrare a evenimentelor petrecute. Acesta constituie cititul în Cronica Akasha. Este o lume în care timpul a devenit spațiu.

Așa după cum lumea noastră a primit denumirea de lume fizică, tot astfel lumea în care timpul a devenit spațiu a primit numele de lumea-Akasha, Cronica Akasha. Ea schimbă complet întreaga constituție sufletească a misticului autentic, întrucât ceea ce se numea timp în viața obișnuită nu mai există deloc în această formă. Chiar și numai din acest exemplu se poate vedea că lucrurile se află într-o concordanță perfectă, dacă sunt privite dintr-un punct de vedere real. Ce s-ar întâmpla cu omul în viața obișnuită dacă nu ar putea să-și pună de acord gândirea cu memoria sa? Dacă logica sa s-ar afla în contradicție cu memoria? Imaginați-vă că aveți în fața dumneavoastră un document purtând data 26 martie. Este o percepție pe care o aveți prezentă în conștiința dumneavoastră. Erați de față în

ziua când s-a petrecut evenimentul

151

RUDOLF STEINER

Înscris în acel document. Parcurgeți timpul și memoria vă spune la un moment dat: Trebuie să fi avut loc cu o zi mai înainte. În acest caz conștiința prezentului se află în contradicție cu memoria. În lumea fizică, aceste lucruri sunt controlabile și se rectifică de la sine, pe câtă vreme în lumea spirituală acest lucru este mult mai greu de controlat, se pot introduce erori și în lumea spirituală; raporturile exterioare, existente în lumea fizică, corectează erorile de la sine. Dacă, de exemplu, cineva uită că trebuie să traverseze pe partea stângă a străzii pentru a ajunge acasă, și o apucă spre dreapta, va sesiza curând greșeala. Pe plan spiritual însă nu dispunem de asemenea repere convenabile care să ne ajute să reparăm o eroare. Aici trebuie să ai o siguranță de sine, pentru a nu comite prea lesne o greșeală. Pentru evitarea cu desăvârșire a greșelilor este necesară o pregătire dintre cele mai atente. Acolo, greșeala poate fi plătită foarte scump; doar o singură eroare ne poate împinge într-o fundătură. De aceea regula de bază o constituie existența unei concordanțe între logica inimii și acest fel de memorie. Dar prin felul în care ne-am pregătit și din modul în care am evoluat, respectând indicațiile care stau la baza Științei spirituale, există garanția realizării acestei concordanțe. Ajungem la laitmotivul de care discipolul spiritual trebuie să se pătrundă: Tot ceea ce este exterior, fizic, poate fi înțeles numai atunci când nu este luat direct, ca atare, ci interpretat ca un simbol a ceva suprasensibil, spiritual.

Creierul nostru fizic constituie, de fapt, o unealtă pentru logica minții. Acest lucru îl știe știința obișnuită, concretă. Nu același lucru putem spune și despre inima noastră fizică, că ar fi o unealtă pentru logica inimii, întrucât aceasta este ceva mult mai spiritual decât logica minții, inima nefiind în aceeași măsură organul fizic pentru gândirea inimii, după cum este creierul pentru gândirea cu capul. Dar avem, cu toate acestea, un simbol în inima fizică. Când gândirea inimii schimbă de fapt timpul în spațiu, trebuie să colinzi continuu cu întreaga ta entitate; va trebui să te afli integrat într-un circuit continuu. Acest lucru este resimțit în mod categoric de cel care trece de la memoria obișnuită la memoria superioară a cercetătorului spiritual. În vreme ce omul obișnuit își scormonește permanent memoria, cercetătorul spiritual are viețuirea interioară de a

călători înapoi în spațiu. Această conștientă se exprimă exterior prin sistemul nostru sanguin, care trebuie să fie și el într-o

MACROCOSMOS ȘI MICROCOSMOS

mișcare continuă, ca să putem trăi. În sânge noi facem continuu o mișcare de la inimă în tot corpul și înapoi, încât ceea ce aparține de drept inimii se află permanent într-o continuă mișcare. Ceea ce aparține capului nu se află într-o continuă mișcare; părțile creierului rămân locului. Creierul este un simbol fizic pentru conștienta spațiului; sângele curgător este o imagine a mobilității conștientei cercetătorului spiritual. Așadar, tot ceea ce este fizic constituie un simbol corespunzător pentru cele spirituale. Sângele curgător, seva inimii este o imagine a mobilității: este o realitate cu totul extraordinară faptul că în chiar sângele nostru avem imaginea aptitudinilor cercetătorului spiritual, și. de asemenea, și a lumilor în care acesta se mișcă. Ridicându-ne la conceptele unei conștientă superioare, pătrundem formal cu privirea într-un spațiu cu totul diferit, pe care nu l-am mai cunoscut conștienta obișnuită și care ar rezulta atunci când fluxul timpurilor s-ar coagula continuu. Gândiți-vă numai la următorul aspect: dacă doriți să readuceți în memorie trăirile de ieri, ar trebui ca o clipă de ieri să rămână ca încremenită, iar clipa de față — care deja a zburat — să fie imortalizată ca într-o fotografie a momentului-spațiu, ca apoi toate să fie ordonate unele lângă altele. Puteți bănuți ce trăiri animate are cercetătorul spiritual în fața sa. El nu are numai spațiul obișnuit, ci are înaintea sa un spațiu de o cu totul altă natură decât spațiul fizic, ca și când lumea ar fi continuu fotografiată. Un asemenea spațiu se deosebește fundamental de cel fizic. Vă va fi imposibil ca în acest spațiu, pe care îl știți ca pe un spațiu obișnuit, să recunoașteți o imagine a spațiului spiritual pe care tocmai l-am descris. Când încercăm să trasăm o linie în spațiul fizic, putem face acest lucru acolo unde există deja linii. Ceea ce parcurge însă cercetătorul spiritual în spațiul spiritual nu se poate defel desena, căci acolo timpul devine spațiu; acolo se trece de la un punct la altul.

Așadar, conștienta obișnuită este închisă în spațiu, de unde nu poate ieși; cercetătorul spiritual o poate însă face. El știe cum trebuie să se miște spre evenimente care au avut loc cu patru sau cinci zile mai înainte. El poate să traseze o linie, față de care. începând de azi, să meargă înapoi cinci zile, linie care nu poate fi trasată în spațiul obișnuit. Ajungem astfel la un concept al spațiului propriu memoriei cercetătorului spiritual în care se

pot trasa linii diferite de cele ale spațiului

RUDOLF STEINER

obișnuit. Putem numi aceasta un spațiu cu patru dimensiuni. Acest spațiu în care pășește cercetătorul spiritual are o dimensiune în plus, pe care nu o găsim nicăieri în viața fizică curentă. Din această cauză trebuie să spunem că în momentul în care cercetătorul spiritual dobândește o memorie superioară el iese din spațiul tridimensional.

Un asemenea concept nu numai că este imaginabil, dar există și o facultate superioară - memoria superioară -, pentru care acest spațiu reprezintă o realitate.

Dintr-un anumit punct de vedere, fiecare lucru are și reversul sau, aserțiune valabilă și pentru evoluția acelei aptitudini sufletești despre care tocmai am vorbit. Când cineva este îndrumat spre a evolua în vederea pătrunderii în lumile superioare, i se stabilește ca o condiție prealabilă dobândirea tocmai a acestei memorii, a unei memorii spirituale spațiale. Dacă parcurgeți însă o asemenea evoluție, veți descoperi că și alții care se află într-o situație asemănătoare cu a dumneavoastră se plâng poate de faptul că: „Înainte am avut o memorie extraordinară, dar acum ea m-a lăsat”. Dacă faceți parte din categoria celor receptivi, veți considera această situație ca pe una firească. Ea corespunde unei trăiri adevărate. Căci pe această treaptă de dezvoltare memoria obișnuită suferă mai întâi un oarecare regres. Cine cunoaște acest lucru nu va face o problemă din așa ceva, întrucât știe că va primi în schimb o compensație consistentă, anume atunci când se află la limita în care lucrurile încep să devină periculoase. Atunci când îi va fi greu să-și amintească de o întâmplare trăită ieri, va observa că în fața sufletului îi apare o imagine în care apar trăirile din trecut; aceasta este o memorie cu mult mai fidelă decât aceea pe care o ai în viața obișnuită. Din această cauză poți auzi de la unele persoane că au trecut printr-un fel de întunecare a memoriei, dar că apoi au ajuns să dobândească o memorie nouă, cu mult mai fidelă decât precedenta, care avea o mare deficiență, aceea că prezenta lucrurile abia conturate și îi scăpau amănuntele. Dar memoria care își reprezintă amănuntele în spațiu câștigă imens în ceea ce privește fidelitatea, acuratețea acestora.

Asistăm astfel la apariția unei noi facultăți, a unei noi aptitudini sufletești, care nu există ca o amintire a timpului ce

s-a scurs, ci ca o contemplare. între ceea ce corespunde în
prezent acestei facultăți

MACROCOSMOS ȘI MICROCOSMOS

sufletești și ce poate ea deveni, vedem un fel de întunecare a aptitudinii respective. Această întunecare se intercalează ca o stare a sufletului între celelalte două stări. Așadar, trebuie să facem distincție între aceste trei stări: în primul rând, avem în vedere acea stare a memoriei obișnuite care poate avea o oarecare fidelitate; în al doilea rând, starea în care apare acea eclipsare a memoriei; și în al treilea rând, memoria care începe să licărească într-o formă nouă. Starea acelei aptitudini sufletești care, așa-zicând, se arată la înălțimea ei, poartă numele de Manvantara stării respective, și vorbim despre Pralaya atunci când ne referim la starea în care survine întunecarea. O dată cu reintrarea în Manvantara reapare memoria.

Putem. ca urmare, afirma că în vremurile străvechi omul avea deja un fel de logică a inimii; în prezent este deținătorul unei logici a rațiunii, iar în viitor va reveni din nou la o logică a inimii, ca rod al logicii rațiunii. Atunci însă și acelei stări dinainte a omului trebuie să-i fi corespuns ceva asemănător în celelalte capacități sufletești. Nu ne-am referit numai la o stare mai veche a gândirii inimii, când încă nu exista gândirea rațiunii, ci și la ceva asemănător memoriei pe care am descris-o, dar pe o altă treaptă, inferioară: un fel de memorie care acționa în imagini.

Cu acestea ne putem face și o imagine a ființei omului primordial. El nu gândea ca omul contemporan, întrucât gândirea bazată pe idei și concepte a fost dobândită mult mai târziu; el nu avea decât logica inimii. De ea era legată un fel de memorie spațială, încât timpul devenise spațiu. Astăzi, când omul vrea să privească înapoi, în timpuri trecute, el trebuie să supună memoria unui mare efort, până unde poate ajunge. Dacă nu reușește în această încercare va trebui să apeleze la documente, pe care să le cerceteze, și tot așa să scormonească tot mai mult în trecut, apelând, de exemplu, la ceea ce s-a păstrat în monumentele de piatră, în resturile fosile, în cochiliile scoicilor, care își dovedesc utilitatea după felul în care arată. Toate acestea fac trimitere la etape îndepărtate ale evoluției și sunt cercetate în vederea obținerii unei imagini a trecutului.

Investigăm acum un stadiu preliminar al umanității, în care omul avea în față lucrurile trecute ca pe ceva prezent, ca pe o

imagine spațială, și cu aceasta obținem un fel de explicare a constituției sufletești a omului străvechi. În vremurile de demult, omul nu avea nevoie să-și investigheze

RUDOLF STEINER

originea; el avea posibilitatea să și-o vadă. În funcție de gradul său de dezvoltare, putea să privească mai mult sau mai puțin în trecutul său, în care să vadă propria sa origine. Astfel ne explicăm și pietatea cu care își contempla trecutul. Numai că, după ce am adus în fața conștiinței noastre cele trei stări succesive ale umanității, va trebui să pătrundem cu ceva mai precisă detaliere în ființa omului, dacă dorim să facem un pas mai departe în ceea ce privește înțelegerea evoluției umane. Omul nu a fost mereu așa cum se prezintă el astăzi, ci a devenit astfel cu timpul. În mod necesar el a evoluat progresiv de la alte stadii la situația actuală. În privința celor sufletești, am amintit de o stare anterioară, asemănătoare celei pe care va trebui să o atingă omul în viitor, după ce va fi trecut prin forța gândirii. În stadiul actual, pentru a evolua în continuare, omul poate interveni asupra sufletului său cu metodele științifice spirituale. Nu ne putem imagina că acest lucru l-ar fi putut face și într-o etapă timpurie a dezvoltării sale. Ar fi de neînchipuit faptul că el ar fi fost în măsură să treacă din starea sa timpurie direct într-o stare viitoare. Nici o treaptă a evoluției umane nu poate fi sărită, ci fiecare în parte trebuie parcursă. Pentru ca omului să-i fie posibilă evoluția sa viitoare, pentru a putea să pășească spre ceea ce astăzi își pune ca ideal în fața sufletului, el trebuia să ajungă în etapa actuală de formare. Înainte de a ajunge la logica inimii, trebuie exersată logica minții, prin intermediul creierului și al măduvei spinării. Creierul și măduva spinării s-au format din forțele pe care le-am întâlnit în regiunea rațiunii, de unde se revarsă spre noi; restul a fost respins. Lucrul acesta a devenit posibil datorită faptului că omul a devenit capabil să înlăture din plăsmuirile creierului toate celelalte regiuni, lăsând să pătrundă doar domeniul rațional. Așa cum trebuie să acționăm acum pe baza creierului, tot astfel odinioară trebuia desfășurată lucrarea asupra regiunii raționale. Unealta creierului și acțiunea regiunii raționale presupun acțiunea regiunilor imediat inferioare. Privim înapoi la ceva care s-a dezvoltat sub influența „regiunii spirituale”, atunci când rațiunea rațională încă nu era activă. În schimb, ne îndreptăm privirea către un viitor de unde se revarsă spre noi forțele regiunii arhetipurilor, tot așa cum privim și în trecutul în care, din regiunea spirituală, s-a format ceea ce a însemnat baza unei evoluții anterioare.

MACROCOSMOS ȘI MICROCOSMOS

Vom găsi lucrurile acestea mai pe înțeles dacă vom aplica în mod corect cele spuse mai sus. Creierul nostru s-a format în lumea rațională. Am stabilit că o logică a inimii o precede pe cea a rațiunii. Logica inimii a devenit posibilă numai datorită acțiunilor din lumea spirituală. Devine astfel cât se poate de clar că într-o anumită etapă primordială s-a format actuala inimă a omului. Logica actuală, cea obișnuită a inimii, neconștientă, este mult mai apropiată de inima fizică decât logica superioară. Logica superioară a inimii este mult mai spirituală. Logica obișnuită a inimii are, de fapt, în inima fizică un fel de mijloc de exprimare, așa după cum are rațiunea în creier.

Când omul consideră că ceva este adevărat, frumos sau bun, ajungând la această părere nu datorită reflecției, ci fiindcă intră nemijlocit în contact cu ceva frumos și bun, consimțământul se produce printr-o bătaie mai înaltă a inimii și nu prin intermediul judecății raționale. Inima noastră bate cu totul altfel atunci când este vorba de ceva frumos, decât atunci când este vorba de ceva urât, respingător. În logica inițială a inimii s-a dezvoltat ceva care poate fi numit o trăire nemijlocită, coparticipatoare. Când această logică a inimii care decurge subconștient este însoțită de un limbaj mai clar, atunci inima ne arată prin mișcarea sângelui său că este o expresie pentru acesta. Putem vedea cum o durere repetată, pe care o avem continuu în fața ochilor, este de natură să ne influențeze corporalitatea până la epuizare.

După cum creierul nostru s-a format în regiunea rațiunii, iar inima noastră viitoare, spiritualizată, se va forma în regiunea arhetipurilor, tot astfel și inima noastră actuală s-a format în regiunea spirituală. Așadar, inima ni se prezintă ca un organ care ne trimite la baza care se află în om înainte de a exista organul gândirii. Prin urmare, creierul a putut fi creat abia ulterior, după formarea inimii. Toate acestea sunt de natură să vă ofere o idee complet diferită în ceea ce privește corporalitatea exterioară. Așa cum organele stau unele lângă altele, ele ne arată că nu sunt echivalente și că inima este cel mai vechi organ; ea trebuia formată într-un fel anume întâi, iar pe baza aceasta a apărut ulterior și creierul. Așa cum se prezintă, lucrurile par foarte interesante. Putem afirma: Inima este o formațiune mai veche, ereieail este de dată mai recentă.

Dar un organ nu încetează să se modifice atunci când apare altul. O dată cu

RUDOLF STEINER

apariția creierului, care a început să se dezvolte, și inima și-a continuat evoluția sa. După cum se prezintă ea acum, putem spune că a trecut prin două transformări, iar creierul a cunoscut doar o singură transformare. Nu putem înțelege inima plasând-o alături de creier și acordându-i o valoare echivalentă, ci concepând-o ca fiind, în comparație cu acesta, cel mai vechi organ; ea este o străbună a creierului. Cel ce situează pur și simplu inima alături de creier se comportă ca și când ar încerca să facă o comparație între o persoană de patruzeci de ani și un adolescent de cincisprezece ani, care se află unul alături de celălalt, spunând: Amândoi stau alături, îi consider deci împreună și îmi fac o părere despre ei, comparându-i. Dar pentru a-l putea înțelege pe fiecare dintre ei trebuie să avem în vedere timpul evoluției lor; pentru a-l înțelege pe unul dintre ei va trebui să ținem cont de cei cincisprezece ani ai existenței sale, iar în cazul celuilalt de cei patruzeci de ani de viață. Va trebui să ne întrebăm dacă cel de cincisprezece ani nu este fiul celui de patruzeci de ani. Nu devin oare unele lucruri mai ușor de explicat dacă l-am considera vlăstarul acestuia? Ar fi o stupidenie dacă nu am ține seamă de aceste lucruri. Dar pe un asemenea punct de vedere nechibzuit se situează astăzi anatomia. Ea nu are în vedere faptul că diferitele organe trebuie luate în considerare în mod diferit, tocmai fiindcă se află pe diferite trepte de dezvoltare. Atâta timp cât va mai exista o astfel de anatomie care să considere că organele diferite sunt echivalente și că se află în spațiu alături unele de altele, în loc să țină seama de valoarea fiecăruia și de faptul că unele s-au format înaintea celorlalte, nu se vor putea cunoaște nici prea multe lucruri despre omul adevărat. Știința spirituală trebuie să ofere cheia pentru înțelegerea a ceea ce aflăm din știința obișnuită, pentru a se putea ajunge la cunoașterea adevărată. Cel care parcurge o evoluție adevărată vede lucrurile cu totul altfel, în sensul că respectivul nu obține nimic printr-o combinație obișnuită, căci organele nu pot fi observate din afară spre a stabili care au apărut mai demult și care mai recent; numai acela va ajunge la liman, care pășește în lumea spirituală, învățând să cunoască cum stau lucrurile acolo, învățând să le diferențieze. Când se reîntoarce la memoria sa spațială nu are nevoie să facă prea mare efort pentru a găsi

originea creierului; efortul cel mai mare trebuie făcut pentru

MACROCOSMOS ȘI MICROCOSMOS

a afla originea inimii. În lumea fizică organele pot fi înțelese doar atunci când sunt explicate din punctul de vedere al Științei spirituale.

Să ne reamintim de cele ce am spus: că între memorie, ca facultate a sufletului actual, când ne aflăm în stare de conștientă normală și care ne trimite spre o memorie de tip mai vechi, și noua facultate a memoriei spațiale, pe cale de apariție, se produce o întunecare a memoriei. Cercetătorul spiritual găsește ceva asemănător în întreaga evoluției, care corespunde acestei întunecări, Pralaya după starea Manvantara. Să ne imaginăm, de exemplu, inima și creierul unui om, așa cum se prezintă ele azi în corporalitatea fizică și cum s-au dezvoltat o vreme alături, una lângă cealaltă; dar într-o etapă mult mai îndepărtată inima nu avea prea multă legătură cu creierul. Așa încât putem distinge un stadiu spiritual al inimii, spre care se revărsau forțele superioare, cele din regiunea spirituală, și apoi un alt stadiu, în care capta și forțele rațiunii. Între acestea două se află un stadiu Pralaya; acolo survine întunecarea conștientei umane. Privind retraspectiv, de la omul contemporan, care are inimă și creier, la omul de odinioară, care avea doar inimă, între cele două etape se află o stare de Pralaya. Dacă cândva, în viitor, va fi atins stadiul superior, acel stadiu pe care cercetătorul spiritual deja îl atinge în spirit, se poate înțelege că omul se va arăta cu totul altfel și ca înfățișare. Cercetătorul spiritual nu-și poate schimba încă înfățișarea sa corporală; el trebuie să apară într-unui din trupurile care corespund condițiilor de pe Pământ. Dacă un zeu ar coborî pe Pământ, el ar trebui să se înfățișeze într-un trup omenesc. Ceea ce trebuie realizat, trebuie realizat mai întâi în componentele invizibile; dar într-un stadiu viitor modificările se vor produce și în trupul fizic. Omul inimii va trebui să arate și în exterior cu totul altfel decât omul creierului. Ca exterior omul va arăta cu totul altfel; el își va fi transformat complet creierul și inima, și pe lângă creier își va fi format un nou organ, anexat creierului. Așa precum creierul, cu forma sa bombată, se situează deasupra inimii, tot astfel și inima, transformându-se, va căpăta o nouă poziție față de creier. Dar între aceste două stadii există din nou o Pralaya. Va trebui ca existența actuală a omului să dispară, pentru a se trece la un nou stadiu. Există, așadar, trei stadii succesive pe

care le parcurge umanitatea:

RUDOLF STEINER

- 1) omul ca ființă a inimii;
- 2) în care din stadiul anterior a apărut omul actual;
- 3) un om al viitorului, despre care ne-am făcut deja o părere, un om conștient al inimii.

Dacă privim omul contemporan, putem spune: Potrivit formei pe care o are, el nu poate fi gândit că poate să existe decât pe Pământ. Analizându-l în contextul întregii deveniri a Pământului, vom spune: Omul este așa cum este întregul Pământ, el se află într-o strânsă legătură cu forțele Pământului; substanțele trebuie să fie combinate în trupul său așa cum sunt în realitate. Dacă ne imaginăm Pământul doar puțin schimbat, omul nici nu ar mai putea exista în forma sa actuală. Nu ne putem imagina omul contemporan în corporalitatea sa fizică actuală fără să nu ne închipuim și Pământul integral, așa cum se prezintă el acum. Dacă ne referim la un stadiu timpuriu al omului, la acel om al inimii de odinioară, va trebui să ni-l închipuim dependent de o altă planetă, iar dacă în viitor omul va atinge stadiul pe care l-a atins cercetătorul spiritual, atunci va trebui să ni-l închipuim din nou într-o corelație strânsă cu o altă planetă. Dacă vrem să ne lămurim pe deplin, trebuie să admitem faptul că, așa cum omul a evoluat dintr-un stadiu anterior, tot astfel și Pământul a evoluat, îndreptându-se în viitor spre un nou stadiu. Stadiul din care a evoluat Pământul și în care omul și-a dobândit organele mai vechi este Vechea Lună, iar stadiul de dezvoltare spre care acesta se îndreaptă, în care și omul va avea o nouă formă, este stadiul Jupiter. Așadar, Vechea Lună a evoluat, devenind actualul Pământ, care la rândul său va evolua către Jupiter.

Trebuie să ne imaginăm că astfel de schimbări au loc numai datorită faptului că survin prefaceri structurale de natură să modifice toate raporturile. Schimbarea din om a avut loc, de asemenea, datorită faptului că toate aceste raporturi s-au modificat. În timp ce asupra stării Vechii Luni se revărsau numai forțele din regiunea spirituală, iar asupra stării actuale a Pământului se revărsa numai forțele din regiunea rațiunii, în stadiul de Jupiter se vor revărsa forțele lumii arhetipurilor.

Ajungem astfel într-un punct pe care disciplina pedagogică nu îl poate atinge. Ea se ambiționează să explice cu ajutorul unui strop de ulei care se rotește cum a luat naștere un sistem

MACROCOSMOS SI MICROCOSMOS

ne-am făcut o imagine asupra modului în care apare o planetă dintr-o formă anterioară. În punctul în care am ajuns, nu există nici un profesor care să pună în mișcare o picătură de ulei, ci avem anumite entități universale care își exercită forța din diferite regiuni, făcând să apară multitudinea de planete. Acum avem de-a face cu cele spirituale, care acționează asupra lumii fizice. Din lumile superioare intervin forțe care clădesc lumea fizică din lumea spirituală. Nu ar fi posibil ca omul să fie așa cum ni se prezintă el acum fără să fie în concordanță cu Pământul de azi. Formării Pământului îi corespunde formarea omului. Pământul de azi nu poate fi imaginat decât la o anumită depărtare de Soare și de celelalte planete. Dacă în sistemul solar s-ar fi produs o deplasare, acest lucru ar fi avut repercusiuni și asupra omului, care ar fi trebuit să arate altfel; așadar, o dată cu transformarea Vechii Luni s-a schimbat nu numai Pământul nostru, dar și întregul sistem solar. Când Pământul va deveni Jupiter și întregul sistem solar va fi cu totul altfel.

Se poate descoperi un fir călăuzitor care există între schimbarea macrocosmosului și a microcosmosului: asupra amândurora acționează aceleași entități. Înaintea sistemului nostru solar înregistrăm un fel de întunecare; în exterior apărea ca un fel de nor gazos. Înaintea acestuia a existat un alt sistem solar, din care a apărut cel actual. Ar trebui să mergem tot mai înapoi, din ce în ce tot mai în urmă, pentru a ajunge în final la un stadiu care să fie atât de diferit de cel actual, încât orice fel de întrebare obișnuită să nu-și mai aibă rostul și să încetăm să mai întrebăm. Va trebui, de fapt, să învățăm să punem întrebările într-o altă manieră, atunci când vom ajunge în alte stadii ale Universului. În stadiul nostru actual întrebările se nasc prin gândirea rațiunii, rațiune care s-a format abia o dată cu creierul. Dar întrebările rațiunii nu își au rostul în stadiul în care creierul încă nu e format. În lumea în care abia se forma temelia lumii raționale, întrebările rațiunii nu mai au nici un sens. Aici va trebui să căutăm alte mijloace ale cercetării, ale cunoașterii decât cele pe care ni le oferă rațiunea. De fapt, oamenii care nu pot trece dincolo de sfera Pământului își închipuie că prin formulările obișnuite pot pune întrebări referitoare la întregul Univers. Dar fiecare lucru nu poate fi investigat decât într-un

mod corespunzător. Pentru lumea care premerge Pământului nostru va trebui să stimulăm acele forte care se manifestă în

RUDOLF STEINER

gândirea inimii, în logica inimii. Omul va trebui să se schimbe în privința curiozității sale de a pune întrebări. Nu dorini câtuși de puțin să fim atât de nepoliticosi ca acel individ care, întrebând la un moment dat ce a făcut Dumnezeu înainte de a crea lumea, a răspuns că, înainte de Creație. Bunul Dumnezeu tăia nuiiele pentru a-i altoi pe cei care pun întrebări inutile; dar chiar și acest răspuns este un indiciu că omul va trebui să se schimbe în privința gândirii sale, dacă vrea să pășească în lumile superioare. El va trebui să-și schimbe maniera de a întreba, dacă vrea să se ridice la cunoștințe superioare.

XI
ADAPTAREA OMULUI LA DIFERITELE STADII ALE
PLANETEI NOASTRE
FORMAREA CORPORALULUI DIN CELE
SPIRITUALE

Având în vedere că la temele abordate ar mai fi de adăugat câte ceva, s-a simțit nevoia ca la cele zece prelegeri planificate inițial să adăugăm și pe cea din această seară. Credea și dumneavoastră sunteți de acord cu mine că asupra temelor abordate ar trebui să discutăm nu săptămâni, ci luni, poate chiar ani în șir, pentru a le prezenta în complexitatea lor și a le dezbate sub toate aspectele. În ceea ce privește dezvoltările Științei spirituale, este vorba în prezent mai puțin de comunicarea imediată a întregului volum de cunoștințe ale acestei științe, cât mai cu seamă de faptul de a da niște impulsuri care nu se adresează numai înțelegerii, deși așa ar trebui să stea lucrurile în primul rând, ci și la ceva în plus. Trebuie subliniat de fiecare dată cu multă hotărâre faptul că, întrucât cunoașterea științifică spirituală face parte din dinamica vieții, tot ceea ce s-a conștientizat referitor la lumile superioare prin intermediul cercetării de Știință spirituală poate fi redat și însușit recurgând la conceptele și reprezentările pe care omul le asimilează în viața sa din cadrul lumii fizice. Chiar dacă cineva nu poate să pătrundă în lumile superioare, el poate găsi totuși inteligibile cunoștințele transmise, în privința cunoștințelor Științei spirituale, ele nu sunt de neînțeles pe cale rațională. Numai că în cazul marilor probleme care trebuie abordate pe acest tărâm va trebui parcurs un drum lung, greu, pentru a ajunge la deplina înțelegere a lucrurilor. Ca să spunem așa, avem nevoie de întregul noian de concepte și idei de care dispunem astăzi pentru ca, operând cu ele, să pătrundem într-un mod rațional în cunoștințele Științei

RUDOLF STEINER

spirituale, încât să spunem: Azi nu pot să pătrund încă singur cu un ochi clarvăzător, dar cunoștințele dezvăluite le pot înțelege în mod rațional.

Dar nu oricine simte din propria-i dorință nevoia dezvoltării Științei spirituale este imediat și în măsură să se angajeze pe drumul anevoios al rațiunii la care am făcut referire mai înainte. De aceea cel care vorbește despre cunoaștere legată de Știința spirituală nu poate porni de la premisa că expunerile sale pot fi verificate întotdeauna. În fiecare clipă, de rațiune. De aceea va trebui să pornească de la o altă premisă, anume aceea că în fiecare suflet omenesc există numai facultăți, aptitudini și forțe dobândite în decursul timpului și care astăzi au ajuns la o anumită desăvârșire, perfecționare. Acestor facultăți le aparține bineînțeles și intelectul. rațiunea — și Știința spirituală știe că acest intelect nu are nici un viitor. Alte facultăți, precum gândirea inimii, se vor dezvolta în viitor. atunci când și omul va cunoaște o transformare, va dobândi facultăți noi. pe care nici nu le putem bănuși. Intelectul a ajuns la un stadiu superior, dar de o rațiune mult mai elevată nu este capabil încă sufletul omenesc. Pe lângă aceste facultăți, de care am amintit și care se leagă de trecutul îndepărtat al omului, care s-au dezvoltat de la începuturi modeste, atingând performanțele ridicate de azi. mai există și altele, la care ne putem referi profetic și care se vor forma în viitor în

deplinătatea lor.
Unele din ele, care vor apărea în viitor în toată strălucirea lor, există deja în stare germinativă în suflet. De fapt, ar trebui să spunem că astăzi nu se dobândesc cunoștințe cu ajutorul logicii inimii, dar există totuși o predispoziție structurală la numeroși oameni. Este vorba despre existența unui simț natural al adevărului, care va putea fi înțeles abia în viitor. Pe lângă apelul la rațiune, cercetătorul spiritual se adresează și acelor forțe latente ale cunoașterii adevărului care sălășluiesc în inimă, pornind de la premisa că sufletul omului nu este organizat pe eroare. pe minciună, ci pe adevăr, astfel încât, corespunzător cu sensibilitatea sa, el este în rezonanță cu cele mai înalte adevăruri ale cunoașterii Științei spirituale. Adevărul despre lumile superioare poate fi perceput, înainte de a fi înțeles. O dovadă convingătoare privind existența acestor suflete care dețin un astfel de simț al adevărului este aceea că un mare număr de oameni, care se arată astăzi nemulțumiți față de marile probleme ale existenței, caută din tot sufletul lor nostalgic un răspuns marilor întrebări

MACROCOSMOS ȘI MICROCOSMOS

și ajung la Știința spirituală. Este vorba de oameni cu facultăți superioare latente și care aderă la comunicările transmise de cercetătorul de Știință spirituală chiar dacă astăzi ei abia simt adevărul, fără să-l înțeleagă pe deplin. Așa se face că cercetătorul spiritual se adresează mult mai mult sufletului oamenilor decât o face oricare alt cercetător contemporan. Alți cercetători moderni încearcă să-și convingă asistența, prezentând dovezi experimentale și matematice, astfel încât aceasta nu poate face altceva decât să accepte demonstrația prezentă.

Cercetătorul spiritual se află într-o cu totul altă situație. El se adresează celor mai subtile părți ale sufletului omenesc. Nu este încă în situația de a aduce astăzi dovezile exterioare, în același mod în care o fac ceilalți oameni de știință, dar el știe un lucru sigur, că același simț al adevărului care sălășluiește în inima sa există și în inimile celorlalți oameni și că în momentul în care oamenii se înțeleg pe ei înșiși îl vor aproba și pe el din propria lor ființă, chiar dacă nu înțeleg absolut toate cunoștințele comunicate. Așadar, apelează la simțul adevărului, la inimile oamenilor și lasă la libera apreciere a sufletului fiecăruia dacă să-l aprobe sau nu. El nu convinge prin conținutul prezentării sale, ci pornește de la ideea că trăirile sufletului său sunt și trăirile fiecărui suflet omenesc. Știe că trebuie să dea un impuls pentru ceea ce poate și trebuie izvorî de la sine în toate sufletele. El caută numai să prezinte adevărurile pe care le-ar putea trăi lăuntric fiecare suflet dacă și-ar putea acorda timpul necesar. Întrucât noi, oamenii, învățăm unii de la alții, ar trebui să căutăm tot împreună ce putem găsi pe tărâmul spiritual. Un asemenea impuls pentru căutarea împreună a adevărului va trebui să fie tot ceea ce numim astăzi răspândirea Științei spirituale.

Dacă avem în vedere acest aspect, abia atunci unele din lucrurile prezentate în zilele anterioare ne vor apărea în adevărata lor lumină. Toate cunoștințele împărtășite au ținut seamă de faptul că înțelegerea lor nu poate surveni imediat, ci abia după un timp. când cele spuse vor încolți și vor da roade. De aceea unele lucruri trebuie luate ca un apel lansat fiecărui suflet în parte de a găsi resursele interioare pentru a ajunge la aceste rezultate, înțelegându-se în primul rând pe sine. în acest

sens găsesc de cuviință să mai aduc unele completări
prelegerilor anterioare.

RUDOLF STEINER

Am ajuns ieri să discutăm câte ceva despre ceea ce se oferă ca trăire ochiului clarvăzător, anume faptul că stadiul actual al Pământului nostru este consecința unei alte evoluții planetare, care a făcut ca Pământul nostru să apară din Vechea Lună — nu este vorba de Luna de azi —, și tot în legătură cu ceea ce vede în mod profetic ochiul clarvăzător am vorbit și despre apariția, după un stadiu de amurgire, după o Pralaya, după un stadiu de întunecare, a unei planete. Actualul Pământ va trece în stadiul Jupiter (din nou, nu este vorba de actuala planetă Jupiter).

Am încercat să fac mai inteligibil ceea ce vede ochiul clarvăzător, anume că și Pământul cunoaște întrupări succesive, după cum și omul trece dintr-o încarnare în alta. Dacă prelungim mai departe acest traseu al ideilor, după ce am ajuns până la stadiul de Lună, se naște întrebarea: Această planetă, cu totul alta, respectiv Vechea Lună, a rezultat și ea dintr-o altă planetă? Nu cumva Pământul a avut cândva și alte întrupări? O asemenea întrebare este cât se poate de firească. Pentru a da însă un răspuns va trebui să luăm lucrurile mai de la început. Să ne amintim că omul, în viața sa curentă, pendulează între starea de veghe și cea de somn. Acest fenomen reprezintă un fel de fir călăuzitor care ne-a purtat prin toate aceste conferințe; această ritmicitate dintre starea de veghe și starea de somn este o componentă specifică a vieții omului. În timpul somnului omul este scindat în două entități. El își lasă în pat corpul fizic și pe cel eteric, iar în macrocosmos pătrund corpul astral și Eul său. Așadar, omul se divide în ceea ce rămâne vizibil în lumea fizică sub formă corpului eteric, pe de o parte, și în elementele constitutive superioare, ceea ce numim corpul astral și Eul, pe de altă parte. Această ultimă componentă nu poate fi supusă cercetării exterioare, ea se arată numai unei conștiințe clarvăzătoare. Există oare ceva în lumea înconjurătoare care, într-un fel anume, se prezintă asemănător cu ceea ce mai rămâne în timpul nopții din om și care are corp fizic și corp astral?

Știm că trupul fizic al omului urmează cu totul alte legi imediat ce este părăsit de corpul eteric. El urmează strict legile fizice și chimice; se descompune. Luptătorul fidel de la naștere și până la moarte, care împiedică ca trupul omului să se descompună, este corpul eteric. Deci omul are ceea ce numim

viața sa, particularitate comună nu numai cu animalele, dar și cu lumea plantelor, a vegetalelor. Dacă ne aruncăm

MACROCOSMOS ȘI MICROCOSMOS

privirea în lumea care ne înconjoară, observăm la tot pasul, în jurul nostru, lumea plantelor. Oricare plantă pe care o întâlnim ni se prezintă ca o ființă care nu urmează numai legile fizice, ci și pe cele chimice; aceasta se petrece abia când începe vestejirea și moartea. Atribuim trupului fizic al omului subordonarea, în primul rând, față de legile regnului mineral. Dar acest trup fizic este pătruns și de o altă legitate superioară, proprie corpului eteric, care îl părăsește atunci când survine moartea; ceea ce face ca trupul fizic să fie supus legilor fizice și celor chimice. Referitor la aspectul exterior al omului, vedem că ceea ce rămâne în lumea fizică în momentul în care adoarme este compus din corpul fizic și din cel eteric. Plantele sunt și ele alcătuite din corp fizic și corp eteric; așadar, omul are în comun cu planta corpul eteric. Există însă o deosebire fundamentală între om și plantă, întrucât omul mai deține și un corp astral și Eu, în timp ce planta nu are în sine decât corp fizic și corp eteric. Tocmai datorită faptului că omul deține în plus corp astral și Eu, el trebuie să ni se înfățișeze diferit ca aspect exterior.

Omul se aseamănă cu lumea plantelor datorită celor două componente inferioare, corpul fizic și cel eteric, dar se ridică deasupra plantelor datorită corpului său astral și a Eului. Ne înrudim, așadar, cu natura vegetală doar prin aceea că plantele au dobândit cele două componente inferioare. Așa se face că în cadrul lumii terestre în care ne aflăm ne simțim atât de dependenți de lumea plantelor. Fizic, omul trebuie să se simtă total dependent de această lume. Pentru corporalitatea sa, el se poate lipsi de ceea ce este animalier, ca să spunem așa; dacă nu vrea să se hrănească cu produse animale, poate să se lipsească de ele, dar pentru ca trupul său fizic să existe are neapărată nevoie de plante. Există, prin urmare, o condiționare reciprocă. Unul nu poate trăi fără celălalt. Corpul fizic uman presupune existența corpului fizic al plantelor. Corpul fizic uman, așa cum este el astăzi, nu ar putea exista dacă în jurul său nu ar exista regnul vegetal, pus la dispoziție de către planeta actuală. Dacă avem în vedere acest aspect, mai avansăm puțin în reflecțiile noastre.

Să zăbovim puțin asupra omului care trece în starea de somn. El face acest lucru cu totul independent de oricare poziție

exterioară a Soarelui față de Pământ; omul poate dormi la orice oră din zi sau din noapte, fie că este sau nu Soare, chiar mai bine în lipsa acestuia. Să

RUDOLF STEINER

vedem acum cum are loc acest fenomen în lumea plantelor. Pentru lumea plantelor lucrurile se prezintă diferit: omul poate menține legătura dintre corpul fizic și cel eteric independent de acțiunea razelor solare, indiferent de poziția pe care o are Soarele față de Pământ; plantele, dimpotrivă, își pierd frunzele toamna, iar primăvara le dau din nou lujeri, atunci când Soarele luminează mai puternic, trezindu-le la viață; când toamna puterea sa scade, atunci și viața plantelor intră într-un fel de repaus. Chiar și plantele permanent verzi se apropie iarna de un stadiu mineral; ele rămân vii, dar în ceea ce rămâne în părțile lemnoase ele se apropie de ceea ce numim moarte treptată sau devitalizare. Dar viața propriu-zisă a plantei care moare iarna se reдеșteaptă primăvara, pentru a ajunge la desfășurare maximă în timpul verii. Observăm că toamna planta își părăsește corpul eteric, aproximativ la fel cum se întâmplă cu omul căruia i se apropie sfârșitul. Dar există o altă interacțiune între corpul fizic și corpul eteric al plantei în comparație cu omul. Planta este dependentă de poziția Soarelui față de Pământ, pe câtă vreme omul a devenit independent de acest fenomen. Dacă luăm în considerare acest aspect, anume că omul este parțial independent, că o componentă a entității sale este clădită exact ca și la plante și că această componentă se manifestă noaptea, atunci când doarme, exact când Soarele se retrage și nu mai luminează Pământul, putem să recunoaștem în planta din fața noastră ceea ce am fi fost noi oamenii dacă nu am fi reușit să ne inserăm în natura noastră vegetală corpul astral și Eul. Planta ne aduce în fața ochilor o parte a esenței noastre, pe care altfel nu am putea-o cunoaște, întrucât omul care doarme nu ne apare ca plantă, asupra lui acționând corpul astral și Eul. Planta ne arată cum se prezintă o entitate compusă numai din corp fizic și corp astral. De aceea trebuie să ne fie clar că între om și lumea plantelor există nu numai o legătură fizică, ci și una de ordin moral-spiritual.

Acest lucru îl poate observa cu ușurință orice om, dacă se lasă condus de simțul său natural: el nu are nevoie de vegetale numai pentru hrană, ci și pentru sinea sa, pentru a păstra în el acele sentimente și senzații necesare vieții sale sufletești. Dacă dorește să fie sănătos și viguros în viața sa sufletească, are nevoie de senzațiile lăsate de lumea plantelor pe plan fizic. Este

o chestiune care nu poate fi suficient
168

MACROCOSMOS ȘI MICROCOSMOS

subliniată. În sufletul uman închiderea față de impresia proaspătă, înviorătoare produsă de lumea vegetală apare ca o carență. Omul care s-a înstrăinat de natură și trăiește în marile aglomerări urbane, vitregit de relația nemijlocită cu natura, îi va apărea unui ochi exersat, care îl privește, tot mai sărăcit pe plan sufletesc. Este evident faptul că sufletul este prejudiciat atunci când pierde bucuria și plăcerea nemijlocită a unei legături cu natura. Pe lângă toate celelalte inconveniente ale civilizației moderne care afectează viața din marile orașe, se mai adaugă și aceasta. Există unii oameni care abia dacă știu să facă deosebirea între un bob de ovăz și unul de grâu. A ști acest lucru ține însă de natura sănătoasă a omului. Această afirmație poate fi interpretată în mod simbolic. Cu regret trebuie să spunem că și în perspectivă se conturează un viitor în care omul s-ar putea distanța cu totul de sensibilitatea care îl leagă direct de lumea vegetală.

Cele ce urmează ne pot arăta cât de adânc este ancorat acest raport direct cu natura. Omul, în evoluția sa, nu poate fi o persoană care doarme mereu. Ca atare, el n-ar putea viețui. Omul actual, compus din corp fizic și corp eteric, își datorează forma sa numai faptului că în starea sa de veghe este întrepătruns de un corp astral și de Eu; se știe, pe de altă parte, că în stare de somn el nu are conștientă despre lumea fizică. În starea de somn, omul se află inconștient în patria sa spirituală. Pentru a dobândi conștientă trebuie să coboare din nou în corpul său fizic și în cel eteric. Așa cum ni se prezintă omul în forma în care există astăzi așa cum îl vedem, nu este de imaginat fără corpul astral și fără Eu. Încât putem spune: Omul, cu viața sa interioară, cu impulsurile sale volitive, nu și-ar fi putut dezvolta conștienta dacă nu ar fi existat ca o condiție prealabilă corpul său fizic și cel eteric. Pentru viața sa interioară are nevoie ca suport de corpul fizic și de cel eteric. De unde rezultă faptul că ele reprezintă condiția pentru evoluția corpului său astral și a Eului. Eul poate pătrunde doar după ce au fost constituite corpul fizic și cel eteric. Ne referim, așadar, nu numai la niște vremuri în care omul avea o cu totul altă formă, ca aceea de pe Lună, dar și la acele perioade de timp în care omul nu avea deloc nici corp astral și nici Eu, ci doar corp fizic și corp eteric. Mai întâi a trebuit să i se formeze din macrocosmos corpul fizic și cel eteric,

după care au apărut premisele pentru corpul astral și

RUDOLF STEINER

Eu. Ceea ce se întâmplă în fiecare dimineață când corpul astral și Eul pătrund în corpul fizic și în cel eteric este rezultatul unui proces petrecut într-o perioadă străveche. Cândva, corpul astral și Eul au trebuit să coboare dintr-o lume superioară, și pentru aceasta trebuiau să găsească aici corpul fizic și pe cel eteric deja constituite. Deci, înainte ca omul să fi devenit ceea ce este el de fapt astăzi în componentele sale superioare, trebuia să i se fi pregătit corpul său fizic și cel eteric de către forțele și entitățile din ansamblul Universului, fără aportul său propriu. Dacă așa s-au petrecut lucrurile, înseamnă că înainte să îi fi apărut corpul astral și Eul omul a trebuit să evolueze mai întâi în limitele unei naturi vegetale. Suntem astfel trimiși la o perioadă foarte îndepărtată, în care omul s-a format din macrocosmos ca o ființă vegetală. Astăzi considerăm plantele în mod corect numai atunci când spunem: Aceste plante, pe care le avem în fața noastră, înverzind și înflorind, sunt mărturii care ne amintesc de natura pe care și noi am avut-o odinioară, înainte de a dobândi în natura noastră ceea ce ne face ființe supuse greșelii și cu înclinații ticăloase. Ele ne arată originea entității noastre umane într-o perioadă străveche, care nu era marcată încă de instincte și hărțuită de pornirile, poftele și pasiunile noastre, în care ea mai exista încă în forma sa pură, inițială. Dar dacă punem alături și cealaltă fațetă a noastră, potrivit căreia natura noastră vegetală, așa cum se prezintă ea, independentă față de poziția Soarelui în raport cu Pământul, în vreme ce plantele, așa cum se prezintă ele astăzi, sunt dependente. În sensul că ele reînvie primăvara, iar toamna se usucă, putem spune: Ca aceste plante, așa cum le cunoaștem azi, dependente de Soare și de Pământ, nu am putut să fim niciodată. În acele plante care am fost odinioară trebuia să poală pătrunde corpul astral și Eul. În plantele de azi acest lucru nu este posibil. În aceasta constă deosebirea dintre corpul fizic și cel eteric al omului și cele ale plantelor, și anume, că ele sunt independente față de poziția pe care o are Soarele față de Pământ. Această legătură între corpul fizic și cel eteric în cazul omului a apărut, probabil, în cu totul alte raporturi planetare decât la plantele de azi. Așa cum se prezintă azi aceste raporturi, nu poate apărea decât corpul plantei așa cum se prezintă el azi. Pe atunci trebuie să fi existat cu totul alte relații. Știm că la om relația dintre

corpul fizic și cel eteric se află într-o stare de independență în raport cu poziția pe care o

MACROCOSMOS ȘI MICROCOSMOS

are Pământul față de Soare. Este vorba oare de o independență totală față de Soare? Nu, căci fără Soare nu ar putea exista corpul fizic și nici cel eteric. Dacă nu am fi beneficiarii influențelor benefice pe care Soarele le lasă în urma sa, nu ar fi posibilă dezvoltarea noastră pe Pământ. Omul este dependent de Soare, dar independent de poziția acestuia față de Pământ. Când Soarele încetează să-și mai trimită nemijlocit forța sa calorică asupra Pământului, nu înseamnă că prin aceasta își retrace și acțiunea forțelor binefăcătoare lăsate în pământ, pentru belșugul și prosperitatea omului. Și în timpurile noastre, la sale, țăranii sapă toamna gropi adânci: acolo sunt depozitați cartofii, întrucât energia calorică a Soarelui se retrace în interiorul Pământului. Ea se conservă în pământ; pe timpul iernii, Pământul conservă în adâncurile sale energia calorică a Soarelui; în Pământ Soarele rămâne activ prin efectele sale chiar și atunci când nu strălucește. Cărbunii cu ajutorul cărora facem focul sunt extrași din măruntaiele Pământului. Ei s-au format datorită influenței căldurii Soarelui și a luminii sale, printr-un proces îndelungat, în vremurile străvechi, când plantele au fost acoperite de pământ. Prin ei se extrage din Pământ lumina Soarelui și căldura sa, acumulate de-a lungul timpului spre a fi de folos omului. Așadar, Pământul păstrează în adâncurile sale Soarele, chiar și atunci când, prin poziția sa față de Pământ, este întreruptă înrâurirea sa exterioară nemijlocită. În viața lor germinativă, plantele din ziua de azi au ceva determinant, care le face dependente de poziția Soarelui față de Pământ. Pământul are nevoie de energia solară, pe care o conservă peste iarnă, independent de poziția acestuia. Când datorită poziției sale Soarele nu mai încălzește Pământul, energia sa termică este conservată. În absența acestui fenomen nu sunt de imaginat corpul fizic și cel eteric al omului. Întrucât acesta are nevoie de Pământ, inclusiv de efectele Soarelui. Dacă omul nu este afectat nemijlocit de poziția Soarelui față de Pământ, are în schimb nevoie de acțiunea Soarelui, care a fost conservată. Omul este o ființă pământească și nu poate exista decât în acest context, oricare altul i-ar fi fatal. El are nevoie de Pământ, care presupune implicit și Soarele.

În circumstanțele actuale ale sistemului nostru solar. Pământul nu mai asigură nemijlocit omului, ci numai plantelor

acea consistență a corpului fizic și a celui eteric. Consistența și legătura dintre ele se

RUDOLF STEINER

realizează în mod indirect, dar pentru ca omul să existe are nevoie de Soarele acumulat în Pământ. Vom înțelege mai lămurit lucrurile afirmând că datorită faptului că omul presupune existența corpului fizic și a celui eteric el nu a obținut numai posibilitatea ca aceste două corpuri să poată lua naștere, ci și să le dobândească prin intermediul Pământului. să evolueze din existența planetară, așa cum este astăzi cazul plantelor. Așa cum planta este astăzi un copil al Pământului, tot astfel și corpul fizic și cel eteric ale omului au fost copiii unei stări mai timpurii a acestuia. Pe atunci trebuie să fi existat cu totul alte condiții. Știința spirituală arată că stadiului de Lună al Pământului i-a precedat un alt stadiu. Stadiul Vechii Luni a rezultat dintr-un stadiu al Vechiului Soare. În stadiul de Vechi Soare al Pământului, Soarele nu lumina din exterior, altminteri omul nu s-ar fi dezvoltat având numai corp fizic și eteric, ci ar fi putut dobândi totodată și corpul astral și Eul. Așadar, din exterior nu trebuia să vină nici o influență a Soarelui; dar. pe de altă parte, fără influența solară nu se puteau forma corpul fizic și cel eteric. Rezultă, deci, că influența — Soarelui exista chiar în Pământ; înseamnă că însuși Pământul producea aceste influențe, care astăzi sunt proprii Soarelui; așadar, influențele solare veneau chiar din Pământ. Dacă vrem să găsim un stadiu îndepărtat al planetei noastre, vom găsi un asemenea stadiu în faza în care Soarele nu strălucea din exterior, în care influențele sale veneau din Pământ. în acest fel apare cât se poate de limpede tot ceea ce vede ochiul clarvăzător. Pământul însuși era o entitate luminoasă, calorică, și pe atunci nu putea să se formeze nici o plantă, în accepțiunea de azi, în schimb au putut să se constituie corpul fizic și cel eteric ale omului.

Atunci ar părea justificată următoarea presupunere: dacă Pământul a fost Soare și omul avea corp fizic și eteric, ar fi trebuit să ia foc. Da, desigur, dacă corpul său fizic și cel eteric ar fi fost ca cele de azi; dar ele erau cu totul altfel. Pe atunci omul nu putea să aibă componentele sale solide actuale și nici măcar pe cele lichide, întrucât lichidele nici nu puteau exista. Puteau însă exista aerul sau starea gazoasă, și cu atât mai mult ceea ce numim eterul termic. Ajungem astfel într-o veche întrupare planetară a Pământului, în care găsim omul prefigurat în corpul său fizic și eteric, dar în circumstanțe cu totul diferite

de cele de azi. Așadar, pe atunci nu existau solidele și lichidele,
dar alcătuirea sa fizică se găsea în

MACROCOSMOS ȘI MICROCOSMOS

starea gazoasă și incandescentă. Ceea ce a ajuns omul de azi s-a petrecut după schimbarea Vechiului Soare în Vechea Lună, respectiv în forma actuală a Pământului. Pe atunci omul era adaptat la condițiile acelor stări planetare. În sistemul planetar exista o cu totul altă orânduială. Ceea ce numim azi apă sau lichide, pământ sau solide nu existau încă, ci doar aerul și căldura. Am pătruns astfel într-un stadiu al sistemului nostru solar în care existau alte legi decât cele existente pe Pământul nostru actual.

Dar stadiul în sine, pe care l-am numit stadiu solar, presupune, la rândul său, un alt stadiu. În stadiul solar avem deja o legătură între foc sau căldură și aer și între corpul fizic și cel eteric. Corpul fizic nu poate exista în absența corpului său eteric. Corpul fizic nu poate exista în lumea fizică, trebuie să aibă un corp fizic. Unul îl condiționează pe celălalt. Așadar, înainte de a se fi stabilit legătura între corpul fizic și cel eteric, omul trebuia să găsească în prealabil un corp fizic. Trebuie să facem referire la o întrupare mult mai timpurie a Pământului. Așa cum pe Soare omul era rarefiat, existând într-o formă aeriană sau gazoasă, tot astfel, mai înainte, era alcătuit doar din căldură. O rarefiere și mai avansată a lumii fizice a fost căldura pe Saturn. Această căldură trebuie considerată cea de-a treia stare a lumii fizice. Întregul sistem solar trebuie să-l găsim adaptat la starea de foc sau de căldură a Pământului, a primei stări planetare a Pământului nostru.

Ajungem astfel la ceva cu totul extraordinar. Putem privi retrospectiv în mod clarvăzător către un stadiu de căldură primordial, un sistem originar caloric: stadiul Saturn al Pământului. Și cu mintea putem ajunge retrospectiv la acest stadiu. Dar am subliniat deja și faptul că îndată ce ajungem la un asemenea stadiu totul trebuie să fie reprezentat în mod adaptat condițiilor respective. Focul, în accepțiunea de azi, nu poate fi imaginat fără existența celorlalte trei stări: solidă, lichidă și gazoasă. Apare lesne de înțeles că focul de pe Vechiul Saturn era esențialmente cu totul altceva decât focul de azi. Totul s-a modificat și s-a adaptat la condițiile specifice. Astăzi focul este un gaz care arde sau oricare alt corp incandescent. Dar pe Vechiul Saturn nu existau gaze. Pe atunci exista căldură,

care se oferea în mod liber. Ea ocupa întreg spațiul; era o căldură care pătrundea spațiul și se oferea ca ceva sufletesc. Ceea ce numim noi

RUDOLF STEINER

căldura percepem tactil. ca de exemplu când întindem degetele spre ceva încins Dar în acele vremuri focul nu se prezenta ca cel de azi a era o căldura care se „ferea în spațiu. Acest fenomen se poate imagina „um, i dacă se trece de la conceptul de căldură exterioară la cel în care se simte căldura. Atunci, când suntem animați de un ideal măreț „em pătruns, de o căldură sufletească; aceasta acționează până în ființa noastră. Într-o încălzire fizică Sângele devine mai cald și circulă cu totul altfel. Observatorul avizat sesizează acest lucru, în sensul că ceea ce seamănă căldura din punct de vedere sufletească acționează caloric până » componenta noastră fizică. Când omul este învăluit de căldură datorită unei impresii de natură sufletească-spirituale. ar fi o neclaritate să nu-și pună întrebări în legătură cu ea. așa cum o facem în cazul științelor, exterioare în legătură cu fenomenele calorice fizice- Cum să produsă aceasta? Cel care nu pornește de la conceptul de căldură exterioară la conceptul de căldură sufletească și nu se poate pătrunde însuși de ea nu va înțelege cum poate un om să se aprindă să * înflăcăreze datorită unui ideal măreț. Un asemenea fenomen trebuie simțit lăuntric, întrucât prin cuvinte exterioare nu putem înțelege nimic! Ne încălzim noi înșine printr-o impresie spirituală-sufletească, deoarece spiritul și, căldura coacționează în macrocosmos. Lumea încearcă să înțeleagă cum pot unii să se înflăcăreze pentru un ideal pe care îl propune Știința spirituală. Există oameni care nu înțeleg acest lucru și care spun Cercetători, spirituali sunt nebuni, pe mine mă lasă rece tot ceea ce îi entuziasmează pe ei. Acești oameni nu pot avea aceleași trăiri

De ce mai avem nevoie când ajungem la stadiul de căldură al Vechiului Saturn? Cum putem înțelege căldura sa? Afirmând că din Pământ a luat naștere căldura lui Saturn și numai prin spirit o putem înțelege. La Saturn încetează orice fel de materialitate. Vom înțelege originea naturii noastre terestre dacă ne întoarcem înapoi până la spirit și nu la o nebuloasă cosmică, ci chiar până la spirit - și ne reprezentăm pe Pământ. În Știința spirituală se spune: Mai întâi, printr-un mare sacrificiu spiritele voinței fac să se reverse esența lor. Apoi, împreună cu ele acționează și alte entități spirituale superioare care își revărsă faptele, și, prin această revărsare conjugată a

MACROCOSMOS ȘI MICROCOSMOS

Observăm cum orice fel de întrebare încetează în momentul în care ajungem să explicăm cele fizice din cele spirituale. Dacă vrem să privim entitățile spirituale care se manifestă, nu mai punem întrebări în aceeași manieră, prin „de ce?”. Cel ce abstractizează se poate întreba în continuare „de ce?” până la infinit. Văzând, de exemplu, pe stradă urmele unei căruțe poate să întrebe: De ce există aceste urme? Și dacă cineva îi răspunde: Fiindcă a trecut o căruță, atunci el poate întreba mai departe: Cine era în ea? Un om. Cine era el? Cutare sau cutare. De ce circula? Până ajungem la capăt, la o părere, la o concluzie, după care încetează orice fel de întrebare. La fel stau lucrurile și cu cele spirituale. Când ajungem aici, ajungem la un final. Aici conțin și întrebările. Cine nu face abstractizări, într-un anumit punct va înceta să mai pună întrebări. Am ajuns într-un punct terminus, când întrebările conțin, întrucât de aici încolo intrăm în sfera entităților.

Am căutat să arăt felul în care pot fi înțelese lucrurile pe care le prezintă cercetătorul spiritual și care la început nu puteau fi înțelese. Se poate vedea — lucru prezentat la început — cât de departe trebuie împinse lucrurile, dacă se dorește înțelegerea lor. Cercetătorul spiritual nu are nevoie de toate acestea. El privește retrospectiv până la existența lui Saturn sau a Soarelui: el poate descrie fenomenele, întrucât vede, de exemplu, ce era Pământul în stadiul de Soare. Altceva poate să înțeleagă aceste fenomene numai pornind de la stadiul actual. Dar pentru aceasta va trebui să ia în considerare întreg ansamblul. Cercetătorul spiritual vede cum a putut scoate din sine Soarele ceea ce mai conservă încă Pământul în el. Am văzut că, toamna, țăranii își țin cartofii în gropi, întrucât efectele Soarelui sunt depozitate în Pământ. Așadar, trebuie adunate toate realitățile din lume și după ce tot ansamblul este evaluat se poate spune că Știința spirituală poate fi confirmată prin aceste realități fizice, cu condiția luării în considerare a întregului. Am adunat realități risipite în macrocosmos și am văzut cum într-un trecut îndepărtat omul însuși s-a pregătit pornind de la stadiul lui Saturn, al Soarelui și al Lunii. Prin omul contemporan, a atins pe Pământ sfârșitul preliminar. În final am arătat că în om există deja un germen care face trimitere la viitorul său, și care îl va ajuta să evolueze în continuare. Inima

este un organ vechi. Ea există încă din stadiul Vechii Luni și a fost numai transformată în actualul Pământ. Pe Lună nu exista creierul și, fiindcă inima exista, înseamnă că

RUDOLF STEINER

ea poartă în sine predispoziția de a se transforma cândva, în viitor. Ea poartă în sine actuala inimă pământească, ca rod al inimii din faza de Lună. Există și alte organe care fac în mod profetic trimitere spre un viitor fizic și care, după ce altele i se vor atrofia, vor fi proprii omului, într-o formă superioară, atunci când el va deveni omul viitorului Jupiter. Un asemenea organ este laringele, de exemplu. El aparține celor mai elevate organe ale omului, aflat în continuare pe calea unei evoluții superioare. Laringele presupune existența plămânului și se dezvoltă pe baza existenței acestuia. Observăm în același timp că, în privința a ceea ce el realizează cu ajutorul laringelui, omul se află pe o treaptă imperfectă. Dar unde se află azi perfecțiunea umană cea mai înaltă? În ceea ce îi dă posibilitatea să se numească un Eu. El este o individualitate. Aceasta își are în Eu punctul său central și trece la om dintr-o încarnare în alta. În viața noastră terestră actuală putem privi retrospectiv la viața noastră trecută, și așa tot mai mult în urmă. Ceea ce și-a dobândit omul în Eul propriu se transmite în încarnările următoare. Dacă vă priviți retrospectiv în timp, vă puteți regăsi încarnat ca locuitor al vechii Grecii, al Egiptului antic și așa mai departe. Ceea ce face laringele, în diferitele întrupări, din rostirea de fiecare dată într-o altă limbă nu este ceva pe care omul îl aduce cu sine dintr-o încarnare în alta. Limba nu este ceva care să se fi individualizat până acum. Omul poate trece printr-un alt popor și se poate exprima într-un alt idiom lingvistic. Limba are ca organ laringele, fără să aibă vreo legătură cu individualitatea noastră propriu-zisă. Limba este un mijloc de exprimare pe care o avem în comun cu ceilalți oameni. Nu ne-o însușim, întipăririndu-ne-o, spre a ne folosi de ea și în reîncarnările viitoare. Limba nu este atât de lăuntric legată de Eul nostru cum este gândirea. Organul său de redare este laringele, dar ea nu depinde încă de individualitate, de ceea ce reprezintă demnitatea noastră umană; ea ne vine din afara. Cu toate acestea, prin limbă se exprimă tot ceea ce avem mai profund, mai lăuntric — spiritul. Vorbele sunt cele care poartă în sunet nuanța senzațiilor sufletești, configurația gândurilor; așa încât prin laringe am căpătat un organ prin care, împreună cu individualitatea noastră, suntem rânduiți în ceva creat de spirit, dar nu în ceva făcut de noi înșine. Dacă limba nu ar fi angrenată în ceva creat

de spirit, spiritul nu ar putea să se exprime. Dacă laringele nu ar putea să cuprindă în cânt inflexiunea tonului dătător de spirit, sufletul uman nu s-ar putea exprima. Laringele este un organ capabil să

MACROCOSMOS SI MICROCOSMOS

exprime acțiuni ale spiritului, un organ prin care omul se integrează într-un suflet de grup, colectiv, neputând încă să se individualizeze, organ care însă este pe cale să preia influențele individuale ale fiecărui om. În viitor, omul își va remodela laringele, încât să poată să exprime și prin intermediul lui ceea ce este individual. Aceasta este o interpretare cu caracter profetic, pe care trebuie să o exprimăm: formarea unui germene de organ care se va transforma în viitor. Ținând cont de acest aspect, trebuie să admitem că nu avem nici o putere individuală asupra performanței pe care o poate realiza laringele nostru, că el ne-a fost dat prin Har, că trebuie mai întâi să-l pătrundem cu individualitatea noastră. Așa cum coabităm în sinea noastră cu propriul Eu, tot astfel prindem rădăcini, ne fixăm prin laringe în întregul macrocosmos. Din macrocosmos se revarsă spre noi și ceea ce ne ajută ca prin aceasta să fim oameni.

Prin inima noastră noi înșine reușim să devenim oameni; prin intermediul laringelui, entitățile superioare, macrocosmosul ne ajută să devenim oameni. Dar prin corporalitatea noastră nu ne dezvoltăm numai în microcosmos, ci ea este continuu susținută de macrocosmos să evolueze mai departe. Prin laringe se revarsă în noi ceea ce constituie cea mai elevată expresie spirituală, stabilind legătura noastră cu macrocosmosul. Nu numai că receptăm înrăuirile macrocosmosului, ci le și restituim, deși nu avem încă o putere deosebită în această privință. Ne naștem într-un spirit al poporului, noi nu avem încă nici o putere individuală. Asupra a ceea ce este înnașcut în spiritul poporului. Ceea ce stă scris în Biblie corespunde unui mare adevăr, anume faptul că omul a trebuit să aștepte începerea devenirii sale pământești până în momentul în care i-a fost dată cununa organului său respirator, laringele, de către Spirit, de către însuși Dumnezeu. „Dumnezeu i-a suflat omului răsuflarea și el a devenit un suflet viu.”* Se face aluzie la acel moment când se revărsa în om ceea ce este legătura cu Divinitatea, cu macrocosmosul. Spiritul a fost inspirat prin laringe. Ceea ce este omenesc are tangență cu inima, pe câtă vreme laringele are tangență cu Divinitatea.

În traducerea românească a Bibliei, Geneza, 2,7: „Domnul Dumnezeu a făcut pe om din țărâna pământului, i-a suflat pe

nări suflare de viață și omul s-a făcut astfel un suflet viu". (Nota trad.)

RUDOLF STEINER

Prin faptul că omul nu respiră numai, ci este capabil să-și transforme întregul proces respirator, în acele structuri pe care le numim cântec și vorbire, i-a fost dat un lucru apt de cea mai înaltă dezvoltare. De aceea este pe deplin justificată afirmația potrivit căreia omul evoluează continuu și că se va ridica pe o treaptă superioară a spiritualității. Componenta superioară pe care omul și-o va desăvârși este „Atma”; cuvântul „Atem”* vine de la Atma. Va trebui ca omul însuși, prin cânt și vorbire, să intervină în acest proces respirator, căci la desăvârșirea acestei „Atma”sau „om-spirit” trebuie să coparticipe procesul respirator care se află în cânt și vorbire. Această dezvoltare se află abia la început, dar cu timpul acest proces va evolua și va cuprinde din ce în ce mai multe domenii, tot mai diferite. Dacă analizăm acest aspect, avem să ne spunem: îndată ce omul va putea interveni în mod corespunzător în procesul său respirator, aceasta va fi o evoluție superioară tuturor celorlalte. Dar această evoluție nu poate surveni atât de lesne, întrucât omul, datorită constituției sale actuale, nu este suficient de pregătit, de matur. Totuși, dacă omul include printre exercițiile pe care le face și exerciții respiratorii și o anume tehnică respiratorie controlată, va trebui să acorde cea mai mare atenție acestora, iar maestrul său spiritual să dovedească o înaltă responsabilitate, întrucât înseși spiritele divine au fost acelea care i-au schimbat omului procesul respirator, pentru a-l face o ființă grăitoare. Tocmai de aceea spiritele divine au situat limbajul nu în cadrul individualității umane, ci în afara ei. Exercițiile respiratorii înseamnă, așadar, o intervenție într-o sferă superioară.

Cu toată obiectivitatea putem spune că toate acele indicații date cu atâta ușurință azi pentru practicarea unor exerciții respiratorii în spiritul celor menționate înainte lasă impresia că ele pot fi la îndemâna oricui, ca și când li s-ar permite copiilor să se joace cu focul. Când se intervine conștient în procesul respirator propriu, se apelează în natura umană, la însuși Dumnezeu, la spiritul din om. Fiindcă așa stau lucrurile, regulile trebuie să provină numai dintr-o cunoaștere temeinică, aprofundată, acordând acestor aspecte cea mai mare atenție. În această etapă, când se ține atât de puțin cont că la baza a tot ceea ce este material se află ceva spiritual, se consideră o

bagatelă prescrierea unui exercițiu spiritual sau

* Atem (germ.), respirație, răsuflare, viață, suflet, forța vitală. (Nota trad.)

MACROCOSMOS ȘI MICROCOSMOS

a altuia. Când în viitor va fi unanim acceptată aserțiunea că tot ceea ce este fizic are o bază spirituală, se va înțelege și faptul că modificarea respirației face parte din cele mai nobile manifestări, că ea se află într-o anumită legătură cu starea sufletească, asemănător unei rugăciuni, când cunoașterea devine Rugăciune. În caz contrar, nu trebuie date indicații pentru practicarea sistematică de exerciții respiratorii care implică un mare simț de răspundere, ci numai atunci când practicantul va deveni și un spirit evlavios, cucernic, cuprins de harul acelor entități de care încercăm să ne apropiem, la care aspirăm, dar care azi se află prea sus spre a fi percepute. Din oricare Știință spirituală se desprinde ca ultim rezultat, care parcă o justifică, căci sună ca o rugăciune firească:

Rază ocrotitoare, binecuvântătoare a lui Dumnezeu
umple-mi sufletul în creștere,
să poată dobândi
forțe întăritoare în toate sensurile.
El făgăduiește solemn
să trezească în sine, plină de viață,
forța iubirii și să semene astfel puterea lui Dumnezeu
pe cărarea vieții sale
și să acționeze după vrerea Domnului
cu tot sufletul său.

Știința spirituală trebuie să-i conducă pe toți oamenii spre lumile superioare, nu numai pe cei cugetători, ci și pe simțitori și voluntari deopotrivă. Putem medita oricât asupra Universului, dar nu vom putea cunoaște entitățile superioare fără să ne ridicăm privirea în sus. Acest lucru nu trebuie să ne lase indiferenți. Îndată ce îl facem, se trezește în noi un impuls al simțirii, un impuls de a acționa; pentru a trăi o viață inspirată de idealuri înalte, care ne luminează. Vom învăța să ne rugăm cu evlavie. Simțirea va deveni evlavie, voința noastră lăuntrică divină. Desigur, cei care simt așa ceva nu se vor opri aici. Și voința va deveni cucernică, dacă urmăm cunoașterea spirituală, și aceasta reprezintă o piatră de încercare. Dacă cineva rămâne numai la stadiul de spirit dornic de cunoaștere și este indiferent față de schimbările care trebuie să se producă în simțirea și voința sa, înseamnă că asupra sa cunoașterea nu a

RUDOLF STEINER

avut o înrâurire corespunzătoare. Trebuie să apară o resimțire afectivă a sarcinilor și o acționare de împlinire a datoriei care decurg din ceea ce se recunoaște ca fiind just. Știința spirituală își găsește ecou în starea de reculegere evlavioasă și în asimilarea cunoștințelor dobândite; cunoștințele spirituale vor trebui să fie preluate de voința noastră. Dacă vom percepe cunoașterea spirituală în adevăratul său sens, atunci ea va deveni ceva ce va acționa în sufletul nostru ca un Soare spiritual.

Tocmai fiindcă cunoașterea spirituală trebuie să sălășluiască în suflet, este normal ca ea să curgă în cultura noastră pe calea apropierei dintre oameni. Omul poate cuceri și ca sihastru, dar acolo unde participă și inima omul simte atracție față de semenul său: acest lucru îi unește pe oameni. De aici rezultă și îndemnul ca oamenii, animați de același imbold, acela al idealului Științei spirituale, să se reunească. Acest aspect presupune ceva măreț, și anume faptul că Știința spirituală astfel răspândită va contribui la strângerea legăturilor dintre oameni, adunându-i la un loc pe aceia care într-un anumit sens se recunosc și se simt înrudiți. Unde mai putem găsi azi, în această lume a haosului social, oameni cu care să ne simțim înrudiți? Cât de divizată este astăzi lumea! Întâlnim la tot pasul oameni adunați în birouri, sau în ateliere, sau în fabrici, prestând aceeași muncă, și totuși cât de departe pot fi unele față de altele sufletele lor. Acesta este rezultatul lumii moderne. Putem sta fizicește apropiați unii de alții și cu toate acestea relațiile dintre noi să fie de asemenea natură încât să nu ne înțelegem. Dacă însă ajungem într-un loc și devenim conștienți de faptul că acolo există oameni care venerează și ei ceea ce avem noi mai sfânt în suflet, care poartă în suflet aceeași iubire, atunci avem dreptul să acceptăm că ei au ceva în străfundul lor care ne este înrudit prin ceea ce avem noi mai adânc. Atunci și oameni pe care nu-i cunoaștem defel ne pot apărea ca purtători ai unei entități lăuntrice pe care o cunoaștem. Atunci vom ști că pot exista oameni înrudiți întru spirit.

În măsura în care se răspândește Antroposofia, în care găsim lumină și dragoste, ni se vor asocia și suflete înrudite cu al nostru, care împărtășesc același ideal. Aceasta spune ceva de o importanță covârșitoare despre epoca noastră și despre viața

spirituală modernă. Ea este de natură să schimbe oamenii, să-i facă să devină alții. Ei sunt înrudiți întru spirit în ceea ce privește trăsăturile cele mai importante, chiar dacă sunt atât de depărtați, de deosebiți. Va trebui să facem în așa fel, încât să

MACROCOSMOS SI MICROCOSMOS

răspândim de la suflat la suflat nu numai înțelepciunea, ci și ceea ce acționează ca dragoste în această cunoaștere. Noi răspândim frățietatea umană nu prin programe, ci aprinzând același ideal în rândul unor oameni, atunci când ei vor privi în același mod cu noi, în sus, spre cele ce ne sunt cele mai sfinte. Fiecare ciclu de conferințe trebuie să culmineze nu numai prin idealurile care să ne anime sufletul, ci să acționeze în continuare neobservat asupra noastră, încât să învățăm să ne iubim mai mult semenii și să ne unim în spiritul universal. Scopul nu este doar de a împărtăși cunoștințe, ci de a călăuzi oamenii pe drumul fraternității. El are ca obiectiv să sădească dragostea în oameni și să contribuie la progresul, la evoluția sufletului în focul dragostei. În acest sens ar trebui ținute și aceste conferințe.

Am încercat să punem în legătură aspecte ale unor domenii adeseori foarte îndepărtate, în vederea obținerii înțelegerii lumii și existenței noastre, și a ceea ce provine din lumile spirituale. Ca om trebuie să faci acest lucru. Rădicându-ne spre cele spirituale, găsim interiorul propriei noastre entități. Adevărata dragoste își are rădăcinile în spirit. Când omul întâlnește omul în spirit, el îl găsește într-o iubire neoscilantă, nefragmentară. Când ne simțim străbătuți de căldură în acest sens, în sufletul nostru pătrunde un element formator, astfel încât acesta determină o asociere a oamenilor. Atunci avem presentimentul că trecem de la logica gândirii la logica inimii. Logica gândirii poate duce la egoism, pe câtă vreme logica inimii biruie egoismul, făcându-i pe oameni „discipoli ai înțelepciunii”, eliberați de orice fel de prejudecată, participanți la întreaga umanitate. Dacă am fost pătrunși de adevărurile spirituale ca de apa vie, înseamnă că am înțeles și receptat impulsul lumii spirituale. Dacă despărțindu-ne de aceste conferințe avem sentimentul că am dobândit nu numai cunoștințe suplimentare, ci și un plus de căldură sufletească, înseamnă că ele și-au atins adevăratul lor scop. Fie ca o parte din acest ideal să fi fost atins. Oricât ar dura un asemenea ciclu, este în firea lucrurilor, noi nu putem comunica decât puține lucruri. Cel mai frumos lucru ar fi ca în fiecare inimă și în fiecare suflet să se fi adunat atâta căldură, încât ea să dăinuie până la viitoarea noastră întâlnire, în așteptarea căreia vă spun din toată inima: La revedere!

VOR APĂREA

R. Steiner - Mituri și mistere egiptene R. Steiner -
Învățătura tainică a lui Iisus Th. Ribot- Ereditatea
psihologică

TITLURI DISPONIBILE

DICȚIONARE

Academia Română - Enciclopedia limbii române
Thomas Parissfi - Enciclopedia războiului rece
Doina Ruști - Dicționar de teme și simboluri
Oxford - Dicționar de mitologie
Oxford - Dicționar de politică
M. Eliade - Istoria credințelor și ideilor religioase
Larousse - Dicționar de psihologie
Larousse - Dicționar de filosofie
Larousse - Dicționar de psihanaliză
Larousse - Dicționar de civilizație romană Larousse - Dicționar
de biologie Larousse - Dicționar de civilizație greacă Larousse -
Dicționar de civilizație musulmană Larousse - Dicționar de
civilizație iudaică Larousse - Dicționar de medicină Larousse -
Dicționar de mari muzicieni Monica Șildan- Dificultăți ale
lexicului limbii franceze
- Dicționar F. Diaconu, M. Diaconu - Dicționar de termeni
filosofici ai lui Lucian Blaga

FILOSOFIE

George Berkeley - Scrieri metafizice Rene Descartes -
Tratat despre sentimente Pseudo-Aristotel - Liber de
causis Aristotel - Metafizica

Jacqueline Russ - Istoria fdoşofiei voi. III

Jacqueline Russ - Istoria fdoşofiei voi. I

Jacqueline Russ - Istoria fdoşofiei voi. II

Jacqueline Russ - Istoria fdoşofiei voi. III

Rene Descartes - Principiile fdoşofiei

Hegel - Fenomenologia spiritului

Jacqueline Russ - Metodele în filosofie

Aristotel, Alexandrii din Afrodisia, Plotin, Themistius, Averroes,

Albert cel Mare, Sf. Toma din Aquino, Singer din Brabant

- Despre unitatea intelectului I. Kant - Critica

raţiunii pure I. Kant - Critica raţiunii practice

RELIGIE, MITOLOGIE, ŞTIINŢE OCULTE Rudolf Steiner -

Orientul în lumea Occidentului Rudolf Steiner - Trezirea

sufletelor Rudolf Steiner - Entităţile spirituale Rudolf Steiner -

Esoterismul creştin Rudolf Steiner- Macrocosmos şi microcosmos

Rudolf Steiner - Evanghelia după Luca Rudolf Steiner - Ştiinţa

iniţiatică John Hogue- Cartea profeţiei mileniului

44.900
129.000
169.000
129.000 .
75.000
75.000
139.000
lei
74.900
lei
229.000
139.000
lei
75.000
lei
79.000
59.000
79.000
89.000
99.000
89.000
139.000

Comandând prin poștă o carte apărută la una din editurile
IRI sau UNIVERS ENCICLOPEDIC
obțineți o reducere de:

15%

Pentru comenzi cu o valoare mai mare de 1.000.000
lei obțineți o reducere de:

20%

Costul expedierii prin poștă e suportat de editură.

Adresa: CP 33-2, București, România

Tel.: (401) 224 32 86, 222 54 20, 222 53 52; Fax: 224 32 86

~^C\\q-t